

ORMANCILIKTA YÖNETİM ve ÖRGÜTLENME

Ankara - 2020

*Ormancılıkta
Yönetim ve
Örgütlenme*

Türkiye Ormancılar Derneği
(The Foresters' Association of Turkey)
Tuna Caddesi No: 5/8 Kızılay-Ankara
Tel-Faks: 0312 4338413 - 4332664
E-posta:ormancilarder@ttmail.com
www.ormancilardernegi.org

Ormancılıkta Yönetim ve Örgütlenme

Ankara, 2020
TOD Yayın No: 52

Baskı ve Tasarım:
Kuban Matbaacılık Yayıncılık
İvedik Osb. Matbaacılar Sitesi 1514. Sokak No:20 Yenimahalle / ANKARA
Tel: 0312 395 20 70 • Sertifika No: 47331
ISBN: 978-975-93478-9-5

Görüş ve değerlendirmelere atıf için: TOD, 2020. Ormancılıkta Yönetim ve Örgütlenme, Türkiye Ormancılar Derneği, ISBN: 978-975-93478-9-5, 152 sayfa, Ankara.

© Bütün hakları saklıdır. Türkiye Ormancılar Derneği'nin yazılı izni olmaksızın kitabın tümünün ya da bir kısmının elektronik, mekanik veya fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz. Bilimsel kurallar çerçevesinde kaynak gösterilmek suretiyle atıf yapılabilir. Eser içerisindeki düşünceler kişisel görüşler olup, sahiplerinin sorumluluğundadır. Çalışmanın tüm telif hakları Türkiye Ormancılar Derneği'ne aittir.

Sunuş

Ormancılık politikası toplumun ormanlardan beklentisini sürdürülebilir ve dengeli olarak karşılamak için kurgulanan bir süreçtir. Ormancılık politikası uzun dönemli hedeflere odaklandığından güncel siyasetten bağımsız olması gerekir. Biliyoruz ki ormancılık politikası belirlenen amaçlara ulaşmak için bir takım araçlar kullanır. Bunlardan birisi de yetkin, deneyimli ve çağdaş yönetim ilkeleriyle uyumlu çalışan bir ormancılık örgütüdür.

Ülkemizde ormancılık örgütünün köklü bir tarihi vardır. İlk ormancılık örgütünün her ne kadar 1839 yılında kurulduğu bilinse de temel işlevi teknik ormancılık olmayan bu yapının, ormancılık faaliyetlerinden vergi almaya yönelik kurgulanmış bir örgüt yapısı olduğunu görüyoruz. Teknik ve bilimsel anlamda ormancılık örgütünün kuruluşu Cumhuriyet’le birlikte başlamıştır. Bu kitap içeriğinde ormancılık örgütünün tarihsel gelişimi de ele alınmış durumdadır.

Atatürk’ün direktiflerinin ışığı altında 1937 yılında 3116 sayılı Orman Kanunu çıkarılmış ve bu kanunda yer alan görev ve hizmetleri görmek üzere 3204 sayılı Kanunla Ziraat Bakanlığına bağlı kamu tüzel kişiliği olan Orman Umum Müdürlüğü kurulmuştur. O tarihlerde bağımsız bir orman bakanlığı olmadığından uzun yıllar Tarım Bakanlığı altında ormancılık faaliyetleri yürütülmüştür.

Özellikle çok partili dönemden sonra ormancılık örgüt yapısının her iktidar değişiminde değişikliğe uğradığı ve bu açıdan kurumsallaşmakta sıkıntılar yaşadığı bilinmektedir. İlk olarak bakanlık düzeyinde 1969 yılında örgütlenen ormancılık faaliyetleri sonraki yıllarda da istikrarlı bir yapıya kavuşmamış ve çeşitli bakanlıklar altında yer almıştır.

Son yıllarda, özellikle Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçişle birlikte ormancılık örgüt yapısında köklü değişikliklere gidileceğine dair söylentiler, hatta gayri resmi olarak ormancılık kamuoyuna yansıyan çalışmalar olduğunu duymaktayız. Türkiye ormancılığının köklü meslek örgütü olan Türkiye Ormancılar Derneği de bu çalışmalara katkı vermek amacıyla konunun uzmanı ve uzun yıllar mesleğin çeşitli alanlarında çalışmış Dernek üyesi meslektaşları bir araya getirerek bu tartışmalara katılmış ve bu tartışmaların sonunda elinizde tuttuğunuz bu eser ortaya çıkmıştır. Kitapta ormancılık örgütünün yapısının çağdaş gereksinimleri karşılamak için nasıl olması gerektiği çeşitli boyutlarıyla tartışılmıştır.

Bu organizasyonda emeği bulunan başta Derneğimiz II. Başkanı A. Hüsrev ÖZKARA ve Yönetim Kurulu üyemiz Prof. Dr. Sezgin ÖZDEN olmak üzere tüm Yönetim Kurulu üyelerimize teşekkür ederim. Çalışmaya bilimsel olarak katkı veren, Prof. Dr. İsmet DAŞDEMİR, Prof. Dr. Cantürk GÜMÜŞ, Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin AYAZ, Doç. Dr. Seçil YURDAKULEROL, Prof. Dr. Kenan OK ve Prof. Dr. M. Doğan KANTARCI’ya; ayrıca tartışmalara fiilen katılarak konunun olgunlaşmasına katkı veren tüm meslektaşlarıma Yönetim Kurulu adına teşekkürlerimi sunarım.

Ormancılık örgütünün nasıl kurgulanacağı “iklim krizi” yaşadığımız çağımızda dünyamız için de önemli bir konudur. Bu nedenle Derneğimiz tarafından yayımlanan bu eserin karar vericilere ve ilgililere yararlı olması dileğimizdir.

Hüseyin ÇETİN
Türkiye Ormancılar Derneği Genel Başkanı

İçindekiler

Bölüm 1

Türkiye Ormancılığı İçin Alternatif Yönetim Anlayışı ve Örgütlenme Modeli İsmet DAŞDEMİR.....	7
--	---

Bölüm 2

Türkiye’de Ormancılık Örgütlenmesinin Yeniden Yapılandırılması Üzerine Görüşler Cantürk GÜMÜŞ - Hüseyin AYAZ	23
---	----

Bölüm 3

Ormancılık Örgütünün Değişimi ve Mevcut Durumundan Çıkarılacak Dersler İle Geliştirilmesine İlişkin Bazı Temel Yaklaşımlar - Seçil YURDAKUL EROL.....	33
--	----

Bölüm 4

Türkiye’de Ormancılığın Yeniden Yapılandırılması Üzerine Düşünceler - Kenan OK	48
--	----

Bölüm 5

Türkiye’nin Devamlılığı İçin Orman Bakanlığı’nın ve Orman Teşkilatının Önemi İle Tarım ve Orman Bakanlığı Kurulu Taslağı (2018) Üzerine Bir Değerlendirme Doğan KANTARCI.....	69
---	----

Bölüm 6

Türkiye’de Ormancılık Örgütünün Tarihi ve Bir Örgütlenme Modeli Önerisi Sezgin ÖZDEN	104
Örgütlenme Toplantısına Dair Değerlendirmeler - Ahmet KILIÇASLAN.....	113
Ormancılıkta Yeniden Yapılanma - Tuncay NEYİŞCİ.....	116
Ormanların Yönetiminde Örgütlenme Modeli - Adnan YURTCAN	117
Ormancılık Örgütlenme Modeline İlişkin Görüş ve Öneriler - Hüseyin AYTAÇ	121
Ormancılığımızda Alternatif Örgütlenme Modeli Hakkında Görüş Mustafa KÖMÜRLÜ	123
Örgütlenme İle İlgili Dokümanlar Üzerinde Görüşler - Muzaffer DOĞRU.....	130
Ormancılık Örgüt Yapısına İlişkin Görüşler - Muzaffer TOPAK	132
Ormancılık Örgüt Yapısına İlişkin Görüşlerim - Necati UYAR	135
Ormancılıkta Yönetim ve Örgütlenme Öneriler - Sadi ŞIKLAR.....	138
Örgütlenmeye İlişkin Sorular Sorunlar - Selim KAPLAN	139
OİP Dairesinin (Amenajmanın) Örgütsel Yapısı Nasıl Olmalı - Zeki GÖRGÜ	140
Örgütlenme Önerileri - Aydın GERİŞ	141
Orman Bakanlığının Yeniden Yapılandırması - Cahit NASIRLI	143

Bölüm 7

Ormancılıkta Yönetim ve Örgütlenme Sonuç Raporu - TOD.....	149
--	-----

Bölüm 1

TÜRKİYE ORMANCILIĞI İÇİN
ALTERNATİF
YÖNETİM ANLAYIŞI
VE ÖRGÜTLENME MODELİ

TÜRKİYE ORMANCILIĞI İÇİN ALTERNATİF YÖNETİM ANLAYIŞI VE ÖRGÜTLENME MODELİ

Prof. Dr. İsmet DAŞDEMİR
Bartın Üniversitesi Orman Fakültesi

Özet

Bu çalışmada; öncelikle Türkiye’de hakim olan ormancılık anlayışından bahsedilmiştir. Tarihsel süreç içerisinde Türkiye ormancılığının yönetim ve örgütlenme süreci ana hatlarıyla açıklanmıştır. Daha sonra Türkiye ormancılığında yaşanan yönetim ve organizasyon sorunları ve bu sorunların çözümü amacıyla alternatif bir örgütlenme ve yönetim anlayışı üzerinde durulmuştur. Bunun için önce bir durum tespiti yapılmış ve bu konuda yapılmış bazı bilimsel çalışmalardan (Daşdemir, 1996, 1998, 1999, 2012, 2016; Yaman, 2010; Köse vd., 2018a, 2018b) yararlanılarak, çağdaş ormancılığa uygun bir yönetim anlayışı ve örgütlenme modeli tartışılmıştır. Böylece başarı ölçümüne, primli çalışma sistemine ve özerkliğe dayanan yeni yönetim anlayışının ve örgütlenme modelinin; homojen coğrafi ekolojik yetişme ortamlarında bütünsel yönetim, kaynakların etkin kullanımına, uygulayıcı birimlerin bilime ve araştırmaya talepçi kuruluşlar haline gelmesine, araştırma-uygulama işbirliğinin sağlanmasına, merkezi ve politik kararların dışlamasına, yerinden yönetim ve katılımcılığa, kısacası ormancılığımızın bir sistem olarak işlemesine sağlayacağı katkılar açıklanmış ve değerlendirmeler yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ormancılık yönetimi ve organizasyonu, başarı ölçümü, primli çalışma sistemi, bütünsel yönetim, özerklik, Türkiye ormancılığı.

1. Türkiye’de Ormancılık Anlayışı

Ülkemizde cumhuriyet öncesi ormanların ekonomik yararları yeterince anlaşılmamış, teknik ve bilimsel bir yönetim ve örgütlenme söz konusu olmamıştır. Cumhuriyetle birlikte ormanların teknik, ekonomik, sosyal, kültürel ve estetik özelliklere sahip milli bir ser-

vet olduğu anlaşılmıştır. 1937 çıkarılan 3116 sayılı yasayla, devlet ormanlarının tümünün toplum yararına olacak şekilde devlet eliyle planlı bir şekilde korunması, geliştirilmesi, genişletilmesi ve işletilmesi öngörülmüştür. Yine aynı yıl çıkarılan 3204 sayılı kanunla Orman Genel Müdürlüğü (OGM) kurulmuş ve taşrada orman işletmeleri şeklinde örgütlenme başlanmıştır. Böylece ülkemizde 1937'den itibaren planlı ve teknik ormancılığa geçilmiştir. 1951 yılında itibaren Orman Bölge Müdürlükleri kurularak orman işletmeleri, bölge müdürlüklerine bağlanmıştır. 1956 yılında çıkarılan 6831 sayılı kanun ve bunun üzerinde yapılan zaman zaman yapıları değişikliklerle bugüne kadar gelinmiştir.

Türkiye ormancılığının tarihsel gelişim süreci analiz edildiğinde; ülkemizde ilk ormancılık bilgisinin oluşmasında ve eğitim sisteminin şekillenmesinde 19. yüzyılda Orta ve Batı Avrupa ülkelerindeki klasik ormancılığın ve özellikle Almanya, Fransa ve Avusturya'dan davet edilen bilim adamlarının etkili olduğu anlaşılmaktadır. Bu gelişmeler zamanla ormanların yönetimi, örgütlenmesi ve işletilmesi üzerinde de etkili olmuştur. Dolayısıyla ülkemizde ormancılık; asıl olarak biyolojik bir etkinlik olarak anlaşılmakta, çevreyi korumaya ve biyolojik kurallara dayanmakta, sosyoekonomik boyutu, toplum talepleri, öteki sektörlerle, makroekonomik yapıyla olan ilişkileri yeterli ölçüde dikkate alınmamaktadır. Bu haliyle 19. ve 20. yüzyıl geleneksel (klasik ve dar kapsamlı) Orta ve Batı Avrupa ormancılığı ile benzer özellikler taşımaktadır. Bu anlayış şeklinin izlerini ülkemizin ormancılık eğitimi-öğretim sisteminde, mevzuatında, yönetim, örgütlenme ve işletim sistemlerinde görmek mümkündür.

Orta ve Batı Avrupa ülkelerinin yakın zamana kadar dar kapsamlı ormancılık anlayışına bağlı kalmaları, bu ülkelerin doğal, sosyal ve ekonomik koşulları, toplumun ormanlara bakışı ve ormanlardan beklentileri, ormancılığının ekonomik yapı içindeki rolü vb. faktörle ilgilidir. Oysa ülkemizde Orta ve Batı Avrupa ülkelerinden farklı birtakım koşullar mevcut olduğundan, dar kapsamlı ormancılık anlayışı ülkemiz ormancılığı için uygun değildir. Bu nedenle, toplum gönenci doğrultusunda doğaya planlı müdahaleyi ön gören, sosyoekonomik boyutu önemseyen, çok ölçütlü karar vermeyi esas alan çağdaş ormancılık anlayışının ülkemizde hakim kılınması gerekmektedir. Bu bağlamda ülke gerçeklerine ve çağın gereklerine uygun bir ormancılık eğitim sisteminin, yönetim ve örgüt anlayışının yaşama geçirilmesine de ihtiyaç vardır.

2. Türkiye Ormancılığında Yönetim ve Örgütlenme Süreci

Türkiye ormancılığında örgütlenme ve yönetim süreci, ormancılık örgütünün başlangıcı kabul edilen 1839'dan bugüne kadar 22 ayrı bakanlık bünyesinde değişik şekillerde söz konusu olmuştur. 1839'dan günümüze kadar yaklaşık 180 yıllık bir süreçte ormancılık birimlerinin örgütlenmesinde ve yönetiminde pek çok değişiklikler yapılmıştır (Tablo 1 ve 2). Tarihsel süreç içerisinde yaşanan bu gelişmeler başlıca iki aşamada incelenebilir:

1. Cumhuriyet Öncesi (1839, 1856, 1870)
2. Cumhuriyet Sonrası (1920, 1937, 1951, 1956, 1969, 1981, 1991, 2003, 2011, 2018)

Tablo 1. Türkiye’de Ormancılık Örgütünün Bağlı Olduğu Bakanlıklar ve Yıllar (Köse vd., 2018b)

Bakanlıklar	Yıllar	Bakanlıklar	Yıllar
Ticaret Bakanlığı	1839-1869	Tarım Bakanlığı	1924-1928
Maliye Bakanlığı	1869-1872	İktisat Bakanlığı	1928-1931
Orman ve Maden Bakanlığı	1872	Tarım Bakanlığı	1931-1969
Maliye Bakanlığı	1873-1877	Orman Bakanlığı	1969-1981
Orman ve Maden Bakanlığı	1878	Tarım ve Orman Bakanlığı	1981-1983
Ticaret ve Tarım Bakanlığı	1879-1886	Tarım, Orman ve Köy İşleri Bakanlığı	1983-1991
Maliye Bakanlığı	1887-1892	Orman Bakanlığı	1991-2003
Orman, Maden ve Tarım Bakanlığı	1893-1908	Çevre ve Orman Bakanlığı	2003-2011
Ticaret ve Tarım Bakanlığı	1909-1920	Çevre, Orman ve Şehircilik Bakanlığı	2011(26 Gün)
İktisat Bakanlığı	1920-1923	Orman ve Su İşleri Bakanlığı	2011- 2018
İktisat Bakanlığı	1923-1924	Tarım ve Orman Bakanlığı	2018-

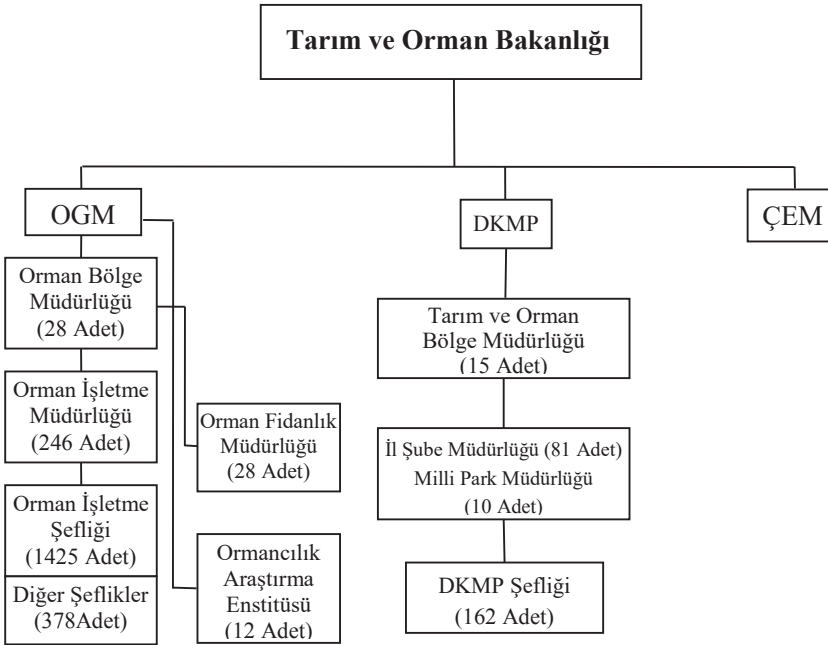
Tablo 2. Cumhuriyet Döneminde Ormancılık Örgütlenmesi (Daşdemir vd., 2019)

Yıllar	Bakanlık Adı	Uygulama Birimleri
1923-1924	İktisat Bakanlığı	Orman ve Maden Umum Müdürlüğü
1924-1928	Tarım Bakanlığı	Orman Umum Müdürlüğü
1928-1931	İktisat Bakanlığı	Orman Umum Müdürlüğü
1931-1969	Tarım Bakanlığı	Orman Genel Müdürlüğü
1969-1981	Orman Bakanlığı	Orman Genel Müdürlüğü, Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü, Orman Ürünleri Sanayii Genel Müdürlüğü, Milli Parklar ve Avcılık Genel Müdürlüğü, Orman-Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü
1981-1983	Tarım ve Orman Bakanlığı	Orman Genel Müdürlüğü, Orman Ürünleri Sanayii Genel Müdürlüğü
1983-1991	Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı	Orman Genel Müdürlüğü, Orman Ürünleri Sanayii Genel Müdürlüğü
1991-2003	Orman Bakanlığı	Orman Genel Müdürlüğü, Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü, Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü, Orman ve Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü
2003-2011	Çevre ve Orman Bakanlığı	Orman Genel Müdürlüğü, Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Orman ve Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü
2011-2018	Orman ve Su İşleri Bakanlığı	Orman Genel Müdürlüğü, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü
2018- -	Tarım ve Orman Bakanlığı	Orman Genel Müdürlüğü, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü

Cumhuriyet öncesinde teknik ve bilimsel bir yönetim ve örgütlenme söz konusu olmamıştır. Ancak Tanzimat Fermanı ile birlikte ormanlardan gelir elde etmek ve vergi sağlamak amacıyla 1839 yılında merkezi İstanbul’da bulunan bir Orman Müdürlüğü kurulmuştur. Kırım Savaşı sonrası, 1856 yılından itibaren de orman varlığının tespiti, teknik eleman yetiştirilmesi, gerekli teşkilatın kurulması ve ilgili mevzuatın hazırlanması amacıyla ülkemize Fransa’dan heyetler halinde ormancı uzmanlar getirilmiştir. 1870 yılında ise ormancılık çalışmalarını hu-

kuksal yönden düzenlemek amacıyla Orman Nizamnamesi adıyla bir tüzük çıkarılmıştır. Cumhuriyetle birlikte ormanların devlet mülkiyeti altında örgütlenmesi ve yönetimi anlayışı kabul edilmiştir. 1920 yılında Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti'nin kurulması ile beraber İktisat Bakanlığı bünyesinde Orman ve Maden Umum Müdürlüğü kurulmuştur. 1924 yılında Tarım Bakanlığı kurulmuş ve Orman Umum Müdürlüğü de bu bakanlığa bağlanmıştır. 1928-1931 yılları arasında İktisat Bakanlığı bünyesine sokulan orman idaresi, 1931 yılında tekrar Tarım Bakanlığına bağlanmıştır (Özdönmez vd., 1998). Cumhuriyet döneminde 1937 yılına kadar ormancılık uygulama birimleri oldukça değişken bir süreç geçirmiştir. 1937 yılından itibaren özellikle OGM bünyesinde kısmen bir istikrar sağlanmış ise de, bu de-

ğişkenlik ve reorganizasyonlar 1969, 1981, 1991, 2003 ve 2011 yıllarında da devam etmiştir. Son olarak 2018 yılında ormancılık uygulama birimleri kapatılan Orman ve Su İşleri Bakanlığı bünyesinden çıkarılarak, yeni kurulan Tarım ve Orman Bakanlığı bünyesine aktarılmıştır. Tarım ve Orman Bakanlığı hizmet birimleri arasında Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü (ÇEM) ile Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü (DKMP) yer almıştır. Orman Genel Müdürlüğü (OGM) ise Tarım ve Orman Bakanlığının bünyesine bağlı kuruluş olarak aktarılmıştır. Tarım ve Orman Bakanlığı bünyesinde ormancılık uygulama birimi olarak faaliyet gösteren bu üç genel müdürlüğün güncel örgüt yapıları topluca Şekil 1'de verilmiştir.

Şekil 1. Tarım ve Orman Bakanlığı Ormancılık Kesiminin Örgütlenmesi

3. Türkiye Ormancılığında Yönetim ve Organizasyon Sorunları

Ülkemiz ormancılığında başta dar kapsamlı ormancılık anlayışı olmak üzere toplumsal, siyasal, yasal, kurumsal, finansal, örgütsel, eğitsel, kültürel... gibi pek çok nedenden kaynaklanan birtakım sorunlar vardır. Bunlardan en önemlisi yönetim ve organizasyon sorunlarıdır.

Ülkemizde ormancılık hizmetleri 1937'den 1969 yılına kadar Tarım Bakanlığına bağlı OGM, 1969-1981 yılları arasında Orman Bakanlığına bağlı 5 genel müdürlük (OGM, AGM, ORKÖY, MP, ORÜS) ve bu genel müdürlüklerin taşradaki bölge müdürlükleri vasıtasıyla yürütülmüştür. 1981 yılında Orman Bakanlığı Tarım Bakanlığına devredilerek, 1983-1991 yılları arasında ormancılık hizmetleri Tarım, Orman ve Köyişleri Bakanlığı bünyesinde yer alan OGM tarafından yürütülmüştür. 1991 yılında Orman Bakanlığı yeniden kurulmuş ve ormancılık hizmetleri merkezde bakanlığa bağlı 4 genel müdürlük (OGM, AGM, ORKÖY, MP) ve taşrada bu genel müdürlüklerin çok sayıda birimi vasıtasıyla gerçekleştirilmiştir. Ormancılık faaliyetleri 2003-2011 yılları arasında Çevre ve Orman Bakanlığına (ÇOB) bağlı 4 Genel Müdürlük (OGM, AGM, ORKÖY, DKMP) ve bunlara bağlı birimler tarafından yürütülmüştür. 2011-2018 yılları arasında Orman ve Su İşleri Bakanlığı bünyesinde, daha önce genel müdürlük şeklinde örgütlenen AGM ve ORKÖY yeni örgütlenmede OGM'nin altında daire başkanlıklarına dönüştürülmüştür. Bakanlığın yeni hizmet birimleri arasında Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü (ÇEM) ve DKMP yer almış ve böylece ormancılık faaliyetleri üç genel müdürlük (OGM, ÇEM, DKMP) halinde yürütülmüştür. 2018 yılında Tarım ve Orman Bakanlığı kurulmuş ve

ormancılık faaliyetleri üç genel müdürlük (OGM, DKMP ve ÇEM) halinde bu bakanlığın bünyesinde yürütülmeye başlanmıştır. Ormancılık Araştırma Müdürlükleri de OGM'ye doğrudan bağlı Araştırma Enstitüleri haline getirilmiştir. Halen OGM'nin taşrada 28 orman bölge müdürlüğü ve 246 orman işletme müdürlüğü ve DKMP'nin 15 adet bölge müdürlüğü vardır. ÇEM'in ise taşra kuruluşu yoktur (Şekil 1).

Görüldüğü gibi tarihsel süreç içerisinde Türkiye ormancılığında örgütlenme ve örgüt yapısı, pek çok anlamsız ve başarısız reorganizasyona uğrayarak bugüne gelmiştir. Yapılan bu reorganizasyonlar, birimlerin kuruluşu veya kapanışı ve hali harız örgütlenme herhangi bir bilimsel, teknik, ekonomik ve sosyal analize dayanmadan ve çağdaş ormancılık anlayışının gereklerini dikkate almadan, tamamen merkezi ve politik kararlarla yapılmıştır. Ormancılık örgütünde sık sık yapılan anlamsız ve başarısız organizasyonlar, sektöre kendini toparlama fırsatı vermemiş, istikrarlı çalışmayı ve motivasyonu azaltmış, uzmanlığı, deneyimi ve bilgi birikimini yok etmiştir.

Türkiye ormancılığında öteden beri bir dizi yönetim ve organizasyon sorunu söz konusudur. Her şeyden önce Türkiye'de ormancılık faaliyetlerinin yürütülmesinde aynı nihai amaca hizmet eden özellikle taşrada farklı birimlerin yer alması, çağdaş ormancılığa ve bütünlük yönetime aykırı olup, kaynak savurganlığına neden olabilmektedir. Dolaşısıyla, bütünlük yönetimden uzak, eşgüdüm ve denetimin eksik olduğu, kaynakların ülke hedefleri doğrultusunda etkin kullanılmadığı, ülke ve sektör kısıtlarının dikkate alınmadığı, yatırımların çoğunun bir projeye bağlanmadığı, sosyoekonomik sonuçları farklı olan alternatiflerin geliştirilmediği, çok kriterli karar verme tekniklerinin ve sos-

yoekonomik analizlerin kullanılmadığı, performans/başarının objektif olarak ölçülüp değerlendirilmediği, araştırmaya, bilgiye ve uzmanlığa fazla önem vermeyen, motivasyona dayanmayan, yöneticilere yeterince özgürlük ve esneklik tanımayan, personel atamaları objektif kriterlere bağlı olmayan, personelin belirli yerlerde yığıldığı, verimli çalışmanın olmadığı, yerinden yönetime ve katılımcılığa önem vermeyen, merkezi ve politik kararların yoğun olduğu ormancılık örgütlenmesi ve yönetim anlayışı vardır (Yazıcı, 1978, 1988; Sağkaya, 1988; Geray, 1993, 1998; Çağlar, 1993; Türker vd., 1995; Daşdemir, 1996, 1998, 1999, 2016; TOD, 2000; TUOP, 2004; Kaplan, 2007; Yaman, 2010; Köse vd., 2018a, 2018b).

4. Alternatif Yönetim Anlayışı ve Örgütlenme Modeli

Yukarıda bahsedilen sorunların büyük çoğunluğunu, Türkiye ormancılığına özgü ve çağdaş ormancılık anlayışına uygun olarak geliştirilecek bir örgütlenme ve yönetim modeli sayesinde gidermek mümkündür. Yani Türkiye ormancılığında; başarının objektif ve bilimsel kriterlerle ölçülmesine ve değerlendirilmesine olanak veren, motivasyona dayanan, yöneticilere özgürlük ve esneklik tanıyan, bilgiyi, uzmanlığı ve araştırmayı öne çıkaran, politik ve merkezi kararları dışlayan, yöresel koşullara uygun kararlar verilmesini sağlayan, ormancılık faaliyetlerini özellikle taşrada tek bir otorite altında toplayan, demokratik ve katılımcı özerk bir örgüt yapısına ve yönetim modeline ihtiyaç vardır. Yapılan bazı araştırmalar (Daşdemir, 1996, 1999, 2012, 2016; Yaman, 2010; Köse vd., 2018a, 2018b) böyle bir yönetim anlayışı ve örgütlenme modelinin üç temele dayandığını göstermektedir;

1. Uygulayıcı birimlerin performansının ölçülmesi,
2. Performansın değerlendirilmesi,
3. Özerk bir örgütlenme ve yönetim modeli.

4.1. Uygulayıcı Birimlerin Performansının Ölçülmesi

Uygulayıcı birimlerin performansını (başarısını) ölçmek için, o birimde (işletmede) cereyan eden tüm faaliyetleri çeşitli açılardan ölçecek bilimsel ve objektif kriterler geliştirilmeli ve bunların belirli ağırlıkta kombinasyonunu sağlayacak bir başarı ölçüm modeli esas alınmalıdır. Kayıtlara giren ve bilançolara yansıyan rakamlara dayanarak yıllık kurumsal başarı ölçülmelidir. İşletme başarısı ölçülürken değiştirilmesi işletmenin kontrolünde olan kriterler esas alınmalıdır. Ancak sabit faktörler (ağaç türü, meşcere tipi, arazi yapısı, diri örtü, işletmenin bulunduğu yerin il veya ilçe oluşu, mahrumiyet ve gelişmiş bir bölgede yer alması vb.) dikkate alınarak her bir işletmeye özgü zorluk katsayısı belirlenmeli ve işletmelerin başarısı bu zorluk katsayısıyla çarpılarak gerçek başarıya ulaşılmalıdır. Bu kriterlerin neler olabileceği ve işletme başarısının 1-100 puan arasında nasıl ölçülebileceği, bu konuda yapılan bir araştırmayla ortaya konmuştur (Daşdemir, 1996).

4.2. Performansın Değerlendirilmesi

Performans ölçümünün amacı; başarıyı ödüllendirmek ve motivasyon sağlamaktır. Özel girişimciyi başarılı olmaya motive eden en önemli etken kâr olduğu halde, kamu kuruluşlarında (devlet orman işletmelerinde) en önemli motivasyon aracı primli ücrettir. Başarı 100 puan üzerinden ölçüleceği için, 50'den yukarı puan alan işletmeler, başarı düzeylerine göre artan oranlı prim yüzdeleri

ile değerlendirilmeli ve tüm çalışanlar değişik yüzdelerde yararlanmalıdır. Objektif ve açıklık ilkesine göre başarının ölçülmesi ve sonuçlarının primli çalışma sistemi ile değerlendirilmesi halinde, işletmeler ve bireylerarası rekabet artacak, çalışanlar başarılı olmaya motive olacak, araştırma sonuçlarına ve bilimsel esaslara göre işletmelerin yönetilmesi sağlanacaktır. Hiç şüphesiz başarı ölçümlerinin merkezden yapılması ve buna uygun özerk(otonom)/çağdaş örgüt yapısının benimsenmesi gerekir. Ancak, iyi bir örgüt yapısının amaç değil, amaçlara ulaşmada bir araç olduğu unutulmamalıdır.

4.3. Özerk Bir Örgütlenme ve Yönetim Modeli

Bu konuda 2014-2018 yılları arasında Türkiye çapında dört ilgi grubundan (463 ormancılık örgütü çalışanı, 32 kamu kurum temsilcisi, 37 STK temsilcisi, 33 uzman) oluşan toplam 565 katılımcı üzerinde yürütülen bir çalışmada (Köse vd. 2018a, 2018b) değişik örgütlenme ve yönetim modelleri araştırılmış ve elde edilen sonuçlar Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3’e göre Model 3, tüm ilgi grupları tarafından ortalama %38 ile ilk sırada tercih edilmiş (çalışanlar %32, uzmanlar %34,

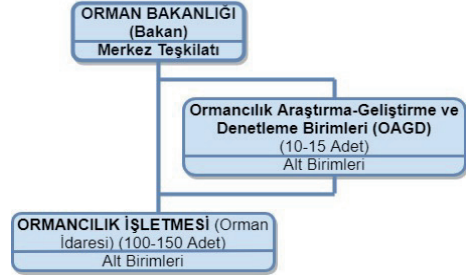
Tablo 3. Türkiye’de Ormancılık Örgütlenmesi Konusundaki Düşünceler (Köse vd., 2018a)

Model No	Model açıklaması	Çalışanlar	Uzmanlar	STK Temsilcileri	İlgili Kurum Temsilcileri	Genel Ortalama
1	Mevcut örgütlenme ve yönetim yapısı uygundur	%11	%0	%3	%3	%4
2	Bir bakanlığa veya Başbakanlık Müsteşarlığına bağlı merkezde tek Genel Müdürlük (OGM) ve taşrada havza bazında örgütlenmiş ormancılık birimleri ve güçlü Orman İşletmesi	%31	%33	%22	%16	%25
3	Müstakil bir Bakanlık ve bağlı Genel Müdürlükler ve taşrada havza bazında örgütlenmiş OAGD birimleri ve bütün genel müdürlüklerin tek temsilcisi olarak güçlü bir Orman İşletmesi	%32	%34	%43	%41	%38
4	Müstakil bir Bakanlık ve bağlı Genel Müdürlükler ve taşrada havza bazında örgütlenmiş OAGD birimleri ve her genel müdürlüğün ayrı taşra birimleri	%20	%21	%19	%31	%23
	Diğer	%6	%12	%13	%9	%10

STK temsilcileri %43 ve ilgili kurum temsilcileri %41) olup, genel yapısı Şekil 2’de verilmiştir. Modele göre; merkezde müstakil bir Orman Bakanlığına bağlı farklı Genel Müdürlükler ve taşrada homojen coğrafi ekolojik yetişme ortamlarında (havza bazında) örgütlenmiş bölgesel Ormanlık Araştırma-Geliştirme ve Denetleme Birimleri (OAGD) ile bütün Genel Müdürlüklerin tek temsilcisi olarak güçlü bir Ormanlık İşletmesi yer almaktadır. Bu konuda yapılan araştırmalara (Daşdemir, 1999, 2012, 2016; Köse vd., 2018a, 2018b) dayanarak, en çok tercih edilen Model 3’ün merkez ve taşra birimlerinin yapılanmaları, görev yetki ve sorumlulukları, çalışma usul ve esasları aşağıda açıklanmıştır.

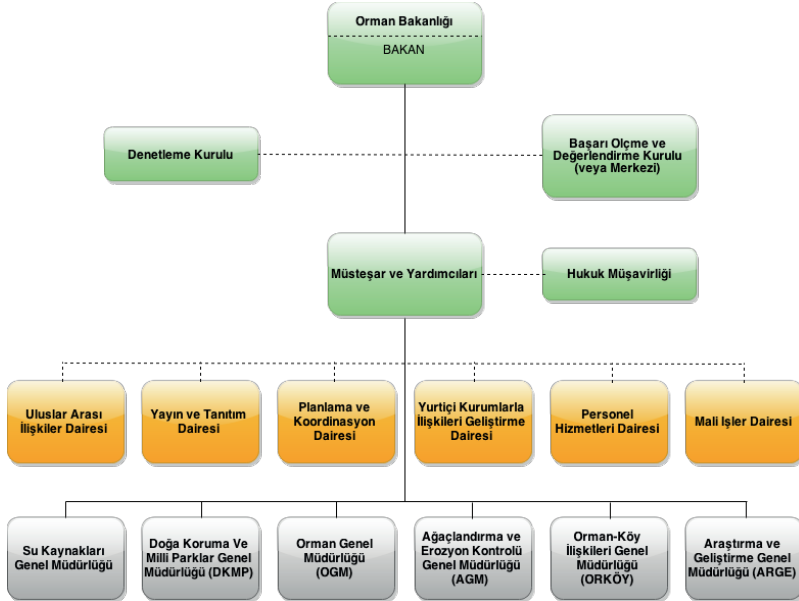
4.3.1. Ormanlık Örgütünün Merkez Yapılanması

Şekil 2’ye göre; Ormanlık Örgütü merkezde ayrı bir siyasi karar birimi (Orman Bakan-

Şekil 2. Ormanlık Örgütünün Genel Yapısı

lığı) düzeyinde temsil edilmektedir. Bakanlığın ana hizmet birimleri, yardımcı hizmet birimleri, demokratik esas ve usullere göre çalışan birtakım kurulları, Başarı Ölçme ve Değerlendirme Kurulu/Merkezi ile bağlı birimleri vardır. Merkez teşkilatında ayrıca altı genel müdürlük (OGM, AGM, DKMP, ORKÖY, ARGE ve SKGM) yer almaktadır (Şekil 3). Merkez birimlerinin ihtiyaca göre alt birimleri vardır.

Şekil 3. Ormanlık Örgütünün Merkez Yapılanması

Merkez örgütü, faaliyet alanına giren konularda Bakanlığa danışmalık yapan, ormancılık politikasını ve amaçlarını saptayan, taşra örgütünü amaçlar doğrultusunda yönlendiren, onların çalışmalarına yardımcı olan, işbirliğini ve koordinasyonu sağlayan, başarılarını ölçen ve değerlendiren, sonuçlarını kamuoyuna açıklayan, makro düzeydeki birimlerdir. Merkez örgütünde her birimin yöneticileri konularında uzman olup, bunlar merkez birimlerin, OAGD'lerin ve ormancılık işletmelerinin yetkililerinin katılımıyla yapılacak seçimler sonucuna veya objektif sınavlara göre atanırlar. Merkez birimleri kararlarını oy çokluğu ile alan, katılımcı, demokratik ve özerk bir yapıdadır.

4.3.2. Ormancılık Örgütünün Taşrada Bölge Yapılanması

Bu konuda yine Köse vd. (2018a) tarafından yapılan araştırmada elde edilen sonuçlar değerlendirilmiştir. Buna göre söz konusu araştırmada 463 çalışanın ve 33 uzmanın ormancılık örgütünün taşrada orman bölge müdürlüklerinin ve ormancılık araştırma kurumlarının yapılanmasıyla ilgili düşünceleri Tablo 4 ve 5'de verilmiştir.

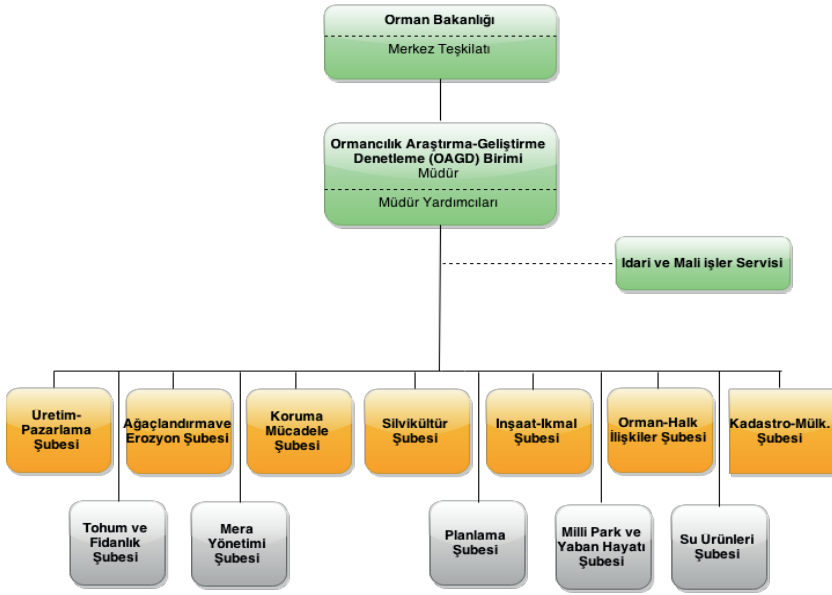
Bu sonuçlara göre; taşrada mevcut orman bölge müdürlüklerinin kuruluş gerekçeleri yeniden gözden geçirilerek, bunların Ormancılık Araştırma Enstitüleriyle (OAE) uyumlu çalışmasıyla veya birleştirilmesiyle, homojen coğrafi ekolojik yetiştirme ortamları

Tablo 4. Orman Bölge Müdürlüklerinin Yapısı ve İşlevi İle İlgili Düşünceler

Düşünce/ değerlendirme	Çalışanlar	Uzmanlar
a) Bugünkü örgüt yapısı içerisindeki yeri uygundur	%8	%0
b) Tamamen kaldırılmalı bilgi ihtiyacı üniversitelerden karşılanmalı	%15	%6
c) Bakanlığa bağlı Genel Müdürlük şeklinde örgütlenmeli ve taşrada mevcut yapı korunmalıdır	%16	%27
d) Merkezde OGM'ye bağlı güçlü bir Araştırma-Geliştirme Dairesi Başkanlığı, taşrada bölgesel bazda örgütlenmiş, araştırma yapan, uygulamaya yol gösteren ve denetleyen OAGD birimleri şeklinde örgütlenmelidir	%45	%49
e) Taşrada Orman Bölge Müdürlüklerine bağlı veya Bölge Müdürlüğü ile bütünleşik birimler şeklinde örgütlenmelidir	%11	%0
f) Bakanlığın her genel müdürlüğü için ayrı ayrı araştırma birimleri oluşturulmalıdır	%3	%0
g) Diğer	%2	%18

Tablo 5. Ormancılık Araştırma Kurumlarının Yapısı İle İlgili Düşünceler

Düşünce/ değerlendirme	Çalışanlar	Uzmanlar
a) Tamamen kaldırılmalıdır	%11	%9
b) Mevcut yapıları ve işlevleri muhafaza edilmelidir	%11	%3
c) Sayıları azaltılıp Araştırma Enstitüleri ile birleştirilerek havza bazında örgütlenmiş, orman işletmelerine danışmanlık yapan OAGD birimlerine dönüştürülmelidir	%18	%33
d) Siyasi ve bürokratik makam olmaktan çıkartılarak bölgesindeki orman işletmeleri arasında eşgüdümü sağlayan ve onları yönlendiren birimler haline getirilmelidir	%56	%46
e) Diğer	%4	%9

Şekil 4. Ormanlık Örgütünün Taşrada Bölge Yapılanması

rında (Kantarıcı, 2018; Köse vd., 2018a) kurulacak olan Ormanlık Araştırma-Geliştirme ve Denetleme (OAGD) birimleri öngörülmektedir. Fiziksel, teknik, sosyal, yönetsel ve işlevsel değişkenler göz önünde tutularak bunların yerleri, faaliyet alanları ve sayıları belirlenmelidir.

Bakanlık ile işletmeler arasında yer alan bu birimler eğitim, araştırma, geliştirme ve denetleme işlevleriyle yükümlü kılınmalıdır. Uzman, deneyimli ve araştırmacı elemanlardan oluşan OAGD birimleri; bölgelerindeki işletmelerin faaliyetlerini etkin bir şekilde yerine getirmelerine yardımcı olan, onların sorunlarını bilimsel yoldan çözen, yol gösteren, proje üreten, inceleme ve araştırma yapan, sonuçlarını uygulamaya aktaran, danışmanlık yapan, eğitim veren, bölgesel planlar ve programlar hazırlayan, merkez ile işletmeler arasındaki koordinasyonu sağlayan, işletmelerinin faaliyetlerini denetleyerek, yıllık sonuçlarını Başarı Ölçme ve De-

ğerlendirme Merkezine bildiren organik üst kuruluşlardır (Şekil 4).

OAGD'lerin örgüt yapısı ve alt birimleri (şubeleri), her bölgenin özelliklerine ve gereklerine göre şekillendirilmelidir. Bunların yönetim sistemi, demokratik ilkelere ve objektif kriterlere dayalı olup, çalışmayı, uzmanlığı, araştırmayı ve bilimi öne çıkaran, yerinden ve özerk yönetimi esas alır. Ormanlık işletmelerinden gelen sorunlar veya belirli bir bedel karşılığında araştırılması istenen konular ilgili şube tarafından ele alınır, takip edilir ve sonuçlandırılır. Alınan bu bedel OAGD biriminin döner sermayesinden araştırmayı yapana veya sorunu çözene prim olarak verilebileceği gibi, araştırmacıların eğitimi amacıyla da kullanılabilir. OAGD'lerin yöneticileri şube temsilcilerinin katılımıyla yapılacak seçimlerle belirlenmektedir. Şube temsilcileri ise objektif sınavlarla atanır.

4.3.3. Ormancılık Örgütünün Taşrada İşletme Yapılanması

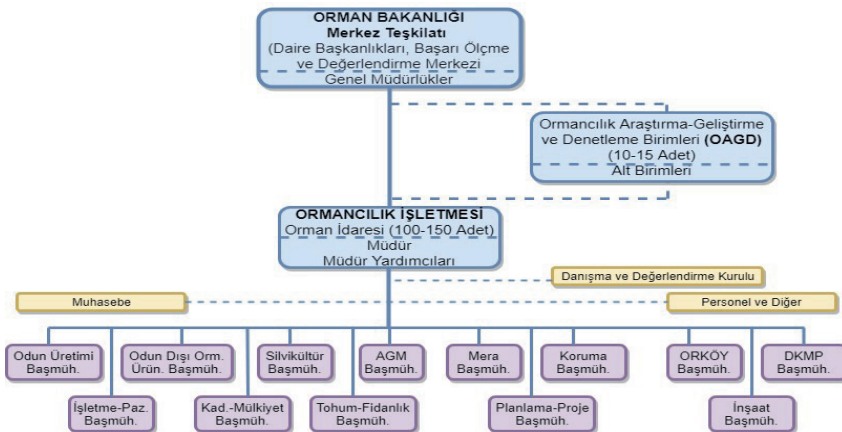
Yukarıda bahsedilen araştırmada (Köse vd., 2018a); 463 çalışanın ve 33 uzmanın ormancılık örgütünün taşrada orman işletme müdürlüklerinin yapısı ve işleyişi konusundaki düşünceleri ise Tablo 6’da verilmiştir.

Buna göre örgüt yapısında en altta yer alan Ormancılık İşletmeleri asıl işi yürüten, idari açıdan merkeze bağlı, ancak organik olarak OAGD birimleri ile uyumlu çalışan, yetki ve sorumluluğu kendisine ait olan, mikro düzeyde homojen ekolojik yetişme ortamlarında (mikro havzalarda) kurulacak olan özerk yapıdaki birimler halinde düşünülmelidir (Şekil 5). Bu anlamdaki bir ormancılık işletmesinden üretim faktörlerini tedarik eden, üretim, koruma, bakım, yetiştirme, pazarlama, ağaçlandırma, erozyon kontrolü, mera

ıslahı, halkla ilişkiler, av-yaban hayatı, milli park, rekreasyon vb. gibi çalışmaları ve hizmetleri bünyesinde bulunduran, bütünselik ve eşgüdüm içerisinde çalışan, teknik, ekonomik sosyal ve yönetsel bir birim anlaşılmalıdır. Ormancılık işletmesine bağlı olarak çalışan, teknik ve idari açıdan işi yürüten ve uzmanı olan işletme, pazarlama, ağaçlandırma, erozyon kontrolü, mera yönetimi, silvikültür, tohum ve fidanlık, koruma, ORKÖY, milli park-yaban hayatı, inşaat vb. gibi başmühendislikler vardır. Bunların sayısı ve işlevleri, orman kaynaklarının özellikleri, işletmenin amaçları, bölgenin sosyoekonomik yapısı ve diğer faktörler dikkate alınarak, her bir işletme için ayrı ayrı belirlenir. Ormancılık işletmelerinin yerleri, faaliyet alanları ve sayıları uzmanlar komisyonunca bilahare yapılacak teknik ve bilimsel çalışmalarla saptanır.

Tablo 6. Orman İşletme Müdürlüklerinin Yapısı ve İşlevi İle İlgili Düşünceler

Düşünce/ değerlendirme	Çalışanlar	Uzmanlar
a) Mevcut sayıları, yapıları ve işleyişleri muhafaza edilmelidir	%22	%3
b) Mevcut sayıları azaltılarak OGM emir-kumanda hiyerarşisi içerisinde çalışan, ancak şube müdürlükleri veya başmühendisliklerden oluşan bir yapıya kavuşturulmalıdır	%20	%18
c) Havza bazında örgütlenmiş, merkeziyetçilikten ve politik baskılardan uzak, kararlarını katılımcı yaklaşımla alan, organik bakımdan OAGD birimine bağlı, şube müdürlükleri veya başmühendisliklerden oluşan bir yapıya kavuşturulmalıdır	%50	%49
d) Diğer	%8	%30

Şekil 5. Ormancılık Örgütünün Taşrada İşletme Yapılanması

Ormancılık işletmesi bünyesinde, belirli aralıklarla toplanan ve yönetime bir nevi kılavuzluk eden Danışma ve Değerlendirme Kurulu vardır. Bu kurul işletme müdürünün başkanlığında, müdür yardımcıları, başmühendisler, muhasebeci, personel şefi, orman köylerinin muhtarları, ormancılık kooperatiflerinin başkanları, kamu kurum-kuruluş ve yerel yönetim yetkilileri, STK ve özel sektör temsilcilerinden oluşur. Bu kurulda; işletmenin teknik, ekonomik ve yönetsel faaliyetleri tartışılmakta, neden sonuç ilişkisi üzerinde durulmakta ve işletme faaliyetleri hakkında kamuoyuna bilgi verilmektedir. Yani bu kurul, işletmenin amaçlarına ulaşmasında ve başarılı olmasında bir nevi yol gösterici olarak rol oynamaktadır. Yetki ve sorumluluk bu kurulda paylaşılmış olacağından, işletmenin başarılı olmasında veya olmamasında kurul pay sahibi olacaktır. İşletme yönetimi, neden başarısızlığa uğradığı veya nasıl başarılı olunacağı konularında ya da araştırılmasını istediği diğer konularda doğal olarak OAGD'lerden ve üniversitelerden yardım isteyecektir. Karşılaşılan sorunların araştırılması, bilimsel yoldan çözülmesi sağlanacak ve dolayısıyla araştırmaya, bilime ve bilgiye talepci olunacaktır.

Araştırmayı, bilgiyi, uzmanlığı ve deneyimi öne çıkaran, katılımcı, demokratik ve yerinden yönetimi esas alan bu özerk örgüt yapısında işletme yöneticileri (müdür, müdür yardımcıları) politikayla değil, deneyimli, çalışkan, onursal değerleri yüksek, bilgili, becerikli, sosyal ilişkileri iyi, yabancı dil bilen, sevk ve idare kabiliyeti olan orman mühendisleri arasından sınavla atanmalıdır ve çalışacakları elemanları seçme (atama, yer değiştirme vb.) yetkisine sahip olmalıdırlar. Bu sınavlar belirli sürelerde yenilenir. Benzer bir seçim sistemi başmühendisler için de uygulanabilir.

Önerilen örgütlenme modelinde emir-komuta zinciri keskin bir şekilde işletilmeyip, yetki ve sorumluluk ormancılık işletmelerine bırakılmaktadır. Ormancılık işletmelerine verilecek özerklik, işletme müdürlüklerinin yetki ve sorumlulukları artırılarak, onları nihai karar birimleri yapma anlamındadır. Yani merkezi ve politik kararların dışlanmasına, yerinde karar alınmasına ve uygulanmasına, bölgesel sorunları ve öncelikleri dikkate alan plan ve programların işletmelerce yapılmasına, ekonomik, teknik, yönetsel vb. konularda işletmelerin bağımsız kılınmasına olanak veren bir yönetim ve örgüt yapısı kastedilmektedir. Diğer yandan, özerk örgüt yapısının gereği olarak işletmelerin yıllık başarıları merkezdeki Başarı Ölçme ve Değerlendirme Merkezi tarafından ölçülmeli ve çalışanlar başarı oranlarına göre primle değerlendirilmelidir.

5. SONUÇLAR

Başarı ölçümü, primli çalışma sistemi ve özerk örgüt yapısı çağdaş ormancılık anlayışının ülkemize yerleştirilmesinde, araştırma-uygulama işbirliğinin sağlanmasında ve araştırma sonuçlarının uygulamaya aktarılmasında en önemli yapı taşlarıdır. Bu konuda yapılan araştırmalarda (Daşdemir, 1996, 1998, 2012, 2016; Yaman, 2010; Köse vd., 2018a); deneklerin çoğunluğunun özerk örgüt yapısına, başarı ölçümüne ve primli çalışma sistemine dayalı bir örgüt yapısını ve yönetim modelini desteklediği saptanmıştır. Önerilen yeni örgütlenme ve yönetim modeli kapsamında; Türkiye ormancılığında performans-başarı ölçümü yapılarak, sonuçlarının primli çalışma sistemi ve özerk örgüt yapısı içinde yaşama geçirilmesi halinde, aşağıdaki faydalar sağlanacaktır (Daşdemir, 1996, 2002, 2016; Köse vd., 2018a);

1. Başarının tanımı, boyutları, ölçümü ve değerlendirilmesi konuları açıklığa kavuşturulur, objektif ve çok boyutlu olarak başarı ölçülür.
2. Uygulayıcı birimler arasında olumlu rekabet ortamı yaratılarak, ormancılık faaliyetlerinin ekonomik, teknik ve bilimsel temellere dayalı olarak yürütülmesi sağlanır.
3. Bilginin, uzmanlığın, iş bölümünün, araştırmanın öne çıkması ve ödüllendirilmesi, uygulayıcı birimlerin araştırmaya ve bilime talepçi kuruluşlar haline getirilmesi, araştırma-uygulama işbirliğinin sağlanması ve araştırma sonuçlarının uygulamaya aktarılması sağlanır.
4. Gerçek anlamda performansa dayalı bir yönetim sistemi söz konusu olduğu için, iş verimliliği, etkenlik ve başarı artacaktır.
5. Merkezi kararlar ve politik baskılar dışlanarak, yöresel koşullara uygun kararlar verilir.
6. Homojen ekolojik yetişme ortamlarında bütünselik, katılımcı, demokratik ve yerinden yönetim sağlanır.
7. İşletme bazında uzmanlığa ve kadrolaşmaya gidileceğinden çalışan personelin tabana yayılması ve adil bir personel politikasının izlenmesi sağlanır.
8. Ormancılığımızın bir sistem olarak işlemesi, çağdaş ormancılık anlayışının hakim kılınması, böylece ormancılığın saygınlık kazanması ve dinamik bir yapıya kavuşması sağlanır.

KAYNAKLAR

Çağlar, Y. 1993. Ormancılığımızda Örgütlenme. I. Ormancılık Şurası, Orman Bakanlığı Yayın No:6, Seri No: 13, Cilt 2, s.424-428, Ankara.

Daşdemir, İ. 1996. Orman İşletmelerinin Başarı Düzeylerinin Belirlenmesi (Kuzeydoğu Anadolu ve Doğu Karadeniz Bölgesi Örneği). Doğu Anadolu Ormancılık Araştırma Müdürlüğü, Teknik Bülten No:1, 162 s., Erzurum.

Daşdemir, İ. 1998. Devlet Orman İşletmelerinin Yönetmel ve Örgütsel Boyutlarının Belirlenmesi. Doğu Anadolu Ormancılık Araştırma Müdürlüğü, Teknik Rapor Yayın No:3, 70 s., Erzurum.

Daşdemir, İ. 1999. Çağdaş Ormancılık Anlayışı ve Örgüt Yapısı. ZKÜ Bartın Orman Fakültesi Dergisi, Cilt 1, Sayı 2, s.25-47, Bartın.

Daşdemir, İ. 2002. Sürdürülebilir Ormancılık İçin Çok Boyutlu Başarı Ölçüm Modeli. II. Ulusal Karadeniz Ormancılık Kongresi, Bildiriler Kitabı, I. Cilt, s.189-198, Artvin.

Daşdemir, İ. 2012. Türkiye Ormancılığında Araştırma-Uygulama İşbirliğinin Geliştirilmesi ve Araştırma Sonuçlarının Uygulamaya Aktarılması Üzerine Düşünceler. Kuruluşunun 60. Yılında Ormancılık Araştırma Enstitüleri: Dünü, Bugünü ve Geleceği Sempozyumu Çağrılı Bildirisi, Bildiriler Kitabı, s.117-129, 7-9 Kasım, Bolu.

Daşdemir, İ. 2016. Türkiye Ormancılığında Çağdaş Yönetim Anlayışı ve Örgütlenme Modeli. Türkiye'nin Ormancılık Serüveni, Örgütlenmesi ve Ormancılıkta Kadının Yeri Paneli Kitabı, s.95-111, ISBN: 978-605-64482-5-6, Türkiye Ormancılar Derneği Yayını, Ankara.

Daşdemir, İ., Erdönmez, C., Kaplan, S. 2019. Türkiye Ormancılığı 2019 Yılı Durum Raporu. Türkiye'de Ormancılığın Kurumsal Yapısı, Ormancılık Uygulama Birimleri Komisyon Raporu, 13 s., Ankara.

Geray, A.U. 1989. Ormancılığın Çağdaş Çerçevesi. İÜ Orman Fakültesi Dergisi, Seri B, Cilt 39, Sayı 4, s.17-27, İstanbul.

Geray, A. U. 1993. Orman Kaynakları Yönetiminin Geliştirilmesi ve Sorunları. I. Ormancılık Şurası, Orman Bakanlığı Yayın No: 6, Seri No:13, Cilt 3, s.137-149, Ankara.

Geray, A. U. 1998. Ulusal Çevre Eylem Planı Orman Kaynakları Yönetimi. DPT Yayını, ISBN 975-19-1917-7, 115 s., Ankara.

Kaplan, S. 2007. Yerleşim Alanları Civarındaki Ormanların Yerinden Yönetimi Sorunu. AÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyal Çevre Bilimleri Anabilim Dalı, Doktora Tezi, 180 s., Ankara.

Kantarıcı, M., D. 2018. Tarım ve Orman Bakanlığı Kuruluş Taslağı (2018) Üzerinde Bir Değerlendirme. Türkiye Ormancılar Derneği için hazırlanmış rapor, 14 sayfa, Ankara.

Köse, M., Daşdemir, İ., Yurdakul Erol, S., Yıldırım, H. T., Arslan, A., Göksu, E., Şekercan, U. A., Alkan, S., 2018a. Türkiye Ormancılığı İçin Alternatif Örgütlenme Modellerinin Geliştirilmesi” adlı ve 10.5301/2014-2017 numaralı araştırma projesinin Sonuç Raporu, 178 sayfa, İstanbul.

Köse, M., Daşdemir, İ., Yurdakul Erol, S., Yıldırım, H. T., Arslan, A., Göksu, E., Şekercan, U. A., Alkan, S., 2018b. Türkiye Ormancılığı İçin Alternatif Örgütlenme Modellerinin Geliştirilmesi. Ormancılık Araştırma Dergisi, 5 (2): 143-168.

Özdönmez, M., Akesen, A., Ekizoğlu, A. 1998. Ormancılık Yönetim Bilgisi. İÜ, Orman Fakültesi Yayın No: 457, 357 s., İstanbul.

Sağkaya, A. 1988. Orman İşletmeciliğinde Organizasyon. Türkiye’de Orman İşletmeciliğinin Gelişimi Sempozyumu, Orman Mühendisleri Odası Yayını, Gelişim Matbaası, s.11-17, Ankara.

TOD, 2000. Türkiye Ormancılar Derneği Ormancılık Politikası Raporu. 23 s., Ankara.

TUOP, 2004. Türkiye Ulusal Ormancılık Programı (2004-2023). Çevre ve Orman Bakanlığı, APK Kurulu Başkanlığı, 80 s., Ankara.

Türker, M. F., Gümüş, C. ve Ayaz, H. 1995. Türkiye’de Orman Ekonomisi ile İlgili Sorunlar ve Çözüm Önerileri. Türkiye Ormancılık Raporu. KTÜ Orman Fakültesi Yayın No:48, Trabzon.

Yaman, F. 2010. Ormancılıkta Örgütsel ve Yönetimsel Başarıyı Etkileyen Faktörler. BÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 107 s., Bartın.

Yazıcı, K. 1978. Orman Bakanlığı Organizasyonunda Yönetimin Mahiyeti ve Maliyeti Üzerine Araştırmalar. İÜ Orman Fakültesi Dergisi, Seri A, Cilt 28, Sayı 1, s.233-274, İstanbul.

Yazıcı, K. 1988. Türkiye’de Ormancılığın Yönetim ve Organizasyon Sorunları. Türkiye’de Orman İşletmeciliğinin Gelişimi Sempozyumu, Orman Mühendisleri Odası Yayını, Gelişim Matbaası, s.1-10, Ankara.

Bölüm 2

TÜRKİYE'DE ORMANCILIK
ÖRGÜTLENMESİNİN YENİDEN
YAPILANDIRILMASI ÜZERİNE
GÖRÜŞLER

TÜRKİYE’DE ORMANCILIK ÖRGÜTLENMESİNİN YENİDEN YAPILANDIRILMASI ÜZERİNE GÖRÜŞLER

Prof.Dr.Cantürk GÜMÜŞ
Dr. Öğr. Üyesi Hüseyin AYAZ
KTÜ Orman Fakültesi

1. Giriş

Ülkemizde ormancılığın doğuşu, ormanlardan gelir elde edilmesi ve gelir sürekliliğinin sağlanmasına yönelik ormanların korunması girişimlerine dayandırılabilir. Devletin ormanlarının korunması, iyileştirilmesi ve toplum yararına işletilmesi bakımından en önemli araçlar; ormancılık mevzuatı ve bu kuralları uygulamakla görevli örgütlerdir. Ormancılık örgütleri, tarihsel süreçte ormanın toplum için ifade ettiği anlama ve öneme göre gelişme göstermiştir. Türkiye’de ilk ormancılık örgütü yaklaşık 175 yıl önce kurulmuştur. Kuruluşu takip eden uzun yıllar boyunca, odun talebi ve dolayısıyla odun değeri ormancılık örgütlenmelerinde en önemli yere sahip olmuştur. Son yıllarda, odun üretiminin yanı sıra, ortaya çıkan çevre bozulması ve ekolojik endişeler de ormancılık anlayışları üzerinde artan bir oranda etkili olmaya başlamıştır.

Bu yazıda, ülkemizde ormancılık örgütlenmesinin tarihsel gelişimi ele alınmış, bu çerçevede oluşturulan önemli değişiklikler ve gelişmeler irdelenmiş, yapılması gerekenlerle ilgili değerlendirmelerde bulunulmuştur.

2. Ormancılık Etkinlikleri Organizasyonunun Tarihsel Gelişimi

2.1. Osmanlı İmparatorluğu Dönemi

Osmanlı döneminde ormancılıkla ilgili ilk örgüt 1839 (18 Şubat 1256) yılında kurulmuş olmakla birlikte, kısa bir deneyim olmaktan öteye gidememiştir. Ticaret Bakanlığı bünyesinde kurulan bu örgütün adı “Orman Müdürlüğü” olarak tarihe geçmiştir. Ormancılık Ticaret Bakanı Fethi Paşa’nın emrindedir. İlk orman müdürü de Ahmet Şükrü Bey’dir. İstanbul’da kurulan Orman Müdürlüğü’ne bağlı olarak taşrada da bazı müdürlükler kurulmuş ve tayinler de yapılmıştır. Kuru-

Tablo 1. Cumhuriyet Öncesinde Ormancılık Örgütünün Bağlı Olduğu Bakanlıklar

Bakanlıklar	Yıllar
Ticaret Bakanlığı	1839-1869
Maliye Bakanlığı	1969-1972
Orman ve Maden Bakanlığı	1872
Maliye Bakanlığı	1873-1877
Orman ve Maden Bakanlığı	1878
Ticaret ve Tarım Bakanlığı	1879-1886
Maliye Bakanlığı	1887-1892
Orman, Maden ve Tarım Bakanlığı	1893-1908
Ticaret ve Tarım Bakanlığı	1909-1920
İktisat Bakanlığı	1920-1923

Kaynaklar: OGM, 1989; Kutluk, 1948, Kutluk, 1967

lan “Orman Müdürlüğü” yaklaşık bir yıl (on bir buçuk ay) yaşayabilmiştir (Kutluk, 1948, Bingöl, 1990, Eyılmaz, 1985).

Türkiye coğrafyasında, 15. yüzyıldan itibaren bazı ormanların sarayın gereksinimi için ayrılması veya “Tersane Amirliği” bünyesinde yönetilmesi, tophaneler için rezerv tutulması gibi arızı uygulamalar kapsam dışında tutulursa, ormancılıkla ilgili en kapsamlı örgütlenme çalışmalarının Kırım Savaşı ile bağlantılı olarak ortaya çıktığı söylenebilir (Gümüş, 2004, 2018). Devletin Kırım Savaşı (1953-1856) sırasında milyonlarca altın borca girmesi, savaş sonrasında imzalanan Paris Anlaşması uyarınca özellikle azınlıklara tanınan ayrıcalıklarla borçlarını ödeyemez duruma gelmesi sonucunda başvurulması düşünülen kaynaklardan birisi de ormanlar olmuştur.

Devlet ormanlardan gelir sağlanabileceğini görmüş, bu amaçla bir yasal düzenleme yürürlüğe koymuş (1870 tarihli Orman Nizamnamesi) ve bu kapsamdaki faaliyetleri yürütebilmek için de aynı dönemde “Orman Genel Müdürlüğü” (Orman Müdüriyeti

Umumiyesi) adı altında bir örgüt kurmuştur. Gelir kaynağı olarak görülen ormanların işletilmesi ve izinsiz müdahalelere karşı korunması çabalarına girilmiş, kurulan örgüt vasıtasıyla da ormanlar yerli-yabancı tüccarlara satılmaya başlanmıştır. Bu kapsamda, taşrada da ormanları korumak ve satış işlerini düzenlemek amacıyla orman müdürlükleri kurulmuş, müdürlükler bünyesinde çalışan orman yüksek okulu mezunları da yaptıkları işle bağlantılı olarak orman müfettişi (ser müfettiş, II. müfettiş, III. müfettiş veya müfettişi sani) unvanı ile görev yapmışlardır.

1839 yılında Ticaret Bakanlığı bünyesinde kurulan ve 11 ay süren Orman Müdürlüğü deneyimi sonrasında 1869 yılında kurulan Orman Genel Müdürlüğü (OGM)’nün bünyesinde yer aldığı bakanlıklar, ormancılıktan benlenen işlevlerle bağlantılı bir gelişme göstermiştir. Osmanlı döneminde Ticaret Bakanlığı bünyesi ile başlayan örgütlenme biçimi, İktisat Bakanlığı ile son bulmuştur. Bu örgütlenme anlayışının tamamen ormanlardan gelir elde etme ihtiyacının şekillendirdiği bir model olduğu anlaşılmaktadır (Gümüş, 2014).

2.2. Cumhuriyet Dönemi

Cumhuriyet ilanından hemen sonra 1924 yılında Bütçe Kanunu çerçevesinde ülkemizde 8 yerde Orman Başmüdürlüğü oluşturulmuştur. Bu başmüdürlere birer de yardımcı (merkez müdürü) verilmiştir. Söz konusu başmüdürlükler ile başmüdürlük merkezinde yer alan orman müdürlüğü yanında bağlanmış bulunan birinci ve ikinci sınıf orman müdürlükleri şunlardır (Kutluk; 1967):

Bursa, Kastamonu, Sinop ve Mersin Birinci sınıf orman müdürlükleri ile Ankara ikinci sınıf orman müdürlüğü bu bölge müdürlüklerine bağlanmamış, doğrudan genel müdürlüğe bağlı kalmışlardır. Doğrudan genel müdürlüğe bağlı müdürlüklere “orman müstakil müdürlüğü” adı verilmiştir. Kutluk’un yukarıda adı geçen eserinden elde edilen bilgilere göre ilgi çekici 2 değerlendirme yapılabilir: Birincisi o dönemde orman müdürlüklerinin önem derecesine göre birinci sınıf ve ikinci sınıf olarak sınıflandırılması; ikincisi de 1924 yılı itibarıyla ülkemizde toplam 28 adet orman müdürlüğünün bulunmasıdır. 1924 yılında oluşturulan başmüdürlük örgüt ve unvanları 1929 yılı sonunda kaldırılmıştır. Ülkemizde orman kaynaklarının yönetimi açısından 1937 yılında yürürlüğe giren 3116

sayılı orman kanunu bir devrim niteliği taşır. Bu tarihe kadar ormanlar maktalar şeklinde özel girişimcilere ihale edilmekte ve odun üretimi özel sektör eliyle gerçekleşmekteydi. Orman müdürlükleri de ormanların korunması, ihale şartnamelerinin hazırlanması, ihalelerin yapılması ve denetimi gibi görevleri yürütmekteydi. 3116 sayılı kanun ile ormanların devlet eliyle işletilmesine başlanmış ve bu çerçevede orman müdürlükleri yeni bir değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Orman müdürlükleri 1937 yılında “orman çevirge müdürlüğü” (32 adet), 1944 yılında “orman revir amirliği” isimlerini almıştır. 1937 yılından itibaren söz konusu müdürlükler bünyesinde önceleri “orman bölge şefliği” adıyla anılan “orman işletme şeflikleri” oluşturulmuştur (Gümüş, 2014, 2018).

1945 yılında çıkarılan 4767 sayılı kanun çerçevesinde taşra örgütlenmesinde “devlet orman işletmesi müdürlüğü” dönemi başlatılmıştır. İşletme müdürlüklerinin sayıca artması sonucunda işletmelerle genel müdürlük arsasında yeni bir örgütsel basamak oluşturulma ihtiyacı duyulmuş ve 1951 yılından itibaren “orman baş müdürlükleri” adıyla anılan ve 1980’lerde “orman bölge müdürlüğü” adını alan yeni bir örgüt yapısı oluşturulmuştur.

Tablo 2. 1924 Tarihinde Kurulmuş Orman Başmüdürlükleri

Başmüdürlük	Bağlı Orman Müdürlükleri
İstanbul	Edirne ve Çanakkale
İzmir	Karasi
Bolu	Zonguldak ve Kocaeli
Eskişehir	Kütahya ve Konya
Adana	Maraş
Menteşe	Denizli
Antalya	Burdur ve Isparta
Trabzon	Samsun, Tokat, Erzurum ve Artvin

Tablo 3. Cumhuriyet Döneminde Yıllar İtibariyle Ormancılık Örgütünün Bağlı Olduğu Bakanlıklar

Bakanlıklar	Yıllar
İktisat Bakanlığı	1923-1924
Tarım Bakanlığı	1925-1928
İktisat Bakanlığı	1928-1931
Tarım Bakanlığı	1931-1969
Orman Bakanlığı	1969-1981
Tarım ve Orman Bakanlığı	1981-1983
Tarım, Orman ve Köy İşleri Bakanlığı	1983-1991
Orman Bakanlığı	1991-2003
Çevre ve Orman Bakanlığı	2003-2011
Çevre, Orman ve Şehircilik Bakanlığı	2011 (26 Gün)
Orman ve Su İşleri Bakanlığı	2011-2018
Tarım ve Orman Bakanlığı	2018-

Cumhuriyetin ilan edilmesinden sonra ormancılıkla ilgili tek örgüt halinde bulunan Orman Genel Müdürlüğü sırasıyla Tabloda yer verilen bakanlıklara bağlanmıştır.

2.2.1 İlk Orman Bakanlığı Deneyimi

Cumhuriyet döneminde ormancılık örgütlenmesiyle ilgili en önemli deneyim 7.8.1969 tarihinde ayrı bir Orman Bakanlığı'nın kurulmasıdır. Ormancılık örgütlenmesinin etkili bir ormancılık politikası aracı olabilmesi için tarihsel süreçte geçirilmiş olan deneyimlerin incelenmesi son derece önemlidir. Bu itibarla 1969 yılında kurulmuş olan Orman Bakanlığı'nın örgütlenmesinin amaçlara ulaşabilmedeki etkinliği ve yaşanan örgütlenme ve eşgüdüm sorunlarının

incelenmesinde yararlar bulunmaktadır (Gümüş, 2004).

Ormancılık etkinliklerinin Orman Bakanlığı düzeyinde yürütülmesi sürecinde ormancılık örgüt yapısı oldukça geliştirilmiştir. Bu döneme kadar sadece OGM tarafından sürdürülen ormancılık etkinliklerinin yürütülmesi amacıyla 4 adet daha genel müdürlük oluşturulmuştur. OGM'nün tüzel kişiliği muhafaza edilerek bağlı kuruluş statüsünde bakanlık bünyesine alınmıştır. Orman Bakanlığı'na bağlı genel müdürlükler kuruluş tarihleri ile birlikte Tabloda verilmektedir.

Kurulan bu genel müdürlüklerin hepsi için ayrı ayrı taşra örgütleri oluşturulmuştur. Orman Ürünleri Sanayi Genel Müdürlüğü

Tablo 4. İlk Orman Bakanlığı'na Bağlı Genel Müdürlükler ve Kuruluş Tarihleri

Genel Müdürlük	Kuruluş Tarihi
Orman Genel Müdürlüğü	14.6.1937
Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü	3.9.1969
Orman Ürünleri Sanayi Genel Müdürlüğü	5.1.1970
Orman Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü	21.1.1970
Milli Parklar ve Avcılık Genel Müdürlüğü	17.2.1976

(ORÜS) taşrada tesis ve fabrikalar şeklinde yapılandırılmıştır. Diğer genel müdürlükler ise taşra da ayrı ayrı “Bölge Başmüdürlükleri” ve ona bağlı birimler şeklinde örgütlenmiştir. Söz gelimi; Trabzon’da ormancılık etkinlikleri “Orman Bölge Başmüdürlüğü”, “Orman ve Köy İlişkileri (ORKÖY) Bölge Başmüdürlüğü” ve “Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü (AGM) Bölge Başmüdürlüğü” gibi üç farklı taşra birimi ve onlara bağlı olarak il ve ilçelerde oluşturulan farklı birimlerde görev yapan müdürlük ve şeflikler şeklinde yürütülmüştür.

Bu örgütlenme biçimi her şeyden önce kaynak savurganlığına neden olmuştur. Bundan da önemlisi taşrada eşgüdüm sorunlarına yol açılmıştır. Bütün yaşanan olumsuzluklardan sonra 1981 yılında Orman Bakanlığı kapatılmıştır. Bu tarihten sonra, ormancılık örgütü önce tarım teşkilatı ve sonra da tarım ve köy işleri teşkilatı ile birlikte tek bakanlık altında toplanmıştır. Bu süreçte, ormancılık iş ve işlemleri tüzel kişiliği muhafaza edilen OGM tarafından yürütülmüştür. 1990’lı yılların başında (7.8.1991 yılında) tarihinde yürürlüğe konulan 442 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname (KHK) ile ikinci kez müstakil bir Orman Bakanlığı kurulmuş olup bu bakanlık 2003 yılına kadar faaliyetini sürdürmüştür.

2.2.2 İkinci Orman Bakanlığı Deneyimi

İkinci Orman Bakanlığı deneyiminde de isabetli biçimde OGM’nün tüzel kişiliği korunmuştur. Orman Bakanlığı genel müdürlükleri, bağlı kuruluş olan OGM ile birlikte, Orman ve Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü (ORKÖY), Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü (AGM) ve Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü (MPGM) şeklinde örgütlenmiştir.

Sözü edilen genel müdürlüklerden üçü; ORKÖY, AGM ve MPGM, Orman Bakanlığı Merkez Örgütü içerisinde yer alan “Ana Hizmet Birimleri” olarak örgütlenmiş olup, faaliyet konularıyla ilgili taşra örgütlenmesi Bakanlık Bölge Müdürlükleri ve bunlara bağlı başmühendislik ve mühendislikler şeklinde gerçekleştirilmiştir. 2003 yılında Orman Bakanlığı kaldırılarak Çevre ve Orman Bakanlığı kurulmuştur.

2.2.3. Çevre ve Orman Bakanlığı Dönemi

Çevre ve Orman Bakanlığı yaklaşık 8 yıl (2003-2011 yılları arasında) uygulamada kalmıştır. Bu dönemde ormancılık etkinlikleri bağlı kuruluş olan OGM ile birlikte, bakanlık merkezinde Ana Hizmet Birimleri içerisinde yer alan; Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü, Orman-Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü ve Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü vasıtasıyla yürütülmüştür. OGM dışındaki genel müdürlükler taşrada kurulan çevre ve orman il müdürlükleri bünyesinde toplanmış ve çalışmalar bu birimler tarafından yürütülmüştür. Bağlı kuruluş olan OGM ise merkezde ana hizmet birimi olarak 6 daire başkanlığı ve 27 şube müdürlüğü ile çalışmıştır. OGM’nin taşra örgütlenmesinde ise eskiden olduğu gibi 27 Orman Bölge Müdürlüğü ve sayıları sıklıkla değişen 240 civarında orman işletme müdürlüğü yer almaktadır.

2.2.4. Orman ve Su İşleri Bakanlığı

2011 yılına gelindiğinde Çevre ve Orman Bakanlığı kaldırılarak 636 sayılı KHK ile Çevre, Orman ve Şehircilik Bakanlığı kurulmuş, 26 gün gibi kısa bir süre sonra ise 29.06.2011 tarih ve 645 sayılı KHK ile bahse konu bakanlık iptal edilerek bu kez Orman ve Su İşleri Bakanlığı kurulmuştur. Bir

aydan daha kısa süre içinde, hiçbir danışma ve katılım süreci işletilmeden, açılıp kapatılan bakanlıklar nedeniyle sebep olunan kargaşa ve yaşanan kaynak savurganlıkları dikkat çekicidir. Neticede, Çevre, Orman ve Şehircilik Bakanlığı 26 gün gibi çok kısa ve rekor denebilecek ömürlü bir bakanlık olarak tarihteki yerini almıştır. 645 sayılı KHK ile kurulan Orman ve Su İşleri Bakanlığı 6 genel müdürlükten oluşmaktadır. Bunlardan üçü hizmet birimleri içerisinde, diğer üçü de bağlı kuruluş olarak yer almaktadır. Orman ve Su İşleri Bakanlığı bünyesinde genel müdürlük olarak yer almış Merkez Örgütü Hizmet Birimleri; Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü (ÇEM), Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel müdürlüğü (DKMP), Su Yönetimi Genel Müdürlüğü (SYGM) olarak sıralanmaktadır. Tüzel kişiliği muhafaza edilen bağlı kuruluşlar ise; Orman Genel Müdürlüğü (OGM), Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü'dür.

2.2.5. Tarım ve Orman Bakanlığı

2018 yılında Orman ve Su İşleri Bakanlığı kapatılarak, Tarım ve Orman Bakanlığı kurulmuştur. Bu düzenleme ileri, 2018 öncesinde faaliyette bulunan Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ile Orman ve Su İşleri Bakanlığı'nın birleştirilmiştir. Tarım ve Orman Bakanlığı, son derece kapsamlı ve oldukça farklı disiplinleri içeren bir bakanlık durumundadır. Yeniden yapılanması da kaçınılmazdır. Geline nokta, ormancılığı ilgilendiren konularla ilgili yeni bir örgütsel yapılanma gerçekleştirilmemiş, Orman ve Su İşleri Bakanlığı dönemindeki teşkilat yapısı sürdürülmektedir.

3.ÖNERİLER

Aşağıda gerekçelerine de yer verileceği üzere, küresel önemi de dikkate alınarak, ülke-

miz kara yüzeyinin yaklaşık % 28'ini kaplayan orman kaynaklarının yönetimi "Orman Bakanlığı" şeklinde bağımsız bir bakanlık şeklinde örgütlenmelidir. Bu bakanlık, tüzel kişiliği korunacak bağlı kuruluş olarak OGM'inin yanı sıra 3 adet genel müdürlük şeklinde oluşturulabilir. Bunlar;

1. Ormancılık Araştırmaları ve Planlama Genel Müdürlüğü
2. Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü
3. Milli Parklar ve Korunan Alanlar Genel Müdürlüğü

Her geçen gün, ormanların dünyanın yaşanabilirliği bakımından önemini gözler önüne seren olaylar yaşanmaktadır. Özellikle de küresel karbon döngüsünün bozulması ve yaşanan iklim değişikliği dikkat çekicidir. Küresel iklim değişikliği etkisiyle meydana gelen sel ve heyelanlar her yıl farklı bir boyut kazanmakta ve toplum için önemli bir tehdit haline gelmektedir. Bu tehdide karşı yapılacak en önemli mücadele yukarı havzaların ormancılık açısından desteklenmesidir. Bu çerçevede, öncelikle mevcut ormanların korunması ve geliştirilmesi için kapsamlı araştırmalara, detaylı planlamalara ihtiyaç vardır.

Araştırma ve planlama işlerinin konusunda uzmanlaşmış personel tarafından yürütülmesi gerekir. Son yıllarda ülkemizde, rotasyon veya siyasi gerekçelerle, araştırma ve planlama birimlerini de kapsayacak biçimde yer değiştirmeler, başka görevlere atamalar yapılmaktadır. Bu uygulamalar, çalışan personelin moral-motivasyonunu bozmakta verimliliğini baltalamaktadır. Ayrıca, odun hammaddesinin üretimini artırabilmek için planlamaya müdahale edilebilmektedir. Ormancılık alanında gerek araştırma ve gerekse de planlama işinin, konusunda uzmanlaşmış,

başka görevlere atama tehdidi yaşamayan uzman personel tarafından yürütülmesi ve bu birimlerin kurulacak bakanlığa bağlı ayrı bir genel müdürlük olarak düzenlenmesi faydalı görülmektedir. Bu çerçevede Orman Genel Müdürlüğü bünyesinde yer alan Orman İdaresi ve Planlama Daire Başkanlığı ve Dış İlişkiler, Eğitim ve Araştırma Daire başkanlıklarının yeniden düzenlenerek önerilen “Ormancılık Araştırmaları ve Planlama Genel Müdürlüğü”ne bağlanması uygun olacaktır. Öte yandan ormancılık politikaları ve uluslararası düzenlemelere uyumu da oluşturulacak bu yeni genel müdürlük bünyesinde yer alması gereken konulardan olmalıdır.

Ülkemiz ormanlarının yarıya yakını “bozuk orman” niteliğindedir ve halen önemli düzeyde ağaçlandırma sorunu yaşanmaktadır. Bu nedenle, günümüzde olduğu gibi taşra teşkilatı olmayan ve gereksiz bir konumda olan “Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü” yerine, taşra teşkilatı olan, gerçek anlamda erozyon ve/veya çölleşmeyle mücadele görevi ile donatılmış bir örgüte ihtiyaç duyulmaktadır.

Öte yandan ülkemizde korunan alanlar konusunda önemli deneyimler yaşanmıştır. Bu çerçevede birçok yasa çıkarılmış ve her çıkarılan yasadan sorumlu örgütsel birimler oluşturulmuştur. Bu konuda yaşanan kargaşa ve eşgüdüm sorunları günümüzde sadeleştirme yapmak bir yana Gelibolu Yarımadası Milli Parkında olduğu gibi yeni yeni sorumlu birimler eklenerek daha da içinden çıkılması zor bir sürece girilmesine yol açılmaktadır.

Ülkemizde doğal alanların korunması konusunda ormancılık örgütleri öncü rol oynamış ve halen de bu yöndeki etkileri kaçınılmaz bir şekilde sürmektedir. Bu nedenle ülkemizde korunan alanların yönetimi tek bir

elden “Milli Parklar ve Korunan Alanlar Genel Müdürlüğü” bünyesinden yürütülmelidir. Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bünyesinde yer alan “Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü” kapatılmalı bu kapsamda korunan alanlar arasında yer alan Özel çevre Koruma Bölgeleri, Doğal Sit Alanları ve Tabiat Varlıkları, Milli Parklar ve Korunan Alanlar Genel Müdürlüğü tarafından yönetilmelidir.

Halen özellikle Orman ve Su İşleri Bakanlığı kurulurken oluşturulan çok sayıda gereksiz genel müdürlük, daire başkanlığı, şube müdürlüğü, bakanlık müşavirliği, Araştırmacı gibi kadrolarla inanılmaz bir kaynak savurganlığı yapılmaktadır. Bu savurganlığın önlenmesi ve özellikle de işlevsiz birim ve kadrolar ortadan kaldırılmalıdır.

Ormancılıkta taşra örgütlenmesinde sadece Orman Bölge Müdürlükleri yeterlidir. Her bir genel müdürlük için ayrı ayrı taşra örgütlenmesi gerekli değildir. Bu durum kaynak savurganlığına ve eşgüdüm sorunlarına yol açmaktadır. Bölge müdürlükleri, merkezde yer alan genel müdürlüklerle ilgili faaliyetlerin planlama ve eşgüdüm merkezi gibi bir konumda tutulmalıdır. Bölge müdürlerine daire başkanlığı üstünde bir yönetsel konum kazandırılmalı, kendilerine birer yardımcı ile 2’si Orman Genel Müdürlüğü, 1’i Ormancılık Araştırmaları ve Planlama Genel Müdürlüğü, 1’i Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü ve 1’i de Milli Parklar ve Korunan Alanlar Genel Müdürlüğü faaliyetlerini koordine edecek daire başkanı düzeyinde 5 işlevsel daire başkanlığı kurulmalıdır. Bölgelerde oluşturulan bu daire başkanlıkları bünyesinde 3’er adet işlevsel şube müdürlüğü oluşturulmalıdır. Böylece her bölge müdürlük merkezinde toplam 15 şube müdürü görev yapmalıdır.

Daha alt düzey icracı birimler illerde veya orman işletmeleri bünyesinde görevlendirilmelidir. Bölge müdürlüklerine bağlı olarak oluşturulacak birimler bölgesel ihtiyaçlar dikkate alınarak gerçekleştirilmeli, bu konuda standart bir düzen oluşturulmamalıdır.

Ayrı bir tüzel kişilik olan Orman Genel Müdürlüğü'nün yapılandırılmasında, ülkemizde yaşanan ormancılık gerçeği ve sorunları dikkate alınarak değişikliğe gidilmelidir. Şöyle ki; Türkiye'de 23 bin orman köyü var. Bu köyler, ülkemizdeki köy sayısının yüzde 60'tan fazlasını kaplamaktadır. Köylerde resmi rakamlara göre 7 milyon insan yaşamaktadır. Ancak orman köyleri nüfusunun mevsimsel olarak değiştiği ve özellikle kış aylarında bu köylerde yaşayan insan sayısının çok daha düşük seviyede olduğu bilinmektedir. Ayrıca, sürekli köyde yaşayan kişilerin genellikle ileri yaşlarda olduğu ve sadece kendi yaşamlarını sürdürebildiği, hayvancılık ve ormancılık faaliyetlerine katılma potansiyellerinin çok sınırlı olduğu dikkate alınmalıdır. Ülkemizde mera ve orman alanları kara yüzeyinin yaklaşık % 60'ını oluşturmaktadır. Son verilere göre bu alanın 22.3 milyon hektarı ormandır (OGM, 2015). Ormanlarda ve özellikle yaklaşık 25,7 milyon hektarı bulan meralarda üretkenliğin artırılması için yeni politikalar geliştirilmesine ihtiyaç vardır.

Orman köylerinin terkedilmiş olması ülke hayvancılığı açısından da büyük bir düşüş ile sonuçlanmıştır. Sadece Trakya'da baltalık ormanlarının koruya dönüştürülmeye çalışılması bile köylerin terkedilmiş olmasına büyük bir etki yapmıştır. Bu nedenle orman kaynaklarının yönetiminde kırsal halkı, kırsal halkın gelişmesini ve önceliklerini ön plana alan yeni yaklaşımlara ihtiyaç vardır. Orman kaynaklarından kırsal halkın daha fazla yararlanmasını olanaklı kılacak

yöntem ve teknikler üzerinde çalışılmalı ve orman köylerinde aktif bir nüfusu tutacak politikalar izlenmelidir. Bu durum aynı zamanda hayvancılık sorunlarının çözümüne de önemli katkı yapacaktır.

Ülkemiz orman alanı 22.3 milyon hektarın üzerindedir. Her bir orman işletme şefliğinin sorumluluk alanı ise yaklaşık 16 bin hektardır. Birçok işletme şefliğinde orman işletme şefi yoktur. Bu durumda da sorumluluk alanı 20 bin hektara çıkmaktadır. Orman yönetim birimlerinin sorumluluk alanı büyüklüğü Almanya'da 1600, Fransa'da ise 1200 hektardır (Gümüş, 2004). Bu ülkelerde özel ormancılık yaygındır. Her bir devlet orman yönetim birimi bir o kadar da özel ormanın denetiminden sorumludur.

Ülkemiz ormanlarının hektardaki ağaç serveti 72.3 m³'tür. Dünya ortalaması ise 100 m³ düzeyindedir. Ülkemiz ormanlarının verim gücünü en azından dünya ortalaması düzeyine yükseltmek rasyonel bir hedef olmalıdır. Bunun için ormanlarımızda bakım ve iyileştirme çalışmaları daha etkin biçimde yapılmalıdır. Bunun gerçekleşmesi için orman işletme şefliklerinin sorumluluk alanı 5 bin hektarlara çekilmeli, ya da mevcut her bir orman işletme şefliği bünyesinde işletme şefinin yönetiminde 2-3 orman mühendisi daha istihdam edilmelidir. Ormanlarda bakım ve iyileştirme çalışmalarının yaygınlaştırılmasıyla ormanlarda odun üretimi artacak ve ülkemizin yıllara göre değişmekle birlikte dış ülkelerden satın aldığı 1-3 milyon m³ odun dışalımına (Gümüş, 2004) ihtiyacı kalmayacaktır. Ülkemiz ormanlarının yıllık ağaç serveti artımı yaklaşık 37 milyon m³ seviyesindedir. Buna karşın, odun üretimi ise, yasal olmayan yararlanmalar da eklendiğinde bile 20 milyon m³'ü bulmamaktadır. Yıllık odun serveti artımının 40 m³'leri ge-

çebilmesi için de ormanlarda bakım ve iyileştirme gerekmektedir.

Ülkemizde orman işletmelerinin, oluşturulacak ormancılık politikaları çerçevesinde yeniden yapılanması, orman işletmelerinin güçlendirilmesi gerekmektedir. Güncel durumda, ülkemizde rasyonel politikalar üretilmemekte, amaçsız, ya da rasyonel olmayan amaçlarla orta ve üst düzey yönetim birimleri sayısı artırılmaktadır. Son zamanda uygulamaya konulan bir çalışma ile işletme şefliklerinin sayısı artırılmaktadır. Bu durum sevindirici ama yetersizdir. Şeflik sayısında yapılan yeni düzenlemenin ormanların bakımı ve iyileştirmesi ile değil de sadece üretim ile ilişkilendirilmesi hatalıdır. Bu çerçevede orman işletme şefliklerinin artırılmasının sadece verimli orman alanları veya ağaç serveti ile birlikte ele alınması da hatalıdır. Kanımızca, şeflik sayısının artırılması için bozuk orman alanlarıyla ilişkili değerlendirmelerin yapılması, Anayasamızın 169. Maddesinde yer alan “orman varlığının korunması ve geliştirilmesi” amacıyla uyumlu olacaktır.

4. KAYNAKLAR

- Bingöl, İ.,1990: Geçmişten Günümüze Ormanlarımız ve Ormancılığımız Cilt I, Ormancılık Eğitim ve Kültür Vakfı yayını, no: 3, Matbaa Teknisyenleri Basımevi, İstanbul.
- Eryılmaz, A.Y., 1985: Ormancılık Politikası Ders Notları, KTÜ Orman fakültesi yayın no: 96, Trabzon.
- Gümüş, C., 2004: Ormancılık Politikası, I. Cilt, 444 s.,KTÜ Orman Fakültesi yayın no: 34, Trabzon.
- Gümüş C.,2014. “Osmanlıdan Günümüze Ormancılık Politikalarının Ormancılık Örgütlenmesi Üzerine Etkileri ve Güncel Sorunlar”, II.Ulusal Akdeniz Orman ve

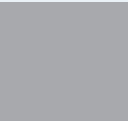
Çevre Sempozyumu, Isparta, Türkiye, 22-24 Ekim 2014, ss.477-489.

- Gümüş, C., 2018. Türk Orman Devrimi, Türkiye Ormancılar Deneği Yayını, Dönmez Ofset, 306 s., Ankara.
- Kutluk, H.,1948: Türkiye Ormancılığı İle İlgili Tarihi Vesikalar 893-1339(1487-1923), Osmanbey Matbaası, İstanbul.
- Kutluk, H., 1967: Türkiye Ormancılığı İle İlgili Tarihi Vesikalar 102-1341(1787-1925), Ongun Kardeşler Matbaası, Ankara.
- OGM, 1989; Kuruluşunun 150. Yılında Türkiye Ormancılığı, Yayın no: 673, Seri no 30, 126 s., Ankara.
- OGM, 2015. Türkiye Orman Varlığı-2015, 32. S., Ankara.

Bölüm 3

ORMANCILIK ÖRGÜTÜNÜN
DEĞİŞİMİ VE MEVCUT
DURUMUNDAN
ÇIKARILACAK DERSLER İLE
GELİŞTİRİLMESİNE İLİŞKİN
BAZI TEMEL YAKLAŞIMLAR

ORMANCILIK ÖRGÜTÜNÜN DEĞİŞİMİ VE MEVCUT DURUMUNDAN ÇIKARILACAK DERSLER İLE GELİŞTİRİLMESİNE İLİŞKİN BAZI TEMEL YAKLAŞIMLAR¹

Doç. Dr. Seçil YURDAKUL EROL
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Orman
Fakültesi
Ormancılık Politikası ve Yönetimi
Anabilim Dalı

1. Giriş

Örgütlenme, kuruluşların amaçlarını gerçekleştirmeye yönelik olarak yapılması planlanan işlerin gruplandırıldığı, bu işleri yapacak birimlerin oluşturulduğu, bu birimlerin yetki ve sorumluluklarının belirlendiği, örgüt içi biçimsel ilişkilerin şekillendirildiği ve bu doğrultuda kaynak dağılımının yapıldığı bir yönetim işlevidir. Örgütlenme işlevi sonucunda şekillenen örgüt, kurumsal amaçların gerçekleştirilmesi, planların uygulamaya geçirilebilmesi için bir araçtır. Kurumlar tarafından yürütülen bütün etkinlikler, örgüt yapısında tanımlanan yetki, sorumluluk ve örgütsel ilişkilere dayanılarak gerçekleştirilmektedir. Yine yürütme veya yöneltmeye konu olan emir verme, motivasyon, eşgüdüm, iletişim, disiplin, liderlik ve katılımcılık gibi konularda örgüt yapısı ve işleyişinin büyük etkisi olmaktadır. Benzer şekilde örgüt yapısı ile denetimin de temeli oluşturulmakta hem kurum içi hem de kurum dışı denetimin işlerlik kazanması sağlanabilmektedir. Bu yaklaşıma paralel olarak iyi bir örgüt yapısının; kurumsal amaçların gerçekleştirilmesi bakımından gerekli olduğu, yürütme ve denetim işlevlerinin temelini oluşturduğu ve söz konusu işlevlerin etkinliğini arttırmak için esas olduğu belirtilebilir.

Kuşkusuz gerek özel sektör gerekse kamu kuruluşlarında örgütlenme işlevi kapsamında dikkate alınması gereken bazı temel ilkeler bulunmaktadır. Bunlardan biri, örgütteki her birimin kuruluş amacının eşgüdüm içinde gerçekleşmesine katkı sağlayacak şekilde oluşturulmasıdır. Bunun dışında kuruluş kaynaklarının verimli kullanılmasını esas alan bir örgüt yapısının oluşturulması, etkili işbölümü sağlanması, uzmanlaşmanın dikkate alınması, değişime uyum sağlama kapsamında yapının esnek olması gibi örgütlenme ilkeleri bulunmaktadır. Bunlara ek

¹ Bu makale “Ormancılık Örgütü’nün Makûs Talihi” (Yurdakul Erol, 2018) başlıklı makalenin bazı bölümlerinin yenilenmesi, güncellenmesi ve genişletilmesi ile hazırlanmıştır.

olarak her üstün yönetip, denetleyebileceği ast sayısının sınırlı olması, her astın bir üste bağlı olması, yetki ve sorumlulukların açıkça belirlenmesi, yetki ve sorumluluğun örgüt basamaklarında kesintisiz şekilde ilerlemesi yani emir-komuta ilişkisinin belirlenmesi de örgütlemenin temelini oluşturan ilkelerdendir (Ülgen 1997; Özdönmez ve ark., 1998; Eren 2016).

Tüm bu ilkelerin dışında ormancılığın kendine özgü özellikleri de dikkate alındığında özel bazı örgütlenme ilkelerinin benimsenmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu ilkeler, yerinden yönetimin, buna paralel olarak yetki devrinin gerekliliği, örgütün baskılardan uzak tutulması, teknik bilgi ve beceri gereği ile etkinliklerin eşgüdümünün sağlanması olarak sıralanmaktadır (Özdönmez ve ark., 1998). Yerinden yönetim ilkesi, özellikle ormancılıkta karar alma ve uygulama süreçlerinin yerel düzeyde ekolojik ve sosyo-ekonomik olarak çevre koşullarıyla uyumlu olması gerekliliğinin bir sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Kuşkusuz gerçek anlamda bir yerinden yönetim anlayışının söz konusu olabilmesi için yetki devrinin gerçekleşmesi zorunludur. Özellikle ulusal ormancılık politikası amaçlarının gerçekleştirilmesinde temel uygulayıcı birimler taşra kuruluşlarıdır ve ulusal düzeydeki kararların etkin şekilde uygulamaya yansımaları ihtiyacı yetki devrinin gerekliliğini beraberinde getirmektedir.

Bunun dışında başta siyasi kaynaklı olmak üzere ormancılık teşkilatının ve yönettiği orman kaynaklarının üzerinde ciddi düzeyde baskılar söz konusudur. Özellikle son dönemde yaşanan ve ormancılık kamuoyunun gündeminde yer alan yerleşime yönelik olarak orman alanlarının daraltılmasının önünün açılması, orman köylerine tanınan hakların kısıtlanması, teknik personel atamalarında sözlü uygulamalarının

yasalaştırılması yönündeki çeşitli girişimler bu baskının güncel örneklerindendir. Bu tip baskılar altında orman kaynaklarının sürdürülebilir şekilde yönetilmesi ve başarılı bir ormancılık örgütünden söz edilmesi olası değildir. Bu durum genel olarak orman kaynakları ve ormancılık merkez teşkilatı üzerinde görülmekle birlikte yerel düzeyde de ormancılık örgütünü etkilemektedir. Orman işletme şeflerinin katılımıyla yapılan anket çalışmalarında hem 2002 hem de 2017 yıllarında en fazla baskı unsurunun siyasetler olduğu belirlenmiştir (Yurdakul, 2003; Yurdakul Erol ve Köse, 2017).

Ormancılık örgütünün başarılı olabilmesi için teknik bilgi ve beceri gereği de açıktır. Özellikle ormancılık örgütü içinde her düzeyde yöneticinin ormancılık disiplinine ilişkin konularda bilgi sahibi olması, kaynağın kendine özgü özellikleri ve ilkeleri bağlamında yönetilmesi açısından kritik önem taşımaktadır. Ayrıca, ormancılık ülkemizde hem alansal olarak hem de kapsam olarak çok geniş bir yapılanmaya sahiptir. Ülkenin tamamına yayılmış ormancılık taşra birimleri, biyolojik-ekolojik, teknik, sosyo-ekonomik olarak çok farklı işlerle uğraşmakta ve bu işler arasında bir uyum sağlama yönünde çaba harcamaktadır. Çok boyutlu ve karmaşık iş ve işlemlerle uğraşan ormancılık teşkilatı için eşgüdüm kaçınılmaz bir gerekliliktir.

Ancak, ormancılık örgütünün tarihi süreçteki değişimi ve mevcut yapısı değerlendirildiğinde, sıralanan ilkelerin genel olarak esas alınmadığı görülmektedir. Ayrıca sorunları sistematik olarak belirlemek, bu sorunları çözmeye odaklı ve bilimsel esaslı yaklaşımlar sergilemek yerine, günlük, geçici ve siyasi etkilerle düzenlemeler yapıldığı açıktır. Gelineen noktada ormancılık örgüt yapısıyla ilişkili sorunların giderek büyüdüğü ve or-

mancılıkla ilgili birimlerin bağlı olduğu bakanlık içinde geri plana atıldığı, işlevlerinin zayıflatıldığı bir tablo ortaya çıkmıştır.

2. Türkiye’de Ormancılık Merkez ve Taşra Örgüt Yapılanmasının Tarihi Süreçteki Değişimi

Türkiye’de ilk ormancılık örgütü olarak 1839 yılında Ticaret Bakanlığı bünyesinde kurulan “Orman Müdürlüğü”, teknik açıdan ormancılık etkinliklerinin yürütülmesinden çok vergi toplama hizmeti görmüştür. Daha sonra 1869 yılında Maliye Bakanlığı bünyesinde Orman Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Ormancılık etkinlikleri, 1969 yılına kadar kimi zaman adında “orman” ifadesi bulunan kimi zaman bu ifadenin bile yer almadığı bakanlıklar bünyesinde yürütülmüştür. Yine özellikle 2000’li yıllarda ormancılık örgütünün diğer bakanlıklarla birleştirilmesi eğilimi ağırlık kazanmıştır. Ormancılıkla ilgili örgütsel birimlerin bağlı olduğu bakanlıkların tarihsel süreçteki değişimi Tablo 1’de görülmektedir.

Anlaşıldığı üzere 180 yıllık tarihe sahip ormancılık örgütlenmesinde 21 kez ormancılık birimlerinin bağlı bulunduğu bakanlık değişmiştir. Bu da yaklaşık her 8,5 yılda bir bakanlık değişikliği yapıldığı anlamına gelmektedir. İlk bağımsız Orman Bakanlığının kapatıldığı 1981 yılından itibaren bu sayı 6,3 (yılda bir) düzeyine inmiştir. Bu süreçte ormancılık etkinliklerinin bağlı olduğu 21 bakanlıktan 10’un isminde “orman” ifadesi yer alırken yalnızca iki kez bağımsız Orman Bakanlığının kurulması söz konusu olmuştur. Belirtilen tarihi süreçte 2011 yılında Çevre ve Orman Bakanlığının kapatılıp Çevre, Orman ve Şehircilik Bakanlığının kurulması ve bu bakanlığın da 1 aydan kısa süre içinde kapatılıp Orman ve Su İşleri Bakanlığının kurulması gibi çarpıcı gelişmeler de yaşanmıştır.

Tablo 1: Tarihsel Süreçte Ormancılık Birimlerinin Bağlı Olduğu Bakanlıklar

Faaliyet Dönemi	Ormancılık Birimlerinin Tarihi Süreçte Bağlı olduğu Bakanlık
1839-1840	Ticaret Bakanlığı
1869-1872	Maliye Bakanlığı
1872-1873	Orman ve Maden Bakanlığı
1873-1877	Maliye Bakanlığı
1878-1979	Orman ve Maden Bakanlığı
1879-1886	Ticaret ve Tarım Bakanlığı
1887-1892	Maliye Bakanlığı
1892-1908	Orman, Maden ve Tarım Bakanlığı
1909-1920	Ticaret ve Tarım Bakanlığı
1920-1923	İktisat Bakanlığı
1923-1924	İktisat Bakanlığı
1925-1928	Tarım Bakanlığı
1928-1931	İktisat Bakanlığı
1931-1969	Tarım Bakanlığı
1969-1981	Orman Bakanlığı
1981-1991	Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı
1991-2003	Orman Bakanlığı
2003-2011	Çevre ve Orman Bakanlığı
2011-2011	Çevre, Orman ve Şehircilik Bakanlığı
2011-2018	Orman ve Su İşleri Bakanlığı
2018-	Tarım ve Orman Bakanlığı

Kaynak: Ekizoğlu ve Erdönmez, 2011’den uyarlanmıştır.

Benzer bir durum ormancılık örgütü bünyesindeki genel müdürlüklerin açılma ve kapatılması bakımından da pek çok kez gündeme gelmiştir. İlk kapsamlı ormancılık örgütü olan Orman Genel Müdürlüğü (OGM), cumhuriyetin ilanından sonra da uzunca bir süre ormancılıkla ilgili tek örgüt birimi olarak görev yapmıştır (Gümüş, 2004). 1937 yılında orman işlerini yapmak ve işletmele-

ri kurmak üzere tüzel kişiliğe sahip, katma bütçeli bir kuruluş statüsü kazanan OGM, 1969 yılında kurulan ilk bağımsız Orman Bakanlığı bünyesinde de bağlı kuruluş olarak etkinliklerini sürdürmeye devam etmiştir. İlgili bakanlık bünyesinde, Ağaçlandırma ve Erozyon Genel Müdürlüğü (AGM), Orman Ürünleri Endüstri Genel Müdürlüğü (ORÜS), Orman Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü (ORKÖY) ile Milli Parklar ve Avcılık Genel Müdürlüğü adını taşıyan dört genel müdürlük kurulmuştur.

Orman Bakanlığı'nın Tarım Bakanlığı'yla birleştirilmesinin ardından 1982 yılında AGM, MPGM, ORKÖY daire başkanlığına dönüştürülmüştür (Ekizoğlu ve Erdönmez, 2011). İlerleyen yıllarda ORKÖY kapatılmış ve görevleri başka bir daire başkanlığına devredilmiştir. ORÜS ise 1991 yılında özelleştirme kapsamına alınmış ve ilerleyen dönemde (1996) bağlı pek çok işletmesi, yapılan ihaleler sonucu satılmıştır (Ekizoğlu, 2011). Daha sonra 1991 yılında yeniden bağımsız olarak kurulan Orman Bakanlığı'nın bünyesinde bağlı kuruluş olarak bulunan OGM'nin dışında ana hizmet birimi olarak AGM, ORKÖY ile Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Genel Müdürlüğü yer almıştır. Söz konusu bakanlığın 2003 yılında Çevre Bakanlığı ile birleştirilmesi sonrasında ana hizmet birimi olarak AGM, ORKÖY, DKMP (Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü) görev yapmıştır. 2011 yılında Orman ve Su İşleri bünyesinde OGM'nin yanı sıra ormancılıkla ilgili bulunan genel müdürlükler; DKMP ile Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü (ÇEM) olarak düzenlenmiştir. AGM ve ORKÖY ise OGM'ye bağlı daire başkanlığı statüsüne düşürülmüştür.

Bakanlık ve genel müdürlükler düzeyinde görülen değişiklikler, taşra kuruluşlarında

da ortaya çıkmıştır. Bakanlık taşra teşkilatının yapılanması Orman Bakanlığı döneminde (1991-2003) 9 coğrafi bölgenin temel alındığı bölge müdürlükleri ve bunlara bağlı fidanlık müdürlükleri, milli park müdürlükleri ile ağaçlandırma ve erozyon kontrolü, orman köy ilişkileri ve milli park ve yaban hayatı başmühendisliklerinden oluşmaktaydı. Ardından 2003 yılından sonra bakanlık taşra teşkilatlanmasında bölge müdürlükleri kaldırılmış ve il müdürlükleri düzeyinde bir yapılanmaya gidilmiştir. İl müdürlükleri düzeyinde ayrı ayrı Ağaçlandırma, ORKÖY ve Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlükleri oluşturulmuştur. Orman ve Su İşleri Bakanlığının 2011 yılında kurulması ile taşra düzeyindeki örgüt yapısı yeniden değişime uğramış ve ilgili etkinlikler bu kez 15 bölge müdürlüğü ve bunlara bağlı tüm illerde bulunan Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlükleri ile yürütülmeye başlanmıştır. Diğer bir ifadeyle bakanlığın taşra birimlerindeki görev ve yetkiler doğa koruma ve milli parklarla sınırlı duruma gelmiştir.

OGM'nin taşra kuruluşları incelendiğinde, ilgili yapılanmanın Türkiye'de modern ormancılığın başlangıcı kabul edilen 1937 yılında çıkarılan 3204 sayılı kanun ile şekillendiği görülmektedir. Bu tarihte 8 bölge müdürlüğü ve bunlara bağlı 28 orman müdürlüğü bulunmakla birlikte 1937 tarihinde Karabük, ardından Bahçeköy Devlet Orman İşletmeleri kurulmuştur. 1946 yılında ise bu sayı 106'ya ulaşmıştır (Günay, 2003; Ekizoğlu ve Erdönmez, 2011). Günümüzde 28 bölge müdürlüğü ile bunlara bağlı işletme müdürlükleri ve işletme şeflikleri ile diğer bazı müdürlük ve şefliklerden oluşan taşra teşkilatı ile kurumun görevli ve yetkili olduğu işler yerel düzeyde yürütülmektedir. Ancak zaman zaman taşra düzeyindeki birimlerin siyasi kaygılarla kapatıldığı, değiştirildiği veya açıldığı bilinmektedir. Örneğin

2011 yılında Çanakkale ve Sinop Bölge Müdürlükleri kapatılmış yerlerine Kayseri ve Şanlıurfa Bölge Müdürlükleri kurulmuştur. Belirtilen birimlerin kapatılması ve açılmasında objektif ve bilimsel esaslara dayalı bir yaklaşımın sergilenmediği açıktır. Burada yalnızca kapatılan ve açılan bölge müdürlüklerinin orman alanı ve niteliği ile yürütülen ormancılık etkinliklerinin yoğunluğuna bakıldığında durum açıkça ortaya çıkmaktadır.

Benzer şekilde Ormancılık Araştırma Enstitüsü Müdürlüklerinin bağlı bulunduğu kuruluşlar ve örgütsel yapılanmalarında da tarihi süreç içinde dalgalanmalar söz konusu olmuştur. 1952 yılında “Ormancılık Araştırma İstasyonu” kurulmasıyla başlayan süreçte araştırma enstitüleri önce OGM’ye bağlanmış, daha sonra ilgili bakanlıkların bünyesinde APK (Araştırma, Planlama ve Koordinasyon) Kurul Başkanlığı vb. birimlerin altına yerleştirilmiş daha sonra doğrudan bakanlığa bağlanmıştır. Ardından tekrar OGM bünyesinde merkez teşkilatına bağlı birimler olarak faaliyet göstermeye başlamıştır. Günümüzde belirtilen enstitüler, OGM bünyesinde merkeze bağlı taşra teşkilatı olarak araştırma faaliyetlerini sürdürmektedir. Ancak yine son dönemde Ormancılık Araştırma Enstitülerinin, TAGEM (Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü) bünyesine bağlanması yönünde yaklaşımlar gündeme gelmiştir.

3. Tarım ve Orman Bakanlığı’nın Örgüt Yapısı ve İlgili Güncel Gelişmeler

10 Temmuz 2018 tarih ve 30474 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (Kararname No:1) ile Tarım ve Orman Bakanlığının örgüt yapısı belirlenmiştir. Kurulan bakanlığın hizmet birimleri

incelendiğinde ana hizmet birimi olarak nitelendirilebilecek genel müdürlükler; “Gıda ve Kontrol”, “Bitkisel Üretim”, “Hayvancılık”, “Balıkçılık ve Su Ürünleri”, “Tarım Reformu”, “Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar”, “Çölleşme ve Erozyonla Mücadele”, “Doğa Koruma ve Milli Parklar”, “Su Yönetimi” olarak sıralanabilir. Bunun dışında “Avrupa ve Dış İlişkiler” ile “Personel” Genel Müdürlükleri ve “Rehberlik ve Teftiş”, “Strateji Geliştirme”, “Tütün ve Alkol”, “Şeker”, “Destek Hizmetleri”, “Eğitim ve Yayın”, “Bilgi İşlem” Daire Başkanlıkları hizmet birimleri arasında yer almaktadır. Yine bu kapsamda Hukuk Müşavirliği, Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği ve Özel Kalem Müdürlüğü bulunmaktadır. Anlaşıldığı üzere, bağlı kuruluş niteliği olan özel bütçeli ve tüzel kişiliğe sahip OGM değerlendirme dışı tutulduğunda ormancılıkla ilgili ana hizmet birimi olarak ÇEM ve DKMP kalmıştır.

Bilindiği üzere ÇEM’in, yalnızca merkezde görev yapan bir birim olması, temel görevinin ülke genelinde politika belirleme ile sınırlı kalması ve uygulamaya yönelik bir biriminin olmaması, meslek kamuoyunda eleştirilmektedir. Köse ve ark. (2018) tarafından Türkiye için ormancılıkta farklı örgüt modellerinin geliştirilmesi kapsamında yürütülen çalışmada ankete katılanlardan, örgüt çalışanlarının %93’ü, uzmanların ise %94’ü ÇEM’in taşrada uygulama birimleri olmadan örgütlenmesini ve faaliyet göstermesini ya olumsuz veya kısmen olumsuz olarak değerlendirmiştir. Söz konusu yapılanmanın örgütlenme açısından çok başlı yönetim ile yetki ve sorumluluk çatışması açılarından önemli sorunlar doğuracağı da ilgili çalışmada ortaya konulmuştur.

Güncel düzenlemeler kapsamında, ilgili kararname ile de benzer bir görev tanımı ya-

pılmış ve bu kapsamda koordinasyon, plan ve proje yapma, uygulamasını izleme, kurumlararası işbirliği kurma, politika hazırlanmasına yönelik çalışmalar yapma, araştırma-geliştirme faaliyetleri yürütme görevleri tanımlanmıştır. Diğer bir ifadeyle ilgili genel müdürlüğün daha önceki görevlerinde bir değişiklik olmamıştır.

DKMP'nin de korunan alanları belirleme, koruma, geliştirme, tanıtmaya, yönetme, işletme ve işlettilmesini sağlama, yaban hayatı ve avcılıkla ilgili işleri yürütme, uluslararası sözleşmeler ile belirlenen esaslara ilişkin tedbir alma, bitki ve hayvan türlerinin genetik kaynaklarının korunmasını sağlama gibi görevleri bulunmaktadır. İlgili genel müdürlüğün de görev tanımında bir değişiklik olmamıştır. Söz konusu genel müdürlüğün bazı görev ve yetkilerinin 2012 yılında yürürlüğe giren "Korunan Alanlarda Yapılacak Planlara Dair Yönetmelik" ile Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na devredilmesi de meslek kamuoyunda eleştirilmiştir. Bu konuda irdeleme yapan Kuvan (2012) korunan alanların planlarının hazırlanması ve onaylanması ile ilgili yetkilerin Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü'ne verilmesini eleştirmiş, bu düzenlemenin yetki karmaşasına yol açtığı, uzmanlık alanı ve uygulama deneyimi açısından sorunlar ortaya çıkardığını, ormancılık örgütünün yetkilerinin sınırlandırıldığını belirtmiştir. Diğer bir ifadeyle söz konusu genel müdürlüğün ve bakanlığın orman rejimindeki korunan alanlarla ilgisi yetkisi daraltılmıştır.

Mevcut örgüt yapısı ile ilgili genel bir değerlendirme yapıldığında bağlı kuruluşlar haricinde bakanlık bünyesinde ormancılıkla ilgili yalnızca iki genel müdürlüğün bulunması ve bu genel müdürlüklerin de yetki, sorumluluk ve uygulama açısından mevcut

sorunlarına yönelik bir çözüm getirmemesi dikkat çekmektedir. Bu durumda ormancılığın bakanlık düzeyinde çok sınırlı şekilde temsil edildiği ve hatta geri plana atıldığı, önemsiz hale getirildiği görülmektedir.

Özel bütçeli ve tüzel kişiliğe sahip ve bağlı kuruluş olma statüsünde olan Orman Genel Müdürlüğü'ne ilişkin olarak 09.07.2018 tarih ve 30473 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren 703 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile "Orman Genel Müdürlüğüne İlişkin Bazı Düzenlemeler Hakkında Kanun" ile teşkilat kanunu değiştirilmiştir. 15.07.2018 tarih ve 30479 sayılı Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren Bakanlıklara Bağlı, İlgili, İlişkili Kurum ve Kuruluşlar ile Diğer Kurum ve Kuruluşların Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (KHK No: 4) ile Orman Genel Müdürlüğü, Tarım ve Orman Bakanlığı'nın bağlı kuruluşu kapsamında yer almıştır. İlgili KHK ile OGM'nin merkez örgütlenmesinde önemli bir değişiklik yapılmamıştır. Ancak taşra teşkilatı ile ilgili olarak dikkat çeken bazı düzenlemeler yapılmıştır. Bunlardan biri bölge müdürlüğü ve müdürlüklerin kurulması ve kaldırılmasında yetkili merci Cumhurbaşkanı olmuştur. Ayrıca, "yöneticilerin sorumluluğu", "koordinasyon ve işbirliği konusunda genel müdürlüğün görev, yetki ve sorumluluğu", "mahalli idarelerle koordinasyon sorumluluğu", "genel müdürlüğün düzenleme görev ve yetkisi", "yetki devri", "atama" ve "kadrolar" ile ilgili 3234 sayılı kanunda yer alan hükümler tamamen çıkarılmıştır. İlgili maddelerin yasal düzenlemeden çıkarılması çeşitli boşlukların oluşmasına yol açabilecektir.

Ayrıca "mal ve kıymetlerin hukuki durumu" ile ilgili olarak 3234 sayılı kanunda yer alan 33. madde "Genel Müdürlüğün katma ve döner sermaye bütçeleri ile diğer kanuni

ve kazai yollardan temin edilmiş bütün taşınır ve taşınmaz mal varlığı ve kıymetleri ile idarede mevcut orman emvali Devlet malı hükmünde olup haczedilemez ve kamulaştırılamaz. Bu mal ve kıymetler aleyhinde suç işleyenler Devlet malları aleyhine suç işleyenler gibi cezalandırılır. Taşınmaz mallar hiçbir vergi, resim ve harca tabi olmaksızın Genel Müdürlük adına tescil işlemi görür.” şeklindedir. Bu maddenin yasal düzenlemeden çıkarılması, OGM’ye ait mal ve kıymetlerin değerlendirilmesi yönünde ileride bazı sorunları gündeme getirebilecek niteliktedir. Yürürlükten kaldırılan diğer iki madde ise “anlaşmazlıkların halli” ve “yargı mercilerinde idarenin temsili” ilgili olan 3234 sayılı kanunun 36. ve 37. maddeleridir. İlgili maddelerin yasal düzenlemeden çıkarılması sonucu OGM ile ilgili anlaşmazlıkların çözümü ve yasal süreçlerle ilgili sorunların oluşması gündeme gelebilecektir.

Ayrıca daha önce OGM’ye bağlanan Ormancılık Araştırma Enstitüleriyle ilgili herhangi bir madde bulunmaması da dikkat çekmektedir. Görüldüğü üzere yeni düzenlemelerde OGM’nin bazı örgüt birimleri, yasal süreçleri ve işleyişine ilişkin çeşitli değişiklikleri beraberinde getirmiş, yönetsel açıdan önem taşıyan özellikle taşra kuruluşlarının işleyişiyle ilgili bazı maddeler ilgili yasal düzenlemeden çıkarılarak çeşitli boşlukların oluşması durumu gündeme gelmiştir.

Yine 2019 yılı içerisinde, Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü (ÇEM) ile Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü’nün kapatılmasını ve yetkilerinin OGM’ye devredilmesini kapsayan bir tasarı gündeme gelmiştir. Ancak söz konusu tasarı meclis gündemine gelmemiş, herhangi bir komisyonda görüşülmemiştir. Yine de böyle bir tasarruğun ortaya çıkması bile üzücü

ve endişe vericidir. Bu tip bir girişimin ormancılıkla ilgili birimlerin Tarım ve Orman Bakanlığı içerisinde eritilerek yok edilmesi görüntüsünü ortaya çıkaracağı açıktır.

4. Orman Bakanlığının Tarım Bakanlığı ile Birleşmesine İlişkin Değerlendirmeler

Türkiye’de arazi dağılımı çerçevesinde ülke yüzölçümünün %28.5’ini orman alanları, %31’ini tarım alanları ve %19’unu mera alanları oluşturmaktadır (OSB, 2016). Bu alanlar, toplam olarak ülke topraklarının %78.5’ini oluşturmaktadır. Ülke yüzölçümünün yaklaşık 780 bin km² olduğu düşünüldüğünde 610 bin km²’si Tarım ve Orman Bakanlığı tarafından yönetilmektedir. Kuşkusuz Türkiye’nin alansal olarak büyük bir bölümünün bir bakanlığa bağlı olarak yönetilmesi çok farklı başlıklarda pek çok sorunu beraberinde getirecektir.

Alansal olarak yaşanması olası sorunların dışında ormancılık, tarım ve hayvancılıktan işlev, kapsam, teknik, ilke ve uygulamalar açısından farklılık göstermektedir. Ormanların işlevleri kapsamında orman ürünleri üretimi (odun üretimi ve odun dışı orman ürünlerinin üretimi), sosyo-ekonomik ve kültürel işlevler (turizm, rekreasyon, kırsal kalkınmanın desteklenmesi, geleneksel yaşam şekilleri ve kültürün korunması, istihdam imkanı) ile çevresel ekolojik işlevler (biyolojik çeşitliliğin korunması, doğal ve kültürel değerlerin korunması, su ve toprak koruma, iklim değişimi ile mücadele) yer almaktadır. Kırsal kalkınmaya destek olma, istihdam imkanı yaratma gibi bazı konularda ortak işlevler söz konusu olmakla birlikte bu işlevlerin de sektörel bazda uygulamaları farklı yaklaşım, yöntem ve araçlarla gerçekleştirilmektedir. Pek çok işlevin gerçekleşmesi açısından farklılıklar oluşmaktadır. Orman-

ların özellikle çevresel - ekolojik işlevleri dünya üzerinde yaşamın devamı açısından kritik öneme sahipken tarımsal faaliyetlerin devamlılığında da bir güvence niteliği taşımaktadır. Ayrıca ormancılığın ekonomiye katkısının yanı sıra ürettiği hizmetler ağırlık kazanmaktadır. Görüldüğü üzere çok yönlü yararlanma yaklaşımı ve hizmetlerinin kamusal olma özelliği bakımında da ormancılık, tarım ve hayvancılıktan ayrılmaktadır.

Ormancılık ve tarımın yönetimiyle ilgili en çok dikkat çeken farklardan biri de mülkiyetle ilişkilidir. Tarımsal etkinlikler, özel mülkiyetteki topraklarda yapılırken, ormancılık etkinliklerinin tamamına yakın kısmı devlet mülkiyetindeki orman alanlarında gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle de tarım işletmelerinde, işletme yönetimi uygulamaları ağırlık kazanırken, ormancılıkta kamu yönetimi anlayışı öne çıkmaktadır. Her ne kadar ormancılıkta da ormanların işletilmesi söz konusu ise de burada kar amacından çok kamu yararı esastır. Bu noktada makro düzeyde sektörel amaçların da farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır.

Özellikle teknik açıdan ormancılık, hayvancılık ve tarımsal uygulamalar arasında büyük bir farklılık bulunmaktadır. Her şeyden önce ormanlar çok uzun süreli planlama ve işletmeyi gerekli kılarken, tarımda yıllık üretim ön plana çıkmaktadır. Daha geniş perspektiften konu değerlendirildiğinde ormanların doğal ve yapay yolla kurulması, bakımı, iyileştirilmesi, fidan yetiştirilmesi, ağaçlandırma, erozyonla mücadele, sel ve çığ kontrol, havza amenajmanı ve havza ıslahı, orman kaynaklarının planlaması, orman yangınlarıyla mücadele, orman yolları ve sanat yapıları, hasılat, odun ve odun dışı orman ürünlerinin üretimi gibi ormancılığın teknik boyutu tarımsal uygulamalarla tamamen farklılık göstermektedir. Bunun

dışında korunan alanlar, orman içi dinlenme alanları, izin irtifak hakları, kent ormancılığı, av ve yaban hayatıyla ilgili etkinlikler ormancılık disiplinine özgü karakteristikler taşımaktadır. Halkla İlişkiler, yönetim ve organizasyon, işletme yönetimi, pazarlama, ekonomi ve hukukla ilgili sosyal konular ise ormancılık disiplinin özelliklerini bilmeyi ve yorumlamayı gerektirdiği için özgün bir yapıya sahiptir.

Ayrıca orman ve tarım ekosistemlerinin farklılıkları da özgün şekillerde yönetilmelerini gerekli hale getirmektedir. Orman ekosisteminin bütünlüğünün korunması, özellikle diğer arazi kullanım şekilleriyle ilişkisinin düzenlemesiyle bağlantılıdır. Bu kapsamda değerlendirilen sektörlerden biri de tarım ve hayvancılık sektörüdür. Orman alanlarının tarım alanlarına dönüştürülmesi, yasa dışı otlatma gibi sorunlar orman ekosistemine zarar verdiği gibi sosyal, hukuksal ve çevresel pek çok sorunun oluşmasına neden olmaktadır. Tarım ve ormancılığın en üst düzey yönetiminin tek çatı altında toplanması bu tip sorunları arttırıcı bir etki yapabilecektir. Çünkü her ne kadar her iki sektör aynı bakanlık çatısı altında olsa da daha önceki deneyimler ışığında, aralarında bir eşgüdüm sağlanamayacağı, ortak karar alma ve uygulama mekanizmalarının etkin çalışmayacağı tahmin edilebilir. Böyle bir yönetim anlayışı gelişse bile ormancılığın arka planda kaldığı bir örgüt yapısı içinde sonuçların tarım sektörünün lehine gelişmesi beklenmektedir. Diğer bir olasılıkta kurum (Tarım ve Orman Bakanlığı) içi çatışma yaşamamak için sorunları görmezden gelme ve yüzeysel şekilde değerlendirme durumu söz konusu olabilecektir.

Her iki sektörün de tek ortak noktası toprağı bir üretim faktörü olarak değerlendirmeleridir. Ancak bu açıdan da her iki sektör birbi-

rine rakip olarak değerlendirilmektedir. 1980 tarihli “Ormancılık Hizmetlerinin Bakanlık Düzeyinde Örgütlenmesinin Gereği Konusunda İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Görüşü”nde “Birisinin gelişmesi ona ilave toprak sağlamayı gerektirmektedir. Bu da ancak, karşıtı olan sektörden alınabilecektir. Bu nedenle birbirine karşıt bu iki sektörün tek bir bakanlığa bağlanması mutlaka birinin lehine, fakat diğerinin aleyhine sonuçlar doğuracaktır.”(İÜ,1980) ifadesine yer verilmektedir. Aynı görüş raporunda ayrı bir bakanlık olarak Orman Bakanlığının kurulduğu süreçte üretimden, ağaçlandırmaya, açık hava rekreasyonu ve turizmden, orman köy ilişkilerine kadar ormancılığın pek çok alanında olumlu gelişmelerin yaşandığı tespiti ortaya konulmuştur.

1960 yılında Türkiye Ormancılar Cemiyeti (Derneği) tarafından hazırlanan görüşte de “Çok çeşitliliği ve genişliği bulunan orman davasının üç umum müdürlüğü halinde teşkilatlanarak başarılabileceği” belirtilmiştir. İlgili görüşün devamında “Bu umum müdürlüklerinin aynı bakanlığa (Tarım Bakanlığından söz edilmektedir) bağlandığı takdirde işler bir bakanın gücünü çok açacak ve memleketin esas davaları olan bu hizmetlerin layık olduğu gibi görülmesi imkânsızlaşacaktır” şeklinde ifadeye yer verilmiştir (TOC, 1960). Orman Mühendisleri Odası tarafından hazırlanan “Bakanlıkların Yeniden Yapılanmasında Ormancılığımızın Konumuna İlişkin Orman Mühendisleri Odasının Görüşlerini İçeren Rapor”da da “Ormancılık, ormanların tahribine neden olan; tarım, madencilik, enerji gibi sektörlerle bir bakanlık çatısı altında bulunmamalıdır” ifadesi dikkat çekmektedir (OMO, 2011). Aynı raporda “Ormancılık, ormanların geleceği açısından sakıncalı olan tarım ile aynı bakanlık içinde düşünülmemelidir” şeklindeki ifade ile tarım ve ormancılık ile ilgili bakanlıkları aynı çatıda altında bu-

lunmamasının gerekliliğine özellikle vurgu yapılmıştır.

Farklı dönemlerde ve farklı kurumlarca hazırlanan raporlarda tarım ve ormancılığın aynı bakanlık çatısı altında birleştirilmemesi yönünde görüşler bildirilirken biliminsanları da çeşitli dönemlerde yaptıkları çalışmalarda konuya ilişkin benzer değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Gülen (1960), ormancılık davasının yapılan çalışmalar ve harcanan büyük emeğe karşılık halledilmemiş olması ve acil önlemlere gereksinim olduğunu vurgulayarak, ormancılık etkinliklerinin Tarım Bakanlığı bünyesinden ayrılıp bağımsız bir orman bakanlığının kurulması gerekliliğine işaret etmiştir. Bu yolla birbirinden farklılık gösteren ama giderek önemi artan iki sektör olan tarım ve ormancılığın başarı düzeylerinin artacağı yönünde görüş ortaya koymuştur. Özdönmez ve ark. (1998) ise devlet ormancılığı yaklaşımının bir sonucu olarak bağımsız bir ormancılık politikasının Hükümette ve Büyük Millet Meclisi’nde sürdürülmesinin bağımsız bir Orman Bakanlığı’nı gerekli hale getirdiğini belirtmiştir. Daşdemir (2011) ormancılıktaki yönetsel sorunların çözümüne yönelik geliştirdiği örgüt modeli kapsamında ormancılığın ayrı bir siyasi karar birimi olarak (bakanlık düzeyinde) temsil edilmesinin gerekliliğini ifade etmiştir. Köse ve ark. (2018) tarafından ormancılıkla ilgili çok farklı kesimlerin görüşü ve katkısı alınarak hazırlanan Türkiye ormancılığı için alternatif örgüt yapılarının oluşturduğu çalışmada geliştirilen farklı modellerde merkezde bağımsız bir Orman Bakanlığı veya Başbakanlık Müsteşarlığı bulunmaktadır.

Tarım ve Orman Bakanlığının birleştirilmesi kapsamında öne çıkan yaklaşımlardan biri bu tip bir uygulamanın farklı ülkelerde de görülmesidir. Gerçekten de tarım ve ormancılığın aynı bakanlık altında birleştiği

çeşitli örnekler bulunduğu gibi çok farklı uygulamalara da rastlanmaktadır. Ormancılık etkinlikleri, Kanada’da Doğal Kaynaklar Bakanlığı, Rusya Federasyonu’nda Doğal Kaynaklar ve Çevre Bakanlığı, Çin Halk Cumhuriyeti’nde Orman Bakanlığı (sonradan adı Devlet Orman Yönetimi olarak değiştirildi) Brezilya’da Çevre Bakanlığı, Hindistan’da ise Çevre, Orman ve İklim Değişikliği Bakanlığına bağlıdır. Fransa’da Tarım, Gıda ve Ormancılık Bakanlığı, Finlandiya’da Tarım ve Ormancılık Bakanlığı, Yunanistan’da Tarım Bakanlığı, İtalya’da ise Tarım, Gıda ve Orman Politikaları Bakanlığına bağlı olarak ormancılık etkinlikleri yürütülmektedir.

Görüldüğü üzere bu konuda çok farklı uygulama ve yaklaşımlar söz konusudur. Bu farklılıklar, ülkelerin yönetim şekli, orman kaynaklarının mülkiyeti, kamu yönetimi anlayışı, sosyo-ekonomik durumu, ulusal düzeydeki ilgili politikaları gibi çeşitli faktörlerin etkisiyle değişiklik göstermektedir. Nasıl hastalıkların tedavisi kişiye, yetiştirme ve bakım teknikleri türe, yönetim anlayışı kurumlara özelse orman kaynaklarının yönetimindeki esaslar da yukarıda sıralanan farklılıklar nedeniyle ülkeye özel olmalıdır. Yönetimin tarihsel evrelerinden olan “Modern Etkiler Evresi” kapsamındaki “Durumsal Yaklaşımı”na göre yönetim ve organizasyon yapısı iç ve dış çevre özelliklerine göre değişmekte ve bu nedenle her yerde ve koşulda geçerli olabilecek, her kuruluşa uygulanabilecek bir yönetim ve organizasyon yapısı bulunmamaktadır.

5. Sonuç ve İlgili Bazı Yaklaşımlar

Tarihi süreçte ormancılık örgütünün bağlı bulunduğu bakanlık ile merkez ve taşra teşkilatlanmasında pek çok kez değişiklik yapılmıştır. Ancak söz konusu değişikliklerin

bilimsel gerekçelere dayanmadığı, uygulamadaki sorunların çözümüne odaklanmadığı görülmektedir. Türkiye’de modern ormancılığa geçişi simgeleyen 1937 yılından bu yana merkez ve taşra örgütlenmesi düzeyinde yapılan değişiklikler incelendiğinde çözüm odaklı yaklaşımların sergilenmediği söylenebilir. Söz konusu süreçte yapılan değişiklikler ile ortaya çıkan olumlu ve olumsuz durumların irdelenmediği, ulaşılan sonuçların yeni örgüt yapısı oluşturulurken girdi olarak kullanılmadığı da bilinmektedir. Ormancılıkta yönetim, insan kaynakları yönetimi ve örgütlemeye ilgili sorunlar günümüze kadar büyük ölçüde devam ettiğine göre, bu değişimlerin somut ve genel kabul görmüş bilimsel bir dayanağının olmadığı ve mevcut sorunların çözümüne odaklanılarak tasarlanmadığı sonucu ortaya çıkmaktadır.

Bağımsız Orman Bakanlığının olduğu dönemlerde amaç birliği ve eşgüdüm konularında sorunlar yaşandığı, merkez örgütlenmesinin çok ayrıntılı ve masraflı olduğu ortaya konulmuştur (Özdönmez ve ark., 1998). Yine bu dönemlerde örgüt yapısının ulusal ormancılık politikası amaçlarını gerçekleştirmeyi zorlaştırdığı, yetki ve sorumluluk karmaşası yaşandığı, söz konusu örgütlenmenin verimli ve akılcı çalışmaya uygun olmadığı ifade edilmiştir (Gümüş, 2004; Gümüş, 2014). Ancak sıralanan sorunların Çevre ve Orman Bakanlığı döneminde arttığı, ormancılık merkez birimleri arasında organik bağların zayıfladığı, ormancılık mesleği dışı bürokratik kademelelerin arttığı belirlenmiştir (Ekzioğlu ve Erdönmez, 2011). Orman ve Su İşleri Bakanlığının kurulması ile de bakanlık merkez örgütlenmesinde ormancılıkla ilgili genel müdürlükler kapatılmış, tek kalan DKMP’nin da yetki ve sorumluluklarını daraltıcı düzenlemeler yapılmıştır. Kuşkusuz bu durum taşra teşki-

latlanmasına da yansımıştır. Yine işlevselliği tartışılan ve sadece merkez örgütlenmesi bulunan ÇEM kurulmuştur.

Ardından 2018 yılında kurulan Tarım ve Orman Bakanlığının örgüt yapısı incelendiğinde ana hizmet birimi olan birimler kapsamında tarımla ilgili birimlerin ağırlık kazandığı, ormancılığın yalnızca ÇEM ve DKMP tarafından temsil edildiği görülmektedir. İlgili birimlere ilişkin yaşanan sorunlar da göz önüne alındığında ormancılığın yeni bakanlık yapılanması içinde arka planda kaldığı açıktır. Yeni kurulan bakanlığın logosunun bile tarım arazisini çağrıştıran bir görselden oluşması, söz konusu yaklaşımı desteklemektedir. Tarım ve Orman Bakanlığının kurulması ile bakanlığa bağlı alanların genişliği, tarım ve ormancılığın politika, yönetim ve teknik açılardan birbirinden farklı özellikler taşıması hatta toprak kullanımı açısından karşı karşıya olan iki sektörün bir araya gelmesi pek çok yeni sorunu beraberinde getirecektir. Hatta her iki sektörde de mevcut olan pek çok sorunun çözümünü olumsuz etkileyebileceği gibi yeni sorunların gündeme gelmesine neden olacaktır.

Bakanlık düzeyinde yapılan birleştirmelerin gerekçesi; bakanlık sayısının fazla olması, bunun sonucu olarak ülke ekonomisine fazladan yük getirmesi, yönetim sisteminin hantallaşması olarak açıklanmıştır. Söz konusu sorunların çözümü; ilk bakışta birbirine yakın görünen fakat ortak noktası yok denilebilecek kadar az ve farklı özellikler taşıyan bakanlıkların birleştirilmesiyle giderilemez. Kamu yönetimi açısından gerekçeler haklı olmakla birlikte, daha geniş kapsamda konu değerlendirildiğinde tarım ve ormancılığın bakanlık düzeyine birleştirilmesi, sektörel düzeyde olduğu gibi kamu yönetimi alanında da farklı sorunlar

gündeme getirecektir. Ormancılık açısından ülke ormanlarından optimum yararlanmayı sağlayacak, yönetsel sorunları çözecek, ulusal koşullara uygun, sürdürülebilir yönetim anlayışına katkı sağlayacak bir örgüt yapılanmasını geliştirmek üzerine odaklanması yerine durumun daha karmaşık hale getirildiği açıktır.

Bu noktada daha çok bilim ve akla dayanan çözümlere odaklanma gereği ortaya çıkmaktadır. Ormancılıkta mevcut ve gittikçe artan örgütlenme sorunlarının çözümlenebilmesine yönelik bazı yaklaşımlar aşağıda sıralanmaktadır.

Bakanlık Düzeyinde Örgütlenme ile ilgili Temel Yaklaşımlar

- Daha önceki bölümlerde belirtildiği üzere ormancılığın yapısı, çalışma alanının ve orman işletmeciliğinin kendine özgü özellikleri, bağımsız bir Orman Bakanlığı düzeyinde örgütlenmeyi gerektirmektedir. Tarihi süreçteki gelişmeler, ormancılık alanındaki sorunların diğer bakanlıklar bünyesinde yürütüldüğü dönemlerde daha da arttığını göstermiştir.

Merkez Örgüt Yapısına İlişkin Yaklaşımlar

- “Orman Bakanlığı” bünyesinde kurmay yetkiye sahip birimler arttırılmalı ve karar alma süreçlerini etkileme işlevleri geliştirilmelidir. Kurmay yetki, danışma yetkisi olarak da bilinen öneride bulunma ve yardım etme yönünde işlevi olan bir yetki çeşididir. Bu noktada özellikle Araştırma Enstitülerinin işlevi geliştirilmeli, hem merkez hem de taşra düzeyinde karar alma ve uygulamaları yönlendirmeye ilişkin yetkileri genişletilmelidir. İlgili birimlere fonksiyonel yetki verilmesi de düşünülebilir. Söz konusu yolla bu birimlere kendi uzmanlık alanlarıyla sınırlı olmak koşu-

luyla başka birimlere emir verme yetkisi sağlanmış olacaktır. Böylelikle araştırma sonuçlarının uygulamaya yansması kapsamındaki eksiklikler de giderilecektir.

- Bu yaklaşıma paralel olarak kurmay veya fonksiyonel yetki verilmesi önem taşıyan Araştırma Enstitülerinin TAGEM veya başka bir birime bağlanmaması gerekliliği de açıktır. Bu enstitülerin ormancılık örgütü içinde rolünün, görev ve yetkisinin genişletilmesi esası benimsenmelidir.
- Ormancılıkta iş çeşitliliği çok ve yetki alanı geniş olduğundan işlevlere göre, üretilen ürün veya hizmete göre bölümlere ayırma ile coğrafi olarak bölümlere ayırmanın birlikte olması kaçınılmazdır. Kuşkusuz ortaya çıkacak geniş ve uzun örgüt yapısında eşgüdüm sağlamaya yönelik önlemler alınmalıdır. Bu noktada eşgüdüm sorunun yalnızca örgüt yapısından kaynaklanmadığı, plan ve yasalardaki çelişki ve uyumsuzlukların da etkisi olduğu dikkate alınmalıdır. Ayrıca kurum içi iletişimi destekleyecek, özellikle örgüt birimleri arasında yatay ilişkileri güçlendirecek, ortak çalışma kültürünü geliştirecek yönde uygulamalar yapılması yerinde olacaktır.
- Yakın zamanda gündeme gelen ÇEM'in kapatılması yerine taşrada etkinliğini arttıracak bir yapılanmaya gidilmesi daha uygun olacaktır. Daire başkanlığı düzeyine indirilen AGM ile ÇEM'in mevcut yapısı ormancılık alanındaki güncel gelişmeler de göz önünde bulundurularak birleştirilmeli ve genişletilmedir. Küresel iklim değişimi, çölleşme, karbon yönetimi gibi konuların tüm dünyada önem kazanması ve bu kapsamda uluslararası süreçler ile Türkiye'nin yeri de değerlendirildiğinde ilgili birimlerin önemi daha açık şekilde ortaya çıkmakta ve genel müdürlük düzeyinde

örgütlenmesinin gereği anlaşılmaktadır.

- ORKÖY'ün genel müdürlük düzeyinde örgütlendiği dönemlerde pek çok sorun yaşandığı, verimli çalışmalar yürütülmediği yönünde görüşler ortaya konulmuştur. Bu durum, söz konusu birimin, daire başkanlığı düzeyine indirildiği dönemlerde görülmektedir. Ancak ulusal düzeyde öncelikli amaçlardan olan sürdürülebilir kalkınmayı gerçekleştirmek için kırsal kalkınmanın kritik önemi açıktır. Bu noktada sosyo-ekonomik bakımdan ülkenin en zor durumda olan orman köylüsüyle ilgili çalışmalar yürüten birimi güçlendirmek ve desteklemek gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu birimi kapatmak yerine güçlendirilmesi yönünde çalışmaların yapılması düşünülmelidir.
- Yine son dönemde DKMP'nin de yetkilerinin sınırlandırılmış ve ardından kapatılması gündeme gelmiştir. Pek çok kritik yetki ve sorumluluğa sahip genel müdürlüğün kapatılması veya başka bir bakanlığa bağlanması kabul edilemez bir durumdur. Bu kapsamda orman rejimi içinde kalan korunan alanların ormancılık örgütü dışında bir kurum tarafından yönetimi gündeme gelecektir. Belirtilen durumda ilgili kaynakların, ormancılık örgütünün koruma öncelikli yaklaşımından uzak şekilde yönetilmesi söz konusu olacaktır. Konuyla ilgili yetkilerin OGM'ye devredilmesi ise işlevsel açıdan sorunları beraberinde getirecektir. İlgili alanların korunabilmesi için, DKMP'nin kapatılması düşüncesi yerine, ormancılık örgütünün daha önce yasal düzenlemeler ile korunan alanların planlaması ve yönetimine ilişkin sınırlandırılan yetkileri geri verilmeli hatta genişletilmelidir.
- Sürdürülebilir kalkınmanın ekonomik, sosyal ve çevresel unsurlarının bileşkesini

barındıran ormancılıkla ilgili etkinlikleri yürüten örgütün birimlerinin kapatılıp, yetkilerinin sınırlandırılması, ulusal amaçlarla çelişmektedir. Sürdürülebilirlik kavramının doğuşu ve gelişiminin temeli olan ormancılık, Türkiye’de siyasi baskılardan uzak tutularak, güçlendirilmelidir. Birimlerin kapatılması veya başka bakanlıklara bağlanması yerine farklı kuruluşlara bağlı etkinlik gösteren ilgili birimler ormancılık teşkilatı altında toplanarak, bu örgüt güçlendirilmelidir. Bu yaklaşımın, ulusal düzeydeki amaçların gerçekleşmesine olumlu etkisi olacağı gibi, koordinasyon ve kaynakların verimli kullanımına ilişkin sorunların çözümüne de katkı sağlayacağı açıktır.

Taşra Örgüt Yapısına İlişkin Yaklaşımlar

- Taşra düzeyinde ormancılığın iki farklı birim tarafından temsil edilmesi sonucu çeşitli sorunlar yaşandığı bilinmektedir. Bu durum hem bağımsız orman bakanlıklarının olduğu hem de orman bakanlığı ile çeşitli bakanlıkların birleştirildiği dönemlerde yaşanmıştır. Dolayısıyla ilgili sorunun çözümü bakanlık düzeyinde veya merkez teşkilatlanmasında yapılacak değişikliklerle sağlanamamaktadır. Bu sorun ayrı olarak ele alınmalıdır. Ortaya konulması gereken temel yaklaşım; görev, yetki ve sorumlulukların birbiriyle çelişmeyecek ve çatışmayacak şekilde tanımlanmasıdır.
- Daha önce belirtildiği gibi AGM ve ÇEM’in birleştirilmesi ile oluşturulması önerilen genel müdürlüğün taşra düzeyinde faaliyetlerinin olması kaçınılmazdır. Aynı durum ORKÖY için de geçerlidir. Ancak bu noktada ilgili birimlerin taşra düzeyinde ayrı örgütlenmesinin eşgüdüm sorunlarına yol açtığı bilinmektedir. Bu noktada özellikle proje bazlı bir taşra ör-

güt yapılanması alternatif olarak düşünülebilir.

- Belirtilen anlayışla paralel olarak özellikle taşra düzeyinde matris örgütlenme anlayışı benimsenebilir. Matris örgüt yapısı geniş ve karmaşık örgütlerde, karar verme, eşgüdüm sağlama ve denetim işlevini etkinleştirmek amacıyla kullanılmaktadır. Bu örgüt biçimi, fonksiyonel ve ürün-hizmet temeline dayalı olarak oluşturulan örgüt özelliklerini bir araya getirmektedir (Ertürk, 2013). Matris örgüt yapısının özelliklerinden biri ikili komuta esasına dayanmasıdır. Matris yapı, farklı birim ve uzmanlık alanlarından kişilerin bilgi paylaşımı ve işbirliği içinde çalışmasına olanak tanınmasından dolayı, proje türü işlere uygundur (Dal, 2006). Matris örgütler, geçici veya sürekli olarak kurulabilmekte, biçimsel ilişkiler dikey, yatay ve çapraz olarak görülmektedir. Bu özelliği ile paralel olarak astlar ve üstler arasında çoklu emir komuta ilişkilerini içermektedir (Dinçer ve Fidan, 1996).

Bu modelin ormancılığa uygulanması ile özellikle arazi tabanlı çalışmalar, ağaçlandırma ve orman-köy ilişkileri ile ilgili konularda geliştirilen projeler, ormancılık birimlerinin ilgili yetkililerinin katılımıyla gerçekleştirilebilecektir. Örneğin bir ağaçlandırma projesi yapıldığında AGM-ÇEM bünyesinden bir yetkilinin koordinatörlüğünde OGM’ye bağlı görev yapan alan yöneticileri veya konuyla ilgili teknik personel, araştırma enstitüsünden ilgili araştırmacılar projeye dahil edilecektir. Bu tip projeler için oluşturulan yapılanma esnek olacak, proje sonucunda bu yapı ortadan kalkacak, süreci izleme ve denetleme yetkisi OGM’ye bağlı alan yöneticisine devredilerek sürece işlerlik kazandırılacaktır. Hatta gerekli durumlarda farklı bakanlık-

lara/kurumlara bağlı birimlerin katılımı da sağlanabilir. Bu yapı ile taşra düzeyinde yetki karmaşası ve eşgüdüm sorunu ortadan kaldırılabilecektir.

- DKMP'ye bağlı birimler ile OGM arasında önemli düzeyde bir yetki karmaşası ve çatışması yaşanmamaktadır. Bu noktada taşra düzeyinde ayrı örgütlenmeye gidilmesi gerekli durumlarda da yukarıda belirtilen proje modelinin uygulanması sağlanmalıdır.
- Bunun dışında OGM bölge müdürlüklerinin görev ve yetkilerinin bir bölümünün işletme müdürlüğü ve işletme şefliklerine devredilmesi, yerinden yönetim anlayışının tam olarak uygulanması ve bürokratik kademelerin azaltılması açısından önem taşımaktadır. Bu noktada bölge müdürlüklerinin kapatılması düşünülmemelidir. Bölge müdürlüklerinin kurulmasının temel amacı aşırı merkeziyetçiliğin neden olduğu sorunları ortadan kaldırmaktır (Gümüş, 2018). Aynı sorunları yeniden yaşamamak için bu birimlerin kapatılması yerine teknik destek sağlama, danışmanlık hizmeti verme ve eşgüdüm sağlama rolleri güçlendirilmelidir.
- Belirtilen çerçevede OGM Taşra Teşkilatı Kurulu ve Görev Yönetmeliği, günün koşulları ve ormancılık alanındaki güncel gelişmelere göre yeniden düzenlenmeli, taşra birimlerinin kuruluş kriterleri güncellenmelidir. Yine başta işletme şeflikleri olmak üzere birimlerin görev ve yetki tanımları da yukarıda belirtilen esaslar göz önünde bulundurularak düzenlenmelidir.

Tüm bu yaklaşımların ötesinde unutulması gereken en önemli nokta, ormanlar ve ormancılık örgütünün merkez ve taşra yapılanması üzerindeki siyasi baskıların ortadan kaldırılmaması durumunda, örgüt yapısı nasıl olursa olsun, başarılı, etkili ve verimli şekil-

de çalışmasının ve temel sorunların çözülmesinin mümkün olmayacağıdır. Bilimsel esaslara dayalı ve uygulamadaki sorunları çözecek bir örgüt modeli ortaya çıktıktan sonra bu yapının korunması, dönemsel dalgalanmalardan etkilenmemesinin sağlanması temel olmalıdır.

Kaynaklar

- Dal, V., 2006. Türk Hazır Giyim Sanayisinde Matriks Organizasyon Uygulaması, Akademik Bakış, 9, 1-6.
- Daşdemir, İ., 2011. Ormancılık İşletme Ekonomisi. Bartın Üniversitesi Yayın No: 5, Orman Fakültesi Yayın No: 3, Sürat Matbaacılık, Bartın.
- Dinçer Ö., Fidan Y., 1996. İşletme Yönetimine Giriş, 2. Baskı, Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., İstanbul.
- Ekizoğlu, A., 2011. Orman Endüstri Politikası. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi, Yayınlanmamış Ders Notu.
- Ekizoğlu, A., Erdönmez, C., 2011. Ormancılık Tarihi. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi, Yayınlanmamış Ders Notu.
- Eren, E., 2016. Yönetim ve Organizasyon (Çağdaş ve Küresel Yaklaşımlar), 12. Baskım, Beta Basım Yayım Dağıtım, İstanbul. ISBN: 978 – 605 – 333 – 499 – 6.
- Ertürk, M., 2013. İşletmelerde Yönetim ve Organizasyon, Genişletilmiş, Gözden Geçirilmiş ve Bologna Süreci Ölçütlerine Göre Yapılandırılmış 7. Baskı, Beta Basım Yayın Dağıtım A.Ş., İstanbul.
- Gülen, İ., 1960. Müstakil Bir Orman Bakanlığı'nın Kurulması Üzerine Düşünceler. Orman ve Av, 10: 11.
- Gümüş, C., 2004. Ormancılık Politikası. Cilt I., Karadeniz Teknik Üniversitesi Matbaası, Trabzon, 975-6983-39-6.

- Gümüş, C., 2014. Osmanlıdan Günümüze Ormancılık Politikalarının Ormancılık Örgütlenmesi Üzerine Etkileri ve Güncel Sorunlar. II. Ulusal Akdeniz Orman Ve Çevre Sempozyumu, 22-24 Ekim 2014 – Isparta, 477-489.
- Gümüş, C., 2018. Türk Orman Devrimi. Türkiye Ormancılar Derneği, Yayın No: 43, Ankara, ISBN 978-605-68977-0-2.
- Günay, T. 2003. Ormancılığımızın Tarihçesine Kısa Bir Bakış. Tarım Orkam-Sen Yayını. Form Ofset Ankara.
- İÜ, 1980. Ormancılık Hizmetlerinin Bakanlık Düzeyinde Örgütlenmesinin Gereği Konusunda İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Görüşü.
- Köse, M., Daşdemir, İ., Yurdakul Erol, S., Yıldırım, H.T., Aslan, A., Göksu, E., Şekercan, A., Alkan, S., 2018. Türkiye Ormancılığı İçin Alternatif Örgütlenme Modellerinin Geliştirilmesi. Orman Genel Müdürlüğü, Proje No. 10.5301/2014-2017.
- Kuvan, Y., 2012. Korunan Alan Planlama Süreci ve “Korunan Alanlarda Yapılacak Planlara Dair Yönetmelik” ile ilgili Eleştirel Bir Değerlendirme. Orman ve Av, Mart-Nisan: 19-25.
- OMO (Orman Mühendisleri Odası), 2011. Bakanlıkların Yeniden Yapılanmasında Ormancılığımızın Konumuna İlişkin Orman Mühendisleri Odasının Görüşlerini İçeren Rapor.
- OSB (Orman ve Su İşleri Bakanlığı), 2016. Türkiye arazi tahribatının dengelenmesi: Ulusal Rapor 2016-2030. Orman ve Su İşleri Bakanlığı, ss:71.
- Özdönmez, M., Akesen, A., Ekizoğlu, A., 1998. Ormancılık Yönetim Bilgisi. İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayın No: 457, İstanbul.
- TOC (Türkiye Ormancılar Cemiyeti), 1960. Orman Bakanlığının Krulması Lüzumuna Dair Türkiye Ormancılar Cemiyetinin Görüşü. Orman ve Av, 10: 5-6.
- Ülgen, H., 1997, İşletmelerde Organizasyon İlkeleri ve Uygulaması, İstanbul Üniversitesi İşletme Fakültesi İşletme İktisadi Enstitüsü Araştırma ve Yardım Vakfı Yayınları No:3, İstanbul.
- Yurdakul, S., 2003: Ormancılıkta Personel Yönetimi Sorunları ve Sonuçları (Örnek Olaylarla İrdeme). İÜ. Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Yurdakul Erol, S. Köse, M., 2017. İş Tatmini, Örgütsel Bağlılık, Örgütsel Vatanlaşlık ve Örgütsel Adalet Arasındaki İlişkilerin İrdelenmesi: İstanbul Orman Bölge Müdürlüğü Örneği. İÜ Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi, Proje Sonuç Raporu.
- Yurdakul Erol, S., 2018. Ormancılık Örgütünün Makus Talihi. Orman ve Av. Sayı 6, Kasım-Aralık, 38-44.

Bölüm 4

TÜRKİYE'DE ORMANCILIĞIN
YENİDEN YAPILANDIRILMASI
ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

TÜRKİYE’DE ORMANCILIĞIN YENİDEN YAPILANDIRILMASI ÜZERİNE DÜŞÜNCELER

Prof. Dr. Kenan OK
İstanbul Üniversitesi – Cerrahpaşa, Orman
Fakültesi, Ormanlık Ekonomisi Anabilim Dalı

ÖZ: Türkiye’de ormancılık çalışmalarının nasıl bir örgüt yapısıyla yürütülmesi gerektiği, ilk yıllardan beri tartışma konusudur. Zamanın içinde bulunulan koşulları değiştirilmesiyle, uygulanan örgütsel yapının, günün şartlarına uygunluğunun tartışma konusu yapılması doğal bir durumdur. Bugünlerde de mevcut yapının değiştirileceğine dair belirtiler bulunmakta fakat çok az sayıda somut önerilere rastlanmaktadır. Bu çalışma, Türkiye Ormancılar Derneği’nce 26-27 Ocak 2019 günlerinde düzenlenen Ormancılıkta Örgütlenme toplantısı için hazırlanmış bir bildiridir. Bildiride ormancılık kamuoyunda yapılan tartışmalarda dile gelen bazı öneriler ile bir araştırma projesine dayalı olarak üretilmiş bir örgütlenme önerisi irdelenmekte ve bu konudaki kişisel görüşlerimiz paylaşılmaktadır.

1. Giriş

Türkiye’de ormancılık tarihi, örgütlenmede istikrar arayışıyla geçmiştir denilse yeridir. Ülke ormancılığının bağlı olduğu bakanlık, 1839 yılından bu yana 21 defa değiştirilmiştir (Köse ve ark. 2018a). İlk zamanlarda ormancılığın maliye ve maden konularıyla birlikte değerlendirildiği görülürken, son yıllarda ya bağımsız bir bakanlık ya da tarım ve çevre ile birlikte ele alındığı görülmektedir. İçinde bulunulan dönemin getirdiği şartlarla, ormanlara bakışın ortak bir sonucu olarak, ormanlar bazen ülke ekonomisinin, bazen madenciliğinin, bazen de tarımının bir parçası olarak görülmüştür.

Yaşanan bu deneyimden yola çıkarak, örgütlenme konusundaki ilk sorunun, nasıl bir bakanlık yapısı içerisinde örgütlenmek gerektiği noktasında odaklandığı görülmektedir. Ormancı çalışanların bağımsız bir bakanlık yapısını savunması, ormancı olmayan kişi ve kurumlarda, taassup altında bir mesleki

özerklik arzusundan kaynaklanan öznel bir savunu olarak görülmektedir. Buna karşılık, fazla sayıda bakanlık kurmanın kamu harcamalarını artırırken, eşgüdüm sorunu yarattığı genel kamuoyunca düşünülmekte ve sürekli “bakanlık sayısını azaltma” eğilimi yaşanmaktadır. Ancak bugüne kadar, bakanlık sayısını azaltmanın kamu bütçesinde ne kadar tasarruf sağladığına, hangi eşgüdüm sorunlarını çözdüğüne dair bilimsel saptamaların varlığı bilinmemektedir.

Ormancılık örgütlenmesinde ikinci sorun, ormancılık çalışmalarının hangi genel müdürlükler tarafından ve nasıl bir örgüt yapısıyla yürütülmesi gerektiği noktasında ortaya çıkmaktadır. Kurumsal yapısında zaman zaman değişiklikler yapılsa da, 1839 yılından beri varlığını sürdürebilen tek ormancılık örgütü Orman Genel Müdürlüğü (OGM)’dür. Önceleri, ülkenin her türlü ormancılık işi OGM çatısı altında yapılmaya çalışılmıştır. Bu anlayış esasen özel sektöre görülebilecek orman endüstrisi alanına dahi yansımış, zayıf orman endüstrisinin ülke ihtiyaçlarını karşılayamaması üzerine, 1942 yılında Balıkesir Dursunbey’ de OGM bir kereste fabrikası kurmuş, 1945 yılında ise Pazarköy, Eskipazar, Ayancık özel kereste fabrikaları OGM tarafından satın alınmıştır (Geray, Ok, 2001). Fidanlık kurulacaksa OGM’nin kurması, ağaçlandırma yapılacaksa OGM’nin yapması, köylülere yardım edilecekse OGM’nin etmesi, mesire yeri yönetimi, av denetimi, yaban hayatının geliştirilmesi, ormancılık araştırma eksikliklerinin giderilmesi, kısaca her türlü ormancılık çalışması OGM’den beklenmiştir.

Ormancılığın ilk defa bağımsız bir bakanlık halinde örgütlendiği 1969 yılında ise bir anlayış değişimi, diğer bir değişle, **uzmanlaşmaya yönelim** başlamıştır. Önceleri OGM içerisinde bir şube veya daire başkanlığı

altında yürütülmeye çalışılan bütün bu işlerden, ilk olarak ağaçlandırma işleri ayrılmış ve 03.09.1969 tarihinde *Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü (AGM) kurulmuştur. Ardından Orman Ürünleri Sanayii Genel Müdürlüğü (ORÜS) (5.1.1970) ve Orman Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü (ORKÖY) (21.1.1970) açılmıştır. Milli Parklar ve Avcılık Genel Müdürlüğü’nün kurulması ise 1976 yılında gerçekleşebilmiştir (Ok, 2017). ORÜS’e bağlı tesis ve fabrikalar, ORÜS genel müdürlüğünün taşra örgütünü oluştururken, diğer genel müdürlüklerin tamamına ayrı ayrı “Bölge Başmüdürlükleri” ve ona bağlı birimler şeklinde bir taşra örgüt yapısı getirilmiştir (Gümüş, 2014).*

Türkiye ormancılığı için 1969 sonrasını, **çoklu genel müdürlükler ve uzmanlaşmaya yönelim dönemi** olarak kabul etmek gereklidir. Ancak bu dönemde, ormancılığın bağımsız bir bakanlık altında çalışması düşüncesi istikrarlı bir şekilde yaşatılamadığı gibi, faaliyet gösteren genel müdürlüklerin yapılarında da bir tutarlılık sağlanamamıştır. İlginçtir ki, istikrarsızlık çoklukla açılan ilk genel müdürlükler olan AGM ve ORKÖY alanında yaşanmıştır. Özelleştirmeci akımın etkisiyle ORÜS yok edilmiş, yerel kalkınmada bıraktığı boşluk ise görmezden gelinmiştir. Zaman zaman gerekliliği tartışma konusu yapılsa da, milli parklar ve avcılık konusu, ağaçlandırma ve orman köylü ilişkilerine göre daha tutarlı bir geçmiş yaşayabilmiştir. Ancak, ağaçlandırma ve orman köylü ilişkileri yeniden açılma, tekrar kapanmalarla sürekli tartışma konusu olarak kalmıştır. Adeta açıldıkları gün kapanmasını, kapandıkları gün ise açılmalarını savunanlar ortalığa çıkar olmuştur. Şüphesiz bu durum açmanın da kapatmanın da, veriye ve bilimsel olarak işlenmiş bilgiye dayanmayan politikaların meslek kamuoyunda tatmin edici bir şekilde

kabul görmemesinin bir sonucudur ve yeniden benzer bir durum yaşanmaktadır.

2. Orman ve Su İşleri Bakanlığı'ndan, Tarım ve Orman Bakanlığına Geçiş

Ülke ormancılığının kurumsal yapısı, 10 Temmuz 2018 günü yayınlanan 1 numaralı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesiyle **Tarım ve Orman Bakanlığı**'nın bir parçası haline gelmiştir. Tarım ve ormancılığın birleştirilmesine dayalı böylesi bir örgüt yapısı esasen daha önce de denenmişse de, kamuoyunda tartışılmadan yeniden uygulamaya sokulmuştur. Yaşanan bu değişim süreci, seksenli yıllarda başlayan, ben yaptım oldu yaklaşımının bir devamı şeklinde gerçekleşmiş, meslek örgütlerinin, bilim kurumlarının bilgi ve deneyimlerinin nasıl dikkate alındığı görülemeden, değişim yaşanmıştır. Ancak, bununla birlikte, bu çalışmanın amacı, geçmiş örgütlenme yapısını tartışmak değil, yeniden gündeme alındığı söylenen bakanlık içi ormancılık örgüt yapısı değişikliklerine yönelik duyurular ile **Daşdemir 2015, Köse ve arkadaşları 2018a ve Köse ve arkadaşları 2018b** kapsamında geliştirilen öneriler hakkında düşüncelerimizi paylaşmaktır.

Normal koşullarda, Tarım ve Orman Bakanlığı'nın, örgütlenme konusunda sorunlarını belirtip, denemeyi düşündüğü yaklaşımları ortaya koyup, yükseköğretim kurumlarından inceleme veya araştırma talep etmesi, yükseköğretim kurumlarının da 2547 sayılı kanunun 12. Maddesinin e fıkrası gereğince **“kamu kuruluşlarınca istenecek inceleme ve araştırmaları sonuçlandırarak düşüncelerini ve önerilerini bildirmesi”** gerekir. Benzer şekilde, bakanlığın ormancılık alanında bilgi ve deneyim sahibi meslek örgütleri olan Türkiye Ormancılar Derneği, Orman Mühendisleri Odası'ndan, somut-

laştırılmış niyetleri konusunda görüş alması gereklidir. Ne yazık ki, böylesi kurumsal bir iletişimin bugün bulunup bulunmadığı bilinmemektedir. Buna karşılık sosyal medyadan, meslektaş sohbetlerinden, muhatap olunan bazı özel sorulardan, üst düzey idarecilerin konuşmalarının cümle aralarından, ormancılık örgütsel yapısında yeniden bazı değişikliklerin yapılmak istendiği anlaşılmaktadır.

Şüphesiz yürütülen iletişim konusundaki belirsizlikten ilgili bakanlık ve ilgili kurum yönetimleri öncelikle sorumludur. Ancak, ülkemizde ormanların neredeyse tamamı devletin, dolayısıyla Türkiye Cumhuriyeti vatandaşlarının mülkiyetindedir. Üstelik ormanlar sadece sahibi olduğu kişilerin refahını etkilememekte, tüm toplumu ve insanlığı etkilemektedir. Bu nedenle, 2547 sayılı kanunun 12c fıkrasında tanımlanan “Türk toplumunun yaşam düzeyini yükseltici ve kamuoyunu aydınlatıcı bilim verilerini söz, yazı ve diğer araçlarla yaymak” görevinin ormanlar söz konusu olduğunda, yöneticisinden öğretim üyesine kadar, tüm üniversitelilerce ihmal edilemez bir sorumluluk olduğu ortaya çıkmaktadır.

Türkiye Ormancılar Derneği'nin düzenlediği bu çalışma ile hem “bilgi sahibi olmadan fikir sahibi” olmamak gerektiğini kanıtlayan bir tutum geliştirilmiş, hem de ormancılık örgüt yapısında yaşanacak olası değişimlerin yaratabileceği toplumsal etkilerin, telafi edilemez kamusal kayıplara neden olabileceğine yönelik kaygılarımız noktasında, toplumsal ve hukuki görevlerimizi yerine getirme fırsatı verilmiştir.

3. Kamuoyunda Tartışılan Değişimler ve Olası Sonuçları

3.1. Orman – köylü ilişkilerinin Orman Genel Müdürlüğü örgüt yapısından alınıp, Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumuna bağlanması

Esasen denenmiş bir girişimin yeniden ifadesidir. Orman köy ilişkileri konusunda mutabık olunmuş bir görüşün, ormancı meslektaşlar arasında dahi oturduğunu söylemek güçtür. Geçmişte, orman köy işleri kavramına orman köylerinde kırsal kalınmayı sağlamak gibi çok üst bir misyon yüklenmişse de, zamanla bu bakış sadece hayvancılık kredisi vermek düzeyine de indirilebilmiştir.

Oysa orman köy ilişkileri konusu ormancılığın gündemine, ormancılık kurumlarının mutlaka dikkate alması gereken sosyal kökenli sorunların çözüm aracı olarak girmiştir. Ormancılığın sosyal kökenli sorunları halen devam etmekte fakat biçimi değişmektedir. Geçmişte, örneğin kaçakçılık yaparak, salma hayvan otlatarak ormanlara zarar veren orman köylüsü sorunu yaşanırken, bugün yaşlanmış yapısıyla, eksilen nüfusuyla ormancılığın gerektirdiği verimli, yenilikçi, girişimci işgücünü sağlayamayan bir köylü yapısı ortaya çıkmıştır. Bu sorunların çözümünde tarım alanında uzman mesleklerin çok değerli katkıları olabileceksen, bu alanda proje geliştirme ve yönetme inisiyatifine sahip olduklarına dair kanıtlar bulunmamaktadır. Ülkemize özgü, meslekler arası taassup sorununun çözüldüğüne dair göstergeler de yoktur. Bu nedenle, tarım egemenliğinde bir kurumsal yapının altında başarılı bir orman köy ilişkileri yönetiminin sağlanabileceğine yönelik işaretler mevcut değildir.

Üstelik günümüz ormancılık kurumları, orman köylülerine ek olarak, kentli sorunlarıyla

la da daha sık karşılaşır olmuştur. Büyüyen ve kalabalıklaşan yerleşimler ormanlarla etkileşim içerisine giren kentli sayısını artırmış, ikinci ev sahipleri, rekreasyonistler, doğa korumacılar, avcılar vb. toplumsal kesimlerle ormancılık kurumları arasında sağlıklı bir orman halk ilişkisinin kurulmasını zorunlu hale getirmiştir.

Durum böyle olmasına rağmen, *orman köy ilişkilerinin nasıl örgütleneceği sorunu, genellikle bir genel müdürlük düzeyinde var olup olmaması kapsamında tartışılmış, görmesi gereken işlevler, zamanın gereksinimlerine göre güncellenmeden, bu alanın önem kaybettiği şeklinde yargılar üretilmiştir.* Bu yargılamalar neticesinde, esasen OGM yanında, Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü (ÇEM) ile Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nün (DK-MPGM) de bir orman köylü ilişkisi yönetimine ihtiyaç duyduğu gerçeği görmezden gelinerek, orman-köy işleri OGM'ye bağlanmıştır.

Son zamanlarda “ayı saldırısı” şeklinde kamuoyu gündemine gelen, insan yaban hayatı çatışması, aslında doğa korumanın sosyal boyutunda acilen çağdaş yönetim biçimlerine geçilmesi gerektiğini kanıtlamaktadır. Köylülere yaban hayatını vurmaya yasaklamak veya kırdaki insanlarımızın yaban hayatının önemi hakkında farkındalığını geliştirmek yeterli değildir. Tıpkı otlatma sorununu çözmek için ahır hayvancılığını desteklemek örneğinde olduğu gibi, köylülerin tarımsal faaliyetler yaptığı, hayvancılıkla uğraştığı yerlerin yeniden planlanması, yaban hayatına uyan bir üretim sisteminin kurulması, gerekiyorsa yeni üretim biçimlerinin desteklenmesi gereklidir. Bu işler aslında yeni tip orman-köy işleridir fakat OGM'ye bağlanmış örgüt yapısı içerisinde dile dahi gelmemekte, DKMPGM ise, köylü

sorununu OGM'ye havale etmenin rehabetiyle, ORKÖY tekniklerinden yararlanmaya yönelmemektedir.

Bu nedenle, orman köylü ilişkilerinin, kurulacak bir daire başkanlığı ile Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumuna emanet edilmesi, daha önce yaşanan başarısızlığın, benzer nedenlerle tekrarı şeklinde sonuç verecektir.

Yapılması gereken, bir **Orman Halk İlişkileri Genel Müdürlüğü** kurarak, bu genel müdürlüğün OGM, ÇEM ve DKMPGM adına, halkla ilişkiler konusunda uzmanlaşmış kurum olarak, bu genel müdürlükler için çalışmasının sağlanmasıdır. Kurulacak bu Orman Halk İlişkileri Genel Müdürlüğü, halkla ilişkiler yanında, kırsalda bir türlü hayata geçirilemeyen karma ormancılık, agro-silvo-pastoral sistemlerin kurulmasından ve yönetiminden sorumlu hale getirilmelidir.

Bilindiği gibi karma ormancılık aynı arazi üzerinde tarımsal faaliyetlerle ormancılık faaliyetlerini birlikte yürütürken, üretim sisteminin rüzgar, toprak koruma vb. çeşitli risklere karşı güçlendirilmesini sağlamak, toprak sahibinin işletmecilik yeteneklerinin artırılmasına yardım etmek amacıyla yapılmaktadır (Yavuzşefik, Akbulut, 2005). Özellikle tarım arazilerinde yaşanan küresel iklim değişimi ve arazi bozulmalarına karşı uygulanabilecek tekniklerin başında karma ormancılık gelmektedir. Silvapastoral sistemler ise ormancılık ile hayvancılığın bütünleştirilmesini sağlayan bir üretim sistemidir. Ülkemiz hayvancılığının içinde bulunduğu sıkıntıların çözümünde araç olabilecek bu yaklaşımın, uzmanlık gerektiren bir planlamayla yapılması gereklidir (Tolunay ve ark. 2005). Ancak, orman köy ilişkilerine bu kapsamda yeni bir misyon vermek

yerine, tarım içerisinde bir daire başkanlığına bağlamak kapsamındaki bir değişim yaratmaktan uzak bir yaklaşımdır.

Diğer yandan, kentleşen Türkiye'nin ormancılığı da değişmektedir. Kentli nüfus arttıkça, kırdaki gözlenen klasik kesme, açma vb. orman suçları azalmıştır ancak kent çevresi ormanlar üzerinde oluşan baskıların hangi oranda suça dönüştüğü net olarak bilinmemektedir. Diğer yandan, kentsel nüfusun artmasıyla birlikte koruma ve rekreasyon amaçlı kullanılan orman alanları hem sayısal olarak, hem de alansal olarak artış göstermiştir. Ormancılık teşkilatının örgütlülüğünü, sadece kırsal alanda sürdürmesi ve ilişkilerini kırsal topluluklarla sınırlı tutması durumunda, kent kökenli baskıları önlemede etkisiz kalacağı (Atmış, Günşen 2016) açıktır.

Bu nedenle, yeniden yapılandırmanın olması gereken kapsamını tartışırken, konunun sadece orman köylü ilişkisiyle sınırlı olarak ele alınması olanaksızdır. Kentlerde ormancılık ve doğa ilişkileri konusunda ciddi bir yaygın eğitim, farkındalık geliştirme boşlukları yaşanmaktadır. OGM bünyesinde kurulan kent ormanlarının fiziki yapısı sağlanmış fakat içleri doldurulamamıştır. OGM'nin klasik orman işletme şeflikleri ile bu ormanlarda etkin bir yönetim sergileyebildiğini iddia etmek güçtür. Bu nedenle, kurulacak Orman Halk İlişkileri Genel Müdürlüğü'nün kent ormancılığı konularından da sorumlu kılınması gereklidir.

3.2. Ormancılık Araştırma Kurumlarının Orman Genel Müdürlüğü Örgüt Yapısından Alınıp Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü'ne Bağlanması

Türkiye'de ormancılık araştırma kurumlarının kurulması, hiç de kolayca erişilmiş bir

sonuç değildir. İlkmen'e (1950) göre "ormancılık esas olarak bir yandan doğa diğer yandan sosyal bilimlere dayanan bir ürettimdir. Bu iki bilim grubundaki disiplinlerle ilgisini kuramamış bir ormancılık tamamen uygulamadan gelen bilgilere dayalı ve bu nedenle ilkel bir ormancılıktır". Bu nedenle, sosyal ve fen bilimleriyle bağı kurulmuş bir ormancılık gerekmekte, bunun için de, ormancılığa özgü bilimsel temelli bilgi üretimine ihtiyaç duyulmaktadır. Fırat ise (1950), "genel esaslar içerisinde ormanlarımızın özelliklerini tanıttak ve tatbikatta takip edilecek en faydalı yolları gösterecek olan bilgiyi, ancak kendi şartlarımız altında yürüteceğimiz sistemli ve devamlı araştırmalar bize verecektir" demekte ve üniversitenin yanında bir ormancılık araştırma kurumuna olan ihtiyacı vurgulamaktadır. Aslında bu makale Fırat'ın ormancılık araştırma istasyonu veya enstitüleri kurulması gerektiğini ifade eden ikinci makalesidir. Fırat bu konuyu ilk olarak 1943 yılında dile getirmiş (Fırat, 1943) fakat bir türlü bu kurumların kurulmaması üzerine ikinci bir makale yazma gereği duymuştur.

Ormancılık camiasındaki bu tartışmaların fikri olgunluğa erişmesinin bir sonucu olarak "ormancılık sektörüne ilişkin ilk araştırma birimi 1952 yılında Bolu'da kurulmuştur. 1957 yılında ise Kavak ve Hızlı Gelişen Orman Ağaçları Araştırma Müdürlüğü İzmit'te açılmıştır" (Geray, Ok, 2001). İlk kurulan araştırma birimi olarak kabul ettiğimiz Batı Karadeniz Ormancılık Araştırma Enstitüsü'nün geçmişi incelendiğinde, öncelikle bir araştırma istasyonu şeklinde kurulduğu, ardından ülke ölçeğinde hizmet eden bir araştırma müdürlüğüne dönüştürülerek, Ankara'ya taşındığı görülmektedir. Bu uygulama ile birlikte, ormancılık araştırma kurumlarının örgütlenme ve yönetim biçimi-

ne yönelik arayışların başladığı söylenebilir (Ok, 2012).

Ormancılık araştırma kurumları bugün hem tematik hem bölgesel bazda örgütlenmiştir. Bu kurumlar, OGM sorumluluk alanına ek olarak, ÇEM, DKMPGM ve orman halk ilişkileri konularında bilgi üretmesi, süreç geliştirmesi gereken kurumlardır. Bugün 12 adet ormancılık araştırma enstitü müdürlüğü bulunmaktadır. Ormancılık araştırma kurumlarının, bu geniş kapsamlı görevlerine rağmen, tüm ormancılık kurumlarına hizmet eden bir yapıdan çıkarılıp OGM'ye bağlanması, ardından hazırlanan protokollerle, diğer ormancılık kurumlarına da hizmet eder hale getirilmesi, esasen yapılan yanlışlığın kabul edildiğinin kanıtıdır.

Bununla birlikte, araştırma kurumlarını OGM çatısıyla sınırlama yanlışlığını düzeltmenin yolu olarak, bir ormancılık araştırmaları daire başkanlığı kurup, bu başkanlığı Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü'ne bağlamak şeklinde bir yolun tercih edilmesi de doğru değildir. Ormancılık araştırmaları, Fırat ve İlkmen'in yukarıdaki ifadelerinde açıklandığı gibi, yapısı gereği tarımsal araştırmalardan çok farklıdır. ORKÖY örneğinde olduğu gibi, tarım ve orman araştırmaları geçmişte aynı çatı altında toplanmamış, fakat TARP kısa adlı yurt dışı destekli araştırma programı altında birlikte çalışmıştır. TARP birlikteliği hiçbir verimlilik artışı getirmediği gibi, araştırma fonunun ne kadarının tarım ne kadarının orman tarafından kullanılacağı veya kullanıldığı kısır tartışmasının ötesine geçememiştir. Düşünülen örgüt yapısının da benzer sonucu veremeyeceğini söylemek güçtür.

Bu nedenle, ormancılık araştırma kurumlarının OGM yapısı içerisinde alınıp, doğrudan bakanlığa bağlı merkez birimler arasına alın-

ması daha doğrudur. Bugün var olan 12 araştırma enstitüsü müdürlüğü ile OGM merkez teşkilatı içerisinde yer alan Dış İlişkiler Eğitim ve Araştırma Daire Başkanlığının ilgili birimleri, bu genel müdürlüğün merkez ve taşra teşkilatı için yeterli durumdadır. Bununla birlikte, bir bakan yardımcısının eşgüdümünde, Ormancılık Araştırmaları Genel Müdürlüğü ile Tarımsal Araştırmalar ve Politikalar Genel Müdürlüğü arasında, araştırmacı eğitimi, ortak araştırma geliştirme, laboratuvar kurma ve kullanma, dış değerlendirme, vb. olası yardımlaşma alanlarının yönetimi, ülke geleneklerine ve insan yapısına daha uygun bir yaklaşım olarak, düşünülmelidir.

1952 yılından bu yana geçen deneyim göstermektedir ki, ormancılık uygulayıcı birimleri, araştırma enstitüleri arasında bir eşgüdüm sorunu yaşanmaktadır. Uygulayıcı kendisine yarayışlı araştırmaların yapılamadığını, araştırmacı ise “inceleme, tetkik” düzeyindeki işlerin, yanlış bir şekilde, araştırma kurumlarından beklendiğini düşünmektedir. Ormancılık uygulama birimlerinin bir toprak tahlil laboratuvarı veya bir böcek üretim istasyonunu başarıyla yönetmesinin zor olduğu ortaya çıkmıştır. Bu nedenle, fidanlık hariç, böcek, mantar vb. her türlü biyolojik materyal üretim biriminin, toprak laboratuvarı, gözlem istasyonu vb. mevcut veya kurulacak tesisin yeni kurulacak araştırma geliştirme genel müdürlüğü altında yürütülmesi düşünülmelidir.

OGM, ÇEM ve DKMPGM’nin yayın ve meslek içi eğitim alanıyla, uluslararası süreçlerin gerektirdiği katılım, izleme ve değerlendirme sorumlulukları noktalarında yaşadıkları sıkıntılar dikkate alındığında, bu işlerin de ormancılık araştırmalarından sorumlu genel müdürlük altında daha etkin yürütülebileceği görülecektir.

3.3. Ağaçlandırma ve Fidanlık Çalışmalarının Orman Genel Müdürlüğü Örgüt Yapısından Alınıp Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğüne Aktarılması

Ülke ormancılığının, hiçbir bilimsel saptamaya dayanmadan yapılan aç – kapa girişimleriyle yıpratılmış bir başka alanı, ağaçlandırmadır. Ağaçlandırma, ormancılığın en teknik işlerinden biridir. Bu nedenledir ki, OGM yanında bir genel müdürlük olarak çalışmaya layık görülen ilk genel müdürlük AGM olmuştur.

Türkiye’de bugüne kadar yapılan ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmalarıyla, bundan sonra çalışılması gereken alanlar karşılaştırıldığında, geçmişe göre daha sorunlu alanlarda çalışılması gerektiği görülecektir. Bu alanlara, restore edilmesi gereken eski maden sahalarının hızla artması, arazi bozulmasının çeşitlenmesi sorunları da eklendiğinde, ağaçlandırma, erozyon kontrolü ve arazi ıslahı alanında uzmanlaşmış bir insan kaynağının ve istihdam edildiği uzman bir kurumun olması gerektiği açıktır.

Bu gerekliliklere ek olarak, geçmiş ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmalarının alan olarak yaygınlığına rağmen, beklenen odun hasılası veya toprağı tutma düzeyi bakımından geliştirilmeye açık yanlar taşıdığı görülecektir. Günümüzde alana özel yetiştirilmiş, genetik özellikleri belirli, ekolojik ve ekonomik açıdan istenen özelliklerde fidanlarla ağaçlandırma yapmak esas olmalıdır. Bu da uzmanlaşmayı gerektiren bir diğer unsur olarak ortaya çıkmışken, Ağaçlandırma ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü’nün kapatılarak, tüm fidanlıklarla birlikte OGM’ye bağlamak şeklinde bir hata yapılmıştır. Bu hataya ek olarak, bir taşra teşkilatı olmayan, politikalar belirleyeceği iddia edilen fakat icracı bir kurum gibi, havza

geliştirme projeleri tasarlayıp uygulamaya çalışan, ÇEM gibi bir örgüt yapısı ortaya çıkarılmıştır.

Örgüt yapısının yeniden ele alındığı bu girişimde, ağaçlandırma ve fidanlık işlerinin OGM'den alınarak ve ÇEM'in örgüt yapısını taşıra teşkilatıyla destekleyerek, yaratılan sorunların çözümü fırsatı bulunmaktadır. Yapılacak düzenlemeler sırasında isminin böyle mi kalacağı yoksa tanımlanan içeriğe uygun daha iyi bir ismin mi verilmesi gerektiği, ayrıca ele alınmalıdır.

Bununla birlikte, ÇEM'in yapısının iyileştirilmesi sırasında, orman rejimi dışında kalan tarım alanlarındaki erozyon kontrolü çalışmaları unutulmamalıdır. Bugün zeytinlik, çay bahçesi, fındık veya muz tarlası olan pek çok arazi, geçmişi orman olan, ülke gerçeklerinin bir sonucu olarak kullanım değişimi yaşamış, toprak koruma açısından sorunlu alanlardır ve buralarda da toprak koruyucu projelere ihtiyaç vardır. Orman rejimine girmeyen yerlerdeki kıyı kumullarının durdurulması, rüzgar erozyonunun önlenmesi, Konya Karaman örneğinde tüm toplumun dikkatini çeken ve obruk oluşumlarına neden olan toprak su dengesinin yeniden kurulması konularında uzman desteğine ihtiyaç vardır. DSİ genel müdürlüğünün işleri kapsamında yapılan bitkilendirme işlerinin dahi, DSİ adına uzman ağaçlandırma kurumu tarafından görülmesi düşünülebilir. Diğer yandan, yukarıda orman halk ilişkileri genel müdürlüğüne verilmesi gerektiğini ifade ettiğimiz sosyal ormancılık, karma ormancılık çalışmalarının teknik bir yönünün olduğu bir gerçektir ve ağaçlandırma, mera ıslahı konularında derin bilgi gerektirir. Bu nedenle, orman halk ilişkileri ile ağaçlandırma işbirliğinin nasıl sağlanacağının örgütlenme çalışmalarında dikkate alınması gereklidir. Belirtilen bu görevlerin ÇEM

veya ismi yeniden tanımlanacak ağaçlandırma odaklı yeni genel müdürlüğe verilmesi, diğer romancılık birimleriyle işbirliği alanlarının açıkça tanımlanarak örgüt yapısının tasarlanması gereklidir.

3.4. Orman Genel Müdürlüğü'nün Merkez ve Taşra Teşkilatının Değiştirilmesi

3.4.1. Bazı daire başkanlıklarının birleştirilmesi

Son yıllarda OGM'nin aşırı büyüdüğü, hantallaştığı iddia edilmektedir. Fakat bu büyümenin öngörüldüğü, özellikle 2011'de yapılan değişiklikle, ormancılık araştırmalarının, ağaçlandırmaların, orman köy ilişkilerinin OGM'ye bağlanmasının aşırı büyümeye neden olacağının, yapılan toplantılarda dile getirildiği gözden kaçırılmaktadır.

Diğer yandan, OGM'nin bazı daire başkanlıkları **ormancılık çalışmalarına** göre düzenlenmişken, bazılarının **yönetim bilimleri temelli bir sınıflandırmaya** göre kurulduğu gerçeği, gözden uzak tutulmaktadır. Örneğin, İşletme ve Pazarlama Daire başkanlığı veya Orman İdaresi ve Planlama Daire başkanlığı yönetim bilimleri açısından farklı görevleri olan, ormancılığın her alanında görev yapması gereken daire başkanlıklarıdır. Bununla birlikte, silvikültür, kadastro mülkiyet veya orman yangınlarıyla mücadele daire başkanlıkları ormancılık faaliyetlerine göre kurulmuş başkanlıklara örnek verilebilir. Bu ikili sınıflandırmanın taşıdığı uyum ne yazık ki zaman içinde bozulmuştur. Örneğin, Odun Dışı Orman Ürünleri Daire Başkanlığı kurulmuş fakat bu başkanlığa İşletme ve Pazarlama veya Orman İdaresi ve Planlama Daire başkanlıklarının görevleri de verilmiştir. Diğer yandan koruma çalışmaları orman zararlıları ve yangınla mücadele şeklinde,

kadastro – izin çalışmaları ise kadastro ve mülkiyet ile izin ve irtifak şeklinde iki başkanlığa ayrılmıştır.

Yönetim bilimi açısından başkaca daire başkanlıklarıyla örtüşen görevler verilmiş olan bu daire başkanlıklarının veya bölünerek kurulmuş yeni başkanlıkların örgüt yapısında nasıl bir etkinlik sağladığı sorgulanmaya muhtaçtır. Bu nedenle, bazı daire başkanlıklarının kapatılabileceği fakat bu işlemin “az veya çok” şeklinde, afaki ölçülerle değil, görev çakışması veya boşluğu yaratma, verimlilik artırma veya azaltma gibi somut gerekçelerle yapılması gereklidir.

3.4.2. Orman Bölge Müdürlüklerinin Kaldırılması

Halen OGM çatısı altında 28 Orman Bölge Müdürlüğü (OBM) çalışmaktadır. Orman bölge müdürlükleri, ormancılığın asıl iktisadi birimi olan orman işletme müdürlükleri arasında yerel ölçekte eşgüdüm sağlamak tadır. Buna ek olarak 245 orman işletme müdürlüğünün doğrudan OGM ile iletişim kurma, eşgüdüm sağlama sorununun çözümünde, ara kademe görevi görmektedir.

Buna rağmen, son zamanlarda bölge müdürlüklerinin iş yapmadığı, asıl işi orman işletmelerinin yaptığı haksız iddiaları dile getirilmektedir. Orman işletmelerinin sorumluluk sahalarındaki yangın çalışmalarında komşu işletmelerden bağımsız hareket etmesi veya böceklerle mücadelenin bir işletmede yapılırken komşu işletmede ihmal edilmesi gibi durumlar, ormancılık tekniği açısından kabul edilebilir durumlar değildir. Öte yandan, aslında aynı bölgesel pazarda faaliyet gösteren ve aynı genel müdürlüğün iki farklı işletmesinin birbirine rakip olacak şekilde açık satışlar düzenlemesi, tam bir eşgüdümsüzlük örneğidir. Orman Bölge Müdürlükleri bu alanlarda eşgüdüm sağlayarak,

gizli bir verimlilik sağlarken, atıl kurumlar olarak gösterilmesi doğru değildir.

Diğer yandan, Konya, Kayseri veya Urfa örneklerinde olduğu gibi, gerekliliği tartışılabilir bölge müdürlüklerinin olduğu iddia edilebilir. Bu kapsamda mevcut sayı tartışılabilir fakat yine nesnel gerekçelere dayanandırılması gereklidir. Benzer şekilde, bölge müdürlüklerinin eşgüdüm etkinliğini artırma yolları da aranabilir. Fakat bu arayış sırasında, önemli bir geçmişe sahip, oluşan veri tabanıyla ciddi araştırmalar için bir altyapının olduğu bölge müdürlükleri kurumsal yapısının değiştirilmesine gerek yoktur.

3.4.3. Orman İşletme Müdürlüklerinin Yönettiği Bazı Alanların Yönetiminin Devri, Başka Kurumlara Nakledilmesi

Gündeme getirilen ve belki de en telafisi güç çevresel, sosyal ve ekonomik zararlar verebilecek konu, orman işletmelerinin görev alanları ve tanımlarıyla oynamak noktasında ortaya çıkmaktadır. Orman işletme müdürlüklerinin sorumlu olduğu bazı alanların, 7139 sayılı yasada yapılan değişiklik gereği, ormancılık alanından çıkarılmaya çalışıldığı iddia edilmektedir ki, anayasaya aykırı bir uygulamadır (Ok, Uruşak, Kanadoğlu 2018). Halen Anayasa Mahkemesinin önüne bir dava olarak duran 7139 sayılı kanun kapsamında asla girişimde bulunulmaması gereklidir.

Diğer yandan, böylesi bir tartışmada ülke orman işletmelerinin kuruluş mantığı ve felsefesinin bilinmesi şarttır. Ülke ormanları ister istemez, farklı ormancılık amaçları açısından verimli ve verimsiz ormanlardan oluşur. Verimli ormanlarla verimsizler, önce orman işletmelerinin, ardından da OGM’nin çatısı altında bütünleştirilmiş durumdadır. Bu bütünleştirmedir ki “**verimli ormanla-**

rın yarattığı finansal olanaklarla verimsiz alanların verimli hale getirilmesi için gerekli kaynakları” yaratmıştır. Demirköy orman işletmesi ile Keşan orman işletmesini OGM’nin birbirine bağlayan yapısı olmasaydı, bugün için Keşan işletmesine para kazandıran o büyük ağaçlandırmaların yapılabilmesinin asla olanaklı olmayacağı unutulmamalıdır. Üstelik bu sonuç bir tesadüf değildir. Prof. Dr. Şeref Nuri İlkmen’in makale ve konferans konuşmalarından (İlkmen 1946; İlkmen 1949) anlaşıldığı gibi, dönemin ormancılık otoriteleri tarafından bilinçle oluşturulmuştur. Hal böyleyken, tabiatı gereği verim gücü düşük olan ormanlarla verimli ormanlar arasındaki bağları koparmak, sürdürülebilir bir finansal yapıyı yıkmak demektir. Bu yıkımın ardından da ormanların yıkımının gelmesi kaçınılmazdır.

Günümüz ülke ormanlarında verimli olanların payı artarken verimsizlerin payı işte bu kurumsal finansal yapı sayesinde azalabilmiştir. Halen yüzde kırkın üzerindeki verimsiz ormanların verimliye dönüşümünü sağlayacak kurumsal yapı da budur.

Üstelik odun üretimine tahsis edilen orman alanı azalırken, koruma amacıyla ayrılan ormanlar artıyorsa, verimlilerden gelecek finansal kaynağa olan ihtiyaç daha da artacak demektir. Koruma amacı öne çıkan yerlerin finansal kaynak üretmesini beklemek, eşyanın tabiatına aykırıdır. Bu nedenle, verimli ormanların ayrılıp bir başka kuruma devri, özelleştirilmesi, yerel idarelere dağıtılarak parçalanması, verimsizleri sonsuza kadar verimsiz kalmaya mahkum edecek stratejik bir hata olarak karşımızda durmaktadır.

3.5. Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü

OGM ile Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü arasında da örtüşen veya

boşlukta kalan görev yetki sorunları bulunmaktadır. Mesire alanları, avcılık ve koruma çalışmaları bunlara örnektir. Diğer yandan, DKMPGM’nün, bakanlığın merkez birimleri arasında olmasından doğan bir taşra teşkilatı sorunu bulunmaktadır. Ne yazık ki, yapılmak istenenler hakkında en az bilgi bu genel müdürlükle ilgili olarak elde edilebilmiştir.

Gelişen dünya ve ülke yapısı, DKMPGM’nün merkez birimden çok, OGM gibi bağlı kuruluş olmasını gerektirmektedir. Bununla birlikte, Belgrad ormanının milli park yapılmak istenmesi örneğinde olduğu gibi, DKMPGM’yi taşrada OGM’ye rakip haline getirmek yerine, eşgüdüm içerisinde çalıştırmanın yolları aranmalıdır. Orman alanları kullanım amacı olarak rekreasyona veya yaban hayatına ayrılrsa dahi, bakım gerektirir. Bakım için de kesim yapmak, elde edilen ürünü ekonomik olarak değerlendirmek veya alanda ekolojik olarak bertaraf edilmesini sağlamak gereklidir ki bu işler OGM’nin yetkisi ve yeteneğine daha uygundur. O nedenle, kurumsal yapıyı tanımlarken **ormanlık sahaların paylaşımından ziyade, ormancılık işlerinin paylaşımı** temel alınmalı, OGM’nin kurulu kapasitesinin, DKMPGM’nin yetki ve donanımıyla eşgüdüm içerisinde çalışması hedeflenmelidir.

3.6. Havza Bazlı Yönetime Geçilerek Ormancılık Kurumlarının Taşra Yapısının Değiştirilmesi, İl Müdürlüklerinin Kurulması

Gerek OGM, gerek ÇEM ve DKMPGM yapılarında yukarıda tartışılan tüm değişimlerin, havza bazında bir yönetime geçişle bütünleştirileceği yönünde de duyumlar alınmaktadır. **Havza bazlı yönetimin farklı kurumlar arasında eşgüdüm sağlayacağı bir varsayımdır.** Kurulacak havza idareleri

içerisinde ve tüm ormancılık kurumlarının İl düzeyinde örgütlenerek, tarımdaki gibi il müdürlüklerinin kurulmak istendiği iddia edilmektedir. Bu yapı, hem ormancılığın yapısına, hem geleneksel anlayışına ve deneyimlerine aykırıdır. *Bunca yıllık idari deneyime rağmen, valilik müessesesinin il düzeyinde farklı kurumlar arasında eşgüdüm sağlama konusunda ne kadar sıkıntı yaşadığı bilinen bir gerçektir.* Hal böyleyken, valilik müessesesinin il düzeyinde sağlayabildiği eşgüdüm neyse, havza düzeyinde de aynı sonuç alınacak ve benzer hoşnutsuzluk daha büyük ölçeklerde, havza ölçeğinde yaşanacaktır. Üstelik havza düzeyinde bir örgütlenmenin eyaletleşme, federalizm gibi çağrışımlara neden olarak, toplumsal huzursuzluk kaynağı olacağını da beklemek gereklidir.

Bu nedenle, OGM'nin orman bölge müdürlükleriyle kurulan taşra birikimi temel alınarak, diğer ormancılık kurumlarını (ÇEM ve DKMPGM) orman bölge müdürlüğü yerleşkelerinden, lojmanlarından, araç parkından eşgüdüm içerisinde yararlandırmanın, kurumsal altyapısını geliştirmeye odaklanılması önerilmektedir.

4. Daşdemir ve Arkadaşlarının Önerileri Hakkında Düşünceler

Ormancılık örgüt yapısının, hiçbir bilimsel temele dayanmayan, kulaktan dolma bilgilerle ve afaki değerlendirmelerle değiştirilmesi, ülke ormancılık tarihinin üzüntü verici bir yaklaşımı olarak hatıralarda dururken, Daşdemir, 2015, Köse ve arkadaşları 2018a ve Köse ve arkadaşları 2018b gibi çalışmaların yapılmış olması, **eleştiriden önce takdirle** karşılanmalıdır. Bununla birlikte, daha doğru bilgilerin, daha gelişmiş süreç tasarımlarının elde edilebilmesi, eleştirel bir ortamın kurulmasıyla olanaklıdır. Esasen farklı çalışmalar gibi görülse de, Daşde-

mir'in danışmanlığında yürütülen araştırma projesinin sonuçları olduğu için, bu çalışmalar bu bildiriye "Daşdemir ve arkadaşlarının önerileri" olarak bir bütün şeklinde ele alınmış ve irdelenmiştir.

Daşdemir'in, güncel ormancılık örgüt yapısının, çağımıza uygun olması gereken ormancılık anlayışını yansıtabilmesi gerektiği yaklaşımı, doğru bir yaklaşımdır. Daşdemir 2015'de yer alan çağdaş ormancılık tanımlarının içerikleri de doğrudur. Ancak, önerdikleri örgüt yapılarının bu anlayışı tam olarak yansıtıp yansıtmadığı sorgulanmaya muhtaçtır.

Örneğin, Daşdemir'e göre (2015) "*çağdaş ormancının görevi; bir sistem anlayışı içinde elindeki orman kaynaklarını tanımlamak, açıklamak, toplumsal talepleri ve arz olanaklarını dikkate alarak, orman kaynaklarının yönetimine ilişkin kuralları koymak ve orman kaynaklarına toplum refahı doğrultusunda bilinçli ve sistemli müdahale etmektir*". Çok doğru olan bu tanım, önerilen örgüt yapılarıyla karşılaştırıldığında, tarım toprakları rüzgar erozyonuyla yok olan halkın ihtiyaçlarına kimin hizmet edeceğini, kentsel yaşamla ortaya çıkan bilinçlenme gereksinimi kimin karşılayacağını, hayvanına otlak bulamayan köylü için gerekli projeleri kimin gerçekleştireceğini ortaya koyamamaktadır.

Bu durumun, örgüt yapısına yönelik şemalar vermek, ast üst ilişkilerini tanımlamak şeklinde bir ifadeyle sınırlı kalmaktan doğmuş olması da olasıdır. Bu nedenle, önerilen örgüt yapılarının hem çağdaş anlayışı temsil etmesine niyetlenmek hem de temsil edemediğini, görev tanımları yazarak, kontrol etmek, ortaya koymak gereklidir.

Diğer yandan Daşdemir (2015), "*aynı bakanlığa bağlı özellikle taşrada farklı birimlerin yer alması, çağdaş ormancılığa*

ve bütünlük yönetime aykırı olup, kaynak savurganlığına neden olan suni bir örgütlenmedir” demektedir. Bu bakışa göre, tek bir bakanlığın birden fazla genel müdürlüğü olması halinde, asla farklı taşra teşkilatları kurmak olanaklı değildir. Bu anlayışa göre, yerel görev tanımlarını geliştirerek, eşgüdüm mekanizmaları kurarak, kaynak tasarrufu olanağı da yoktur. Oysa kuruluş yasasında yapılacak bir değişiklik, OGM dışında kalan ormancılık kurumlarının taşra birimlerinin Orman İşletme yerleşkelerinden yararlanmasını sağlanabilir ve kaynak tasarrufu oluşturulabilirken, bu yaklaşım denenmemiştir. Üstelik taşrada farklı birimlerin olmasının, her koşulda kaynak israfına neden olacağını düşünmekle, merkezde farklı birimlerin de kaynak savurganlığı yaratacağını düşünmek arasında bir fark yoktur. Bu nedenle, merkezde ayrı birimler kurabilen bir önerinin taşraya bu şekilde yaklaşması çelişkidir.

Önerilen örgüt yapısına geçmeden önce, Köse ve arkadaşları 2018a ve 2018b’de ele alınan araştırma yönteminin üzerinde durmak gereklidir. Köse ve arkadaşları bu çalışmalarında “ilgi gruplarının” görüşlerini temel almaktadır. Şüphesiz konunun içinde yer alan, tarafı olan, deneyim sahibi kişi ve kurumların görüşleri değerlidir ve bir yöntem olarak zaman zaman “ilgili taraf görüşlerine” başvurulabilir. Köse ve arkadaşlarına (2018a) göre “Türkiye’de ormancılık faaliyetlerinin merkezde bakanlığa bağlı üç ayrı genel müdürlük (OGM, ÇEM ve DKMP) halinde örgütlenmesi ve yönetilmesi” konusunda çalışanların % 18’i olumlu, % 41’i olumsuz ve % 41’i kısmen olumlu-kısmen olumsuz cevap verirken; uzmanların % 15’i olumlu, % 61’i olumsuz ve % 24’ü kısmen olumlu-kısmen olumsuz değerlendirme yapmıştır. Buna göre çalışanların % 82’si, uz-

manların ise % 85’i ormancılık faaliyetlerinin merkezde üç ayrı genel müdürlük (OGM, ÇEM ve DKMP) halinde örgütlenmesini ve yönetilmesini olumsuz veya kısmen olumsuz görmektedir”. Diğer yandan, araştırmacılar deneklere dört ayrı model sunmuş ve ilgili taraflar en fazla (% 38) “Müstakil bir Bakanlık ve bağlı Genel Müdürlükler ve taşrada havza bazında örgütlenmiş OAGD birimleri ve bütün genel müdürlüklerin tek temsilcisi olarak güçlü bir Orman İşletmesi” modelini olumlu bulmuştur. Bir başka deyişle, merkezde birden fazla genel müdürlük olmasını olumsuz bulan denekler bu defa, aynı durumu, sadece taşrada tek örgüt, nedeniyle olsa gerek, olumsuz görmemişlerdir.

Uzman veya ilgili taraf görüşlerine dayalı araştırma sonuçlarının çelişkili sonuçlar verebildiği bir gerçektir. Sezgiye dayalı bu yöntemlerin, daha nesnel yöntemlerle test edilmesi gereklidir. Örneğin, deneklere, önerilen alternatif örgüt modellerini “yaratacağı sabit giderler, bir işin bitirilme süresine etkisi, kurulması gereken iletişim ihtiyacını artırıp artırmaması” gibi, kamu kaynakları, eşgüdüm veya hantallıkla ilişkilendirilmiş ifadeler açısından değerlendirmeleri istendiğinde, farklı sonuçların çıkması olasıdır. Bu nedenle, Model 3’ün en tercih edilen örgüt şekli olduğunu ifade eden bulgunun halen sorguya muhtaç olduğu düşünülmektedir.

Gerek Daşdemir 2015’de, gerekse Köse ve arkadaşları 2018a ve 2018b’de (Model 3 temel alınarak), bir yandan merkezde birden fazla genel müdürlük (Orman GM, Su Kaynakları GM, Doğa Koruma ve Milli Parklar GM, Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü GM, Orman Köy İlişkileri GM ve Araştırma Geliştirme GM) kurulmakta, diğer yandan taşrada 10-15 adet Ormancılık Araştırma Geliştirme ve Denetleme Birimi oluşturulmaktadır.

Öncelikle, Devlet Su İşleri gibi köklü ve gelenekleri oluşmuş bir genel müdürlükle ilişkisi tanımlanmadan bir Su Kaynakları Genel Müdürlüğü düşünmek doğru değildir. Orman köy ilişkileri için bir genel müdürlük önerilmişse de, orman köylülerinin güncel gereksinimleri ile kentleşme – ormancılık ilişkilerini atlamış bir bakış ortaya konmuş, çağdaş ormancılık anlayışına uzak kalınmıştır.

Diğer yandan, OGM'ye bağlı olarak yıllardır çalışan bölge müdürlüklerini bir anda hem sayıca azaltmanın, hem ismini, sanki yeni kurulan Araştırma Geliştirme Genel Müdürlüğü'nün taşra teşkilatıymış gibi "Ormancılık Araştırma Geliştirme ve Denetleme Birimi" şeklinde değiştirmenin arkasındaki mantık anlaşılamamaktadır. Bugün OGM'ye bağlı 28 bölge müdürlüğü bulunmakta, fakat Daşdemir ve arkadaşlarının bu bölge müdürlüklerinden hangilerinin ve neden 10-15 adete düşürülmesine karar verdiği, çalışmalarında görülememektedir. Bir sayı azaltma önerisinin de somut çalışmalara dayanması, öznellik yerine nesnellik taşıması, kimine göre az kimine göre çok, 10-15 gibi yuvarlak rakamlarla ifade edilmemesi gereklidir. Bu durum, 100-150 adet şeklinde ifade edilen güçlendirilmiş orman işletme müdürlüğü veya idaresi önerisi için de geçerlidir. Üzerinde bilimsel yöntemlere dayalı bir çalışma yapmadan hiç kimsenin bölge veya işletme kapatma gibi keskin öneriler getirmemesi gereklidir.

Daşdemir ve arkadaşlarının önerdiği örgüt yapılarının; görev tanımları, yatay ve ast üst ilişkileri, yetki ve sorumluluk paylaşımı noktalarında yapılacak açıklamalarla daha fazla netleştirilmesi gereklidir. Taşrada bölge müdürlüğü düzeyinde ve alternatif olarak önerilen **Ormancılık Araştırma Geliştirme ve Denetleme Birimi**'nin havza bazında

örgütleneyeceği ifade edilmekte ve sanki ölçek "havza" olunca eşgüdümün de kendiliğinden gelişeceği gibi bir düşünceye sahip olunduğu izlenimi doğmaktadır. Yukarıda, 2.6 başlığında havza bazlı örgütlenmeye bakış açıklandığı için burada tekrar edilmemekte fakat benzer kaygılar, Daşdemir ve arkadaşlarının önerisi için de taşınmaktadır.

Havza bazlı örgütlenme yaklaşımı, ormancılık meslek camiasında uzun bir süredir, sihirli bir çözüm aracı olarak dile gelmektedir. Yukarıda idari açıdan havza yaklaşımının sorunları dile getirilmiştir. Ancak konuya ekolojik açıdan da bakmak gereklidir. Kantarcı'ya (2018) göre "suyu dört farklı havzaya akan bir dağlık bölgede ormanlar havzalara göre değil, ekolojik özelliklere (Yetiştirme ortamı yöreleri ve yükselti iklim kuşakları gibi) ve ağaç türlerine göre işletilir. Bu sebeple orman işletmeleri ve orman bölge müdürlükleri akarsu havzalarına göre düzenlenemezler". Gerçekten de, havza suyu toplarken, bitkilerin yayılış alanlarını veya hayvanların habitatlarını toparlayamamaktadır. Oysa ormancılık kurumları odun hammaddesi veya odun dışı orman ürünlerini yönetirken bitkileri, yaban hayatını yönetirken hayvan yayılışlarını temel almaktadır. Bu nedenle, havza bazlı önerilerde bulunanların, OGM ile DKMPGM açısından da bütünleşmenin sağlanıp sağlanamayacağını test etmeleri ve daha fazla gerekçe göstermeleri gerekmektedir.

Taşrada bütünleşmeyi sağlamak adına, aslında farklı genel müdürlüklerin yerel birimlerini **Ormancılık Araştırma Geliştirme ve Denetleme Birimi** gibi tek bir birimde toplamak, ilk bakışta tasarruf sağlayıcı ve yapılabilir gibi görünse de, uygulanması güç bir yapının oluştuğu dikkate alınmalıdır. Ormancılık kurumlarının geleneksel yapısı içerisinde böylesi bir birim denenmemiş

fakat bazı projelerde uygulama örnekleri görülmüştür. Örneğin, DKMPGM yürütücülüğünde ve OGM ile ORKÖY'ün katılımcılığında yürütülen GEF II projesinin örgütsel yapısı içerisinde yerel proje işlerini yürütmek üzere PAMA kısa adıyla Korunan Alan Yönetim Otoritesi kurulmuştur. Planlanan yapıda, PAMA müdürlüğünü yerel işletme müdürünün yapması, milli park ve orkÖy mühendisinin ise bu otoritenin üyesi olması öngörülmüştür. Ancak, uygulamada disiplin amiri olarak Milli Parklar veya ORKÖY baş mühendisliklerine bağlı mühendisleri sevk ve idarede işletme müdürlerinin yetersiz kaldığı, pek çok eşgüdüm sorununun ortaya çıktığı görülmüştür. Bu nedenle, yerelde bütünleşmeyi sağlayacağı düşünülen **Orman-cılık Araştırma Geliştirme ve Denetleme Birimi**'nin farklı genel müdürlüklere bağlı personeli nasıl idare edeceği, bütçe paylaşım ve harcamalarını yerelde nasıl yürüteceği, milli park idareleriyle ve fidanlık müdürlükleriyle ilişki biçiminin nasıl olacağı açıkça ortaya konmalı, aksi halde PAMA örneğinde yaşanan karmaşa benzerlerinin çıkabileceği beklenmelidir.

Daşdemir ve arkadaşlarının önerilerinde performans değerlendirme ve primli ücret sistemi dikkat çekici bir yer almaktadır. Performans değerlendirme, liyakata dayalı yönetim için gereklidir. Mutlaka bu konu üzerinde önemle durulmalı, öneriler dikkate alınmalıdır. Ancak, ödüllendirme ve primli ücret sisteminin, olumlu sonuçlar umarken, çok olumsuz sonuçlar verebilecek bir boyuta taşabileceği de dikkate alınmalıdır. Bu konudaki kaygıları anlayabilmek için, üniversitelerde uygulanan akademik teşvik sistemine gelen eleştiriler hatırlanmalı, birer kamu çalışanı olan akademisyenlerde görülebilen, sorgulanmaya muhtaç davranış değişikliklerinin, önce ormancılık kurumlarına ardında

ülke ormanlarına olası etkileri dikkatle tartışılmalıdır.

5. Sonuç ve Öneriler

Ormancılığın bağımsız bir bakanlık altında örgütlenebilecek kapsamda bir iş yüküne sahip olduğu, ormancılık uygulamaları arasında uzmanlık farklılaşmalarının netleştiği açıktır. Gerekli işlerin yapılmaması veya gerektiği uzmanlıkta yapılmaması, yok oldukları anlamına gelmemektedir. Ancak, bugünkü yönetim düzeni ve anlayışı içerisinde Tarım ve Orman Bakanlığı örgüt yapısı içerisinde kalınacağı görülmektedir. Bu nedenle, bugün için bu bakanlık çatısı altında olabilecek en iyi örgütlenme biçimlerine erişmek hedeflenmelidir.

Bu noktada asıl sorumluluk Tarım ve Orman Bakanlığı'ndadır. Bakanlık, çeşitli çalışma ekipleri kurup farklı seçeneklerin yapılabilirliği konularında incelemeler yaptırabilir. Ancak bunların şeffaf olması gereklidir. Alternatifleri kimlerin, nasıl bir süreçten geçerek ürettiğinin, bilim çevreleri ve ilgili diğer taraflarla paylaşılması zorunludur. Aksi halde, geçmişte olduğu gibi, uygulanmaya başlandığı gün yeni eleştirilerin başladığı düzenlerle karşılaşmak, ülke kaynaklarını heba ederek, deneyim kazanmak şeklindeki, hiç istenmeyen tarihi sürece bir yenisini daha eklemekten öte bir kazanım elde edilemeyecektir.

Türkiye Ormancılar Derneği, 2015'de yaptığı çalışmaya ek olarak, bir çalışma daha yaparak bu yönde mesleki birikimlerin artmasına katkı yapmıştır. Daşdemir (2015) veya Köse ve arkadaşları (2018a, 2018b), bilgi üretmeye çalışarak öneriler geliştirmiştir. Bu çalışmalara gelen eleştirileri dikkate alarak, yöntemi ve kapsamı geliştirilmiş yeni araştırmalara ve önerilere ihtiyaç olduğu açıktır.

Orman köylüleri ve ormancılıkla gittikçe yakınlaşan kentli nüfusun ihtiyaçları görüldüğünde, orman ve halkla ilişkiler konusunda yapılması gereken pek çok sorumluluk olduğu ve bu alanda uzmanlaşmış kurumsal bir yapı ve kadrolarla bunun başarılabilceği ortaya çıkmaktadır. Doğa koruma ve av yönetimi yaban hayatı yönetimine doğru gelişmekte, idari kararlarla düzenlenmiş planların yerini, bilimsel araştırma ve incelemelere dayalı yönetim planları almaktadır. Yeşillendirmenin yeterli görüldüğü bir ağaçlandırma anlayışının yerini, amaca odaklanmış, yerel özelliklere göre tasarlanmış ve yapılandırılmış endüstriyel ağaçlandırmalar ile restorasyon projeleri almıştır. Ormancılık araştırma kurumları, hem örgüt yapıları hem personel tutumu açılarından yeterince yıpratılmıştır. Biran önce tüm ormancılık çalışmalarıyla ilişkili ve araştırma yanında geliştirme ve eğitim destekleri verebilen bir yapıya kavuşturulması gereklidir. Bütün bu nedenlerle, OGM yanında, orman halk ilişkileri, ağaçlandırma, fidanlık ve restorasyon, doğa koruma ve yaban hayatı ile araştırma konularında ayrı genel müdürlüklerin olması gereklidir.

Bununla birlikte, yerelde etkinlik sağlama sorunu olduğu bir gerçektir. Bu etkinliği sağlamanın yolu, nereden başlayıp nerede biteceği belirsiz bir “havza” düzeyinde örgütlenme değildir. OGM’nin bölge müdürlükleri korunmalı, fakat bu bölge müdürlüklerine **“bölgesel ormancılık koordinatörlüğü”** görevi verilmelidir. Bölgesel ormancılık koordinatörlüğünden ne anlaşıldığını ana hatlarıyla açıklamak için Tablo 1 hazırlanmıştır.

Bölge Ormancılık koordinatörlüklerinin sayısı, bugünkü orman bölge müdürlükleri kadar, 28 adet olmalıdır. Bu koordinatörlükler, bugün orman bölge müdürlüklerinin kullandığı yerleşkeleri kullanmalıdır. Doğa koru-

ma, ağaçlandırma, orman halk ve ormancılık araştırmalarıyla ilgili olarak kurulacak genel müdürlüklerin taşra teşkilatını oluşturmak üzere, 28 adet DKMP, ÇEM veya yeni adına uygun olarak Ağaçlandırma, ORHALK başmühendislikleri oluşturulmalı ve Bölge Ormancılık Koordinatörlüklerinde görevlendirilmelidir. Bu başmühendislerin ataması bağlı oldukları genel müdürlüklerince yapılmalıdır. Mevcut araştırma enstitüsü müdürleri ise hangi bölge içerisinde kalıyorsa o koordinatörlüğün üyesi yapılmalıdır. Daha önce bakanlık bölge müdürlüklerinin kullandığı tüm bina ve tesisler de Bölge Ormancılık Koordinatörlüğüne devredilmelidir.

Bölge Ormancılık Koordinatörlüğü’nün yönetim sorumluluğu; Elazığ, Erzurum ve Konya’da ÇEM başmühendislerine, Bursa, Kayseri ve Şanlıurfa’da DKMP başmühendislerine, Ankara ve İstanbul’da ORHALK başmühendisleri verilirken, diğer tüm bölgelerde OGM tarafından atanmış Orman Bölge Müdürüne verilmelidir. Bölge koordinatörü bir yandan bağlı olduğu genel müdürlüğün işlerini yaparken diğer yandan, personel, mali işler, planlama .. şeklinde kurulan alt koordinatörlükler aracılığıyla diğer ormancılık kurumlarıyla eşgüdümü sağlamaktan sorumlu olmalıdır.

Bölge Ormancılık Koordinatörlüğü alt birimleri ise yönetsel açıdan sinerji yaratılabilecek alt koordinatörlüklerle, ilgili genel müdürlüğün görev tanımı özelinde çalışmaları gerektiren işlerle ilgili iki ayrı grupta ele alınmalıdır. Personel, Bütçe ve mali işler, Planlama, Pazarlama, Koruma, İzin irtifak ve hukuki işler ile bilgi teknolojileri, bütün genel müdürlüklerde olması gereken yönetsel işlerdir. Bu alanlarda, genel müdürlüğe özel durumlar olsa da, ortak yönler çokluktur. Bu nedenle, her genel müdürlük birer şube müdürü atayarak, bölge koordinatörlü-

Tablo 1. Bölge Ormancılık Koordinatörlüğü Örgüt Yapısı

Bölge Ormancılık Koordinatörü						
Orman Bölge Müdürü	DKMP Başmühendisi	ÇEM Başmühendisi	ORHALK Başmühendisi	Araştırma Ens. Müdürü		
Sinerji Oluşturulacak Yönetsel Alt Koordinatörlükler						
Personel Koordina- törü	Bütçe Mali İşler Koordina- törü	Planlama Koordina- törü	Pazarla- ma Koor- dinatörü	Koruma Koordina- törü	İzin irtifak Koordina- törü	Bilgi Tek- nolojileri Koordina- törü
Orman Personel Şb. Mü- dürlüğü	Orman Mali İşler Şb. Mü- dürlüğü	Orman Planlama Şb. Mü- dürlüğü	Orman Pazarlama Şb. Mü- dürlüğü	Orman Koruma Şb. Mü- dürlüğü	Orman İzin İrtifak Şb. Mü- dürlüğü	Orman Bilgi Tek- nolo. Şb. Müdürlüğü
DKMP Personel Şb. Mü- dürlüğü	DKMP Mali İşler Şb. Mü- dürlüğü	DKMP Planlama Şb. Mü- dürlüğü	DKMP Pazarlama Şb. Mü- dürlüğü	DKMP Koruma Şb. Mü- dürlüğü	DKMP İzin İrtifak Şb. Mü- dürlüğü	DKMP Bilgi Tek- nolo. Şb. Müdürlüğü
ÇEM Per- sonel Şb. Müdürlüğü	ÇEM Mali İşler Şb. Müdürlüğü	ÇEM Plan- lama Şb. Müdürlüğü	ÇEM Pazarlama Şb. Mü- dürlüğü	ÇEM Ko- ruma Şb. Müdürlüğü	ÇEM İzin İrtifak Şb. Müdürlüğü	ÇEM Bilgi Teknolo. Şb. Mü- dürlüğü
ORHALK Personel Şb. Mü- dürlüğü	ORHALK Mali İşler Şb. Mü- dürlüğü	ORHALK Planlama Şb. Mü- dürlüğü	ORHALK Pazarlama Şb. Mü- dürlüğü	ORHALK Koruma Şb. Mü- dürlüğü	ORHALK İzin İrtifak Şb. Mü- dürlüğü	ORHALK Bilgi Tek- nolo. Şb. Müdürlüğü
Araştırma Personel Şb. Mü- dürlüğü	Araştırma Mali İşler Şb. Mü- dürlüğü					Araştırma Bilgi Tek- nolo. Şb. Müdürlüğü

Genel Müdürlük Sorumluluk Alanına Özel Yerel Birimler

Silvikültür Şube Müdürlüğü	Milli Park İdareleri	Orman Fidanlık Müdürlüğü	Ormancılık Müzeleri	Araştırma Ensti- tüsü Müdürlüğü
Orman İşletme Müdürlüğü	İl Milli Park Mühendislikleri	Tohum Meşcere ve Bahçeleri	Kent Ormanı Mühendislikleri	Laboratuvar Müdürlükleri
Amenajman Heyet Başkan- lıkları	Korunan Alan Mühendislikleri	İl toprak muha- faza mühendis- likleri		Üretim İstas- yonları
Kadastro Ko- misyonları	Habitat Mühen- dislikleri	İl etüt proje mü- hendislikleri		

günün örneğin Personel alt koordinatörlüğü oluşmalıdır. Alt koordinatörler, mesleki performans ve başarı konularında, Bölge Ormancılık Koordinatörüne karşı sorumlu olmalı, disiplin, özlük işleri, atama konula-

rında ise kendi genel müdürlüğünün yerel temsilcisi olan Orman Bölge veya Baş Mühendislerce yönetilmelidir. Ülkemizde uzun süredir uygulanan “saymanlık” kurumunun yapısı bu noktada ilham verici bulunmakta-

dır. Bilindiği gibi, saymanlar maliye bakanlığınca işe alınmakta, eğitilmekte, atanmakta fakat farklı farklı kamu kurumlarına hizmet vermektedir.

Bölge ormancılık koordinatörlükleri içerisinde yer alan fakat herhangi bir genel müdürlüğe özel çalışma alanları olan konularda ise tamamen genel müdürlüğün yerel temsilcisi olan bölge müdürü veya başmühendis yetkili olmalıdır. Bu anlayışı OGM özelinde örneklemek gerekirse, Silvikültür işlerinin yönetileceği şube müdürlüğü çalışmalarıyla, orman amenajman heyetleri, kadastro komisyonları ve orman işletmeleri Orman Bölge Müdürü'ne bağlı olarak çalışmalıdır.

Yeni örgüt yapısı tartışmalarında, özellikle milli parkların, tabiat alanlarının, yaban hayatı üretim istasyonları veya kent ormanlarının idaresi konusunda yaşanan sıkıntılar dikkate alınmalıdır. Bugünkü yapıda, ziyaretçi kapasitesi, geçmişi vb. özellikleri nedeniyle bir milli park için idare kurulabilmişken, diğer bir yerdeki milli park bir şefliğe veya ildeki şubeye bağlı çalışma gibi farklılıklar gözlenmektedir. Bu nedenle, Tablo 1'de her milli parkın en az bir mühendislikle idare edilmesi, fidanlıkların birer idare olarak yaşaması gerektiği kabulü geçerli olmuştur. Diğer yandan, habitat mühendislikleri gibi bugün için geçerli olmayan birimlere yer verilmiştir.

Şüphesiz, Tablo 1'deki bölgesel koordinatörlüğü sadece yereldeki ilişkiler noktasında tanımlamak yeterli değildir. Genel müdürlüklerle ve bakanlıkla ilişkilerinin de tanımlanması gereklidir. Bir genel müdürlüğün herhangi bir koordinatörlüğe yapması gereken katkıyı yapmaması halinde oluşacak uzlaşmazlıkların bakanlık nezdinde nasıl çözüleceği açıklıkla ortaya konmalıdır. Bu noktalarda genel müdürlükler arası eşgüdüm

mekanizmaları kurmak, bakan yardımcılarının görev tanımlarında bu hususları açıklığa erdirmek gibi yaklaşımlar düşünülebilir.

Tablo 1'de Orman İşletme müdürlüklerine yer verilmemiştir. Fakat bölge düzeyinde kurulan yapının işletme düzeyine de uyarlanabileceği düşünülebilir. Orman işletmelerinin veya işletme olmayan fakat milli parkın bulunduğu bir yerde park idari biriminin ormancılık birimlerinin odaklanacağı yerler halinde getirilmesi düşünülebilir. Fakat bu düzeyde de yetki ve sorumluluklar ile ilişki biçimlerinin ayrıntılı tanımı gereklidir.

Ülkemiz mevzuatı yükseköğrenim kurumları ile uygulayıcı birimler arasında bir işbirliğinin, dayanışmanın kurulması inancına göre oluşturulmuştur. Bu doğru bakışın hayat bulabilmesi, taraflar arasında resmi ve net bir iletişimin kurulmasıyla mümkündür. Meslektaş sohbetlerinden, sosyal medya paylaşımlarından elde edilen bilgiler yerine, kurumsal iletişimler dahilinde net tanımlanmış problemler ve alternatifler üzerinde tartışmalar yapmak çözüme giden en doğru yoldur.

Kaynaklar

- ATMIŞ, E., GÜNŞEN, H. B., (2016). Kentleşmenin Türkiye ormancılığının dönüşümüne etkisi (1990-2010 dönemi). Journal of the Faculty of Forestry Istanbul University. 66(1):16-29. DOI:10.17099/jffiu.63633
- DAŞDEMİR İ., (2015). Türkiye Ormancılığında Çağdaş Yönetim Anlayışı ve Örgütlenme Modeli, TOD, Türkiye'nin Ormancılık Serüveni, Örgütlenmesi ve Ormancılıkta Kadının Yeri" Paneli Kitabı.
- FIRAT, F. (1943). Ormancılık Araştırma Enstitüleri, Orman ve Av, Sayı 5.
- FIRAT, F., (1950). Araştırma Enstitüsü'nü Kurmakta Gecikiyoruz, Orman ve Av, Mart, 1950.

- GERAY, U., OK K. (2001). Türkiye Cumhuriyeti Devletin Kalkınma Hareketleri ve Sektörel Gelişmeler: “Ormancılık” Türk Dünyası Kültür Atlası.
- GÜMÜŞ, C. (2014). Osmanlıdan Günümüze Ormancılık Politikalarının Ormancılık Örgütlenmesi Üzerine Etkileri ve Güncel Sorunlar, II. Ulusal Akdeniz Orman ve Çevre Sempozyumu “Akdeniz ormanlarının geleceği: Sürdürülebilir toplum ve çevre” 22-24 Ekim 2014 – Isparta.
- İLKMEN Ş., N., (1946). Ormancılıktaki Devlet İşletmeciliğinin Sebepleri ve Özel Ormanlara Müdahale Meselesi, Orman ve Av Dergisi, Ankara.
- İLKMEN Ş., N., (1949). Orman İşletmeciliğinde Devletçilik Problemi ve Ormancılık Politikamızın Ana Davaları, Orman ve Av, Şubat, Mart, Nisan, Mayıs, Haziran sayıları, Ankara.
- İLKMEN Ş., N., (1950). Orman Davası, 6 Ağustos 1950 Yeni İstanbul’a atfen, Orman ve Av, Eylül 1950.
- KANTARCI, M. D. (2018). Tarım ve Orman Bakanlığı Kuruluş Taslağı (2018) Üzerine Bir Değerlendirme, 23 Aralık 2018, Basılmamış 17 sayfalık Rapor.
- KÖSE, M, DAŞDEMİR, İ, YURDAKUL EROL, S, YILDIRIM, H, ARSLAN, A, GÖKSU, E, ŞEKERCAN, U, ALKAN, S. (2018a). Türkiye Ormancılığı İçin Alternatif Örgütlenme Modellerinin Geliştirilmesi. Ormancılık Araştırma Dergisi, 5 (2), 143-168. DOI: 10.17568/ogmoad.437335.
- KÖSE, M, YURDAKUL EROL, S, YILDIRIM, H, ARSLAN, A, GÖKSU, E, ŞEKERCAN, U, ALKAN, S. (2018b). Türkiye Ormancılığı İçin Alternatif Örgütlenme Modellerinin Geliştirilmesi, Marmara Ormancılık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü PROJE NUMARASI 10.5301/2014-2017.
- OK K., URUŞAK U., KANADOĞLU O., K., (2018). 7139 Sayılı Kanun Kapsamında Ormancılık ve Su Tahsisine İle Arazi Toplulaştırılmasının Anayasallığı, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, cilt.31, ss.133-215,
- OK, K., (2012). Türkiye Ormancılık Araştırma Kurumlarının Yönetmelik Açısından İrdelenmesi, 7-9 Kasım 2012, Kuruluşunun 60. Yılında Ormancılık Araştırma Enstitüleri: Dünü, Bugünü ve Geleceği Sempozyumu, Bildiriler kitabı, S13-29. Çağrılı Bildiri. Bolu.
- OK, K., (2017). Türkiye’de Ormancılığın Yapısı ve Sosyal Hayata Yansımaları, Sayfa 69-152, İçinde: Ormancılık Politikaları ve Orman Köylülerinin Durumu, Yayına Hazırlayanlar: Onur Bilge Kula, Şükrü Durmuş, ISBN: 978-605-8596-87-0,. 216 sayfa, Ankara.
- TOLUNAY A., KORKMAZ M., ALKAN H., (2005). Batı Anadolu Bölgesinin Silvopastoral Sistemleri ve Kıl Keçisi Otlatmacılığındaki Yeri ve Önemi, I. Ulusal Süt Keçiciliği Kongresi, 26-27 Mayıs 2005, s. 191-197, Ege Üniversitesi, İzmir.
- YAVUZŞEFİK, Y., AKBULUT, S., (2005). Tarımsal Ormancılık (Agroforestry), Kazancı Matbaacılık San. AŞ. İstanbul.

Bölüm 5

TÜRKİYE’NİN DEVAMLILIĞI
İÇİN ORMAN BAKANLIĞI’NIN
VE ORMAN TEŞKİLATININ
ÖNEMİ İLE TARIM VE ORMAN
BAKANLIĞI KURULUŞ
TASLAĞI (2018) ÜZERİNE BİR
DEĞERLENDİRME

TÜRKİYE’NİN DEVAMLILIĞI İÇİN ORMAN BAKANLIĞI’NIN VE ORMAN TEŞKİLATININ ÖNEMİ İLE TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI KURULUŞ TASLAĞI (2018) ÜZERİNE BİR DEĞERLENDİRME

Prof. Dr. M. Doğan KANTARCI

ÖZET

Türkiye Ormancılığı; ormanları ve toprakları koruduğu, ağaçlandırmalar, gençleştirme-ler ve bozuk ormanlardaki iyileştirmeler ile ormanların verimini arttırdığı gibi, ülkenin yakacak ve yapacak odun ile oduna dayalı sanayiın ihtiyacını karşıladığı için önemli bir malî kaynak sağlamaktadır. Türkiye Ormanları “Milletin malıdır”. Milletın malı olduğu için de “Millet adına”, T.C. Anayasası’nın teminatı altında “Devlet Ormanları” olarak işletilmektedir. “Türkiye Orman Teşkilâtı” aynen “Türk Ordusu” gibi ülkenin millî kuruluşu olup, ülkenin varlığını ve devamlılığını sağlamakla görevlidir. Bu yüksek ve çok kapsamlı görevine rağmen Türkiye Ormancılığı devamlı olarak, farklı amaçlarla siyasetin etkisi altında tutulmağa çalışılmaktadır. Orman Bakanlığı’nın kapatılıp, açılması, diğer bakanlıklar ile birleştirilmesi, “Ağaçlandırma Genel Müdürlüğü”, “Orman Köyleri Kalkındırma (Orköy) Genel Müdürlüğü” gibi stratejik bakımdan çok önemli genel müdürlüklerin kapatılıp, tekrar açılması ve tekrar kapatılması yetişmiş ve ihtisaslaşmış kadronun defalarca kaybına sebep olmuştur. Ülkenin devamlılığının sağlanması için Orman Bakanlığı’nın bir bakanlık olarak devamı sağlanmalı ve Ağaçlandırma Genel Müdürlüğü ile Orköy Genel Müdürlüğü yeniden kurulmalı, Ormancılık Araştırma Enstitüleri de bakanlığın bünyesinde kalmalıdır.

1. GİRİŞ

Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin bakanlıklarını ve bakanlıklardaki genel müdürlükleri kapatıp, açmak veya o bakanlıktan, başka bakanlığa bağlamak bir reform olarak sunulsa da, bilinmeyen arka plan zamanla ortaya çıkmaktadır. Ama Devleti oluşturan ve devamlılığını sağlayan teşkilât (İşletmeler,

kurum ve kuruluşlar) bu değişimlerden büyük zarar görmekte, yetişmiş birçok eleman kaybedilmektedir. Daha önce de 1980’de askerlere yanan iki profesör Orman Bakanlığı’nın kapatılıp, Tarım Bakanlığı ile birleştirilmesine ve bu arada “Ağaçlandırma Genel Müdürlüğü’nün” de kapatılması ile yetişmiş birçok değerli personelin (Mühendis, fidancı vd) kaybına sebep olmuşlardır. Orman Bakanlığının son envanterlerinde (2015) ”Orman alanını ve serveti arttırdık” öğünmesi ise geçmişte 1960’lardan beri Orman Bakanlığı Ağaçlandırma Genel Müdürlüğü tarafından yapılmış olan ağaçlandırmaların sonucudur. İklim değişikliği olarak tanımlanan “Isınma/kuraklaşma döneminde” daha da uzmanlaşması gereken ormancılığın, Tarım Bakanlığı bünyesine bir “Genel Müdürlük” olarak katılması ülkemizin hayrına değildir (Tarım ve Orman Bakanlığı kuruluş taslağı Tablo 13).

2. ORMAN TEŞKİLÂTI COĞRAFI VE EKOLOJİK TEMELE GÖRE KURULMUŞTUR

Türkiye’de ormanları oluşturan ağaç türleri; yeryüzü şekli, iklim, anakaya/toprak ve diğer canlılara bağlı olarak yayılmışlardır. Bu sebeple ağaç türlerinin yayılışı ve ormanların kuruluşu;

- (1) Ülkenin jeomorfolojik yapısına (Harita 1),
- (2) Coğrafya bölgelerimize ve bölgeler içindeki bölümlere (Harita 2),
- (3) Denizlerin konumuna ve jeomorfolojik yapıya bağlı olarak yağışların dağılımına ve farklı iklim özelliklerine (Harita 3, 4),
- (4) Bu coğrafik yapıda oluşmuş farklı yetiştirme ortamı bölgelerine, yörelerine ve yükselti/iklim kuşaklarına bağlıdır (Tablo 1, harita 7 ve tablo 4 serisi).

AÇIKLAMA:

1. TÜRKİYE’NİN DAĞLIK ARAZI YAPISI VE DENİZLERİN KONUMU FARKLI YERZÜZÜ ŞEKLİ/İKLİM ÖZELLİKLERİNİN GELİŞMESİNE SEBEP OLMUŞTUR.
2. KUZeyDE KARADENİZ BOYUNCA, GÜNEYDE AKDENİZ BOYUNCA UZANAN DAĞLIK ARAZİNİN DENİZE BAKAN YAMAÇLARI DENİZ ETKİSİ ALTINDADIR.
3. BATIDA AKARSULARIN EGE DENİZİNE DOĞRU AÇILAN VADİLERİ BOYUNCA DENİZ ETKİSİ «İÇ BATI ANADOLU’YA» GİREBİLMEKTEDİR.
4. İÇ ANADOLU DENİZ ETKİSİ ALAMADIĞI İÇİN KURAK VE KARASAL İKLİM ETKİSİ ALTINDADIR.
5. TRAKYA DA KUZeyİNDE VE GÜNEYDEKİ DAĞLIK ARAZI İLE İÇ TRAKYA’DA DENİZ ETKİSİNİ ALAMAYAN BOZKIR ARAZİSİ BAKIMINDAN ANADOLU’NUN KÜÇÜK BİR MODELİDİR.
6. KIYI KENAR DAĞLARININ İÇ ANADOLU’YA BAKAN YAMAÇLARI DA DENİZ ETKİSİNİ YETERİNCE ALAMADIKLARI İÇİN KURAK İKLİM TİPLERİNİN ETKİSİ ALTINDADIR.
7. DOĞU ANADOLU’YU ARAZİNİN YÜKSEKLİĞİ İLE HEM KURAK/KARASAL HEM DE YÜKSEK DAĞ İKLİM TİPLERİNİN ETKİSİ ALTINDADIR.
8. GÜNEYDOĞU ANADOLU AKDENİZİN KİSİMEN ETKİLEDİĞİ YERLER, DENİZ ETKİSİNİ ALAMAYAN YERLER VE BÜYÜK BARAJLARIN NEM ETKİSİ YAPTIĞI YERLER İLE DEĞİŞKENLİK GÖSTEREN SICAK VE KURAK İKLİM TİPLERİNİN ETKİSİ ALTINDADIR.
9. TÜRKİYE’NİN JEOMORFOLOJİK YAPISINA VE BUNA BAĞLI OLAN İKLİM TİPLERİ BİRBİRİNDEN ÇOK FARKLI EKOLOJİK BÖLGELERİN OLUŞUMUNU SAĞLAMISITIR. BU BÖLGELER İLE ALT BÖLGELERDEKİ ORMANLAR DA (Orman ekosistemleri de) ÇOK FARKLI AĞAÇ VE ÇALI TÜRLERİNDEN OLUŞMUŞLARDIR.

M. DOĞAN KANTARCI

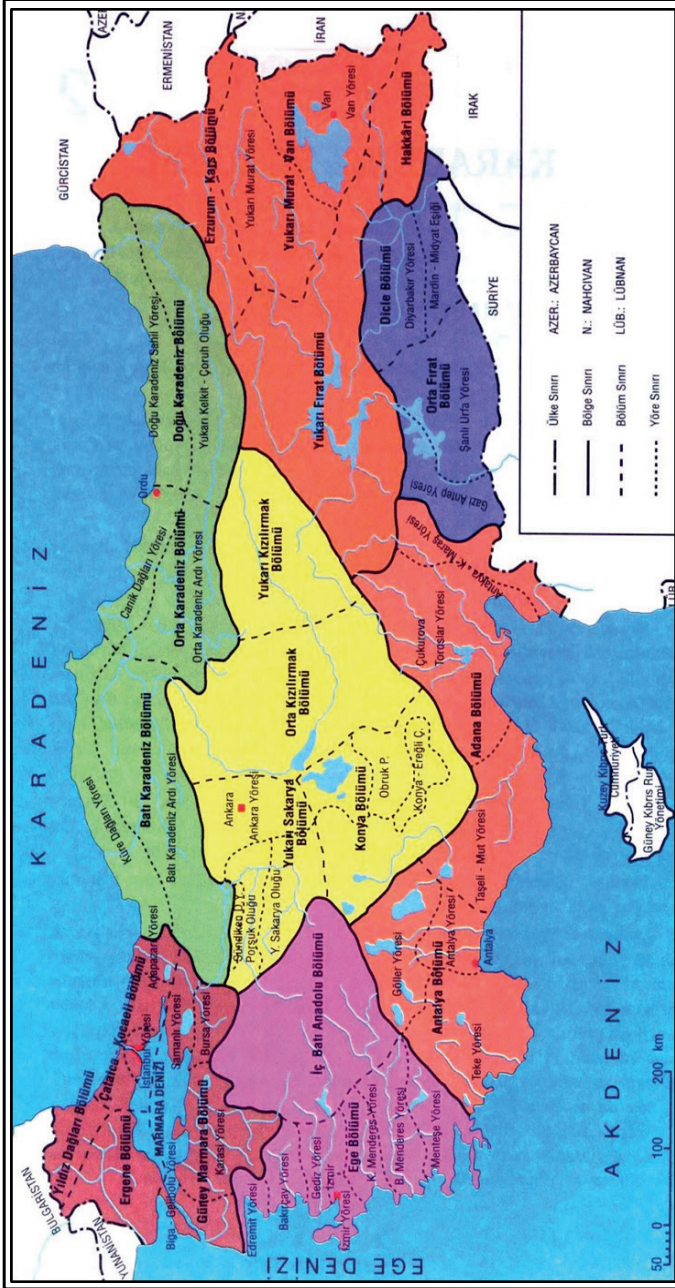
Harita 1. Türkiye’nin arazi yapısı

Türkiye'nin dağlık arazisi ve denizlerin konumu farklı yeryüzü şekli/iklim özelliklerinin gelişmesine sebep olmuştur.

- (1) Kuzeyde Karadeniz boyunca, güneyde Akdeniz boyunca uzanan dağlık arazinin denize bakan yamaçları deniz etkisi altındadır.
- (2) Batıda akarsuların ege denizine doğru açılan vadileri boyunca deniz etkisi "İç Batı Anadolu'ya" girebilmektedir.
- (3) İç Anadolu deniz etkisi alamadığı için kurak ve karasal iklim etkisi altındadır.
- (4) Trakya'da kuzeyinde ve güneydeki dağlık arazi ile İç Trakya'da deniz etkisini alamayan bozkır arazisi bakımından Anadolu'nun küçük bir modelidir.
- (5) Kıyı kenar dağlarının İç Anadolu'ya bakan yamaçları deniz etkisini yeterince alamadıkları için kurak iklim tiplerinin etkisi altındadır.
- (6) Doğu Anadolu, arazinin yüksekliği ile hem kurak/karasal, hem de yüksek dağ iklim tiplerinin etkisi altındadır.
- (7) Güneydoğu Anadolu'da;
 - * Akdeniz'in kısmen etkilediği yerler,
 - * Deniz etkisini alamayan yerler ve
 - * Büyük barajların nem etkisi yaptığı yerler ile değişkenlik gösteren sıcak ve kurak iklim tiplerinin etkisi altındadır.
- (8) Türkiye'nin jeomorfolojik yapısına ve buna bağlı olan iklim tipleri birbirinden çok farklı ekolojik bölgelerin oluşumunu sağlamıştır. bu bölgeler ile alt bölgelerdeki ormanlar da (orman ekosistemleri de) çok farklı ağaç ve çalı türlerinden oluşmuşlardır.

Türkiye'nin coğrafya bölgeleri, ülkenin ekolojik yapısına göre ayırt edilmiştir:

- (1) Türkiye'de kuzeyde ve güneyde dağların deniz boyunca uzanmasına bağlı olarak; Karadeniz ve Akdeniz coğrafya bölgeleri ayırt edilmiştir.
- (2) Batıda deniz etkisi vadiler boyunca İç Batı Ege'ye ulaşabildiği için "Ege Bölgesi" ayırt edilmiştir.
- (3) Deniz etkisini alamayan, karasal iklimin etkisindeki iç bölge "İç Anadolu Bölgesi" olarak Ayırt edilmiştir.
- (4) Yüksek dağlık arazisi ve karasal soğuk iklimi ile "Doğu Anadolu Bölgesi" ayırt edilmiştir.
- (5) Sıcak ve kurak iklim etkisi altındaki "Güneydoğu Anadolu" ayrı bir coğrafya bölgesidir.
- (6) Üç denizin etkisindeki Kuzeybatı Anadolu ve Trakya "Marmara Bölgesi" olarak ayırt edilmiştir.
- (7) Bu coğrafya bölgeleri de kendi içlerindeki yeryüzü şekli/deniz etkisi ilişkilerine göre "coğrafya bölümlerine" ayırt edilmiştir.
- (8) Türkiye'nin akar su havzaları ise birbirinden çok farklı yeryüzü şekli/iklim bölgelerini ve yağış/akış rejimlerini kapsamaktadırlar.
- (9) Ormanların yayılışı ve orman kuran ağaç türleri ile bu ormanlarda uygulanması gereken ormancılık teknikleri ve işletmeleri ise yeryüzü şekli/iklim bölge ve bölümlerine göre çok farklıdır.
- (10) Bu sebeple Türkiye Ormancılığı ve Orman İşletmeciliği; "Akarsu havzalarına" değil, "Bölgesel yeryüzü şekli/iklim özelliklerine" bağlı "ekolojik" bir yapılanmadır.

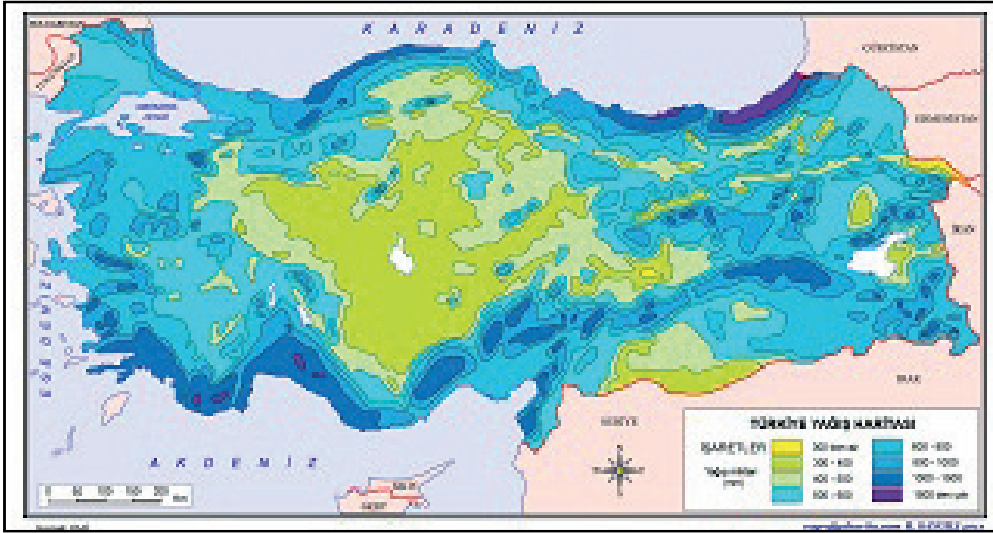

AKILAMA:

1. TÜRKİYE'DE KUZAYDE VE GÜNEYDE DAĞLARIN DENİZ BOYUNCA UZANMASINA BAĞLI OLARAK; KARADENİZ VE AKDENİZ BÖLGELERİ AYIRT EDİLMİŞTİR.
2. BATIDA DENİZ ETKİSİ VADİLER BOYUNCA İÇ BATTI EĞE'YE ULASABİLDİĞİ İÇİN EĞE BÖLGESİ AYIRT EDİLMİŞTİR.
3. DENİZ ETKİSİNİ ALAMAYAN KARASAL İKLİM ETKİSİ ALTINDAKİ İÇ BÖLGE «İÇ ANADOLU» BÖLGESİ OLARAK AYIRT EDİLMİŞTİR.
4. YÜKSEK DAĞLIK ARAZISI İLE «DOĞU ANADOLU BÖLGESİ» AYIRT EDİLMİŞTİR.
5. SICAK VE KURAK İKLİM ETKİSİ ALTINDAKİ «GÜNEYDOĞU ANADOLU» AYRI BİR COĞRAFYA BÖLGESİDİR.
6. ÜÇ DENİZİN İKLİM ETKİSİ ALTINDAKİ KUZEYBATTI ANADOLU VE TRAKYA «MARMARA BÖLGESİ» OLARAK AYIRT EDİLMİŞTİR.
7. BU COĞRAFYA BÖLGELERİ KENDİ İÇLERİNDEKİ YERYÜZÜ ŞEKLİ/DENİZ ETKİSİ İLİŞKİLERİNE GÖRE «COĞRAFYA BÖLÜMLERİNE» AYIRT EDİLMİŞTİR.
8. TÜRKİYE'NİN AKAR SU HAVZALARI BİRBİRİNDEN ÇOK FARKLI YERYÜZÜ ŞEKLİ/İKLİM BÖLGELERİNİ KAPSAMAKTADIR.
9. ORMANLARIN YATILIŞI VE ORMAN KURAN AĞAÇ TÜRLERİ İLE BU ORMANLARDA UYGULANMASI GEREKEN ORMANCILIK TEKNİKLERİ VE İŞLETMELERİ YERYÜZÜ ŞEKLİ/İKLİM BÖLGE VE BÖLÜMLERİNE GÖRE ÇOK FARKLIDIR. BU SEBEPLERLE TÜRKİYE ORMANCILIGI VE İŞLETMECİLİĞİ «AKARSU HAVZALARINA» DEĞİL, BÖLGESEL YERYÜZÜ ŞEKLİ/İKLİM ÖZELLİKLERİNE BAĞLI «EKOLOJİK» BİR YAPILANMADIR.

M. DOĞAN KANTARCI

Harita 2. Türkiye'nin arazi yapısı ve iklim özelliklerine göre coğrafya bölgeleri

Tablo 1. Türkiye’de bölgesel ekolojik birimlerin sınıflandırılmasına temel olarak kullanılan bölgesel iklim sınıflandırması (Coğrafya Bölgelerine ve yeryüzü şekli özellikleri ile ormanların tür bileşimleri göz önüne alınarak.))

1.	KARADENİZ İKLİMİ
1.1.	DENİZ ETKİSİ ALTINDAKİ "KIYI KUŞAĞI İKLİMİ"
1.1.1.	BATİ KARADENİZ KIYI KUŞAĞI İKLİM TİPLERİ
1.1.2.	ORTA KARADENİZ KIYI KUŞAĞI İKLİM TİPLERİ
1.1.3.	DOĞU KARADENİZ KIYI KUŞAĞI İKLİM TİPLERİ
1.2.	DENİZ ETKİSİ ALTINDAKİ DAĞLIK ARAZİ İKLİMİ (Yükselti/iklim kuşakları halinde)
1.2.1.	BATİ KARADENİZ DAĞLIK ARAZİ İKLİM TİPLERİ
1.2.2.	ORTA KARADENİZ DAĞLIK ARAZİ İKLİM TİPLERİ
1.2.3.	DOĞU KARADENİZ DAĞLIK ARAZİ İKLİM TİPLERİ
1.3.	KARADENİZ ARDI DAĞLIK ARAZİ İKLİMİ (Yükselti/iklim kuşakları halinde)
1.3.1.	BATİ KARADENİZ ARDI DAĞLIK ARAZİ İKLİM TİPLERİ
1.3.2.	ORTA KARADENİZ ARDI DAĞLIK ARAZİ İKLİM TİPLERİ
1.3.3.	DOĞU KARADENİZ ARDI DAĞLIK ARAZİ İKLİM TİPLERİ
2.	MARMARA İKLİMİ
2.1.	KUZEY MARMARA İKLİMİ
2.1.1.	KUZEY TRAKYA DAĞLIK BÖLGESİ İKLİMİ TİPLERİ
2.1.2.	KOCAELİ YARIMADASI-SAKARYA OVASI İKLİMİ
2.2.	ORTA MARMARA İKLİMİ
2.2.1.	İÇ TRAKYA BOZKIR İKLİMİ
2.2.2.	ULUDAĞ VE ÇEVRESİ İKLİMİ (Yükselti/iklim kuşakları)
2.2.3.	BANDIRMA-BALIKESİR BÖLGESİ İKLİM TİPLERİ (Yükselti/iklim kuşakları halinde)
2.3.	GÜNEY MARMARA İKLİMİ
2.3.1.	GÜNEY TRAKYA DAĞLIK BÖLGESİ İKLİM TİPLERİ
2.3.2.	GELİBOLU YARIMADASI-BİGA YARIMADASI İKLİMİ (Biga Yarımadası yükselti/iklim kuşakları halinde)
3.	EGE İKLİMİ
3.1.	BATİ EGE (ASIL EGE) İKLİMİ (Yükselti/iklim kuşakları halinde)
3.1.1.	KUZEY EGE İKLİM TİPLERİ (Yükselti/iklim kuşakları halinde)
3.1.2.	ORTA EGE İKLİM TİPLERİ (Yükselti/iklim kuşakları halinde)
3.1.3.	GÜNEY EGE-BATİ AKDENİZ İKLİM TİPLERİ (Yükselti/iklim kuşakları)
3.2.	İÇ EGE İKLİMİ
3.2.1.	KUZEY İÇ EGE İKLİM TİPLERİ (Yükselti/iklim kuşakları halinde)
3.2.2.	ORTA İÇ EGE İKLİM TİPLERİ (Yükselti/iklim kuşakları halinde)
3.2.3.	GÜNEY İÇ EGE İKLİM TİPLERİ (Yükselti/iklim kuşakları halinde)
4.	AKDENİZ İKLİMİ
4.1.	DENİZ ETKİSİ ALTINDA KIYI KUŞAĞI İKLİMİ (Asıl Akdeniz iklimi)
4.1.1.	BATİ AKDENİZ KIYI KUŞAĞI İKLİMİ
4.1.2.	DOĞU AKDENİZ KIYI KUŞAĞI İKLİMİ
4.2.	DENİZ ETKİSİ ALTINDAKİ DAĞLIK ARAZİ İKLİMİ (Yükselti/iklim kuşakları halinde)
4.2.1.	BATİ AKDENİZ DAĞLIK ARAZİ İKLİMİ
4.2.2.	DOĞU AKDENİZ DAĞLIK ARAZİ İKLİMİ
4.3.	AKDENİZ İÇ BÖLGESİ İKLİMİ (Elmalı-Korkuteli karasal iklimi)
4.4.	AKDENİZ ARDI İKLİMİ (Yükselti/iklim kuşakları halinde)
4.4.1.	BATİ AKDENİZ ARDI İKLİMİ
4.4.2.	ORTA AKDENİZ ARDI İKLİMİ
4.4.3.	DOĞU AKDENİZ ARDI İKLİMİ
4.5.	GÖLLER BÖLGESİ İKLİMİ (Yükselti/iklim kuşakları halinde)
5.	İÇ ANADOLU İKLİMİ (BOZKIR İKLİMİ) (Yükselti/iklim kuşakları halinde)
5.1.	BATİ İÇ ANADOLU İKLİMİ
5.2.	KUZEY İÇ ANADOLU İKLİMİ
5.3.	DOĞU İÇ ANADOLU İKLİMİ
5.4.	GÜNEY İÇ ANADOLU İKLİMİ
6.	DOĞU ANADOLU İKLİMİ (Yükselti/iklim kuşakları halinde)
6.1.	DOĞU ANADOLU KUZEYDOĞU BÖLÜMÜ İKLİMİ
6.2.	DOĞU ANADOLU ORTA BÖLÜMÜ İKLİMİ
6.3.	DOĞU ANADOLU GÜNEYBATI BÖLÜMÜ İKLİMİ
6.4.	DOĞU ANADOLU GÜNEYDOĞU BÖLÜMÜ İKLİMİ
7.	GÜNEYDOĞU ANADOLU İKLİMİ (Güneydoğu bozkır iklimi)
7.1.	GÜNEYDOĞU ANADOLU DAĞLIK BÖLGE İKLİMİ (Yükselti/iklim kuşakları halinde)
7.2.	GÜNEYDOĞU ANADOLU BOZKIR İKLİMİ (Güneydoğu bozkır iklimi)

3. TÜRKİYE’NİN ORMAN VARLIĞI VE ORMANLARININ BÖLGESEL YAYILIŞI

Türkiye ormanları Karadeniz ve Marmara bölgelerinde denize bakan dağ yamaçlarında, yüksek dağlık arazide, İç Anadolu’ya bakan yamaçlarda farklı ağaç türlerinden oluşmuştur. Ege ve Akdeniz bölgelerinde de ormanlar gene deniz etkisine ve yükseltiye bağlı olarak farklı ağaç türlerinden oluşmuştur (Harita 5). İç Anadolu’nun kurak iklimi, Doğu Anadolu’nu yüksek arazisinde etkili soğuk iklim tipleri ve Güney Doğu Anadolu’da sıcak/kurak iklim tiplerinde de farklı ağaç türleri orman kurmuşlardır. Ülkenin iklim özellikleri, geçmişteki savaşlar, göçler ve fakirlik, ısınmak için kömürün ve gazın olmadığı dönemler ormanların tahribine, geniş alanlarda çalılışmasına (Harita 6) ve toprak kaybına sebep olmuştur.

Türkiye’de ormanlarının ve çalılaştırılmış ormanların arazi yetenek sınıflarına göre dağılımı tablo 2, 3 ile şekil 1’de verilmiştir. Bu veriler Toprak Su Genel Md’lüğü tarafından yapılmış olan “Türkiye Arazi envanteri” (1978) çalışmasından alınmıştır. Çalışma, ormanı ve orman sınırlarını bilmeyen ziraat mühendisleri tarafından yapılmıştır. Bu çalışmada verilen orman ve çalılaştırılmış orman alanları ile bunların toplamı dikkat çekicidir. Ağaçlandırma Genel Müdürlüğünün “Orman dışı ağaçlandırmalar” olarak nitelenen ve orman alanının artmasına sebep olan, ağaçlandırmaları bu çalılaştırılmış alanlar ile “çok bozuk ormanlarda” yapılmıştır.

Çok farklı yetişme ortamı bölge ve yörelerinde, farklı ağaç türlerinin kurduğu ormanlarda uygulanması gereken bakım, imar/ihya (Yenileme), gençleştirme, ağaçlandırma vd silvikültürel işlemler ile yöntemleri de farklıdır.

Toprakların korunması, yağışların toprağa sızdırılıp, su üretiminin sağlanması da yetişme ortamı özelliklerine ve ağaç türlerine göre değişik uygulamaları gerektirmektedir.

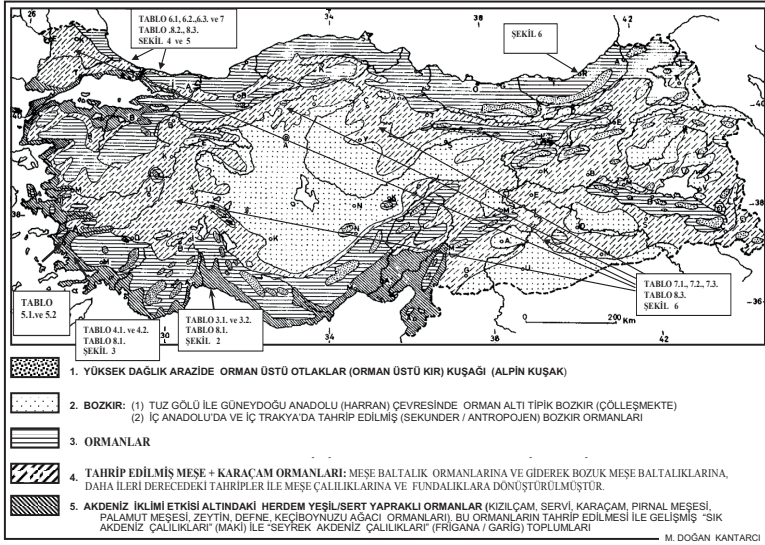
Farklı yeryüzü şekli ve iklim özelliklerine bağlı olarak aynı ağaç türünde veya farklı ağaç türlerinde zararlılarla mücadele etmek, orman yangınlarını söndürmek için kullanılan yöntemler de farklıdır.

Halkın orman ile ilişkilerini düzenlemek (Orman içi yaylalarda ve orman üstü meraslarda hayvancılık dahil), ihtiyaçlarını karşılamak (Yakacak ve yapacak odun ihtiyacı başta olmak üzere) bölgeye ve ağaç türlerine göre değişir.

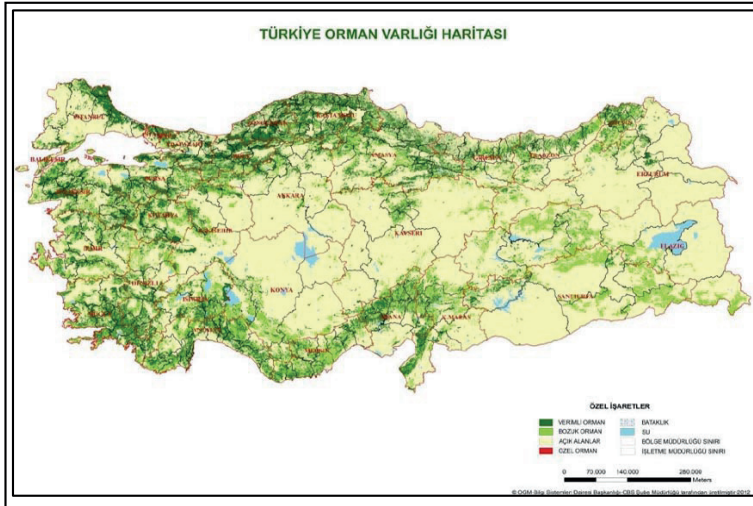
Sıralanan ve daha da arttırılabilecek olan ormancılık çalışmalarının herbiri özel uzmanlık isteyen konulardır. Bu sebeple orman teşkilâtının yapısı ile oynamak ülkemizin hayrına değildir. Bırakınız “Orman Bakanlığını” kapatıp Tarım Bakanlığına eklemeyi, meslekten yetişmemiş kişileri orman bakanı veya müsteşar olarak görevlendirmek bile doğru değildir.

4. TÜRKİYE ORMAN YETİŞME ORTAMI BÖLGELERİ SINIFLANDIRMASI

Türkiye’nin arazi yapısı (Jeomorfolojik yapı) (Harita 1, 2) ve denizlerin konumuna göre oluşmuş iklim tipleri (Tablo 1) birlikte ele alındığında “Yetişme Ortamı bölgeleri” ana hatları ile ayırtedilebilmektedir. Bu sınıflandırma ormanların ve ağaç türlerinin yayılışı ile birlikte değerlendirilip, “Yetişme ortamı bölgeleri” ve bölümleri sınıflandırılmıştır (Harita 7, tablo 4).

Harita 5. Türkiye'deki bitki toplumlarının bölgesel yayılışı ve çalıştırılmış orman alanları
KAYNAK: Herbert Louis 1939 haritasından S. Tipici tarafından çizilmiş, S. Erinc tarafından 1977'de yayınlanmış, M. Doğan Kantarcı tarafından yenilenmiştir.

AÇIKLAMA:

1. Harita 7'de Türkiye ormanlarının yayılışı ve tahrip edilmiş, çalılık, fundalık, makilik haline dönüştürülmüş olan ormanların yapısı ile tür bileşimleri verilmiştir. Haritada çalılık, fundalık ve makiliklerin tümü sekunder olup, orman ağaçlarının kesilmesi sonucunda alttaki çalı türlerinin gelişmesi ile oluşmuşlardır. Haritada numaraları belirtilen tablo ve şekiller Türkiye Ormancılar Derneği tarafından yayınlanmış olan «Türkiye'de çalıştırılmış ormanlar sorununa ekolojik açıdan bakış. M. D. Kantarcı 2008» kitabındaki örnek alanları göstermektedir.
2. Harita 8 Orman Genel Md'lüğü tarafından 2012 yılında basılmıştır. Orman alanları ve ormanların yapısında 1939'dan beri büyük değişiklik olmuştur. Geçen süre; ormancıların yaptıkları ağaçlandırmalar ile çalışmış orman alanlarının ağaçlandırılması, üretime sokulması, toprakların erozyondan korunması ve yaşılların sellere dönüşmesinin önlenmesi ile su üretiminin sağlanması çalışmalarını kapsamaktadır. Bu çalışmalar Orman Bakanlığı ve Ağaçlandırma Genel Müdürlüğü'nün kuruluşu ve uzman personelin gayretleri ile başlanmıştır.

Harita 6. Türkiye'de Ormanların Yayılışı

Tablo 2. Türkiye arazi envanterine göre ormanların arazi yetenek sınıflarına dağılımı (ha)

Tablo 4.1. Karadeniz coğrafya bölgesi orman yetiştirme ortamı bölgesel sınıflandırması

Karita: R. Saygılı 2015

KARADENİZ BÖLGESİNDE YETİŞTİRME ORTAMI BÖLGESEL SINIFLANDIRMASI VE ORMAN İŞLETMELERİ	
1.	KARADENİZ BÖLGESİ
1.1.	BATI KARADENİZ BÖLÜMÜ
1.1.1.	DENİZ ETKİSİ ALTINDAKİ YETİŞTİRME ORTAMI BÖLGELERİ GRUBU
	ORMAN İŞLETMELERİ: Akçakoca, Ereğli, Zonguldak, Bartın, Cide, İnebolu, Bozkurt, Çatalzeytin, Düzce, Yığılca, Devrek, Dirgine (12)
1.1.2.	DAĞLIK ARAZİDEKİ YETİŞTİRME ORTAMI BÖLGELERİ GRUBU
	ORMAN İŞLETMELERİ: Bolu, Mengen, Yenice, Ulus, Pınarbaşı, Azdavay, Küre, Karabük, Eskipazar, Samatlar, Araç, İhsangazi, Daday, Kastamonu, Taşköprü, Göynük, Aladağ, Mudurnu, Seben, Kırıbrıçık, Gerede, Çerkeş, Ilgaz, Tosya (24)
1.1.3.	BATI KARADENİZ ARDINDAKİ YETİŞTİRME ORTAMI BÖLGELERİ GRUBU
	ORMAN İŞLETMELERİ: Nallıhan, Beypazarı, Çamlıdere, Kızılcahamam, Çankırı (5)
1.2.	ORTA KARADENİZ BÖLÜMÜ
1.2.1.	DENİZ ETKİSİ ALTINDAKİ YETİŞTİRME ORTAMI BÖLGELERİ GRUBU
	ORMAN İŞLETMELERİ: Türkeli, Ayancık, Sinop, Bafra, Samsun(5)
1.2.2.	DAĞLIK ARAZİDEKİ YETİŞTİRME ORTAMI BÖLGELERİ GRUBU
	ORMAN İŞLETMELERİ: Boyabat, Durağan, Vezirköprü, Kargı, Amasya, Niksar, Erbaa (7)
1.2.3.	ORTA KARADENİZ ARDINDAKİ YETİŞTİRME ORTAMI BÖLGELERİ GRUBU
	ORMAN İŞLETMELERİ: İskilip, Çorum, Tokat, Alnus (4)
1.3.	DOĞU KARADENİZ BÖLÜMÜ
1.3.1.	DENİZ ETKİSİ ALTINDAKİ YETİŞTİRME ORTAMI BÖLGELERİ GRUBU
1.3.1.1.	CANIK-GİRESUN DAĞLARI YETİŞTİRME ORTAMI BÖLGESİ
	ORMAN İŞLETMELERİ: Ünye, Ordu, Bulancak, Giresun, Espiye, Tirebolu, Dereli, Akkuş (8)
1.3.1.2.	TRABZON DAĞLARI YETİŞTİRME ORTAMI BÖLGESİ
	ORMAN İŞLETMELERİ: Trabzon, Sürmene, Maçka (3)
1.3.1.3.	RİZE-KAÇKAR DAĞLARI YETİŞTİRME ORTAMI BÖLGESİ
1.3.1.3.1.	RİZE-HOPA ALT BÖLGESİ
	ORMAN İŞLETMELERİ: Rize, Pazar, Arhavi (3)
1.3.1.3.2.	BORÇKA-GÖKTAŞ ALT BÖLGESİ
	ORMAN İŞLETMELERİ: Borçka, Göktaş (2)
1.3.2.	DOĞU KARADENİZ ARDI YETİŞTİRME ORTAMI BÖLGELERİ GRUBU
1.3.2.1.	CANIK-GİRESUN DAĞLARI ARDI YETİŞTİRME ORTAMI BÖLGESİ
1.3.2.1.1.	MESUDİYE-ŞEBİNKARAHİSAR ALT BÖLGESİ
	ORMAN İŞLETMELERİ: Mesudiye, Şebinkarahisar (2)
1.3.2.1.2.	TORUL ALT BÖLGESİ
	ORMAN İŞLETMELERİ: Torul (1)
1.3.2.2.	TRABZON-KAÇKAR DAĞLARI ARDI YETİŞTİRME ORTAMI BÖLGESİ
1.3.2.2.1.	GÜMÜŞHANE-BAYBURT-İSPİR ALT BÖLGESİ
	ORMAN İŞLETMELERİ: Gümüşhane (1)
1.3.2.2.2.	YUSUFELİ ALT BÖLGESİ
	ORMAN İŞLETMELERİ: Yusufeli (1)
1.3.2.3.	ARTVİN-ŞAŞAT YETİŞTİRME ORTAMI BÖLGESİ
	ORMAN İŞLETMELERİ: Artvin, Şaşat, Meydancık, Ardanuç (4)
TOPLAM 82 ORMAN İŞLETMESİ	

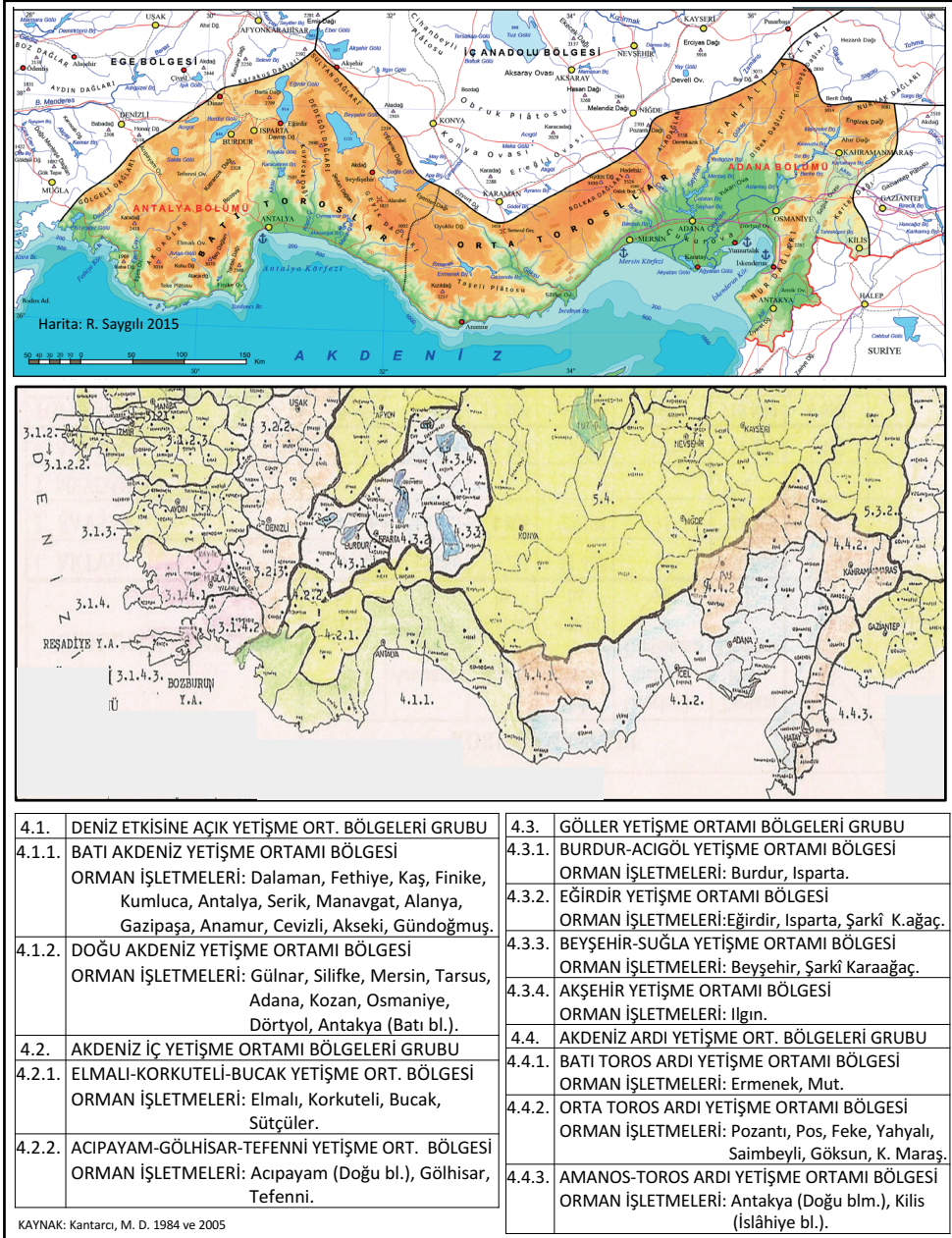
KAYNAK: Karataç. N. D. 2005

Tablo 4.3. Ege coğrafya bölgesi orman yetiştirme ortamı bölgesel sınıflandırması

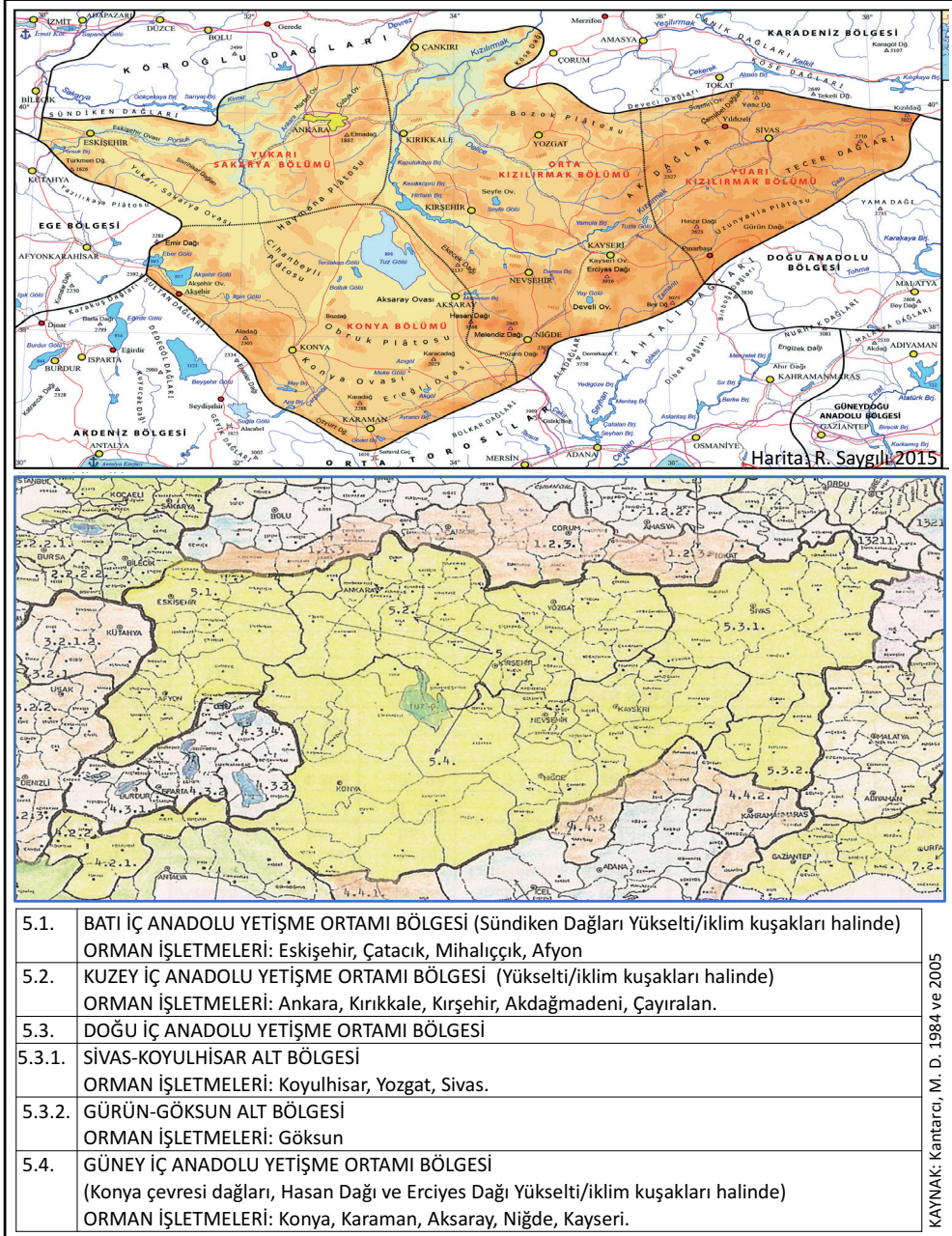
	3.1. BATI EGE BÖLÜMÜ 3.1.1. KUZEBATİ EGE YETİŞME ORTAMI BÖLGESİ ORMAN İŞLETMELERİ: Edremit, Bergama, Akhisar. 3.1.2. İZMİR ÇEVRESİ YETİŞME ORTAMI BÖLGELERİ GRUBU 3.1.2.1. YAMANLAR DAĞI-MANİSA DAĞI YETİŞME ORTAMI BÖLGESİ ORMAN İŞLETMELERİ: İzmir, Manisa. 3.1.2.2. ÇEŞME-KARABELİN DAĞI YETİŞME ORTAMI BÖLGESİ ORMAN İŞLETMELERİ: İzmir. 3.1.2.3. BOZDAĞ YETİŞME ORTAMI BÖLGESİ ORMAN İŞLETMELERİ: Bayındır, İzmir. 3.1.3. AYDIN DAĞLARI YETİŞME ORTAMI BÖLGESİ ORMAN İŞLETMELERİ: Aydın, Nazilli. 3.1.4. GÜNEYBATI EGE YETİŞME ORTAMI BÖLGELERİ GRUBU 3.1.4.1. MENTEŞE DAĞLARI YETİŞME ORTAMI BÖLGESİ ORMAN İŞLETMELERİ: Milas, Yatağan, Muğla, Kavaklıdere, Yılanlı. 3.1.4.2. BALAN DAĞI-BABA DAĞ YETİŞME ORTAMI BÖLGESİ ORMAN İŞLETMELERİ: Marmaris, Köyceğiz. 3.1.4.3. REŞADİYE (Datça)-BOZBURUN YARIMADALARI YETİŞME ORTAMI BÖLGESİ ORMAN İŞLETMELERİ: Marmaris. 3.2. İÇ EGE BÖLÜMÜ 3.2.1. KUZEY İÇ EGE YETİŞME ORTAMI BÖLGELERİ GRUBU 3.2.1.1. GÖRDES YETİŞME ORTAMI BÖLGESİ ORMAN İŞLETMELERİ: Gördes, Demirci. 3.2.1.2. EMET YETİŞME ORTAMI BÖLGESİ ORMAN İŞLETMELERİ: Simav, Emet, Tavşanlı, Kütahya, Gediz. 3.2.2. ORTA İÇ EGE YETİŞME ORTAMI BÖLGESİ ORMAN İŞLETMELERİ: Uşak, Çal, Denizli. 3.2.3. GÜNEY İÇ EGE YETİŞME ORTAMI BÖLGESİ ORMAN İŞLETMELERİ: Eskere, Tavas, Acipayam (Batı blm.), Çameli.
--	--

KAYNAK: Kantarcı M. D. 1984 ve 2005

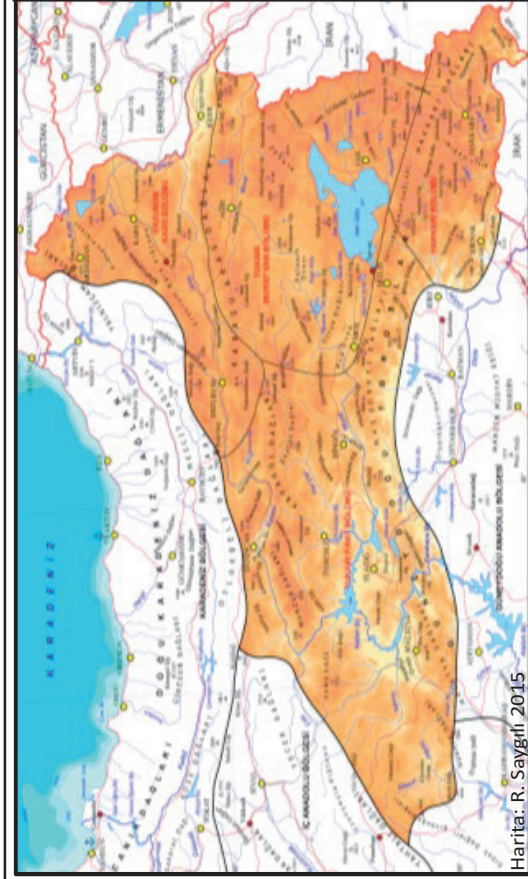
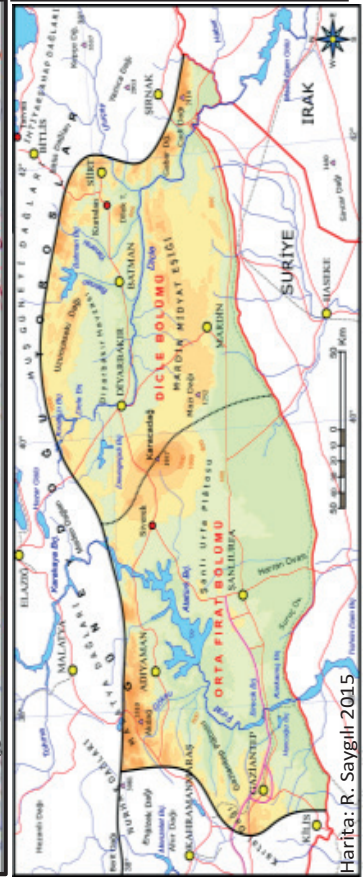
Tablo 4.4. Akdeniz coğrafya bölgesi orman yetiştirme ortamı bölgesel sınıflandırması

Tablo 4.5. İç Anadolu coğrafya bölgesi orman yetiştirme ortamı bölgesel sınıflandırması

Tablo 4.6. Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu coğrafya bölgeleri orman yetiştirme ortamı bölgesel sınıflandırması

	6. DOĞU ANADOLU BÖLGESİ 6.1. KARS YETİŞTİRME ORTAMI BÖLGESİ ORMAN İŞLETMELERİ: Olm, Şenkaya, Güle, Arslanlı, Sarıkamış 6.2. ERZURUM - ERZURUM - AĞRI YETİŞTİRME ORTAMI BÖLGESİ ORMAN İŞLETMELERİ: Erzurum, Erzurum 6.3. MALATYA - MUŞ YETİŞTİRME ORTAMI BÖLGESİ ORMAN İŞLETMELERİ: Adıyaman, Elazır, Tunceli, Bingöl, Muş 6.4. VAN - HAKKÂRİ YETİŞTİRME ORTAMI BÖLGESİ ORMAN İŞLETMELERİ: Bitlis, Hakkâri
	7. GÜNEYDOĞU ANADOLU BÖLGESİ 7.1. DİYARBAKIR - SİRT YETİŞTİRME ORTAMI BÖLGESİ ORMAN İŞLETMELERİ: Diyarbakir (Diyarbakir Bölümü), Sirt 7.2. GAZİANTEP - Ş. URFA - MARDİN YETİŞTİRME ORTAMI BÖLGESİ ORMAN İŞLETMELERİ: Kilis (Doğu Bölümü), Gaziantep

KAYNAK: M. D. Kantarcı 1984 ve 2005

Tablo 4 serisi dikkatle incelendiğinde;

(1) Orman işletmelerimizin ormanların coğrafı yayılışına ekolojik yapıya bağlı olarak deniz etkisi alan dağlık arazide daha fazla sayıda olduğu, kurak ve karasal iklim bölgelerinde daha az sayıda oldukları görülmektedir.

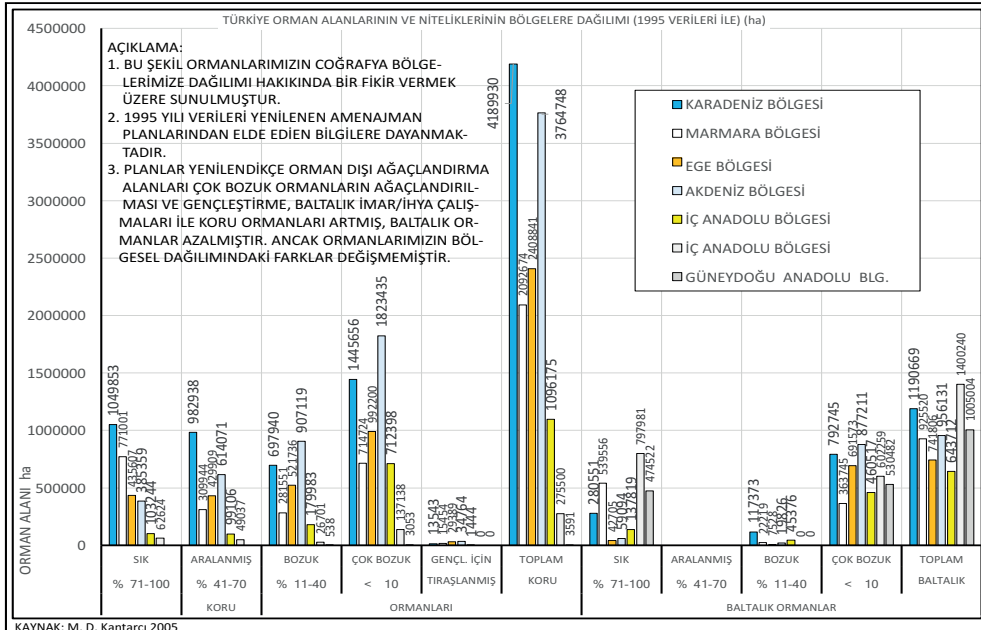
(2) Örnek olarak; Karadeniz Bölgesinde 82 orman işletmesi vardır. Bunlardan 25 tanesi deniz etkisi altındaki arazide, 43 tanesi dağlık ve yüksek dağlık arazide, 14 tanesi de deniz etkisini alamayan “Karadeniz ardı” arazisinde bulunmaktadırlar. Coğrafya bölgelerimizin ekolojik yapılarına göre orman işletmelerimizin dağılımı diğer bölgelerimizde de Karadeniz bölgemize benzemektedir.

(3) Türkiye’nin orman işletmeleri, ülkemizin ekolojik özelliklerine bağlı olarak, orman varlığına ve ağaç türlerinin yayılışına göre kurulmuştur. Her işletmemizde orman kuran farklı ağaç türlerimiz için uygulanacak olan farklı silvikültürel (Bakım, gençleştirme,

ağaçlandırma idare süresi, üretim vd.) ve koruma (Böcek vd zararlılar ile yangın vb.) işlemleri de farklıdır. Aynı ağaç türü (Örnek olarak; Doğu Kayını, Karaçam, Sarıçam, Kızılcıam) için yan yana iki orman işletmesinde dahi uygulanması gereken işlemler farklıdır. Bu özelliklere bağlı olarak ormanlarımızın işletilmesi ve ekonomik yapıları ile gelirleri de farklıdır.

(4) Bu özelliklerinden ötürü orman işletmelerinde görev alan orman mühendisleri vd personel konuları ile ilgili iyi eğitim görmüş, uzmanlaşmış kişiler olmalıdır. Mühendislerin ve personelin kısa sürelerde yer değiştirmeleri meslek birikimleri bakımından arzu edilmez.

(5) Orman teşkilâtının kuruluşu ve işleyişi arazinin ve ağaç türlerinin özelliklerine uygun ve özgü olup, akarsu havzalarına göre bir düzenleme “Orman Teşkilâtına” uygun değildir.

Şekil 2. Türkiye ormanlarının niteliklerine göre coğrafya bölgelerine dağılımı (1995 verileri ile)

Tablo 5. Türkiye orman alanlarının niteliklerine göre coğrafya bölgelerimize dağılımı (1995 verileri ile)

5. TÜRKİYE’NİN ORMAN VARLIĞININ DÖNEMSEL GELİŞİMİ VE AĞAÇLANDIRMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜNÜN YENİDEN KURULMASI GEREĞİ

Türkiye’nin orman varlığı (alan olarak); 1962-73 döneminde 20,199 milyon ha olarak belirlenmiş olup, 1973-99 döneminde 20763 ha’a, 1999-2004 döneminde 21189 milyon ha’a ulaşmıştır. Bu alan artışına, çalışmış ve amenajman planlarında orman dışı bırakılmış olan alanlarda yapılmış ağaçlandırmaların plan kapsamına alınması sebep olmuştur. Orman alanının 2004-2012 döneminde 21678 milyon ha’a ulaşması, çalışmış alanlardaki ağaçlandırmaların orman amenajman planlarına alınması ile mümkün olabilir. **Ancak bu katkı iyi irdelenmelidir.** 2012-2015 döneminde orman alanının 22343 milyon ha’a yükseltilmesi tartışmalı-

dır (Tablo 6, 7, 8 ve şekil 3 ile 4). Yukarıda belirtildiği gibi; Türkiye orman varlığı dönemsel olarak dikkat çekici bir gelişme göstermiştir. Orman alanındaki artış çalışmış ve orman dışı bırakılmış alanların ağaçlandırılmasından kaynaklanmaktadır (Yol kenarı ağaçlandırmalarından değil).

Orman yapısının değişimi, diğer bir deyimle, koru ormanlarındaki alan artışı;

(1) Ağaçlandırmalara (Çalışmış ve çok bozuk baltalık ormanların ağaçlandırılması),

(2) Baltalık imar/ihya (Yenileme) çalışmalarına ve bu ormanların “Sürgün korusu” olarak koru ormanlarına eklenmesine bağlıdır.

Türkiye’nin orman varlığının alan gelişimi, 1963-70 dönemi orman amenajman planlarına göre derlenmiş olan orman envanteri (OGM 1980) verileri esas alınarak değerlendirilmiştir.

Tablo 6. Türkiye orman varlığının alan ve oran olarak dönemsel değişimi

DÖNEMLER	KORU	BALTALIK	TOPLAM	DÖNEMLER	KORU	BALTALIK
	ha	ha	ha		%	%
1962-1973	10 934 607	9 264 689	20 199 296	1962-1973	0,54	0,46
1973-1999	14 418 340	6 344 908	20 763 248	1973-1999	0,69	0,31
1999-2004	15 439 595	5 749 152	21 188 747	1999-2004	0,73	0,27
2004-2012	17 260 592	4 417 542	21 678 134	2004-2012	0,80	0,20
2012-2015	19 619 718	2 723 217	22 342 935	2012-2015	0,88	0,12
				FARK	0,34	-0,34

KAYNAK: T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Orman Gnl. Md’lüğü
TÜRKİYE ORMAN VARLIĞI 2015 verilerinden derlenip, düzenlenmiştir

Tablo 7. Dönemsel değişimin alan ve oran olarak farkı

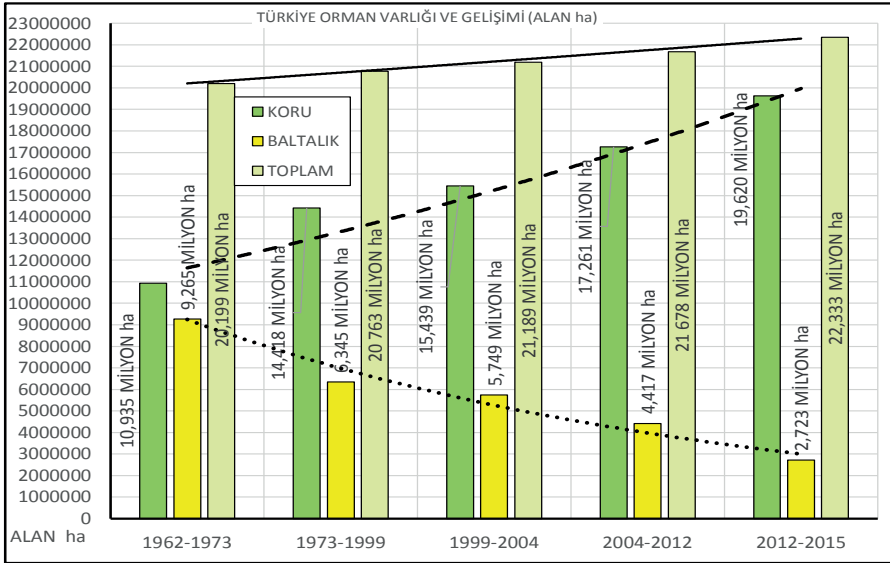
DÖNEMLERE GÖRE ARTIŞ	ALAN	ORAN
	ha	%
1962-1973	0	0,00
1973-1999	563 952	0,03
1999-2004	989 451	0,05
2004-2012	1 478 838	0,07
2012-2015	2 143 639	0,11

AÇIKLAMA:

1. 1962-73 dönemine göre 2012 yılına kadar geçen 50 yılda orman alanının % 7 oranında artmış olması geniş alanlarda yapılmış olan ağaçlandırmalara bağlıdır.

2. Amenajman planları yenilendikçe çalışmış ve orman dışı bırakılmış alanlardaki ağaçlandırmalar da orman varlığına eklenmiştir.

3. 2012-2015 arasında orman alanındaki % 4 oranında (% 11-%7) artışın nasıl olduğunun açıklanması gerekir. Bu artış tartışmalıdır.

Şekil 3. Orman varlığının alan ve oran olarak dönemsel değişiminin karşılaştırılması

5.1. ORMAN VARLIĞININ 1963-1970 DÖNEMİNE GÖRE 1970-1995 ARASINDAKİ GELİŞİMİ

Türkiye'nin orman varlığının 1963-70 envanterine (OGM 1980) göre 1995 yılında ulaştığı alan tablo 6, 7 ile 8, ve şekil 3 ile 4'te verilmiştir. Türkiye ormanlarının 2004-2012 ve 2012-2015 dönemlerindeki artışına ait değerler tartışmalıdır. Türkiye ormanlarının gelişiminin dönemlere göre incelenip, karşılaştırılması bu tartışmalı verilere açıklık getirecektir.

Tablo 8'deki karşılaştırmada dikkat çekici değişim;

- (1) Orman alanı 503 826 ha artmıştır.
- (2) 6831 sayılı Orman Kanunu'nu 2/B maddesi uyarınca 473 918 ha alan orman rejimi dışına çıkarılmıştır. Bu alan toplam 20 199 296 ha orman alanından düşülmüştür.
- (3) Orman dışı ağaçlandırma (Çalışmış orman artıkları) 503 826+473 918=977 744 ha'dır.

(4) Çok bozuk durumdaki orman alanlarında yapılan ağaçlandırma 1 580 077 ha'dır.

(5) Toplam ağaçlandırma alanı 2 557 821 ha'dır.

(6) Kapalılığı %71-100 arasında olup, sürgün korusuna aktarılan orman alanı 346 748 ha'dır.

(7) Koru ormanı alanındaki artış toplam 2 904 569 ha'dır.

Bu karşılaştırmalar 2003 yılı envanter verileri olarak değerlendirilmiş ve yayınlanmıştır (M.D. Kantarcı 2005).

5.2. ORMAN VARLIĞININ 1963-1970 DÖNEMİNE GÖRE 1970-1999 DÖNEMİNDEKİ GELİŞİMİ

1970-1999 dönemi verileri yenilenen orman amenajman planlarında orman dışı ağaçlandırma alanlarının ve çok bozuk ormanların ağaçlandırılması ile koruya dönüştürülen alanları ve de kapalılığı % 71-100 değerine

ulaşmış baltalık ormanların “Sürgün korusu” olarak koru ormanlarına eklenmesini kapsamaktadır (Tablo 8, 9). Bu karşılaştırmadaki değişime göre;

- (1) Orman alanı görünüşte 563 952 ha artmıştır. Gerçek artış orman rejimi dışına çıkarılan 2/B alanları ile birlikte değerlendirilmelidir. Gerçek artış 1 037 870 ha’dır.
- (2) 6831 sayılı Orman Kanunu’nu 2/B maddesi uyarınca 473 918 ha alan orman rejimi dışına çıkarılmıştır. Orman alanı 473 918 ha azaltılmış, ama envanterden düşülmemiştir.
- (3) Orman dışı ağaçlandırma (Çalılaşmış orman artıkları) $563\ 952 + 473\ 918 = 1\ 037\ 870$ ha’dır.
- (4) Çok bozuk durumdaki orman alanlarında yapılan ağaçlandırma 1 556 120 ha’dır.
- (5) Toplam ağaçlandırma alanı 2 593 990 ha’dır.
- (6) Kapalılığı %71-100 arasında olup, sürgün korusuna aktarılan orman alanı 889 743 ha’dır.
- (7) Koru ormanı alanındaki artış toplam 3 483 733 ha’a ulaşmıştır. Böylece orman alanı 20 763 248 ha’a, koru ormanı alanı da 14 418 340 ha’a ulaştırılmıştır.

5.3. ORMAN VARLIĞININ 1963-1970 DÖNEMİNE GÖRE 1999-2004 DÖNEMİNDEKİ GELİŞİMİ

1999-2004 dönemi verileri de orman amenajman planlarında orman dışı ağaçlandırma alanlarının ve çok bozuk ormanların ağaçlandırılması ile koruya dönüştürülen alanları ve de kapalılığı % 71-100 değerine ulaşmış baltalık ormanların “Sürgün korusu” olarak

koru ormanlarına eklenmesini kapsamaktadır (Tablo 9). Bu karşılaştırmadaki değişime göre;

- (1) Orman alanı görünüşte 425 499 ha artmıştır. Gerçek artış orman rejimi dışına çıkarılan 2/B alanları ile birlikte değerlendirilmelidir. Gerçek artış 899 417 ha’dır.
- (2) 6831 sayılı Orman Kanunu’nu 2/B maddesi uyarınca 473 918 ha alan orman rejimi dışına çıkarılmıştır. Orman alanı 473 918 ha azaltılmış ama envanterden düşülmemiştir.
- (3) Orman dışı ağaçlandırma (Çalılaşmış orman artıkları) $425\ 499 + 473\ 918 = 899\ 417$ ha’dır.
- (4) Çok bozuk durumdaki orman alanlarında yapılan ağaçlandırma 13 029 ha’dır.
- (5) Toplam ağaçlandırma alanı 912 446 ha’dır.
- (6) Kapalılığı %71-100 arasında olup, sürgün korusuna aktarılan orman alanı 108 809 ha’dır.
- (7) Koru ormanı alanındaki artış toplam 1 021 245 ha’a ulaşmıştır.

Böylece orman alanı 21 188 747 ha’a, koru ormanı alanı da 15 439 595 ha’a ulaştırılmıştır.

Bu dönemde ulaşılan başarı; geçmiş yıllardaki çalışmaları da kapsamakta olup, “Türk Ormancılığının” yüz akıdır.

5.4. ORMAN VARLIĞININ 1999-2004 DÖNEMİNE GÖRE 2004-2012 DÖNEMİNDEKİ GELİŞİMİ

2004-2012 döneminde orman alanlarının gelişimi hakkında veriler tartışmalıdır. Bu sebeple orman alanlarındaki artış hesapları 1999-2004 dönemi verileri ile karşılaştırılarak değerlendirilmiştir (Tablo 10).

- (1) 2004-2012 arasındaki 8 yılda orman alanındaki artışın 489 387 ha olduğu,
- (2) Bozuk baltalık ormanlarında da 927 544 ha alanın ağaçlandırıldığı,
- (3) Toplam ağaçlandırılan alanın 1 416 931 ha olduğu hesaplanmaktadır.
- (4) 489 387 ha alanın 8 yılda ağaçlandırılabilmesi için yılda ortalama 61 173 ha orman dışı ağaçlandırma yapılmış olması gerekir. Toplam 1 416 931 ha alanın ağaçlandırılabilmesi için de yılda ortalama 117116 ha ağaçlandırmanın yapılmış olması gerekir. Bu ağaçlandırma miktarları tartışmalıdır.
- (5) Kapalılığı > % 71 olan baltalık ormanlardan da 404 066 ha alanın da “Sürgün korusu” olarak koru ormanlarına kaydırıldığı belirtilmiştir. Bu “Sürgün korusu” miktarları da tartışmalıdır.

5.5. ORMAN VARLIĞININ 2004-2012 DÖNEMİNE GÖRE 2012-2015 DÖNEMİNDEKİ GELİŞİMİ

2012-2015 döneminde orman alanlarının gelişimi hakkındaki veriler de tartışmalıdır. 2004-2012 dönemi verilerine göre 2012-2015 dönemi verileri karşılaştırılarak değerlendirilmiştir (Tablo 6, 7, 11).

- (1) 2012-2015 arasındaki 3 yılda orman alanındaki artışın 664 801 ha olduğu,
- (2) Bozuk baltalık ormanlarında da 1 202 472 ha alanın ağaçlandırıldığı,
- (3) Toplam ağaçlandırılan alanın 1 867 723 ha olduğu (Olmaması gerektiği) hesaplanmaktadır.
- (4) 664 801 ha alanın 3 yılda ağaçlandırılabilmesi için yılda ortalama 221 600 ha orman dışı ağaçlandırma yapılmış olma-

sı gerekir. Toplam 1 867 723 ha alanın ağaçlandırılabilmesi için de yılda ortalama 622 574 ha ağaçlandırmanın yapılmış olması gerekir. Yıllık olarak bu kadar alanda ağaçlandırma miktarları inandırıcı değildir.

- (5) Kapalılığı > % 71 olan baltalık ormanlardan da 491 853 ha alanın da “Sürgün korusu” olarak koru ormanlarına kaydırıldığı belirtilmiştir. Bu “Sürgün korusu” miktarları da tartışmalıdır.

5.6. AĞAÇLANDIRMA İLE KAZANILAN ÇALIŞMIŞ ARAZİ VE VERİMLİ DURUMA GETİRİLEN ORMAN ALANLARINA AİT BİR ÖRNEK (1963-1989)

Türkiye’de çok bozuk ormanlar ile çok bozuk baltalıkların ve orman dışı bırakılmış çalışmış eski orman alanlarının ağaçlandırılması için 1963-1989 dönemi bir örnek olarak değerlendirilmiştir. Bu dönemde kapalılığı > % 71 olan baltalık ormanlarından bir bölümü “Sürgün korusu” olarak koru ormanları kapsamına alınmıştır. Küçümsemeyecek bir alanda da gençleştirme yapılmıştır. Bu 1963-1989 dönemi amenajman planlarının yenilenmesi ile 1995-2003 dönemi verilerinde ortaya çıkmıştır (Tablo 8). Bu dönemde ağaçlandırma alanları “Ağaçlandırma Genel Müdürlüğü’nün” kurulması ile hızla genişletilmiş ve 3 milyon ha’a yakın bir orman alanı verimli duruma getirilmiştir (Tablo 12 ve şekil 5).

- (1) Plan (5 yıllık) dönemlerinden önce toplam ağaçlandırılan alan (Toprak koruma ağaçlandırmaları dahil) 125 335 ha,
- (2) I. 5 yıllık plan döneminde (1963-1967) toplam ağaçlandırılan alan (Toprak koruma ağaçlandırmaları dahil) 188 415 ha,

- (3) II. 5 yıllık plan döneminde (1968-1972) toplam ağaçlandırılan alan (Toprak koruma ağaçlandırmaları dahil) 114 409 ha,
- (4) III. 5 yıllık plan döneminde (1973-1977) toplam ağaçlandırılan alan (Toprak koruma dahil) 164 490 ha,
- (5) Ağaçlandırma Genel Müdürlüğü'nün kurulması ile IV. Plan döneminde 1978+1979-1983) toplam ağaçlandırılan alan (Toprak koruma ağaçlandırmaları dahil) 283 301 ha olup,
- (6) 1984-1988 arasında yıllık 100 235-128 308 ha arasında alan ağaçlandırılmıştır (Toprak koruma ağaçlandırmaları dahil). 1989 yılı ağaçlandırma alanı tam kesinleşmemiş sayı olup, 136 000 ha olarak verilmiştir.
- (7) Bu verilere göre toplam 1 597 765 ha alanın ağaçlandırıldığı, 712 304 ha alanda gençleştirme yapıldığı, 349 462 ha baltalık ormanda "Baltalık imar ve yenileme" yapıldığı, toplam 2 659 531 ha orman alanının verimli duruma getirildiği, ayrıca 54 640 ha orman içi ve orman üstü alanda da mer'a islahı yapıldığı belirtilmiştir (Tablo 12 ve şekil 5).
- (8) Ağaçlandırma, gençleştirme ve baltalık imar/yenileme (İhya) çalışmaları 1990

yılından itibaren ödenek yetersizliği (PKK isyanı ve ekonomik kriz) sebebi ile aksamalara uğramışsa da, 1995 yılı itibariyle 2 557 821 ha alanın ağaçlandırıldığı, 346 748 ha baltalık ormanın "Sürgün korusu olarak" koru ormanına eklendiği ve toplam 2 904 569 ha orman alanının verimli duruma getirildiği belirlenmiştir (Yenilenen orman amenajman planları ile elde edilen verilere göre) (Tablo 8, 12 ve şekil 5).

- (9) Bu dönemde çalıştığı için orman amenajman planlarına alınmamış veya orman dışı bırakılmış olan 977 744 ha alan ağaçlandırılmıştır. Ancak 6831 sayılı Orman Kanunu'nun 2/B maddesi uyarınca "Orman rejimi dışına çıkarılan" 473 918 ha alan eksilince "Orman dışı ağaçlandırmalar ile kazanılan alan (Orman alanındaki artış) 503 826 ha olarak belirlenmiştir (Tablo 9).
- (10) Tablo 9 ile 12 ve şekil 5'te verilen bilgiler, Orman Bakanlığının ve Ağaçlandırma Genel Müdürlüğünün "Türkiye'nin devamlılığın sağlamak" bakımından önemini göstermektedir. Bu sebeplerden ötürü "Ağaçlandırma Genel Müdürlüğü" etkin bir taşra teşkilatı ile yeniden kurulmalıdır.

Tablo 8. Türkiye'nin orman varlığının "1963-1970 ve "1970-1999" dönemlerindeki ölçmelere göre alan olarak durumu ve karşılaştırılması

	KORU ORMANLARI			BALTALIK ORMANLAR			TOPLAM			ORMAN ALANI			TÜRKİYE		
	NORMAL KAPALI	BOŞLUKLU /BOZUK	TOPLAM	NORMAL KAPALI	BOŞLUKLU /BOZUK	TOPLAM	NORMAL KAPALI	BOŞLUKLU /BOZUK	TOPLAM	ORMAN ALANI	TOPLAM	ORMAN ALANI	ALANI	ALANI	ha
1973	6 176 899	4 757 708	10 934 607	2 679 558	6 585 131	9 264 689	8 856 457	11 342 839	20 199 296	26,26	76 909 430	27,00	76 909 430	76 909 430	ha
1999	8 237 753	6 180 587	14 418 340	1 789 815	4 555 093	6 344 908	10 027 568	10 735 680	20 763 248	27,00	76 909 430	27,00	76 909 430	76 909 430	ha
FARK ha	2 060 854	1 422 879	3 483 733	-889 743	-2 030 038	-2 919 781	1 171 111	-607 159	563 952		ALAN ha		77 945 200	890 300	ha
AGACLANDIRMA	1 171 111	1 422 879	2 593 990								TÜRKİYE		77 945 200	890 300	ha
SÜRGÜN KORUSU	889 743			889 743							ORMAN DIŞINA		2/B -473 918	145 470	ha
				1 556 120	1 556 120						GERÇEK ARTIŞ		1 037 870	76 909 430	ha
				1 037 870	AGACLANDIRILAN										ha
				2 593 990											ha

KAYNAK: Kantarcı, M. D. 2005 (sh. 56, şkl. 17). OGM 1980 ve 2003 verilerinden derlenip, düzenlenmiştir.

M. DOĞAN KANTARCI

Tablo 9. Türkiye'nin orman varlığının "1963-1970 ve "1999-2004" dönemlerindeki ölçmelere göre alan olarak durumu ve karşılaştırılması

	KORU ORMANLARI			BALTALIK ORMANLAR			TOPLAM			ORMAN ALANI			TÜRKİYE		
	NORMAL KAPALI	BOŞLUKLU /BOZUK	TOPLAM	NORMAL KAPALI	BOŞLUKLU /BOZUK	TOPLAM	NORMAL KAPALI	BOŞLUKLU /BOZUK	TOPLAM	ORMAN ALANI	TOPLAM	ORMAN ALANI	ALANI	ALANI	ha
1999	8 237 753	6 180 587	14 418 340	1 789 815	4 555 093	6 344 908	10 027 568	10 735 680	20 763 248	27,00	76 909 430	27,55	76 909 430	76 909 430	ha
2004	8 940 215	6 499 380	15 439 595	1 681 006	4 068 146	5 749 152	10 621 221	10 567 526	21 188 747	27,55	76 909 430	27,55	76 909 430	76 909 430	ha
FARK ha	702 462	318 793	1 021 255	-108 809	-486 947	-595 756	593 653	-168 154	425 499		ALAN ha		77 945 200	890 300	ha
AGACLANDIRMA	593 653	318 793	912 446								TÜRKİYE		77 945 200	890 300	ha
SÜRGÜN KORUSU	108809			108 809							2/B -473 918		145 470	76 909 430	ha
				13 029	13 029						BARAJLAR		145 470	76 909 430	ha
				899 417	AGACLANDIRILAN										ha
				912 446											ha

KAYNAK: OGM 1999 ve 2004 verilerinden derlenip, düzenlenmiştir.

M. DOĞAN KANTARCI

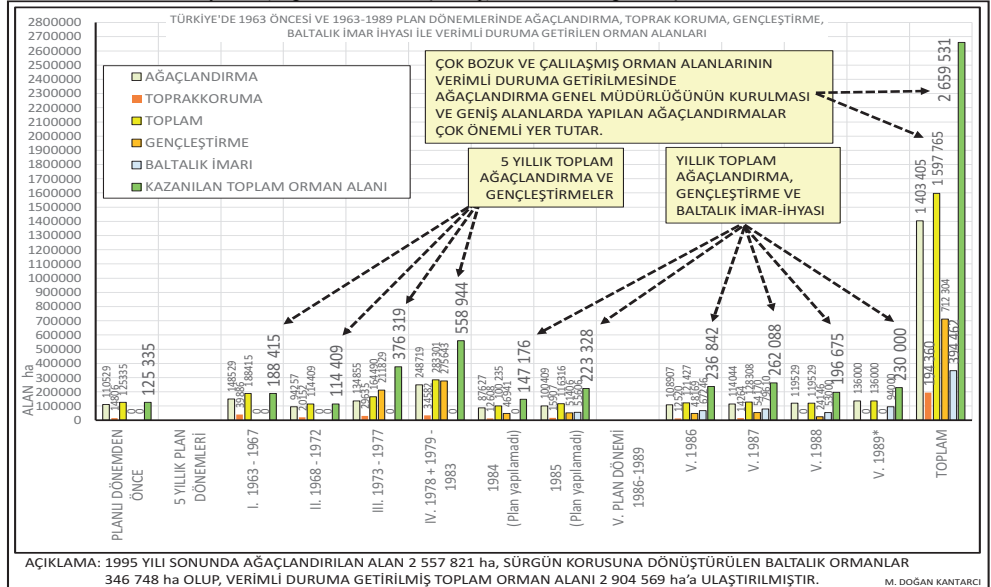
ACIKLAMA: 1963-1970 envanterine göre 1999 ile 2004 orman verileri karşılaştırılmış alanlar ile bozuk baltalıkta 2 593 990+912 446 = 3 506 436 ha ağaçlandırma yapıldığı hesaplanmaktadır. 1995 envanter verilerine göre (Kantarcı 2003 değerlendirmesi) ağaçlandırılmış alan 2 557 821 ha hesaplanmıştır. 1995 ile 2004 arasında 10 yılda 950 000 ha ağaçlandırma yapılmış olmalıdır (Yılda 95 000-100 000 ha). Ayrıca plan yenilemelerindeki alan artışlarını da hesaba katmak gerekir.

Tablo 12. Planlı dönemden önce ve 1963-1989 plan dönemlerinde ağaçlandırma, toprak koruma, gençleştirme, baltalık imar/ihyası (sürgün korularına dönüştürme) ile verimli duruma getirilmiş bozuk, çok bozuk veya çalılaştırılmış orman alanları ile mer'a Islâhı yapılmış alanlar

AÇIKLAMA 4. AĞAÇLANDIRMALAR VE TOPRAK KORUMA ÇALIŞMALARI ÇOK BOZUK ORMANLAR VE ORMAN DIŞI BIRAKILMIŞ OLAN ÇALIŞMIŞ ORMAN ARTIKLARINDA (Orman alanında artış) YAPILMIŞTIR.						TOPLAM GERİYE KAZANILAN ORMAN ALANI	YILLIK GERİYE KAZANILAN ORMAN ALANI	MER'A İSLÂHI
DÖNEMLER	AĞAÇLANDIRMA ha	TOPRAK KORUMA ha	TOPLAM AĞAÇLANDIRMA TOPRAK KORUMA ha	GENÇLEŞTİRME ha	BALTALIK İMAR VE YENİLEME ha	ha	ha	ha
PLANLI DÖNEMDEN ÖNCE	110 529	14 806	125 335	---	---	125 335		961
5 YILLIK PLAN DÖNEMLERİ								
I. 1963 – 1967	148 529	39 886	188 415	---	---	188 415	37 683	7 000
II. 1968 – 1972	94 257	20 152	114 409	---	---	114 409	22 882	5 682
III. 1973 – 1977	134 855	29 635	164 490	211 829	---	376 319	74 264	13 925
IV. 1978 + 1979 – 1983	248 719	34 582	283 301	275 643	---	558 944	93 157	17 190
1984 (Plan yapılmadı)	87 627	12 608	100 235	46 941	---	147 176	147 176	1 838
1985 (Plan yapılmadı)	100 409	15 907	116 316	51 406	55 606	223 328	223 328	3 395
V. PLAN DÖNEMİ 1986-1989								
V. 1986	108 907	12 520	121 427	48 169	67 246	236 842	236 842	2 189
V. 1987	114 044	14 264	128 308	54 170	79 610	262 088	262 088	2 460
V. 1988	119 529	---	119 529	24 146	53 000	196 675	196 675	
V. 1989*	136 000	---	136 000	---	94 000	230 000	230 000	
TOPLAM	1 403 405	194 360	1 597 765	712 304	349 462	2 659 531		54 640
VI. 1990-1994 ÖNGÖRÜLEN	646 270	166 000	812 270	314 529	492 027	1 618 826	323 765	40 000
ORMANCILIK ANA PLANINDA	3 078 970	1 748 800	4 827 770	1 441 029	2 397 027	8 665 826	433 291	640 000
ÖNGÖRÜLEN 1990-2009	3 078 970 + 1 748 800 =		4 827 770					
AÇIKLAMA 1.:	1990 YILINDAN SONRA AĞAÇLANDIRMALAR İÇİN ÖDENEK AYRILMAMIŞTIR.							
AÇIKLAMA 2.:	1992 YILINDA 27321 ha ALANIN AĞAÇLANDIRILMASI İÇİN ÖDENEK AYRILMIŞTIR.							
1992	23 661	3 660		---	---	27 321	27 321	
	(Yeşil kuşak 4246 ha dahil)							
1993	66 000	5 000						
BÜTÇEYE KONULAN	ÖDENEK	BAKIM	AÇIKLAMA 5. PKK İLE MÜCADELE İÇİN AYRILAN BÜTÇE 1990 YILINDA AĞAÇLANDIRMALARLA ÖDENEK AYRILMASINI ENGELLEMİŞTİR. SONRAKİ YILLARDA AĞAÇLANDIRMA KONUSU BİRAZ DA GÖZARDI EDİLMİŞTİR.					
AÇIKLAMA 3.:	1993 YILINDA ÖDENEK AYRILMASINA RAĞMEN DIŞ KAYNAKLI PROJELERDEN PEK AZ AĞAÇLANDIRMA YAPILABİLMIŞTİR.							
AÇIKLAMA 6.:	1995 YILI SONUNDA AĞAÇLANDIRILAN ALAN 2 557 821 ha, SÜRGÜN KORUSUNA DÖNÜŞTÜRÜLEN BALTALIK ORMANLAR 346 748 ha OLUP, VERİMLİ DURUMA GETİRİLMİŞ TOPLAM ORMAN ALANI 2 904 569 ha'ya ULAŞTIRILMIŞTIR.							

M. DOĞAN KANTARCI

M. DOĞAN KANTARCI

Şekil 4. Türkiye’de 1963 öncesi ve 1963-1989 plan dönemlerinde ağaçlandırma, toprak koruma, gençleştirme, baltalık imar ve ihyası ile (sürgün korusuna dönüştürülüp) verimli duruma getirilmiş orman alanları

7. ORKÖY GENEL MÜDÜRLÜĞÜ YENİDEN KURULMALIDIR

Orman köylülerinin desteklenmesi ve köylerin yerinde kalkındırılması için kurulmuş olan “Orman ve Köy İlişkileri (ORKÖY) Genel Müdürlüğü” kapatılıp, bir daire başkanlığı haline getirilmiştir. Ancak bir genel müdürlük olarak işlev kapasitesi de daralmıştır. Çiftçi ve köylünün desteklenmemesi, yerinde kalkındırılmaması, göçlere sebep olmuştur. Orman içi ve kenarı köylüleri de göç etmişlerdir. Bu durum bir yandan hayvancılığı ve arıcılığı çok olumsuz etkilemiş, üretim çok azalmıştır. Öte yandan orman işletmelerinin iş gücü olarak çalışan köylü sayısı da azalmıştır. ORKÖY yeniden kurulmalı ve kentlerin varoşlarına göçmüş olan orman köylüsünün tüketici olmaktan çıkarılıp, köye dönüşü ve üretici olması sağlanmalıdır.

8. ORMAN TEŞKİLÂTININ GÖREVLERİ ÖZEL SEKTÖRE DEVREDİLEMEZ

Türkiye orman varlığını daha da geliştirmek zorundadır (Tablo 5 ve şekil 1, 2, 3). Türkiye’de ormanları ve orman işletmelerinin “Planlama, silvikültür uygulamaları ve damga, kesim, yol yapımı ve nakliyat, yangın ve zararlılardan koruma vb” işlevlerini özel sektörün kullanımına açacak yaklaşımlar ve girişimler çok tehlikelidir. Bu görevlerin “Özel sektör” tarafından yapılması, orman işletmelerinin de özel sektörün çalışmalarını denetlemesi gibi görüşler ve teklifler ciddiye alınamaz. Çünkü “Ormancılık mesleği” sadece orman fakültelerinde öğretilen bilgiler ile yapılabilen bir meslek değildir. Orman şefliklerinde, ağaçlandırmalarda, fidanlıklarda, orman işletmelerinde ve mesleğin diğer görev yerlerindeki uygulamalarda çalışmış olmak, ormancılığın işleyişini (Meslek bilgisi, işletmecilik ve hukuk bilgisi) görüp,

öğrenip, yaparak ayrıca ihtisaslaşmak gerekir. Bu meslek uygulamasında çalışmamış, dolayısı ile ihtisaslaşmamış bir orman mühendisinin özel sektör çalışmalarını denetlemesi beklenemez. Ayrıca her dönemdeki siyasi baskılar, kayırmalar vb etkilerin de ne kadar zararlı ve önemli olduğu bilinmektedir. Ormancılık esas itibarıyla bir “Kamu hizmetidir”. Türkiye ormanlarını işletmek, yangın ve böcek afetlerinden korumak, geliştirmek, ağaçlandırmalar ile toprak koruma çalışmaları yapmak, topraklarını erozyondan korumak, tarım ve yerleşme/sanayi alanlarını sellerden korumak “Devlet’in” görevidir. Anayasamıza göre “Devlet hükümlerlik hakkını devredemez”. Bu hizmete devam edilmelidir. Ormancılığı özel sektöre açma girişimleri ülkenin varlığını ve devamlılığını telâfisi mümkün olmayan kayıplara ve tehlikelere götürür.

9. DEVLET SU İŞLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜNÜN GÖREVİ İLE ORMAN BAKANLIĞI VE ORMAN GENEL MÜDÜRLÜĞÜNÜN GÖREVLERİ FARKLIDIR

Orman Genel Müdürlüğünün görevi yukarıda belirtildiği gibi; Türkiye’nin ekolojik yapısına göre farklı orman ağaçlarından kurulmuş ormanların bakımını yapmak, geliştirmek, gençleştirmek, korumak ve işletmektir. Bu arada yağışların sellere dönüşmesi de önlenmekte ve su üretilmektedir. Suyu dört farklı havzaya akan bir dağlık bölgede ormanlar havzalara göre değil, ekolojik özelliklere (Yetiştirme ortamı yöreleri ve yükselti iklim kuşakları gibi) ve ağaç türlerine ve her ağaç türünün silvikültürel özelliklerine göre işletilir. Bu sebeple orman işletmeleri ve orman bölge müdürlükleri akarsu havzalarına göre düzenlenemezler.

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün görevleri ise akarsulardan gelen suları toplamak, biriktirmek ve tarım alanları ile yerleşim alanlarına aktarmak için gerekli mühendislik tesislerini planlamak ve yapmak/yaptırmak olarak özetlenebilir (Harita 9, 10 ve tablo 16).

Çok farklı alanlarda çalışan ve farklı uzmanlıkları gerektiren iki genel müdürlüğü birbirinin aynı bir teşkilât yapısında düzenlemek, ülkenin özelliklerini bilmeyen ve meslek uzmanlıkları hakkında da bilgisi olmayan, konulara ve ülkeye yabancı kişilerin işi olmalıdır (Tablo 15).

Tablo 15. Tarım ve Orman Bakanlığı kuruluş taslağı (2018))

TEŞKİLAT YAPISI							
BAKAN							
ÖZEL KALEM Md'lüğü				REHBERLİK VE TEFTİŞ Bşk'lığı			
BASIN VE HALKLA İLİŞKİLER MÜŞAVİRLİĞİ				İÇ DENETİM BİRİM BAŞKANLIĞI			
BAKAN YARDIMCILARI							
PERSONEL Gn.l. Md'lüğü							
HİZMET BİRİMLERİ	İLGİLİ KURULUŞLAR		BAĞLI KURULUŞLAR				
STRATEJİ GELİŞTİRME BAŞKANLIĞI	TOPRAK MAHSULLERİ OFİSİ Gn.l. Md'lüğü		DOĞA KORUMA VE				
HUKUK MÜŞAVİRLİĞİ	TARIM İŞLETMELERİ Gn.l. Md'lüğü		MİLLÎ PARKLAR Gn.l. Md'lüğü				
GIDA VE KONTROL Gn.l. Md'lüğü	ÇAY İŞLETMELERİ Gn.l. Md'lüğü		DEVLET SU İŞLERİ Gn.l. Md'lüğü				
BİTKİSEL ÜRETİM Gn.l. Md'lüğü	ET VE SÜT KURUMU Gn.l. Md'lüğü		ORMAN Gn.l. Md'lüğü				
HAYVANCILIK Gn.l. Md'lüğü	TARIMSAL VE KIRSAL KALKINMAYI		TÜRKİYE SU ENSTİTÜSÜ				
BALIKÇILIK VE SU ÜRÜNLERİ Gn.l. Md'lüğü	DESTEKLEME KURUMU		METEOROLOJİ Gn.l. Md'lüğü				
TARIM REFORMU Gn.l. Md'lüğü	AÇIKLAMA 1: (1) Bu taslakta DSİ Genel Müdürlüğü'nün bölge müdürlükleri 22 olarak belirlenmiştir. Orman Genel Müdürlüğü'nün de 28 olan bölge müdürlüğü sayısı 22'ye indirilmiştir. (2) Orman Genel Müdürlüğü'nü su havzalarına göre 22 bölge müdürlüğüne indirmek doğru değildir. Çünkü; Türkiye ormanları su havzalarına göre değil, coğrafya bölgelerimize (Ülkemizin ekolojik yapısına) göre dağılım göstermektedir. İşletmelerimiz ile bölge müdürlüklerimiz de bu yapıya göre düzenlenmiştir. (3) Taslağı düzenleyenlerin Türkiye'yi tanımadıkları, «Orman Teşkilatı» hakkında bilgilerinin olmadığı anlaşılmaktadır.						
TARIMSAL ARAŞTIRMALAR VE							
POLİTİKALAR Gn.l. Md'lüğü							
SU YÖNETİMİ Gn.l. Md'lüğü							
ÇÖLLEŞME VE EROZYONLA MÜCADELE							
Gn.l. Md'lüğü							
AVRUPA BİRLİĞİ VE DIŞ İLİŞKİLER							
Gn.l. Md'lüğü							
TÜTÜN VE ALKOL DAİRESİ Bşk'lığı							
ŞEKER DAİRESİ Bşk'lığı							
DESTEK HİZMETLERİ DAİRESİ Bşk'lığı							
EĞİTİM VE YAYIN DAİRESİ Bşk'lığı							
BİLGİ İŞLEM DAİRESİ Bşk'lığı							
TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI DOĞAL VE TARIMSAL KAYNAKLAR YÖNETİMİ BAŞKANLIĞI (22 Adet)							
DOĞA KORUMA VE MİLLÎ PARKLAR Gn.l. Md'lüğü	DEVLET SU İŞLERİ Gn.l. Md'lüğü	ORMAN GENEL Md'lüğü	METEOROLOJİ GENEL Md'lüğü	TARIM ORMAN İL Md'lüğü			
BÖLGE MÜDÜRLÜKLERİ (22 adet)	BÖLGE MÜDÜRLÜKLERİ (22 adet)	BÖLGE MÜDÜRLÜKLERİ (22 adet)	BÖLGE MÜDÜRLÜKLERİ (10 adet)	(81 adet)			
İL ŞUBE Md'lüğü (81 adet)	İL ŞUBE Md'lüğü (81 adet)	İL ŞUBE Md'lüğü (81 adet)	İL ŞUBE Md'lüğü (81 adet)	BALIKÇILIK VE SU ÜRÜNLERİ Şb. Md'lüğü			
				BİTKİSEL ÜRETİM VE BİTKİ SAĞLIĞI Şb. Md'lüğü			
AV VE YABAN HAYATI BAŞ MÜHENDİSLİĞİ	ETÜD VE PLANLAMA BAŞ MÜHENDİSLİĞİ	İŞLETME VE PAZARLAMA BAŞ Müh.	TAHMİNLER BAŞ MÜHENDİSLİĞİ	GIDA VE YEM Şb. Md'lüğü			
MİLLÎ PARKLAR BAŞ MÜHENDİSLİĞİ	PROJE VE İNŞAAT BAŞ MÜHENDİSLİĞİ	SİLVİKÜLTÜR VE PLANLAMA BAŞ Müh.İği	GÖZLEM SİSTEMLERİ BAŞ MÜHENDİSLİĞİ	HAYVAN SAĞLIĞI VE YETİŞTİRİCİLİĞİ Şb. Md'lüğü			
SULAK ALANLAR BAŞ MÜHENDİSLİĞİ	MAKİNE İKMAL BAŞ MÜHENDİSLİĞİ	FİDANLIK BAŞ MÜHENDİSLİĞİ	METEOROLOJİK VERİ İŞLEM BAŞ Müh.	KIRSAL KALKINMA VE ÖRGÜTLENME Şb. Md'lüğü			
KORUMA BAŞ MÜHENDİSLİĞİ		ORMAN KORUMA BAŞ MÜHENDİSLİĞİ		ÇAYIR, MER'A VE YEM BİTKİLERİ Şb. Md'lüğü			
MUHASEBE SERVİSİ		MUHASEBE SERVİSİ		ORKÖY Şb. Md'lüğü			
DKMP ŞEFLİKLERİ (162 adet)		ORMAN İŞLETME ŞEFLİKLERİ (1406 adet)		İDARİ İŞLER Şb. Md'lüğü			
MİLLÎ PARK Md'lüğü (44 Adet)		AĞAÇLANDIRMA ŞEFLİĞİ (175 adet)		İLÇE MÜDÜRLÜKLERİ			

AÇIKLAMA 2: Ankara'da elden, ele dolaştırılan taslak renkli olduğu ve okunmadığı için yeniden yazılmıştır. Bu taslağın varlığı inkâr edilmiştir. Ancak teşkilât yapısı incelendiğinde ciddi bir çalsma olduğu ve sızdırıldığı anlaşılmaktadır. M. DOĞAN KANTARCI

AÇIKLAMA 2: Ankara'da elden, ele dolaştırılan taslak renkli olduğu ve okunmadığı için yeniden yazılmıştır. Bu taslağın varlığı inkâr edilmiştir. Ancak teşkilât yapısı incelendiğinde ciddi bir çalışma olduğu ve sızdırıldığı anlaşılmaktadır. M. DOĞAN KANTARCI

10. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ SÜRECİNDE ORMAN BAKANLIĞI VE AĞAÇLANDIRMA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ YENİDEN KURULMALIDIR

Dünya; iklim değişikliği, diğer bir tanımlama ile, “Isınma ve kuraklaşma süreci” ile mücadele etmeğe çalışmaktadır. Polonya Katowice’de 2-14.12.2018 toplanan “İklim Değişikliği Konferansında” Germanwatch tarafından yayınlanan “Küresel İklim Risk Endeksi” raporunda; “Son 20 yılda 11 bin 500 aşırı hava olayının 3.47 trilyon dolarlık hasara ve 526 binin üzerinde ölüme yol açtığı, *meteorolojik afetlerin 2017 yılında rekor ölçüde ekonomik ve sosyal hasara sebep olduğu*” belirtilmiştir. Türkiye’de de 2017 yılının, 1940’lardan beri yaşanan ve en çok zarar görülen üç meteorolojik afet yılından biri olduğuna dikkat çekilmiştir.

Isınma ve kuraklaşma süreci İç Anadolu’daki göllerin kurumasına ve çölleşmenin giderek yaygınlaşmasına sebep olmuştur. Bozkırda esen kuru ve kurutucu rüzgârlar otlakların erken kurumasına, toprakların rüzgâr erozyonu ile taşınmasına ve çölleşmeye sebep olmaktadır. Kurak bölgelerimizde ve otlaklarımızda rüzgâr perdelerinin tesisi/yetiştirilmesi gerekmektedir. Öte yandan ormansız veya ormanı tahrip edilmiş (Açık ocak işletmeleri vb) araziye düşen yüksek (Sağanak) yağışlar sellere dönüşmekte, topraklarımızı taşımaktadır. Dağlık arazide geniş alanlarda ağaçlandırmaların ve toprak koruma çalışmalarının yapılması gerekmektedir. Bütün bu ağaçlandırma işleri ancak iyi yetişmiş uzman personel (Orman mühendisleri ve yardımcı kadrosu) tarafından yapılabilir. Bu sebeple de “Orman Bakanlığının” ve “Ağaçlandırma Genel Müdürlüğünün” yeniden kurulması gerekmektedir. Yoksa Ülkemiz barınılabilirliğini kaybetmek tehlikesi ile karşı karşıyadır.

Harita 9. Türkiye'nin su havzaları ve akış yönleri

11. SONUÇ

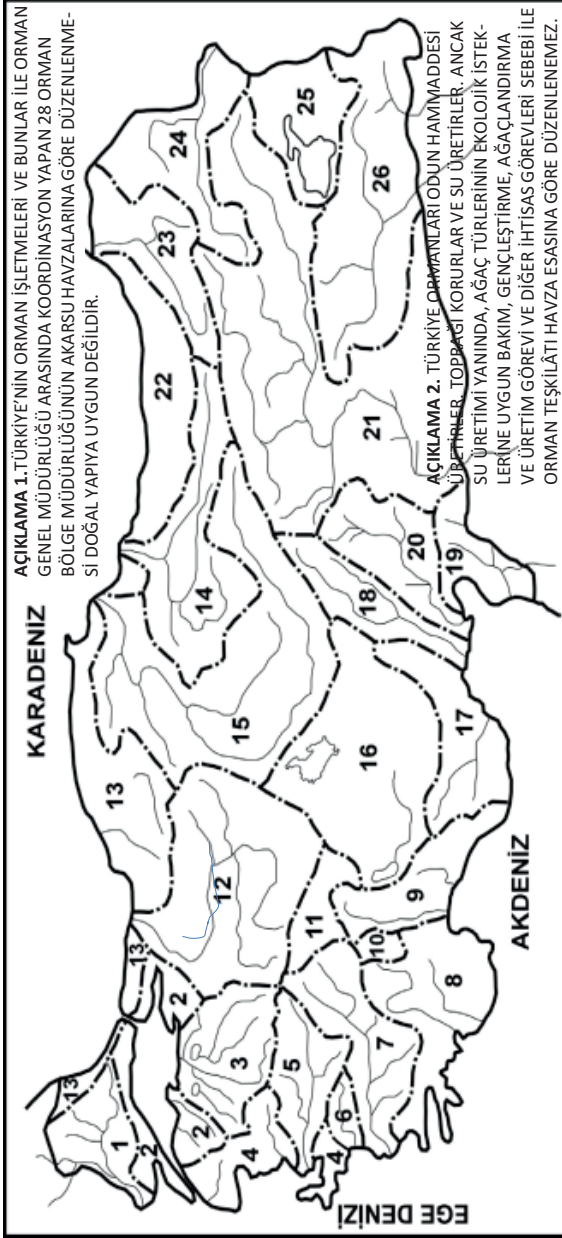
Yukarıdan beri sıralanan bilgileri özetlersek;

- (1) Orman Bakanlığı yeniden kurulmalıdır. Çünkü Ülkemizde ormancılık alanında yapılacak görevler “Tarım Orman Bakanlığı” bünyesinde bir iki genel müdürlük ile yapılamaz. Ormancılık alanında yapılması gereken görevlerin her biri “Özel ihtisas” görevleridir. Başka bir bakanlığın bünyesinde bu görevlerin gereğine uygun ve yeterli olarak yürütülmesi mümkün değildir.
- (2) Ağaçlandırma Genel Müdürlüğü güçlü bir taşra teşkilâtı ile yeniden kurulmalıdır. Yukarıda tablo 14 ve şekil 5’te verilen ağaçlandırmalar (Özellikle hızlı gelişen orman ağacı türleri ile yapılanlar) idare süreleri dolduğu için kesilip, orman sanayiine verilmektedir. Bunların yerine yapılacak ağaçlandırmalar güçlü ve (Mühendisinden, makinistinden, şoförüne, çavuşuna, işçisine kadar) konusunda uzmanlaşmış bir kadro ile yapılabilir. Bu ağaçlandırmalar için gerekli fidanların yetiştirilmesi de uzman kadronun yönetimindeki fidanlıklarda yapılabilir.
- (3) ORKÖY Genel Müdürlüğü de güçlü bir taşra teşkilâtı ile yeniden kurulmalıdır. Dağ köylerinden göçüp gelen, kentlerde sefil olan köylüler, hayvancılık, arıcılık vd üretici kredileri ile desteklenip, köylerine döndürülmelidir. Yaylalarda otu ete ve süte dönüştürecek üretici insanlara ihtiyaç vardır. Bir nesil insanımızı daha kentlerde kaybedersek, dağ köylerinde üretime dönebilecek tecrübeli kimse bulamayız.
- (4) Orman Genel Müdürlüğünde vd genel müdürlüklerde meslekten (Araziden) yetişip, gelmiş uzman personel ile ciddi

bir iç yapılanmaya gerek vardır. Teşkilât siyasi baskıdan ve yapılmamış ağaçlandırmaları yapılmış gibi gösterenlerden arındırılmalıdır.

- (5) Orman İşletmelerinin görevlerini üstlenmek ve özel sektöre devretmek sağlamalıdır. Devlet’in “Hükûranlık hakları” olan görevleri devredilemez. Ordumuzu nasıl devredemiyorsak, ormancılığımızı da devredemeyiz.
- (6) Ormancılık araştırma enstitülerini. Tarım araştırma enstitüleri (TAGEM) bünyesine sokuşturmak ancak ve ancak bir “Cehalet” örneği olarak nitelendirilebilir.
- (7) Orman teşkilâtını su toplama havzalarına uydurmaktan hemen ve kesinlikle vazgeçilmelidir. Bu konuda bir taslak hazırlamak, hem doğal yapıya uymayan, hem de ülkeyi tanımayan bir kadronun önerisidir. Başka ülkelere benzemeğe veya başka ülkelerden modeller alıp ülkemize uyarlamaya ihtiyacımız yoktur. “Türk Ormancılığının” Ülkemize yetecek kadar bilimsel ve uygulama birikimi vardır.
- (8) Türkiye orman alanındaki son dönem artışlarının gerçek olmadığı, orman alanlarının öteye beriye tahsis edildiği, açık taş, kum, kil ve kömür ocakları ile RES’ler ve HES’ler için yapılan açmalarla delik deşik edildiği, doğayı düşünmeden yapılan yollar ile bölündüğü ve bütünlüğünün bozulduğu açık seçik görülmektedir.

Sonuç olarak; iklim değişiminin ülkemizi bir yandan aşırı yağışlar ve seller, bir yandan da aşırı ısınma ve kuraklık ile tehdit ettiği 21. Yüzyılda bu afetlere karşı arazide çalışacak ve çalışanları destekleyecek kuruluşlara, kadroya ve iradeye ihtiyaç vardır.

Harita 10. Türkiye'nin akarsu havzaları

Tablo 14. Türkiye'nin akarsu havzalarından ortalama yıllık su geliri Tablo 14. Türkiye'nin akarsu havzalarından ortalama yıllık su geliri

HEŞAP: $78 \text{ Milyon ha} \times 642,6 \text{ mm/m}^2/\text{yıl} = 501 \text{ milyar m}^3/\text{yıl} \times 0,37 \text{ (Akış oranı)} = 186 \text{ 050 milyar m}^3/\text{yıl}$

	MİLYAR m ³ /yıl	MİLYAR m ³ /yıl	MİLYAR m ³ /yıl
1. MERİÇ-ERGENE HAVZASI	1,330	11. AKARÇAY (Afyon) HAVZASI	0,490
2. MARMARA HAVZASI	8,330	12. SAKARYA HAVZASI	6,400
3. SUSURLUK HAVZASI	5,430	13. BATI KARADENİZ HAVZASI	9,930
4. KUZey EGE HAVZASI	2,090	14. YEŞİLIRMAK HAVZASI	5,800
5. GEDİZ HAVZASI	1,950	15. KIZILIRMAK HAVZASI	6,480
6. KÜÇÜK MENDERES HAVZASI	1,190	16. ORTA ANADOLU (Konya) Hvz.	4,520
7. BÜYÜK MENDERES HAVZASI	3,030	17. DOĞU AKDENİZ HAVZASI	11,070
8. BATI AKDENİZ HAVZASI	8,930	18. SEYHAN HAVZASI	8,010
9. ORTA AKDENİZ (Antalya) Hvz.	11,060	19. ASİ (Hatay) HAVZASI	1,170
10. BURDUR GÖLÜ HAVZASI	0,500	20. CEYHAN HAVZASI	7,180
		TOPLAM	186,050

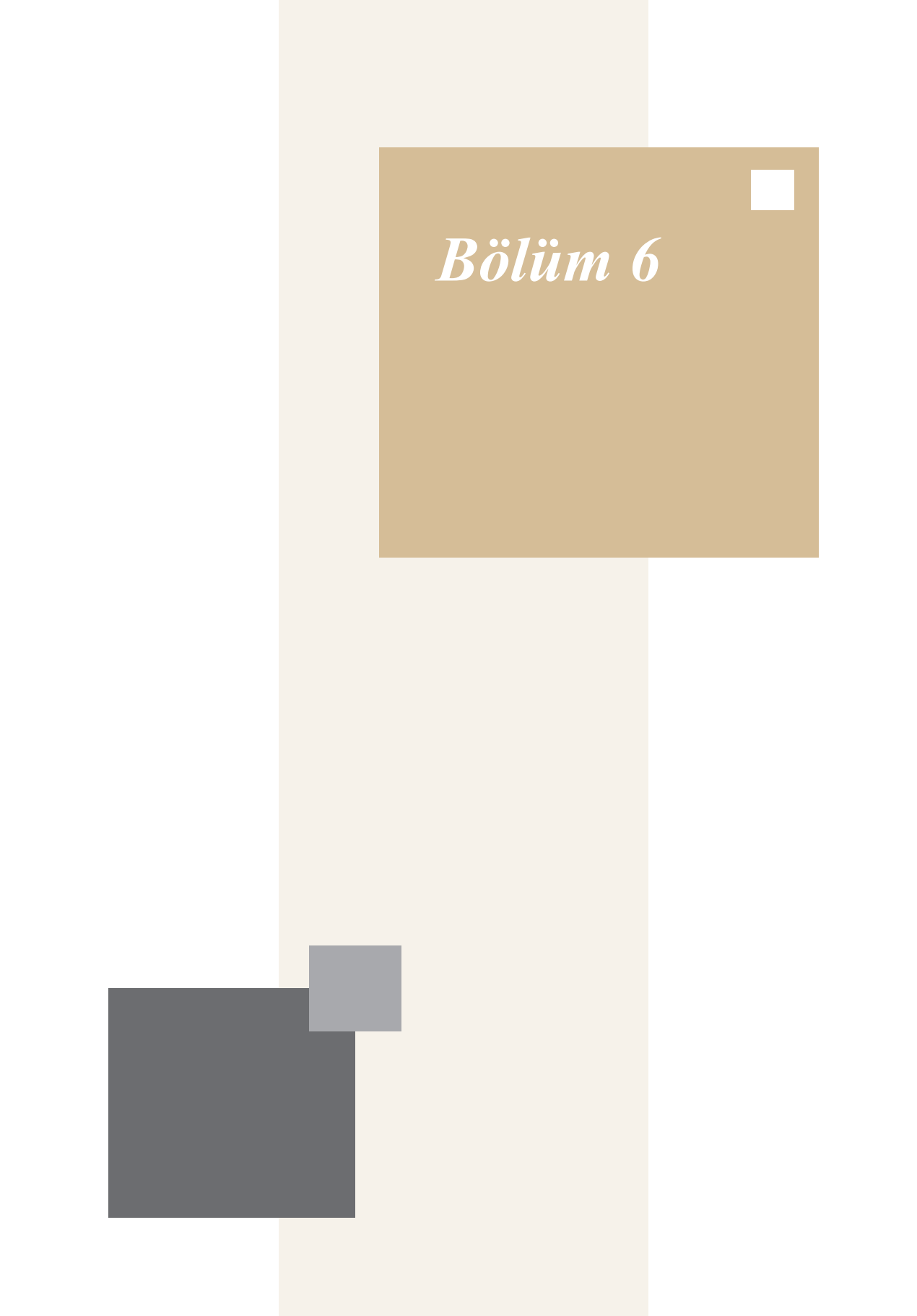
AKIŞLAMA 3. TÜRKİYE'DE AKARSU HAVZALARINDAN GELEN SUYUN BARAJLARDA TOPLANMASI, SULAMA SİSTEMLERİ İLE HALKIN VE ÇİFTÇİNİN KULLANIMINA SUNULMASI AYRI BİR MÜHENDİSLİK VE İHTİSAS ALANIDIR. BU GÖREVİ DE DEVLET SU İŞLERİ TEŞKİLATI YAPAR.

M. DOĞAN KANTARCI

DSİ 1989 ve 1990 verilerinden derlenip, düzenlenmiştir.

KAYNAKLAR

- **AKSOY, M. 1987;** *Anayasalarımız ve Ormanlarımızın Korunması*. Cumhuriyet Dönemi Ormancılığımızda 3116 sayılı Orman Yasası ve Sonrası Sempozyumu (7.2.1987) kitabı (81-123). Türkiye Ormancılar Derneği Yayınları nu.10Ankara
- **ATBAŞOĞLU, F. 2005;** *Orman Sınırları Dışına Çıkarma: 2/B Faciası*. Orman ve Av (Türkiye Ormancılar Derneği Dergisi) 1.1.2005,yıl 80, sayı 1,cilt 82 (25-28)ISSN 1303-040-X Dönmez Ofset Basım evi-Ankara
- **AYANOĞLU, S. 1987;** *3116 sayılı kanun ve sonrası* Cumhuriyet Dönemi Ormancılığımızda 3116 sayılı Orman Yasası ve Sonrası Sempozyumu (7.2.1987) kitabı (21-33). Türkiye Ormancılar Derneği Yayınları nu.10-Ankara
- **AYANOĞLU, S. 2005;** *Orman Sınırları Dışına Çıkarılan Alanların Değerlendirilmesi konusunda karşılaşılan hukuksal sorunlar*. Orman ve Av (Türkiye Ormancılar Derneği Dergisi) 1.1.2005,yıl 80, sayı 1,cilt 82 (29-39)ISSN 1303-040-X Dönmez Ofset Basım evi-Ankara
- **ÇAĞLAR, Y. 2005;** *2B'yi tartışmak*. Orman ve Av (Türkiye Ormancılar Derneği Dergisi) 1.1.2005,yıl 80, sayı 1,cilt 82 (40-47)ISSN 1303-040-X Dönmez Ofset Basım evi-Ankara.
- **DSİ (Devlet Su İşleri Genel Md'lüğü) 1999;** Haritalı İstatistik bülteni. *G.yay.nu.991, Grup nu. VIII, özel nu.177.DSİ Matbaası 2001 Ankara*
- **ERİNÇ,S. 1969;** *Klimatoloji ve Metodları (2.Baskı) İst. Üni. yay.nu.994, Coğrafya Enstitüsü yay.nu.35, (XII+538) Taş Matbaası İstanbul.*
- **ERİNÇ, S. 1977;** *Vejetasyon Coğrafyası*. İst. Üni. Yay. nu. 2276, Coğrafya Enstitüsü yay. nu. 92 (VIII+181), İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Matbaası – İstanbul
- **Germanwatch Raporu 2018;** “Küresel İklim Risk Endeksi”. Polonya Katowice “İklim Değişikliği Konferansı” 2-14.12.2018.
- **OGM (Orman Gnl. Md'lüğü) 1980,** *Türkiye Orman Envanteri. Sıra nu.13, seri nu.630, Orman Genel Müdürlüğü Basımevi-Ankara*
- **OGM 2012;** Türkiye Orman Haritası. Orman Genel Md'lüğü Bilgi İşlem Dairesi-Ankara.
- **OGM 2015;** TÜRKİYE ORMAN VARLIĞI 2015.T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Orman Gnl. Md'lüğü-Ankara.
- **TARIM VE ORMAN BAKANLIĞI KURULUŞ TASLAĞI 2018;** Sızdırılıp, elden ele dolatırılan bu kuruluş taslağının varlığını hiçbir kuruluş sahiplenmemiştir.
- **KANTARCI, M.D. 1984;** Akdeniz Bölgesinin Yetiştirme Ortamı Bölgesel Sınıflandırması *TÜBİTAK Tarım ve Ormanlık Araştırma Grubu Proje No. TOAG-516 (VIII+142)* (Makale olarak 1985'te, kitap olarak 1990'da yayınlanmıştır.).
- **KANTARCI, M.D., 1985;** Akdeniz Bölgesinde Yetiştirme Ortamı Bölgesel Sınıflandırmasının Yorumu. *İ.Ü. Orman Fakültesi Dergisi, Seri: A, Cilt: 35, Sayı:1 (59-82) İstanbul*
- **KANTARCI, M.D. (1990);** Akdeniz Bölgesinin Yetiştirme Ortamı Bölgesel Sınıflandırması *Orman Genel Müdürlüğü Sıra no: 668, Seri no: 64, (VIII + 150 + 12 Harita), OGM Basımevi, Ankara*
- **KANTARCI, M.D., 2005;** Türkiye'nin Yetiştirme Ortamı Bölgesel Sınıflandırması ve Bu Birimlerdeki Orman Varlığı İle Devamlılığının Önemi (Türkiye Ormancılığının Ekolojik Esasları Üzerine İncelemeler-2). İ.Ü. Yayın Nu: 4558, Orman Fakültesi Yayın Nu: 484, (XXVI+321), İstanbul Üniversitesi Basım ve Yayınevi Müdürlüğü, ISBN: 975-404-752 -9, İstanbul.
- **TOPRAK SU Gnl Md'lüğü 1978,** Türkiye'nin arazi varlığı. *Toprak Etüdleri ve Haritalama Dairesi Başkanlığı – Ankara*

Bölüm 6

TÜRKİYE’DE ORMANCILIK ÖRGÜTÜNÜN TARİHİ VE BİR ÖRGÜTLENME MODELİ ÖNERİSİ¹

Prof. Dr. Sezgin ÖZDEN
Çankırı Karatekin Üniversitesi Orman Fakültesi
Orman Ekonomisi ABD
ozden@karatekin.edu.tr

Özet

Türkiye’de ormancılık örgütünün nüvesi sayılan Orman Genel Müdürlüğü’nün (OGM) kuruluş tarihi 1839 kabul edilir. Her ne kadar çağdaş ormancılık anlayışına göre bu örgütlenmenin ormancılıkla dolaylı yoldan ilgisi varsa da ormanlardan hazineye gelir sağlanması fikri ilk olarak bu tarihte ortaya çıkmıştır. Günümüze kadar ormancılık örgütü farklı örgütlenme modelleri denemiştir. Merkezden yönetimin esas kabul edildiği bu anlayışla ormancılığın birçok sorununu çözmek mümkün olmamıştır. Bu çalışmada çağdaş yönetim ilkelerine dayanan, performans değerlendirmesini esas alan, motivasyon, ödül, ceza gibi araçların etkin kullanıldığı, özerk bir örgütlenme ve yönetim modelinin önerildiği bir model üzerinde durulmuştur. Bu modelin temel ilkeleri; işletmeler ve çalışanlar arasında rekabete ve motivasyona dayanan, yöneticilere özgürlük ve esneklik tanıyan, bilgiyi, uzmanlığı ve araştırmayı öne çıkaran, politik ve merkezi kararları dışlayan, yöresel koşullara uygun kararlar verilmesini sağlayan, özellikle taşrada havza bazında bütün ormancılık faaliyetlerini tek bir otorite altında toplayan, demokratik katılımcı ve özerk bir örgüt yapısı şeklinde formüle edilmiştir. Bu çalışmada OGM, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü (DKMP), Ağaçlandırma Genel Müdürlüğü (AGM), Orman Toplum İlişkileri Genel Müdürlüğü (OTGM) ve Ormancılık Bilimleri Akademisi şeklinde örgütlenmiş bir model tartışılmıştır. Bu modelin mevcut durumla karşılaştırılması yapılmış ve merkezden yönetimin esas alındığı mevcut sistemin aksine, daha dinamik, sorun odaklı ve çağdaş yönetim anlayışına uygun bir öneri ortaya konulmuştur.

Anahtar sözcükler: Kamu yönetimi, ormancılık, örgütlenme modeli, bürokrasi

¹ Bu makale 2-4 Mayıs 2019 tarihlerinde Şırnak’ta düzenlenen Uluslararası İktisadi ve İdari Bilimler Kongresinde sunulmuş ve bildiriler kitabında yayınlanmıştır.

Ormancılıkta Örgütlenmenin Tarihi

Osmanlı döneminde toplumun büyük çoğunluğu kırsal kesimde yaşamaktaydı ve çeşitli ihtiyaçlarını ormandan serbestçe karşılayabiliyorlardı. Bu durum ormanlar üzerinde büyük bir baskıya neden olmakta ve ormanların tahribiyle sonuçlanmaktaydı. 1870 yılında yürürlüğe giren Orman Nizamnamesine kadar cibali mübaha denilen bu serbest yararlanma devam etmiştir. Her ne kadar Nizamname ile bu durumun engellenmesi amaçlandıysa da günümüzde bile ormanlar üzerinde yararlanma baskısı yer yer devam etmektedir. Bu bölümde ormancılıkta örgütlenmenin tarihi 1839 yılından başlayarak günümüze kadar anlatılacaktır.

Osmanlı Devleti Dönemi

Osmanlı Devleti'nde ormanlar, hava, su gibi herkesin serbestçe yararlandığı cibali mübahadan sayılan yerlerdendi. Sadece sarayın, tophanenin ve tersanenin ihtiyaçlarının karşılandığı ormanlardan yararlanmak yasaklanmıştı. Osmanlı döneminde Devletin ormancılık konusu ile ilgilenmesi 1839 yılında ilan edilen Tanzimat'tan sonra ekonomik sorunları aşmaya yönelik kaynak yaratmak amacıyla başlar. Ormancılık hizmetlerinin örgütlenmesi konusunda ilk ciddi girişimin Fransa'dan getirtilen Louis Tassy ve arkadaşları ile 1857 yılında başladığı kabul edilmektedir. Bu tarihte ormancılık örgütünün ihtiyaç duyduğu teknik elemanların yetiştirileceği orman okulu Fransız uzmanların yönlendirmesi ile faaliyete başlarken bu sayede ormancılık örgütünün temelleri atılmıştır (Gümüş, 2014; Erdönmez ve ark., 2010; Gümüş, 2004).

1839'da Ticaret Nezaretine bağlı bir Orman Müdürlüğü kurulmuşsa da faaliyetleri daha çok orman ürünlerinden vergi almaya yöne-

lik olmuş, teknik anlamda ormancılık olmamıştır. 1857-1869 yıllarında orman işleri, önce Nafia Nezaret, sonra Ticaret ve Nafia Nezaret, sonunda da Ticaret ve Ziraat Nezaretine bağlanan Meclisi Meabir tarafından yürütülmüştür.

1869 yılında ilk defa Maliye Nezaretine bağlı olarak Orman Umum Müdürlüğü kurulmuştur. Bu örgüt, 1872 yılında Orman ve Maadin Nezaret, adı ile bir Bakanlık haline getirilmiştir. Hizmetler 1879 yılında Ticaret ve Ziraat Nezaretine, 1892 yılında Orman ve Maadin ve Ziraat Nezaretine bağlı bir Umum Müdürlük olarak teşkilatlandırılmıştır.

İkinci Meşrutiyet Devrinde 1908 Orman Heyeti Fenniyesi (sonradan Orman Müdüriyeti Umumiyesi) Orman ve Maadin Ziraat Nezaretine bağlanmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisi Hükümeti döneminde ormancılık hizmetleri, İktisat Vekâletine bağlı Orman ve Maadin Umum Müdürlüğü tarafından yürütülmüştür.

Cumhuriyet Dönemi

Gerek Meşrutiyet ve gerekse Cumhuriyet döneminde bütün memleket ormancılığını yeni bir düzene sokmak amacı ile çeşitli girişimlerde bulunulmuştur. Hatta Atatürk'ün daha Cumhuriyetin ilânından önce Türkiye ormancılık politikası amaçlarını hedefleyen söylemleri vardır. Nitekim 1922 yılında Büyük Millet Meclisinin açılışında Atatürk: "Gerek ziraat ve gerek memleketin servet ve sıhhati umumiyesi noktai nazarından ehemmiyeti muhakkak olan ormanlarımızı da asri tedbir ile hüsnü halde bulundurmak, tevsi etmek ve azami fayda temin eylemek esas düsturlarımızdan biridir" diyerek bu konuya verdiği önemi belirtmiştir. Bu bölüm esas olarak 1971 yılında TBMM'de görüşülen Orman Bakanlığı Kuruluş ve görevleri

hakkında kanun tasarısı ve Orman ve Plân komisyonları raporlarından derlenmiştir (TBMM, 1971)

Türkiye Cumhuriyeti'nin ilânından sonra, Orman Umum Müdürlüğü, İktisat Vekâletine bağlı iken 1924 yılında kurulan Ziraat, Orman ve Baytar Müdüriyeti umumiyelerinden oluşan Ziraat Vekâleti bünyesi içinde yer almıştır. Ülkenin temel ihraç maddelerinden olan kuru üzüm ve incirin ambalajlanması ve maden direği ve travers ihtiyaçlarının karşılanması için ilk kez 1924 yılında Dirgine-Devrek bölgesinde Karadere Devlet Orman İşletmesi kurulmuştur (Gümüş, 2017)

1928 yılında Ticaret ve Ziraat vekâletleri birleştirilerek yeniden İktisat Vekâleti kurulduğundan, Orman Umum Müdürlüğü bu vekâlete bağlanmıştır. 1931 yılında ise, yeniden Ziraat Vekâleti kurulmuş ve bu vekâlete 1937 yılında çıkartılan 3204 sayılı Kanunda “Memleketin ziraat, hayvan ve orman politikalarının tatbiki” işleri verilmiştir.

Atatürk'ün yukarda belirtilen, direktiflerinin ışığı altında yine 1937 yılında 3116 sayılı Orman Kanunu çıkarılmış ve bu kanunda yer alan görevler ile yurt ormanlarını korumak, işletmek, imar etmek, yeniden orman yetiştirme işleri yapmak ve orman verimlerini çoğaltmak ve bu görevlerin yerine getirilmesi için gerekli kurumları kurmak, teknik personel yetiştirmek ve özel kanunlarla verilen görevleri ve ormanlarla ilişkili hizmetleri görmek üzere 3204 sayılı Kanunla Ziraat Bakanlığına bağlı kamu tüzel kişiliği olan Orman Umum Müdürlüğü kurulmuştur.

1937 yılı ormancılık tarihi açısından en önemli dönüm noktasıdır. Gümüş (2018)'e göre 1937'de çıkarılan 3116 sayılı orman yasası tam bir devrim yasasıdır. Yasa ile ormancılıkta, devlet orman mülkiyeti ve işletmeciliğine geçilmiştir. Orman müdürlükleri

kapatılmış ve yerine “Orman Çevirge Müdürlüğü”, “Orman Revir Amirliği” ve 1945 yılında da bu günkü yapı olan “Orman İşletme Müdürlükleri” oluşturulmuştur.

1937 yılından 1969 yılına kadar geçen zaman içinde ülke nüfusunun artışına paralel ihtiyaçlar da büyük ölçüde artmış olması ormancılık hizmetlerinin de aynı ölçüde artmasına ve çeşitlenmesine yol açmıştır. Bu gelişmeler karşısında Orman Genel Müdürlüğü örgütünün tüm işleri yapmada yetersiz kalması nedeniyle Devletin ormancılık politikasını yürütecek bir bakanlık kurulması düşünülmüş ve bunun bir sonucu olarak “orman varlığının korunması, işletilmesi, geliştirilmesi, imar ve ıslah edilerek veriminin artırılması gibi hususlarda İkinci Beş Yıllık Kalkınma Planının öngördüğü ‘hedef ve tedbirlerin daha süratli ve etkili’ bir şekilde gerçekleştirilmesi için Orman Genel Müdürlüğü hizmetlerinin 4961 sayılı Kanunun 1'nci maddesine göre Tarım Bakanlığından alınarak ve yeni kurulacak Orman Bakanlığına bağlı olarak yürütülmesi kararlaştırılmıştır.

Orman Bakanlığının Kuruluşu

Orman Bakanlığı bünyesinde 1969'da Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü, 1970'te Orman Ürünleri Sanayii Genel Müdürlüğü ve Orman Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü ve 1976'da Milli Parklar ve Avcılık Genel Müdürlüğü kurulmuştur. Bu genel müdürlüklerin taşra teşkilatları da kurulmuş ve 1970'li yıllar ağaçlandırma ve ORKÖY çalışmaları açısından çok başarılı yıllar olmuştur. 1980 askeri darbesinden sonra 1981 yılında Orman Bakanlığı kapatılmış, ormancılık örgütü önce Tarım, daha sonra da Tarım ve Köy İşleri Bakanlığına bağlanmıştır. 7.8.1991 yılında yeniden ve bağımsız olarak kurulan Orman Bakanlığı

1923'ten Günümüze Kadar Ormancılık Örgütünün Bağlı Olduğu Bakanlıklar	Yıllar
İktisat Bakanlığı	1923-1924
Tarım Bakanlığı	1925-1928
İktisat Bakanlığı	1928-1931
Tarım Bakanlığı	1931-1969
Orman Bakanlığı	1969-1981
Tarım ve Orman Bakanlığı	1981-1983
Tarım, Orman ve Köy İşleri Bakanlığı	1983-1991
Orman Bakanlığı	1991-2003
Çevre ve Orman Bakanlığı	2003-2011
Çevre, Orman ve Şehircilik Bakanlığı	2011 (26 Gün)
Orman ve Su İşleri Bakanlığı	2011- 2018
Tarım ve Orman Bakanlığı	2018-...

Kaynak: Ekizoğlu ve Erdönmez (2011); TOD, (2019)

bir kez daha 2003 yılında kapatılmıştır.

2003-2011 döneminde faaliyet gösteren Çevre ve Orman Bakanlığı döneminde de ormancılık etkinlikleri bağlı kuruluş olan OGM dışında, bakanlık merkezinde Ana Hizmet Birimleri içerisinde yer alan Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü, Orman-Köy İlişkileri Genel Müdürlüğü, Doğa Koruma ve Millî Parklar Genel Müdürlüğü aracılığı ile yürütülmüştür.

3.6.2011 tarihinde Çevre, Orman ve Şehircilik Bakanlığı şeklinde bir garabetle karışılmıştır. Şehircilikle, çevre ve ormanı hangi beklenti bir araya getirmiştir, bilinmemektedir. 26 gün sonra 29.6.2011 tarihinde çıkarılan bir başka KHK ile bu Bakanlık ikiye ayrılmıştır. Çevre, Orman ve Şehircilik Bakanlığı 26 gün gibi çok kısa ve rekor denebilecek ömürde bir bakanlık olarak tarihteki yerini almıştır. Bu kadar kısa süreler içerisinde hiçbir danışma ve katılım süreci işletilmeden açılıp kapatılan bakanlık kuruluşları ile dikkat çekicidir (Gümü, 2014).

Bu yapılanmada ORKÖY ve Ağaçlandırma Genel Müdürlükleri OGM'ye bağlı birer daire başkanlığı düzeyinde düşürülmüştür. Ayrıca taşra örgütü olmayan Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel Müdürlüğü (ÇEM) bu dönemde kurulmuştur.

Son olarak Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile ortaya çıkan anlayış çerçevesinde 10 Temmuz 2018 tarihli Resmi Gazetede yayımlanan Kararname ile Tarım ve Orman Bakanlığı kurulmuş ve ormancılık örgütü de bu Bakanlığa bağlanmıştır. Aşağıdaki tabloda ormancılık faaliyetlerinin Cumhuriyetin kuruluşundan bugüne kadar bağlı olduğu bakanlıklar verilmiştir. Tablodan da görüleceği üzere 1969'da ve 1991'de iki kez bağımsız Orman Bakanlığı öngörülmüş bu yıllar dışında; iktisat, tarım, köy işleri, çevre, şehircilik ve su işleri ile birlikte yürütülmeye çalışılmıştır.

Günümüzde Tarım ve Orman Bakanlığının da yeni bir örgütlenme çalışması yaptığı duyulmakta ancak Üniversitelerin ve sivil toplum örgütlerinin görüşleri alınmadığı

için tam olarak nasıl bir çalışma yapıldığı bilinmemektedir. Bilinen bu yapılanmanın özel sektör tarafından özel sektör mantığı ile yapıldığı. Ancak göz ardı edilen Anayasanın amir hükmü olan sosyal devlet ilkesi ve ormancılığın kamu hizmeti üretme fonksiyonudur. Özel sektörle kamu sektörünün temel farklılığı gelecek beklentisidir. Özel sektör kar odaklı çalışırken kamu sektörü kamu yararını önceler.

Yeni yapılanmada; Bakan ve Yardımcılarına bağlı olarak, Ortak Hizmet Birimleri, Milli Birlik Kooperatifi, Stratejik Hizmet Birimleri ve Ticari Operasyon Birimlerinden oluşan bir şirket yapısı görülmektedir. Stratejik Hizmet Birimleri başlığı altında Orman Politikaları Daire Başkanlığı dışında ormancılıkla ilgili bir yapılanma görülmemektedir. Genel müdürlük düzeyinden daire başkanlığı düzeyine düşürülmüş örgüt yapısından anlaşılan ormancılıktan vaz geçildiğidir. Ancak iklim değişikliği çağında ormancılığın öneminin çok daha fazla artacağı ve yaşanılabilir bir ülke ve dünya için ormanların karbon depolama işlevine daha çok ihtiyacımız olacağı açıktır. Yeni yapılanma özellikle tarımsal üretimde yaşanan iktisadi sıkıntılara tepki olarak ortaya çıkmış gibi görünüyor. Oysa ormancılık çok uzun üretim süresine sahip bir ekonomik sektör olduğundan bugünden yarına alınacak ve sürekli değişen, kurumsallaşamamış kararlarla yönetilemez.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Herhangi bir hizmeti yürütmede ve bunun için gerekli örgütü kurmada temel ilke, ulaşılmak istenen amaçların belirlenmesidir. Özellikle ormancılıkta, gerçekleştirilmek istenen amaçlar uzun bir zaman döneminin teknik, ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarına ve değer yargılarına göre belirlenir. Her ülkede olduğu gibi, ülkemizde de or-

manların olumlu ve düzenleyici etkilerinden ve ürünlerinden toplumun çok yönlü, sürekli, düzenli ve en iyi şekilde yararlandırılması için, ulaşılması gerekli temel amaçlar gerek Anayasamızda ve gerekse ormancılık mevzuatında belirlenmiş bulunmaktadır.

Bu amaçlar genel olarak; ormanların korunması, gözetilmesi, denetimi ve devamlılıklarının sağlanması; mevcut ormanların, nicelik ve nitelik bakımından geliştirilmesi ve veriminin artırılması ve küresel iklim değişikliğinin yaratacağı olumsuzlukları azaltma ve bu sürece uyum sağlamaya yönelik ormancılık çalışmaları olarak sayılabilir. Bu amaçlara ulaşabilmek için kullanılacak en önemli araç ormancılık örgütüdür. Dolayısıyla örgüt yapısının çok sık değiştirilmesi kurumsallaşmasını engelleyebileceği gibi örgütten beklenen işlevlerin de yerine getirilememesi sonucunu doğurabilecektir.

Bu nedenle ormancılık örgütünün aşağıdaki sorumlulukları yerine getirebilecek şekilde yapılandırılması önerilmektedir.

- Ormanların korunması, gözetilmesi, denetimi ve devamlılıklarının sağlanması;
- Mevcut ormanların ve orman alanlarının, nicelik ve nitelik bakımından geliştirilmesi ve veriminin artırılması;
- Topraklarının erozyonla yok olmasının önlenmesi ve su toplama havzalarında doğal dengenin sağlanması için yoğun ağaçlandırma ve bitkilendirme çalışmaları;
- Devlet ormanlarının sosyal, ekonomik ve teknik gereklere göre yönetilmesi ve işletilmesi;
- Orman ve toplum ilişkilerinin düzenlenmesi ve geliştirilmesi, ormanların içinde veya bitişğinde yaşayan köylülerin kal-

kındırılması için, ilgili kuruluşlara işbirliği yapılması, ayrıca kentli toplumların ormanlardan beklentilerinin sürdürülebilirlik ilkesi çerçevesinde karşılanması;

- Orman ürünleri endüstrisinin, orman hammaddelerine olan ihtiyacının ormanların devamlılığına hanel getirmeden karşılanması;
- Orman ürünlerinin işlenmesi ve değerlendirilmesi, dünya kalite ve standartlarına uygun üretim yapılabilmesi için gerekli orman ürünleri sanayi tesislerinin kurulması, işlenmiş orman ürünlerinin ihracının artırılması ormancılık örgütünün temel görevleridir.

Yukarda sayılan sorumlulukların yerine getirilmesi için Orman Bakanlığının, yeniden etkili, verimli ve süratli bir şekilde yapılanması, doğal kaynakların, işgücü ve olanakların daha akılcı bir şekilde ormancılık hizmetlerine yöneltebilmesi için iklim değişikliğini de göz önüne alan günün gereklerine uygun modern bir örgüt yapısına kavuşturulması zorunludur.

Merkezden yönetimin esas kabul edildiği mevcut anlayışla ormancılığın birçok sorununu çözmek mümkün olmamıştır. Bu nedenle çağdaş yönetim ilkelerine dayanan, performans değerlendirmesini esas alan, motivasyon, ödül, ceza gibi araçların etkin kullanıldığı, özerk ve demokratik bir örgütlenme ve yönetim modeline ihtiyaç vardır. Bu modelin temel ilkeleri; işletmeler ve çalışanlar arasında rekabete ve motivasyon dayanan, yöneticilere özgürlük ve esneklik tanıyan, bilgiyi, uzmanlığı ve araştırma-yı öne çıkaran, politik ve merkezi kararları dışlayan, yöresel koşullara uygun kararlar verilmesini sağlayan, özellikle taşrada havza bazında bütün ormancılık faaliyetlerini tek bir otorite altında toplayan, demokratik

katılımcı ve özerk bir örgüt yapısı şeklinde önermekteyiz.

Bu öneride OGM, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü (DKMP), Ağaçlandırma Genel Müdürlüğü (AGM), Orman Toplum İlişkileri Genel Müdürlüğü (OTGM) ve Ormancılık Bilimleri Akademisi şeklinde örgütlenmiş bir model tartışılmıştır.

Bu örgüt yapısının beklenen başarıyı sağlayabilmesi için birtakım süreçlerin ve yöntemlerin izlenmesi gereklidir. Bunlar:

1- Uygulayıcı birimlerin performansının ölçülmesi

Uygulayıcı birimlerin performansını (başarısını) ölçmek için, o birimde cereyan eden tüm faaliyetleri çeşitli açılardan ölçecek bilimsel ve objektif kriterler geliştirilmeli ve bunların belirli ağırlıkta kombinasyonunu sağlayacak bir başarı ölçüm modeli esas alınmalıdır.

2- Performansın değerlendirilmesi (motivasyon, ödül, ceza)

Kamu kuruluşlarında en önemli motivasyon aracı primli ücrettir. Başarı tüm hedeflere ulaşma yüzdesine göre 100 puan üzerinden ölçüleceği için, 75'ten fazla puan alan işletmeler, başarı düzeylerine göre artan oranlı prim yüzdeleri ile değerlendirilmeli ve tüm çalışanlar değişik yüzdelerde yararlanmalıdır.

3- Özerk bir örgütlenme ve yönetim modelinin esas alınması

Özerk bir örgüt yapısının ve yönetim modelinin merkez ve taşradaki birimleri ve bunların yapılanmaları, görev yetki ve sorumlulukları, katılımcı bir anlayışla belirlenmeli, hiçbir çalışan keyfi olarak başka yerlere sürülmemeli, işletme yöneticileri başarı ve li-

yakate göre atanmalıdır.

4- Liyakate dayalı atama-yükselme sistemi

Yapılan bir bilimsel çalışmada “liyakate ve uzmanlığa dayalı personel politikasının olmayışı, atama ve yükseltmelerde liyakat yerine siyasi etkenlerin ağır basması faktörü ormancılık örgütünün birinci öncelikli zayıf yönü olarak saptanmıştır (Köse ve ark. 2018). Bu bilimsel tespitten hareketle ormancılık örgütünün her biriminde liyakate dayalı bir sistem katılımcı olarak belirlenmeli, mesleğe girişte objektiflik ölçüsüne zarar veren mülakat gibi uygulamalardan vaz geçilmelidir.

Bu çalışmada Orman Bakanlığına bağlı Merkez Teşkilatı, doğrudan Bakanla bağlı Araştırma ve Denetleme ve Hukuk Birimleri, Taşra Örgütü ile ihtiyaca göre oluşturulan daire başkanlıkları ve bunların üzerinde Müsteşar ve Yardımcıları şeklinde formüle edilmiştir

Genel Müdürlükler

1. OGM
2. DKMP
3. AGM
4. Orman Toplum İlişkileri Genel Müdürlüğü
5. Ormancılık Bilimleri Akademisi

Taşra Teşkilatı ise havza yaklaşımına göre formüle edilmiştir. Ülkedeki büyük havzaların sınırlarını esas alan aşağıdaki havzalarda Orman Bölge Müdürlükleri kurulması önerilmektedir.

Bunlar;

1. Meriç-Ergene BM
2. Marmara BM
3. Sakarya BM
4. Batı Karadeniz BM

5. Kızılırmak BM
6. Yeşilirmak BM
7. Doğu Karadeniz BM
8. Çoruh ve Aras BM
9. Fırat ve Dicle BM (Van Gölü Havzası da Dahil)
10. Ceyhan-Asi BM
11. Seyhan BM
12. Doğu Akdeniz BM
13. Konya BM
14. Antalya BM
15. Burdur-Akarçay BM
16. Batı Akdeniz BM
17. Menderes (Büyük ve Küçük) BM
18. Gediz BM
19. Kuzey Ege BM
20. Susurluk BM

Bu Bölge Müdürlüklerine bağlı her biri ortalama 50 bin hektar sahadan sorumlu olacak 440 Orman İşletme Müdürlüğü ve bu işletme müdürlüklerine bağlı, her biri ortalama 10 bin hektar sahadan sorumlu olacak 2200 orman işletme şefliği kurulması önerilmektedir. Bu yapı hem ormancılıkta etkin çalışmayı sağlayacak hem de işsiz orman mühendislerinin işlendirilmesine yardım edecektir. Ayrıca her bir işletme müdürlüğünde ağaçlandırma ve orman toplum ilişkileri şefi, ihtiyaç duyulan işletmelerde milli park şeflikleri kurulmalıdır. Sözü edilen genel müdürlükler ve temel görevleri aşağıda açıklanmıştır.

DKMP Genel Müdürlüğü

Bütün koruma statülerinde katılımcı planlama ve yönetim zorunludur. Saha ile ilgili tüm ilgi ve çıkar grupları planlamada ve yönetimde etkindir ve karar alma mekanizmalarında yer alırlar. Milli Park, Tabiat parkı vb gibi koruma statülerinin temel amacı sahanın özelliklerinin korunarak gelecek kuşaklara aktarmaktır. Bu amaçla yapılacak uygulamaların sahanın özelliklerine zarar

vermemesi temel ilkedir.

AGM

Her bölge müdürlüğünde bir temsilcilikle (baş mühendislik gibi) temsil edilecektir. Orman içi ağaçlandırmalar, orman dışı ağaçlandırmalar, endüstriyel ağaçlandırmalar, fidanlıklar, erozyon kontrolü dairelerinden oluşur. Bu Genel Müdürlük öncelikle ağaçlandırma ve erozyon kontrolü çalışmalarına öncelik verecek, çalışılan sahaların başarısı her yıl takip edilecektir.

Orman Toplum İlişkileri Genel Müdürlüğü

Bu genel müdürlük temel olarak üç bölümden oluşacaktır. Orman-köylü, orman-kentli ilişkileri ve profesyonel bir yapıda örgütlenmiş, bakanlığın halkla ilişkiler ve tanıtım çalışmalarını yapacak bir birimden oluşması önerilmektedir. Günümüzde kırsal göç nedeniyle orman köylülerinin ormanlar üzerindeki baskısı azalmış ancak kentli toplumların ormanlar üzerinde baskısı ortaya çıkmıştır. Bu baskılar rekreasyon talebi, yerleşim yeri ve alt yapı tesislerinin kurulması, ulaşım, doğalgaz boru hatları, elektrik iletim hatlarının ormandan geçirilmek istenmesi vb şeklinde görülmektedir. Bu taleplerin dengelenmesi ormancılık toplum ilişkilerinin düzeltilmesi amacıyla bu genel müdürlük faaliyet gösterecektir.

Ormancılık Bilimleri Akademisi

En az doktora diplomasına sahip Akademi Başkanı yönetiminde merkez teşkilatı her bir akademik birimi temsil edecek şekilde Bölüm Başkanlıkları (Silvikültür, Ekonomi, Koruma vb) kurulmalıdır. Bu birimlerde çalışan personelin mutlaka lisansüstü eğitim yapmış olmaları gerekmektedir. Her bir havzada bölgelere bilimsel hizmet verecek

şekilde örgütlenmiş toplam 20 Araştırma Enstitüsü Başkanlıklarında da konusunda akademik çalışmalar yaparak uzmanlaşmış personel işlendirilecektir. Bilimsel yapı ile bürokratik yapıyı ayırmak için müdürlük, şube müdürlüğü, daire başkanlığı, genel müdürlük gibi ifadelerden özellikle kaçınılmıştır.

Bugünlerde ormancılık örgüt yapısını kökten değiştiren bir gelişme daha yaşanıyor. Konuyla ilgililerin yıllarca önerdiği şekilde orman işletme şeflikleri bölünüyor ve bu şefliklere atanmak üzere OGM tarafından binin üzerinde mühendis kadrosu açılmış durumda. Bu çalışmanın temel amacının, Türkiye'nin yaşadığı ekonomik sorunlar nedeniyle yurtdışından hammadde ithalatında zorluklar yaşayan orman ürünleri sektörünün hammadde talebini karşılamaya yönelik; ormancılık bilim ve tekniğiyle bağdaşmayan üretim yapmak üzere sözleşmeli mühendis işlendirmek olduğu görülmektedir. Bu durum ormancılık örgütünde kadrolu ve sözleşmeli mühendis ayırımını ortaya çıkaracağı gibi herhangi bir güvencesi olmayan sözleşmeli mühendislerin kurum kültürünü benimsemeleri, işi bilim ve tekniğe uygun yapmalarını beklememek gerekecektir.

Ormancılık uzun erimli bir uğraş olduğundan alınan kararların etkisi uzun zaman sonra görülecektir. Bu nedenle ormancılık örgütü ve mevzuatının çok sık değiştirilmesinin önüne geçilerek kurumsallaşmış, meslek aidiyetine sahip mühendislerin ve çalışanların örgütü yönlendirdiği bir yapıya zaman kaybetmeden geçilmelidir.

KAYNAKLAR

- Ekizoğlu, A., Erdönmez, C. 2011. Ormancılık Tarihi. İÜ Orman Fakültesi, Yayınlanmamış Ders Notu. İstanbul
- Erdönmez, C., Özden, S., Atmış, E., Ake-

- sen, A., Ekizoğlu, A., Kuvan, Y. (2010). Ormancılık Politikası. TOD Yayını, ISBN: 978-9944-0048-3-1
- Gümüş, C. 2004. Ormancılık Politikası. KTÜ Orman Fakültesi Yayınları. ISBN: 9756983396
 - Gümüş, C. 2014. Osmanlıdan Günümüze Ormancılık Politikalarının Ormancılık Örgütlenmesi Üzerine Etkileri ve Güncel Sorunlar. II. Ulusal Akdeniz Orman ve Çevre Sempozyumu “Akdeniz ormanlarının geleceği: Sürdürülebilir toplum ve çevre” 22-24 Ekim 2014-Isparta.
 - Gümüş, C. 2017. Devlet Ormancılığına Geçiş Sürecinde Karadere Serüveni. TOD Yayını. ISBN: 978 605 64482 6 3. Ankara
 - Gümüş, C. 2018. TÜRK ORMAN DEVRİMİ. Türkiye Ormancılar Derneği Yayınları. TOD Yayın No:43. ISBN: 978 605 68977 0 2. Ankara
 - Köse, M., Daşdemir, İ., Yurdakul Erol, E., Yıldırım, H.T., Arslan, A., Göksu, E., Şekercan, U.A., Alkan, S., 2018. Türkiye’de ormancılık örgütü ve yönetimine ilişkin R’WOT analizi uygulaması. Turkish Journal of Forestry, 19(3): 252-264. DOI: 10.18182/tjf.451363
 - TBMM, 1971. Orman Bakanlığı Kuruluş ve görevleri hakkında kanun tasarısı ve Orman ve Plân komisyonları raporları. TBMM Tutanakları.
 - TOD, 2019. Türkiye Ormancılığı: 2019, TOD Yayın No 47. ISBN: 978-975-93478-4-0, 164+20 sayfa, Kuban Matbaacılık Yayıncılık, Ankara

ÖRGÜTLENME TOPLANTISINA DAİR DEĞERLENDİRMELER

Ahmet KILIÇASLAN
Orman Yüksek Mühendisi
Türkiye Ormanlılar Derneği
Marmara Şube Başkanlığı

Ormanlık örgütlenmesi ve örgütün işlevlik kazanması bildiğiniz üzere 1839 tarihinde on bir buçuk (11.5) ay kısa ömürlü bir dönem olarak Tazminat idari yapılanmanın içinde Ticaret Bakanı Ahmet Şükrü Bey'e bağlı Orman Müdürlüğü olarak tarihin kayıtlarına geçmiştir. Osmanlı Devleti, Hazinesinin gereksinim duyduğu geliri sağlamak için ormanları işletmek, bu işletmenin gelir sürekliliğini sağlamak için ormanlık tekniğinin tam olarak uygulamak gereği zorunluluğun ortaya çıkmış olduğu gerçektir. **Bu amaçla 1856 yılında Fransız orman uzmanı Louis Tassy ve ekibi (1857-1862, 1865-1868) yılları arasında gelmiş ve sekiz yıl çalışmışlar,**

- 1- Ticaret Bakanlığı bünyesinde Orman Okulu kuruldu. Ormanlık eğitiminin ve biliminin başlangıcı 1857 yılı kabul edilir.
- 2- Orman Nizamnamesinin hazırlanması
- 3- Ormanlarımızın keşfi (envanteri),
- 4- Ormanlık örgütünün kurulması görevleri verilmiştir.

1923 yılına kadar Orman müdürlükleri 10 kuruluş değişikliği ile Ticaret, Maliye, Orman-Maden Bakanlığı, Maliye, Orman-Maden Bakanlığı, Ticaret ve Tarım Bakanlığı, Maliye, Orman Maden ve Tarım Bakanlığı, Ticaret ve Tarım Bakanlığı ve İktisat Bakanlıkları isimleri altında çalışmalarını Şahıs ve özel şirketlerin üretim ve pazarlama çalışmalarının yapıldığı bilinmektedir.

1923 yılında bugüne kadar; İktisat Bakanlığı (1923-1924), Tarım Bakanlığı (1925-1928), İktisat Bakanlığı (1928-1931), Tarım Bakanlığı (1931-1969), Orman Bakanlığı (1969-1981), Tarım ve Orman Bakanlığı (1981-1983), Tarım, Orman ve Köy İşleri Bakanlığı (1983-1991), Orman Bakanlığı

(1991-2003), Çevre ve Orman Bakanlığı (2003-2011), Çevre Şehircilik ve Orman Bakanlığı (2011), Orman ve Su İşleri Bakanlığı (2011-2018), 2018 yılı Ağustos ayında, Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi içinde Tarım ve Orman Bakanlığı olarak yeniden yapılanma çalışmalarına başlanmış olup, meslek odamız ve derneğimizin dışlanarak, ormancılığın ehli olmayan kadrolarla çalışmaların sürdürüldüğü fiskos basınından duyurmaktayız. Bu nedenle üzüntümüz büyüktür.

Bizlere elektronik postayla bildirilen sunumda bahsi geçen **Dar Kapsamda Orman İşletmeciliği** 1839 yılından 1924 yılına kadar sürdürülmüştür. Bu dönemde ormanlarımız en büyük zararları görmüştür. **Çağdaş Ormancılık çalışmaları** 1937 yılında çıkarılan 3116 sayılı orman kanunu ile aynı yılda çıkarılan 3204 sayılı Orman Genel Müdürlüğü Kuruluş ve teşkilat kanunu ile başlamıştır. Bugüne kadar yetersiz alt yapı ve teknik çalışmalarla gelinmiştir. Tebliğe ek Türkiye Ormancılar Derneği Marmara Şubesi olarak eksikliğini gördüğümüz ve aşağıdaki önerilerimizin de dikkate alınarak Yeniden yapılanma çalışmalarına eklenecek konularımızın dikkate alınmasını hassaten saygı ile rica ederiz.

1- Ormancılığın yasal temel dayanağı olan ormanların devlet eliyle işletilmesini içeren 1937 yılında yasalaşarak uygulamaya giren 3116 sayılı yasa ile 1956 yılında 3116 yasanın ruhuna uygun çıkarılan 6831 sayılı orman yasası bugün 20 ye yakın değişikliklerle (orman ve orman alanlarının daralmasına neden olan 2 ve 2/B çalışmalarına) rağmen ormanların korunması Anayasanın 169 maddesinin güvencesiyle sürdürülmüştür. Biz meslektaşlar olarak mesleğimizin kaynağını oluşturan ormanların **optimum fayda kapsamında yetiştirilmesi, genişletilmesi,**

korunması, doğal eko-sistemin dengede tutulmasının kantarı olarak tutulmalı ve rekreasyon kapsamında çevreciliğimizi Türkiye kamu oyuna vurgulamalıyız.

2- Ormanlarımızın 1990 yıllarda orman yollarının ve Amenajman planlamalarının özel şirketlere ihale ile yaptırılması, Alivrelili üretim ve satış modelini esas alan orman işletmelerinin üretim tekniklerine aykırılıklar içeren, 1839-1920 yıllarında özel şahıslar ve şirketler aracılığıyla yapılan şahıs özel şirket işletmecilik çalışmalarına engel olunmalıdır. Ormanlar günü kurtaran ekonomik değer olarak reklam yapılmasına ve **ÖZELLEŞTİRİLMESİNE** karşı duruşumuzu sergilemeliyiz. Gerekçelerimizi ORMAN KÖYLERİNE, SİYASİ PARTİLERE, MESLEK KURULUŞLARINA TÜRKİYE KAMUOYUNA gerekçeleriyle birlikte anlatmalı ve kabul ettirilmesini sağlamalıyız.

3- 1937 yılında çıkarılan 3204 sayılı Orman Genel Müdürlüğü Kuruluş ve Görevlerini içeren yasanın korunması ve güçlendirilmesi çalışmalarına Kamuoyunu bilgilendirerek destek olmamız gerekiyor. Ayrıca, **Orman Bölge Müdürlüklerinin, Orman İşletme Müdürlükleri ve Orman İşletme Şefliklerinin rantabl (Coğrafi ve iklimsel bir şekilde mevcut yapıları korunarak) kuruluşlarının güncellenmesi,** Birim alan çalışmalarının verimli, bilimsel ve kontrol edilebilir olacak şekilde yapılması zorunluluk olmalıdır.

4- **Orman Genel Müdürlüğü (OGM), Ağaçlandırma Genel Müdürlüğü (AGM), Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü Kuruluşları teşkilatlarıyla beraber korunmalı ve örgütsel yapıları güçlendirilmeli ve şeflikler, Ağaçlandırma Başmühendislik ve mühendislik birimleri artırılmalıdır.**

- Taşra kuruluşu olmayan Çölleşme ve Erozyonla Mücadele Genel müdürlüğü kaldırılmalı.
- **Orman Köylerinin Kalkındırılması Genel Müdürlüğü (ORKÖY)** ve taşra kuruluş birimlerinin örgütlenerek kuruluşlarının tamamlanması, Ormancılığın bekası için kapatılmaması zorunluluk olmalıdır.
- Fidanlıkların dışında ayrıca OGM uhdesinde fidanlık şeflikleri oluşturmamalıdır. Zira Tohum ve Fidan bir arada bütünlük içinde tohum meşcereleri, tohum bahçeleri ve bunlara bağlı olarak tohum ıslahı, tohum saklama ve Fidanlık teknikleri bir bütünlük arz etmelidir. Farklı birimlerin uygulayıcıları değişik yanlışlıklara neden olunabilir. Bu nedenle AGM nin çatısı altında Fidanlık ve Tohum işleri Daire başkanlığı Döner Sermaye bütçeli, muhasebe sistem ve kadrosu ile yeterli sayıda örgütlenmeli ve çalışmalarını piyasa ihtiyaçlarını da dikkate alarak dış mekan süs bitkileri üretim çalışmalarını ve piyasaya ticari amaçlı satışlarını sürdürmelidir.
- Ormancılık Araştırma Geliştirme ve Denetleme enstitüleri, Ulusal bazda ve bölgesel bazda çalışmalarını Bakanlık uhdesinde özerk yapıda ve siyasi politikanın baskıcı ve yönlendirici politikalarından etkilenmeyeceği bir yapıda örgütsel olarak yapılmalı, bu kuruluşların araştırmacı ve bilimsel çalışmalarında arşiv zenginliği oluşturacak yeterli alt yapılarının oluşturulmalıdır. Ormancılık Araştırma Geliştirme ve Denetleme birim sayılarının yeterli sayıdaki kuruluşlar olmalıdır.
- Bizlere tebliğ edilen ve tarafınızca okunarak değerlendirilen İsmet Daşdemir, diğer Fakülte Öğretim üyeleri ve Ormancılık araştırma Enstitüsü tarafından ortaklaşa uzun emekler karşılığında hazırlanan

Ormancılığın yeniden yapılanmasına ait çalışmaları içeren sunum güzel ancak, **ödüllendirme ve değerlendirmelerin çalışanı mağdur edici kısıtlamaları otomatik olarak önleyici, keyfiligi ortadan kaldıran açıklıkta olmasına özen gösterilmelidir. Yoksa ödüllendirme bir noktada çalışanları cezalandırma metodu na döner.**

5- Ormancılığın her seçim döneminde siyasetin yapı malzemesi yapılan ve Anayasanın 169 maddesine aykırılık içeren ormanların ve orman alanlarının daralmasına neden olan 2/B çalışmalarının çeşitli sebeplerle gündeme getirilmesi (İmar barışı, açma ve işgal alanlarının orman suçu işleyenlerin cesaretlenmesine neden olan, taş ocağı ve maden ocağı işletme usullerinin, diğer izin ve irtifak haklarının) **hep ormanlardan tesis, muhafaza ormanlarının tüm kısıtlamalarına rağmen tahriplerine neden olan değişik isimler altındaki verilen izin mazaretlerinin önüne geçirilerek** bu muhafaza ormanlarının kesinlikle korunmasının zorunluluğu vardır. Bu konunun da gündeme taşınması gerekmektedir.

6- Orman Bakanlığının Kuruluş gerekçelerinin Tüm siyasi partilere Tarım Bakanlığı kadar önemli ve bilimsel çalışmaları gerektiren meslek kuruluş olduğumuzu kabul edecek bir gerekçeye dayanmalıdır. Ayrıca Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü (D.S.İ) ve Meteoroloji Genel Müdürlüklerinin Bakanlık bünyesinde olmasının bir sakıncasının olmayacağı kanaatindeyiz. Ormancılık yapılanmamızı içine kapalı problem ve çözümleri kendi kendimize değil kamuoyuyla paylaşarak konumumuzu korumalıyız.

Türkiye Ormanlılar Derneği Marmara Şubesi adına saygı ile arz ve rica ederim.
21.01.2019

ORMANCILIKTA YENİDEN YAPILANMA

Prof. Dr. Tuncay NEYİŞCİ
TOD Batı Akdeniz Şube Başkanı

durumunda olduğu günümüz koşullarında bu çok daha önemli bir anlam kazanmaktadır. **Orman ve ormancılık politikalarının olduğu gibi orman ve ormancılık eğitimi de kent merkezli bir hal almaktadır**, hatta almıştır bile. İnsan üzerindeki ekonomiden ekolojiye, tüm olumlu etkileriyle kent ağaçları ve kent ormancılığı hem orman eğitimi ve hem de yönetiminin temel konusu olmak durumundadır. Bu bakış açısı ister istemez orman ve ormancılık örgütlenmesini de köklü değişimlere zorlar niteliktedir.

Günümüzün **orman ve ormancılık politikaları, en azından, ekonomik olduğu kadar, ekoloji temeline dayandırılmak zorundadır**. Karşılıklı etkileşimleri, bağımlılıkları inceleyen bir alan olan ekoloji, aslında, ekonomiyi olduğu kadar, tarihten geleneğe, hukuktan çevreye, sanattan yönetime, sağlıktan yaratıcılığa kadar yaşamın tüm alanlarına dokunan işlevleri anlama merkezli bir alandır. Ekolojik işlevler insan merkezli (antropo-sentrik) değerlerden bağımsız ve onlar üzerinde bir anlayışı, ekoloji merkezli (eko-sentrik) bir anlayışı zorunlu kılar. **Orman ve ormancılık politikaları ve bu gerçeğe bağlı olarak geliştirilmesi gereken orman ve ormancılık yönetimi ve örgütlenmesi de ekoloji merkezli olmak durumundadır**. Ekoloji merkezli anlayış gerçekleştirilemeden ekolojik yönetim politikaları ve örgütlenmesi gerçekleştirilemez. **Ormancılık uygulamaları hızla hükümet merkezli olmaktan bilişim merkezli olmaya doğru değişmektedir**. Bir başka anlamla, küresel ve ülkesel ölçekte yaşayanlar orman ve ormancılara, cumhuriyetin ilk yıllarında olduğu gibi, topluma yön veren, yön verebilecek bir konum, işlev ve sorumluluk yüklemektedir.

Özet Görüşü

Ulusal orman ve ormancılık politikası ormandan çok bir toplum, halk projesidir. Bu nedenle orman ya da ormancılık politikasının temel teması, ülkemizde olduğu gibi, insanların ormanlar üzerindeki olumsuz etkilerini en aza indirmeye değil, aksine **ormanların insanlar üzerindeki olumlu etkisini, kırsal, kentsel ayrımı gözetmeden, en yüksek seviyeye çıkarmaya yönelik olmalıdır**. Dünya nüfusunun giderek artan büyük bölümünün kentlerde yaşamak

ORMANLARIN YÖNETİMİNDE ÖRGÜTLENME MODELİ

H. Adnan YURTCAN
OGM Başmüfettişi

Türkiye’de ormanların yönetimi amacıyla şu andaki örgütlenme modeline bakacak olursak, 1937 yılında çıkarılan 3204 sayılı yasa ile Orman Genel Müdürlüğü kurulmuş olup, taşrada da teşkilatlanmasını sürdürerek önceleri Çevirge Müdürlükleri kurmuş, bu kuruluşlar Döner Sermayeli Revir Amirliklerine dönüşmüş ve bu amirlikler de 1945 yılından itibaren Devlet Orman İşletmeleri adını almıştır. Devlet orman işletmelerinin sayısının artması sonucu 1951 yılından itibaren orman başmüdürlükleri kurulmaya başlanmış ve devlet orman işletmeleri bu başmüdürlüklere bağlanmıştır.

1952 yılında çıkarılan Devlet Orman İşletmeleri Döner Sermaye Yönetmeliği ile OGM merkez ve taşra teşkilatında çalışanların görev ve sorumlulukları belirlenmiştir. (Mülga)

OGM şu anda sadece halen yürürlükte bulunan; 1985 tarihinde yürürlüğe giren 3234 sayılı Orman Genel Müdürlüğü Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun’un, en son olarak Türkiye Cumhuriyeti Devletinin yeni yönetim sistemi içerisinde Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile Merkez Teşkilatında değişiklikler yapılarak, Taşra Teşkilatını düzenleyen maddelerin iptali sonucu sadece Orman Genel Müdürlüğü Taşra Teşkilatı Kuruluş ve Görev Yönetmelik hükümlerine göre çalışmalarına devam etmektedir.

Mevcut haliyle OGM alan bazlı bir örgütlenme modeli şeklinde;

Bölge Müdürlükleri,
İşletme Müdürlükleri,
İşletme Şeflikleri,

Olarak örgütlenmektedir. Burada, yetki ve sorumluluk ormanların korunması üzerine kurulmuş olup, İşletme Şeflikleri ve Şefliklere bağlı Koruma ekipleri ormanların korunmasında sorumlu tutulmuştur. İşletme Müdürlükleri, sınırları içerisindeki tüm iş ve işlemlerin kontrol ve denetiminden sorumlu olup, Bölge Müdürlüklerinin sorumluluğu ise alan bazlı olmaktan çıkartılarak, Şube Müdürlükleri aracılığı ile konu bazında denetim ve koordinasyon görevi verilmektedir.

Günümüzdeki yasal düzenlemelere bakıldığında ise Anayasa’nın;

“V. Ormanlar ve orman köylüsü

A. Ormanların korunması ve geliştirilmesi başlıklarında,

Madde 169–Devlet, **ormanların korunması** ve sahalarının genişletilmesi için gerekli kanunları koyar ve tedbirleri alır. Yanan ormanların yerinde yeni orman yetiştirilir, bu yerlerde başka çeşit tarım ve hayvancılık yapılamaz. Bütün ormanların gözetimi Devlete aittir.

Devlet ormanlarının **mülkiyeti devrolunamaz**. Devlet ormanları kanuna göre, Devletçe yönetilir ve işletilir. Bu ormanlar **zama-naşımı ile mülk edinilemez** ve kamu yararı dışında irtifak hakkına konu olamaz.

Ormanlara zarar verebilecek hiçbir faaliyet ve eyleme müsaade edilemez. Ormanların tahrip edilmesine yol açan siyasi propaganda yapılamaz; münhasıran orman suçları için genel ve özel af çıkarılamaz. Ormanları yakmak, ormanı yok etmek veya daraltmak amacıyla işlenen **suçlar genel ve özel af kapsamına alınamaz.**

Orman olarak muhafazasında bilim ve fen bakımından hiçbir yarar görülmeyen, aksine tarım alanlarına dönüştürülmesinde kesin yarar olduğu tespit edilen yerler ile 31.12.1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tam olarak kaybetmiş olan tarla, bağ, meyvelik, zeytinlik gibi çeşitli tarım alanlarında veya hayvancılıkta kullanılması yarar olduğu tespit edilen araziler, şehir, kasaba ve köy yapılarının toplu olarak bulunduğu yerler dışında, orman sınırlarında daraltma yapılamaz.

B. Orman köylüsünün korunması

Madde 170-Ormanlar içinde veya bitişiğindeki köyler halkının kalkındırılması, ormanların ve bütünlüğünün korunması bakımlarından, ormanın gözetilmesi ve işletilmesinde **Devletle bu halkın işbirliğini sağlayıcı tedbirlerle**, 31.12.1981 tarihinden önce bilim ve fen bakımından orman niteliğini tamamen kaybetmiş yerlerin değerlendirilmesi; bilim ve fen bakımından orman olarak muhafazasında yarar görülmeyen yerlerin tespiti ve orman sınırları dışına çıkartılması; orman içindeki köyler halkının kısmen veya tamamen bu yerlere yerleştirilmesi için Devlet eliyle anılan yerlerin ihya edilerek bu halkın yararlanmasına tahsisi kanunla düzenlenir.

Devlet, bu **halkın işletme araç ve gereçleriyle diğer girdilerinin sağlanmasını kolaylaştırıcı tedbirleri alır.**

Orman içinden nakledilen köyler halkına ait araziler, Devlet ormanı olarak derhal ağaçlandırılır.”

Şeklinde düzenlenmiştir. 6831 sayılı Orman Kanunu ve bağlı mevzuat ağırlıklı olarak ormanların korunmasını ön plana almaktadır. Türkiye’de ormanların son 100 yıllık geçmişine bakıldığında, örgütlenme modeli her ne kadar koruma üzerine düzenlenmiş olsa da, bu düzenleme ormanları, orman içerisinde yaşayan vatandaşın ziyade, siyasilerin oy uğruna verdiği tavizlerden özellikle alan olarak korumaya yöneliktir.

Burada, mevcut örgütlenme klasik ve dar kapsamlı olarak nitelendirilse de, bu yüzden sık sık anlamsız ve başarısız reorganizasyona uğradığı söylemlerinde haklılık payı olsa da, örgüt yapısındaki bu değişikliklerin hemen hemen tamamı Bakanlık düzeyinde gerçekleşmiş, 6831 sayılı yasanın 6.maddesinde belirtildiği üzere “Devlet ormanlarına ve Devlet ormanı sayılan yerlere ait her çeşit işler Orman Genel Müdürlüğü’nce yapılır ve yaptırılır “ hükmüne uygun olarak, Orman Genel Müdürlüğü’nün alan bazlı örgütlenme yapısında köklü bir değişiklik yaşanmamıştır.

Nitekim son yıllarda yapılan kanuni düzenlemelere bakıldığında;

5304 sayılı Kanun ile orman kadastro çalışmalarının TKGM’ne bağlı Kadastro ekiplelerine verilmesi sonucunda, orman vasıf tayinlerinin bu konuda deneyim sahibi olmayan işletme şefleri veya orman mühendisleri aracılığı ile yapılmak zorunda kalınması,

6292 sayılı Kanun ile 2/B alanlarının satışı sonucu orman sınırlarında daraltma yapılması, yayla alanlarında bulunan tüm yapıların kiraya verilmesi,

7139 sayılı Kanun ile 2/B'nin sürekli hale getirilmesi, gibi değişiklikler ormanların alan olarak azalmasına,

Son yıllarda lif yonga fabrikalarındaki artış sonucu odun hammaddesine olan talep artışı,

Dikili Ağaç Satışlarında, 25.000 m³ üzeri endüstriyel odun işleyen fabrikalara tahsisen yapılacak olan satışlar,

Gibi değişiklikler ise ormanların meşçere yapılarının bozulmasına neden olacak değişiklikler olarak görmek gerekir.

Burada konu ormanların korunmasına gelmekte, korumanın günümüz şartlarında sağlıklı olarak yapılabilmesi ise işletme şeflikleri ve bağlı koruma ekipleri eli ile sorumluluk yüklenerek yapılmasında yarar bulunmaktadır.

Çünkü ormanlarda doğaya planlı müdahale, sosyo-ekonomik boyutu önemseme, çok ölçütlü karar vermeyi esas alma, çevreyi koruma veya biyolojik kurallara uygun davranma gibi sonuçta ormanların devamlılığını veya sürekliliğini sağlamak için ormancılık çalışmalarında göz önünde bulundurulması gereken hususlar mutlak olup, bu konular örgüt yapısından daha çok yönetim anlayışı ile ilgilidir.

Bu hususların hayata geçirilmesi için birinci şart orman varlığıdır. Bu nedenle hangi örgüt modeli olursa olsun, Türkiye'nin bugünkü sosyo-ekonomik gerçeği, kültürel yapısı içerisinde koruma faktörünün öncelikli olması gerektiği düşüncesindeyim.

2000-2002 yıllarında TODAİ tarafından yapılan çalışmada, Orman Genel Müdürlüğü örgüt yapısından övgü ile söz edildiği, Bölge ve İşletme Müdürlükleri sayısının azaltılması gibi köklü olmayan önerilerde bulunduğu söylenmektedir. Ancak, bu konuda hazırlanan rapor ve dokümanlara tarafımdan ulaşılamadığından daha fazla bir yorumda

bulunulmaktan kaçınılmıştır. Bu çalışmaya Dernek tarafından ulaşılarak incelenmesinde yarar vardır.

Tarafımıza mail adreslerimize gönderilen örgütlenme çalışmalarına baktığımızda ise, yukarıda belirttiğimiz **şeflik bazında yetki ve sorumluluğun belirlendiği ormanları korumaya yönelik alan bazlı örgütlenme modeli klasik ve dar kapsamlı ormancılık anlayışı olarak nitelendirilmiş**, bunun başarısız olduğu belirtilerek, Türkiye ormancılığına özgü ve çağdaş ormancılık anlayışına uygun olarak geliştirilecek yönetim modeli önerilmektedir. **Önerilen bu model ana hatları ile korumaya yönelik şefliklerin alan bazlı yönetim modeli yerine,**

-Uygulayıcı birimlerin performansının ölçülmesi,

-Performansın değerlendirilmesi (motivasyon, ödül, ceza),

-Özerk bir örgütlenme ve yönetim modelinin esas alınması,

Şeklinde ana hatlarda, 100-150 kadar işletmeler ve 10-15 adet ormancılık araştırma-geliştirme ve denetleme birimleri olarak örgütlenme modeli önerilmiştir. **Burada, örgütlenme alan bazında koruma esasından çıkartılarak, konu bazında uzmanlık birimleri olarak düşünülmüştür.**

Mevcut yapı içerisinde ormancılık çalışmaları OGM, DKMP ve ÇEM Genel Müdürlükler eli ile yönetilmektedir. 6831 sayılı Yasanın 6.maddesine göre ormanlardaki her çeşit işleri yapmakla görevli OGM halen 28 Orman Bölge Müdürlüğü, yaklaşık 250 Orman İşletme Müdürlüğü ve 1400 civarında İşletme Şefliği ile yürüttüğü işlerin 100-150 kadar işletmeler eliyle yürütmesi, **ormanların başta alan kaybı olmak üzere, aktüel yapılarında da kayıplara yol açma ihtimalini güçlendirmekte, özellikle koruma açısın-**

dan yetki ve sorumluluğun net bir şekilde belirlenmemesi önemli handikaplara yol açma olasılığını güçlendirmektedir.

Önerilen yapı, şu anki Araştırma Müdür-lüklerinin örgüt yapısına benzemektedir. Ancak unutulmamalıdır ki, Araştırma Mü-dürlüklerinin sınırları çevrili çok da büyük olmayan alanların korunması birkaç bekle-i ile sağlanabilmektedir. Oysa, 22,5 milyon hektarlık açık alanda bulunan ormanların koruma sorumluluğu net olarak ortaya konamazsa telafisi güç zararlara yol açma olasılı-ğı yüksektir. Örneğin, 11-12 işletme şefliği bulunan bir işletme de her şefliğin yetki ve sorumluluğu belli olmasına rağmen koruma açısından görülen zafiyetler, o işletmede tüm şefliklerdeki korumanın bir başmühendislik tarafından yerine getirilmeye çalışılması daha büyük zafiyetlere yol açabilecektir.

Ayrıca, 24 Haziran 2018 tarihinden bu yana ülkede yeni bir sistemle yönetim anlayışına geçildiği ve bu sistemin nasıl örgütlenme modeli oluşturacağını da henüz belli olma-dığı bir ortamda, yeni düzenlemelere göre gerekli değişikliklerde düşünölmek üzere,

Yapılan tespitlere göre;

- 1- Başta OGM olmak üzere mevcut örgütsel yapı, alan olarak şeflikler bazında korun-malı, TODAİE'nin yaptığı çalışmalardan da yararlanılarak iyileştirilme düşünölmeli,
- 2- Merkez ve Taşra örgütlenmesinde, norm kadro esas alınmalı, keyfiyetten uzak, ko-laylıkla değıştirilemeyecek bir yapıya dö-nüşürölmeli, (Bir bölgeye veya işletme-ye 2 Müdür atanamaması gibi, belirlenen sayı dışında mühendiste atanamamalı)
- 3- Norm kadrolara göre yetki ve sorumlu-luklar belirlenmeli,(Müdür Yardımcılık-ları da dahil)
- 4- Olmazsa olmaz koşul uzmanlık ve liyaka-te önem verilmeli, görevde yükselmeler

belirli esaslara bağlanmalı ve kolaylıkla değıştirilemeyecek yasal güvencelere bağlanmalı,

- 5- Şeffaf ve katılımcı yönetim anlayışında, sivil toplum örgütleri ve orman köylüsü-nün ormanların yönetiminde düşüncele-rine değeri verilmeli, fikirleri kayıt altına alınmalı, ancak hızlı ve pratik karar vere-bilmek için karar verme aşamasında yer almamalı,

Aynı şekilde ormanların korunmasına yö-nelik olarak, sürekli orman içerisinde yaşa-yan insanların ormanlara sahip çıkmaları ve korunmasına aktif olarak katılması için, or-manlardan faydalanma adına yapılan her işte maddi olarak kazanç sağlanabilmeli,

Şeklinde sistem olarak önerimiz olmakla birlikte;

Kamu kaynaklarının yönetiminde, sistem kadar önemli olan uygulama aşamasıdır. En çağdaş, en kapsamlı örgütsel yapı kötü uygulayıcılar elinde kötü sonuçlar doğurabi-leceğı gibi, klasik veya geri kalmış örgütsel yapı olarak nitelendirilebilecek sistem ise iyi uygulayıcılar elinde mükemmel sonuçlar elde edilebileceğı göz önünde bulundurula-rak, son günlerde taşrada çalışanlarda göz-lemlediğimiz en önemli olay, çalışanların yönetime olan güven duygularında önemli aşınmalar görölmektedir. Bu nedenle, çalı-şanları motive edecek en önemli araçlardan birisi olan güven duygusunun tekrar kazanı-mını sağlayacak önlemlerde araştırılmalıdır.

Ormanların sürekliliğinin sağlanabilmesi ise hangi örgütsel yapı olursa olsun, ormanlara yapılan müdahalelerin bilimsel gerçeklere dayanması esasına bağliıdır.

Saygı ile arz olunur.

ORMANCILIK ÖRGÜTLENME MODELİNE İLİŞKİN GÖRÜŞ VE ÖNERİLER

Hüseyin AYTAÇ
Orman Mühendisi

Sayın Prof. Daşdemir tarafından hazırlanan örgütlenme modelini ve diğer makaleleri okudum. Önerilen modelin, salt ormancılık görev alanlarına yönelik ve 1969 ve 1991 yıllarında kurulmuş Bakanlık yapısına benzerlik göstermesi; tarım, çevre vb diğer sektörlerin görev alanlarını kapsamaması nedeniyle uygun olduğunu düşünmekle birlikte; merkezde ve taşrada bazı değişikliklerin yapılması daha uygun olacaktır.

Bakanlık merkezinde, önceki Bakanlık kuruluşlarından farklı iki yeni genel müdürlüğün kurulması öngörülmüş; Su Kaynakları

Genel Müdürlüğü ile Ar-Ge Genel Müdürlüğü. Ormanların, su kaynaklarını da bünyesinde barındıran en önemli doğal kaynak olduğu bir gerçektir. Ancak su kaynaklarının korunması, geliştirilmesi ve yönetilmesi ormancılık sektörünün görevi olmasa gerek. Çünkü ülkemizde bu konuda uzman kurum ve kuruluşlar vardır. O kurumlar ile koordineli çalışmak varken, yetki örtüşmelerine veya çatışmalarına neden olabilecek bir genel müdürlüğün, Orman Bakanlığı bünyesinde kurulmasına ihtiyaç olmadığını düşünmekteyim.

Diğer yandan; merkezi teşkilat oluşturulurken, taşra örgütlenmesinin nasıl kurgulanacağı mutlaka göz önüne alınmalıdır. Orman Genel Müdürlüğü (OGM) kuruluş kanunu olan tüzel kişiliğe sahip özerk bir kurum olması ve genel kamu yönetimi mevzuatı ve ilkeleri nedeniyle Bakanlığın bağlı kuruluşu olmak niteliğindedir. Oysa Sayın Daşdemir tarafından önerilen modelde, OGM'nin niteliği açıkça belirtilmemekle birlikte; taşra örgütlenmesine bakarak onun da ana hizmet birimi olarak kurgulandığını anlamaktayız. Çünkü önerilen diğer beş genel müdürlüğün taşra teşkilatı da orman işletmeleri bünyesinde gösterilmektedir.

OGM'nin dışındaki diğer genel müdürlüklerin tamamı ana hizmet birimi olarak kurulmak durumundadır. Ar-Ge Genel Müdürlüğü de ana hizmet birimi olarak kurulacağına göre taşradaki örgütlenmesi ve merkezle bağlantısının mevcut yapıdan çok farklı olmayacağını ve dolayısıyla merkezde genel müdürlük olarak kurgulanmasının pratik bir yararı sağlamayacağını, bakanlık merkezinde daire başkanlığı şeklinde kalmasının daha uygun olacaktır.

Sayın Daşdemir, orman bölge müdürlüklerinin yerine homojen havzalarda 10-15

kadar “Ormancılık Araştırma-Geliştirme ve Denetleme (OAGD)” birimleri kurulmasını ve bunların sadece Bakanlık ile işletmeler arasında eğitim, araştırma, geliştirme ve denetleme işlevleriyle yükümlü kılınmasını önermektedir. Bölge müdürlüğü sistemi, ülkemizin 50-60 yıl önceki ulaşım, iletişim, teknik vb koşulları göz önüne alındığında bir gereklilik idi. Ancak günümüzün koşulları dikkate alındığında artık bölge müdürlüklerine ihtiyaç kalmadığı, doğrudan ilgili genel müdürlüğe veya bakanlığa bağlı müdürlükler şeklinde örgütlenmenin daha hızlı kararlar alınmasını ve uygulanmasını temin edeceğini düşünüyor ve mevcut bölge müdürlüklerinin kaldırılması önerisini destekliyorum.

Taşra örgütlenmesindeki en önemli sorun, yukarıda da belirttiğim üzere OGM dışındaki diğer genel müdürlüklerin görevlerini yerine getirecek birimlerin orman işletme müdürlükleri bünyesinde kurgulanmasıdır. Bu durum hem personel atamaları, hem de çalışma programlarının uygulanmasında sorunlara neden olacaktır. Bunun yerine doğrudan ilgili genel müdürlüğe karşı sorumlu, personeli bakanlık personel daire başkanlığınca atanmış; milli park müdürlükleri, ağaçlandırma ve erozyon grup müdürlükleri, ORKÖY müdürlükleri kurulabilir.

Orman işletme müdürlükleri ve şeflikleri oluşturulurken il ve ilçe sınırları değil havza sınırları ve ormanların durumu belirleyici etken olmalı, işletme müdürlüklerinin sayısı kesinlikle azaltılmalı; buna karşın bölge şefliği sınırları yönetilebilecek büyüklükte belirlenmelidir.

Ormancılık örgütlenmesindeki sorunların giderilmesi için önerilen modeller, hep olması gereken, ormancılık tekniği ve kamu yönetimi ilkeleri gözetilerek geliştiriliyor. Ancak

ülkemizin gerçeklerini göz ardı edemeyiz; önerilen en harika model bile karar vericilerin meseleye nasıl baktığı ile şekilleniyor ve başlangıçta hiç de arzu edilmeyen sonuçlara götürebiliyor. Yakın zamanda gerçekleştirilen ve Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi denilen mevcut yönetim tarzında artık bakanlıkların önceki kadar etkin olamayacağını söylemek mümkündür. Bu açıdan bakıldığında “Müstakil bir Orman Bakanlığına ihtiyaç var mıdır?” sorusunu da kendimize sorabiliriz. Sıradan bir bakanlık olmak yerine; ormancılık sektöründeki tüm görevleri yerine getirebilecek, kuruluş kanunu olan ve tüzel kişiliğe sahip güçlü bir genel müdürlük çatısı altında örgütlenmek daha yararlı olabilir. Gerçi bir kararname ile asırlık kurumların kapatılması mümkünken güçlü kurum olabilmek artık bir hayal olsa gerek!

Bundan sonra nasıl bir yapıyla karşılaşabileceğimize dair bir fikir vermesi açısından, geçtiğimiz yıl Cumhurbaşkanlığı seçiminin hemen önce, Tarım ve Orman Bakanlığı teşkilat yapısına dair hazırlanmış bir taslaktan edindiğim bilgiyi sizinle paylaşmak isterim. Bu taslakta belirtilen yapının şu anki yapıyla hiç bir benzerliği olmadığını öncelikle belirtiyim. Bilindiği üzere mevcut durum, birleştirilen her iki bakanlığın tüm birimlerinin olduğu gibi bir araya getirilmesinden ibarettir ve kuruluşundan itibaren geçen altı aylık süre zarfında taşra teşkilat yapısı açıklanmamıştır. Bahse konu taslakta, ormancılık sektörü ile ilgili sadece Orman Genel Müdürlüğü gözüküyordu ve ana hizmet birimi olarak tanımlanmıştı. Şu anda mevcut diğer üç genel müdürlük (DKMP, SYG, ÇEM) ise ana hizmet birimleri arasında sayılmamıştı.

Saygılarımla

ORMANCILIĞIMIZDA ALTERNATİF ÖRGÜTLENME MODELİ HAKKINDA GÖRÜŞ

Mustafa KÖMÜRLÜ
Emekli Orman Mühendisi

GİRİŞ

Türkiye'nin girdiği yeni siyasal dönem, ormancılığımızla ilgili yönetim sorunlarını daha da artırmıştır. Çağdaş yönetimlerde olması gereken katılımcı, şeffaf ve hesap verebilir ormancılık yönetiminin dayanağı olacak güçler ayrılığı ilkesi ortadan kaldırılmıştır. Sivil toplum örgütleri zayıflamış, toplumsal duyarlılık cezalandırılmaya başlanmıştır. Toplumun ve devletin öncelikleri değişmiş; ekonomi ve rejim tartışmaları, çevre ve ormancılık konularının önüne çıkmıştır. Politikacı ve bürokrasi yetki kullanmaktan kaçınarak tepeden gelecek emirlere odaklanmıştır. Toplum ve devlet, uzun erimli politika ve örgütlenme modelleri yerine, kısa sürede getiri sağlayacak uygulamalara bel bağlamış durumdadır.

Saray yönetiminin ormancılığımızla ilgili olarak yapmayı düşündüğü düzenlemeler olduğuna ilişkin sözler, kulaktan kulağa yayılmaktadır. Gerçekte ise, ne düşünüldüğü ne yapılacağı bilinmemektedir. Bu koşullarda, Derneğimiz tarafından önerilecek ormancılığımızın örgütlenmesine ilişkin görüşleri ne derece ciddiye alınacak bilinmemektedir. 1923'te kurulan, çağdaşlığı ve modernizmi ilke edinmiş Cumhuriyetimizin dönüştürülmeye çalışıldığı günümüzde bu nedenlerle, ormancılığımızın yapılanması konusunda sağlıklı sonuç almak ve bunu uygulamaya koymak güçleşmiştir.

Bu koşullar altında, önereceğimiz örgütlenme ve yönetim modelinin; bu modelin öznesi olan toplum tarafından benimsenmesi önemli bir konudur. Meslek örgütleri, sendikalar, çevreci örgütler, orman köylüleri ve kooperatifleri; önerilecek örgütlenme ve yönetim modelinin savunucusu olmalıdır. Bu nedenle, Derneğimiz tarafından organize edilen bu çalışma, daha sonra yürütülecek

çalışmaların bir başlangıcı olarak ele alınmalıdır. Çalışma sonrasında, ortaya konulacak modelin ilgili sivil toplum örgütlerine ve değişik toplumsal kesimlere tanıtılması süreci başlatılmamıştır. Bu yolda yapılacak çalışmalar sonrasında ortaya çıkan toplumsal beklentiler de dikkate alınarak önerdiğimiz model son haline getirilmelidir.

Ayrıca, doğal kaynak yönetimi ve örgütlenme modeli topyekün ve süratle uygulamaya konulamaz-konulmamalı. Bu nedenle, ortaya çıkacak modelin uygulamaya konulma yöntemleri de tartışılmalıdır. Pilot uygulamalar yapılarak, modelin taşra ayağıyla sonuçlar ortaya çıktıktan sonra, değerlendirme yapıp ülke ölçeğinde uygulamaya konulmalıdır.

ALTERNATİF ÖRGÜTLENME MODELLERİNİN DEĞERLENDİRME YÖNTEMİ

Yürütücü kuruluş, Marmara Ormancılık Araştırma Enstitüsü Müdürlüğü, proje yürütücüsü Dr. Murat KÖSE, danışmanı Prof. Dr. İsmet DAŞDEMİR olan “Türkiye Ormancılığı İçin Alternatif Örgütlenme Modellerinin Geliştirilmesi” isimli proje sonuç raporu irdelenerek vurgulanması gereken yönler ve düzeltilmesi önerilen yönler ortaya konulmuştur. (Katıldığım ve vurgulamak istediğim görüşler kalın olarak işaretlenmiştir).

TEHDİTLER, ZAYIF YÖNLER VE YENİDEN ÖRGÜTLENME İHTİYACINI DOĞURAN NEDENLER

3116 sayılı yasayla 1937 yılında temeli atılan devlet orman işletmeciliği çok şeyleri başarmıştır ancak, daha da fazlasını başarabilirdi. Popülist politikalar ormancılığımızı önünde bir engel olmuştur. Bundan sonra da popülist politikaların saltanatı sürdüğü sürece en iyi örgütlenme modelinin bile başarı şansı azdır. Bu saptamayı göz önünde tutarak değeri-

dirme yapmak ve model oluşturmak zorundayız. Diğer anlatımla, yeni örgütlenme modelinde, popülist politikaların etkisini en aza indirecek yollar bulmalıyız.

Ulusal ve uluslararası süreçler, toplumsal beklentiler ve küresel ısınma, ormancılık örgütünün amaçlarında çeşitlenmeye neden olmuştur. Söz konusu amaç çeşitliliğinin ormancılık örgütünün yapısına yansması kaçınılmazdır.

Ormancılık örgütü çalışanları üzerinde siyasi, bürokratik ve yerel baskıların olması, liyakate ve uzmanlığa dayalı personel politikasının olmayışı, atama ve yükseltmelerde liyakat yerine siyasi etkenlerin ve tarikatların rolünün olması; turizm madencilik ve enerji gibi sektörlerin orman alanları üzerinde yoğun baskı oluşturmaları, merkez ve bölge müdürlükleri üst yönetim birimlerinde personel fazlalığı olmasına karşın, uygulayıcı birimlerde personel sayısının yetersiz olması ve iş yükü dağılımında dengesizliklerin bulunması, orman işletme şeflerinin konularına göre her biri uzmanlık gerektiren çok sayıda iş ve işlemi yapma sorumluluğunda olması ve çalışma alanlarının çok geniş olması, ormancılık politikasının güncel politika önceliklerinden etkilenmesi ve ormancılık politikasının ileriye dönük öncelikli amaçlarının çoğunlukla göz ardı edilmesi, orman alanlarının birbirinden bağımsız üç ayrı genel müdürlük halinde yönetilmesinin merkez ve taşra birimlerinde yetki sorumluluk karmaşası yaratması, örgütte etkili bir denetim mekanizmasının olmaması, ormancılık örgütünün içine kapanık bir yapısının olması sonucu ülke ve dünyadaki gelişmelere uyum sağlamada zorluk çekmesi, ormancılığımızın zayıf yönleri olup bunlar yeni örgütlenme ve yönetim modelini gerekli kılmaktadır.

Anlaşılabacağı üzere; siyasi ve ekolojik nedenlere dayalı çeşitli tehditler ve ormancılık örgütüyle ilgili zayıf yönler, yeniden yapılanmayı zorunlu kılmakta; aynı zamanda bunu zorlaştırmaktadır da. Diğer anlatımla, değişimi zorunlu kılan birçok neden, aynı zamanda çağdaş ve uygulanabilir örgütlenme modelinin oluşturulması karşısında engel teşkil etmektedir.

ÖNERİLECEK YENİ MODELİN HEDEFLERİ

Model, mülkiyeti ve yönetimi devlette kalmak şartıyla rekabetin ve başarının artırılmasına olanak veren, çağdaş ormancılık anlayışına uygun ve Türkiye ormancılığına özgü örgüt yapısı ve değişen koşullara göre katılımcı ve çok kriterli yaklaşımlarla, ormanların korunması ve geliştirilmesi, toplumun ormanlardan beklediği mal ve hizmetlerin sürdürülebilir temini, korunması şeklinde özetlenebilecek ulusal ormancılık amaçlarını gerçekleştirebilecek bir yapıda ve yetkide olmalıdır.

Bu yapı ve yönetim şekli, aynı zamanda, ormancılık örgütü üzerinde baskı yaratan ve liyakati ortadan kaldıran popülizm ve nepotizmi frenlemeye, dengelemeye yönelik mekanizmaya sahip olmalıdır.

ALTERNETİF ORMANCILIK ÖRGÜTÜNÜN MERKEZDE YAPILANMASI

1- Orman rejimi dışındaki açıklık alanlar, tarım alanları, meralar, sulak alanlar, göller, nehirler, sazlıklar, taşlık kayalık alanlar, kumullar, yerleşim yerlerinin konumları ve buralardaki faaliyetler orman ekosistemiyle doğrudan veya dolaylı etkileşim halindedir. Bu nedenle, birbirinden bağımsız yönetilmemelidirler. Farklı ekolojik üniteler arasında eşgüdüm ve aralarında destek mekanizma-

ları oluşturabilmek amacıyla bakanlıkların üzerinde bir **ekoloji-danışma kurulu** gereklidir. Bu, yapılanma aynı zamanda, ülke topraklarının arazi ve verim gücü sınıflanmasına yönelik olarak üst düzey arazi kullanma- yararlanma hedefleri konusunda çalışma yapılmalıdır. Üst düzey politika ve arazi kullanma tercihlerine yol gösterecek bu kurulda, siyaset temsilcileri, üniversiteler ve sivil toplum örgütlerinin temsilcilerinden bulunmalıdır.

2- Yeniden yapılacak orman tanımına göre bakanlığın (genel müdürlüğün) görev ve faaliyet alanı genişletilmelidir. Yeni orman tanımı, orman ekosistemi anlayışına dayalı olarak, orman çevresindeki yerleşim yeri ve tarım alanları dışındaki alanları da kapsamalıdır. OGM, “Doğa Koruma ve Orman Genel Müdürlüğü” ismini almalıdır. Orman sınırları bu anlayışla belirgin doğal hat veya yapay hatlara dayandırılmalıdır. Bu anlayışla, orman kadastro farklı anlayışla ele alınmalıdır. Taşrada, bu yönde pilot çalışmalar yapılmalı alınan sonuca göre yaygınlaştırılmalıdır.

3- Merkezde bakanlığa-genel müdürlüğe bağlı, eski “Fen Heyetleri”nin yerine geçmek üzere **ormancılık-danışma kurulu** bulunmalıdır.

Bu kurulda üniversitelerden akademisyenler, ilgili STK ve kurumların temsilcileri de doğal üye olmalıdır. Bu kurulda ormancılığın ileriye dönük politikaları ve hedefleri tartışılmalı ve orman varlığındaki değişimler değerlendirilmelidir. Bakanlıküstü ekoloji danışma kurumuyla bağlantısı olmalıdır. Bu birim bünyesinde, teknisyenlerden oluşan bir grup da bulunmalı; ulusal orman envanteri verilerinin toplanması ve değerlendirilmesi, problemlerin belirlenmesi bu kurulun görevleri arasında olmalıdır. Bu kurulun

gösterdiği hedefler bağlayıcı olmalı ve ormancılıkla ilgili gelişmeler konusunda toplumu bilgilendirmekle de görevli olmalıdır.

4- Genel Müdürlük merkez teşkilatında 20'nin üzerinde daire başkanlığı ve bunlara bağlı 120'nin üzerinde şube müdürlüklerinin sayısı konusu öncelikli bir konu değildir. Orman ekosistem yönetimi ve çok yönlü yararlanma söz konusu olduğunda, daire başkanlıklarının ve şube müdürlüklerinin sayısından çok çalışma düzeni ve organizasyonla ilgili düzenlemeler öncelikli konu olmaktadır. Çok bileşenli orman kaynakları yönetiminden bahsederken, ormancılığımızla ilgili konular sahipsiz kalmamalıdır. Şube ve daire sayıları azaltılınca iş hacminin azalacağına ilişkin garanti yoktur. İşletme şefleri ve işletme müdürlerini en çok yoran ve zaman israfına yol açan, konuların çokluğu kadar, merkez tarafından sık sık tablo ve bilgi isteme alışkanlığıdır. Bilgi işleme ve izleme teknolojisinin bu kadar geliştiği dünyamızda merkez, her türlü bilgiyi anlık izleme olanaklarına sahiptir. Ayrıca, tartıştığımız raporlarda öngördüğü şekliyle, işletme şeflikleri bünyesinde farklı uzmanların görev yapması durumunda, iş yükü de azaltılmış olacaktır.

ALTERNETİF ORMANCILIK ÖRGÜTÜNÜN TAŞRA YAPILANMASI

1-Orman Bölge Müdürlükleri siyasi ve bürokratik bir makam olmaktan çıkarılarak bölgesindeki orman işletmeleri arasında eşgüdümü sağlayan, bilimsel ve teknik esaslara göre onları yol gösteren birimler haline getirilmelidir. Ayrıca, bölge müdürlüklerinin sayısının azaltılması ve isminin de Doğa Koruma ve Orman Bölge Müdürlüğü olması gereklidir.

Doğa Koruma ve Orman Bölge Müdürlüğü bünyesinde “İşlevsel Planlama Birimi”

kurulmalıdır. Orman varlığı verileri izlenerek, ekosistemindeki değişimler bu birim tarafından izlenmelidir. Değişik orman ekosistemlerinde uygulanacak amenajman planı yararlanma metodlarının seçimi, işletme sınıflarının belirlenme yöntemleriyle ilgili kriter ve göstergeler; değişik orman fonksiyonları için belirlenecek orman envanteri yöntemleri ve optimal-amaç kuruluşları; idare süreleri ve amaç çaplarının belirlenme yöntemleri; orman ekosisteminin iç ayırım düzenlemeleri ve yol ağlarının nitelik ve yoğunluklarının belirlenmesiyle ilgili ölçütlerin belirlenmesi konularındaki bölge müdürlükleri ölçeğinde yapılan gözlem ve araştırmalar yapılarak yapımçı- uygulamacı birimler bu birim tarafından desteklenmelidir. Bu birim, planlamanın planlaması dışında plan yapmamalıdır. Planlamayla ilgili parametreler ve planlama öncesi hazırlıklar konusunda yol gösteren çalışma yapan ve yaptıran bir birim olarak düşünülmelidir.

2- Orman işletmeleri ile DKMP birimlerinin “ekolojik ve idari” kriterlere bağlı olarak belirlenecek alanlarda, tek bir çatı altında toplanması ilke olarak doğrudur, ancak, DKMP’nin bugünkü görev alanı orman rejimi dışındaki alanları da kapsamaktadır. Bu durum değerlendirilmelidir. DKMP’nin bugünkü görev alanında bulunan arkeolojik sit alanları v.b. yönetiminin ülke çapında çalışma yapan diğer koruma birimlerine bağlanması fikri tartışılmalıdır.

Orman İşletme Müdürlüklerinin ekonomik, sosyal, gelişmişlik düzeyleri ve personel istihdamı açısından merkezi ilçelerde konuşlandırılarak, sayılarının azaltılması ve uzman mühendislerle desteklenmiş güçlü birimler durumuna getirilmesi fikri yerindedir. Doğa koruma ve Orman İşletme Müdürlüklerine özerklik verilerek, yetki ve sorumluluklarının ar-

tırılması gereklidir. Bu arada harcama yetkisi, mevzuat değişikliği yapılarak işin yapıldığı tümüyle işletme müdürlüğünde toplanması gereklidir. Orman işletme müdürlüklerinin büyüklüğü ve sayısı daha detaylı çalışma konusudur. Görev alanı olarak “havza” isminin geçmesi tartışmalı bir konudur.

Ormancılığımızda odun kökenli üretim faaliyetleri, kesme ve tomruklama işi, konusunda yetişmiş, ruhsatlı kesim grupları tarafından yapılmalıdır. Bugün birim (vahidi) fiyatla yaptırılmakta olan bu iş, üretim kayıplarına yol açmakta ve ormana önemli zararlar vermektedir. Ayrıca bu iş, iş güvenliği açısından riskli olup, çok tehlikeli sınıfı içerisinde değerlendirilerek kadrolu personel tarafından SGK iş güvenliği kapsamında yürütülmelidir. Doğa Koruma ve Orman İşletme Müdürlüklerinde bu iş için daimi kadrolu seyyar ekipler kurulmalıdır. Bu ekipleri yönetmek üzere mekanizasyon ve üretim başmühendisliği kadrosu oluşturulmalıdır.

Doğa koruma ve Orman İşletme Müdürlüklerinde, ormancılıkta piramidal yapının sağlanmasına paralel olarak, şeffaf, yerinden yönetim ve dengeli toplumsal katılım mekanizmaları oluşturulmalıdır. Bunun için, Doğa koruma ve Orman İşletme Müdürlüklerinde, Genel Müdürlükte kurulan “Ormancılık Danışma Kurulu”nun paraleli olarak **“Doğa koruma ve Orman İşletme Danışma Kurulu”** kurulmalıdır. Bu kurulda ilgili teknokratlar dışında, köy, belediye ve kooperatif temsilcileriyle, çevreci sivil toplum örgüt temsilcileri, sendika temsilcileri bulunmalıdır. Bu kurulda ormancılığın ileriye dönük politikaları, hedefleri, fonksiyonel planlama konusu tartışılmalı ve orman varlığındaki değişimler değerlendirilmelidir. Yetki ve sorumluluk Doğa koruma ve Orman İşletme Müdüründe toplanmalıdır. Kararları

tavsiye niteliğinde olmalı ve yönetimde saydamlığı sağlamalıdır (Kırsal nüfusla birlikte, kent halkının da ormanlardan beklentileri de bulunmaktadır. Beklentinin büyüklüğü oranında sorumluluk da yüklenilmelidir. Sadece kırsal nüfusun beklentilerinin gündeme getirildiği kurul olmamalıdır).

3- Ormancılık örgütünün her alanında ve biriminde uzmanlaşmaya gidilmesi; alan temeline göre değil, konu temeline dayalı olarak iş bölümüne gidilmesi fikri doğrudur. Bu öngörü İşletme müdürlüğü ve işletme şeflikleri için de geçerlidir. Ancak, işletme şefliğinin alan bazında görevi devam etmelidir. Şöyle ki, sadece silvikültür, üretim ve pazarlama işlerini yapmak üzere orman işletme şefliği görevi sürdürülmelidir. En uç hizmet ve üretim birimi olan şefliklerde işlerin koordinasyonu ve izlenmesi açısından bu zorunludur. Bunun dışında, diğer konular ilgili uzmanlar tarafından yerine getirilmelidir.

Korunan alanlar ve milli parklar ve av ve yaban hayatı işleri de işletme şefliği ismi altında yürütülmelidir. İşletme şefliğinin öncelikli üretim veya hizmet fonksiyonu dikkate alınarak uzmanlaşmış işletme şefi görevlendirilmelidir.

4- Fidanlık müdürlüklerinin kapatılarak, fidanlık şefliklerinin en yakın işletme müdürlüğüne bağlanması; her işletme müdürlüğünde en az bir adet fidanlık bulunması gereklidir. Yerine göre, küçük havzalar için geçici fidanlıklar da kurularak genetik kirlilik konusunda önlem alınmalıdır.

İÇ DENETİM:

Denetim işleri, şikâyet ve ihbarlara bağımlı olmaktan çıkarılarak, ormancılık faaliyetlerinin yasalara ve bilimsel esaslara göre yürütülmesini sağlamak amacıyla yönelik ve sistemli bir şekilde yürütülmelidir. Teknik

konularda yaşanan denetimsizlik süratle giderilmeli ve denetim görevlileri teknik ve idari birikimi olan kişiler arasından seçilmelidir. Olağan denetimler ciddi olarak sürdürülmelidir. Denetim raporları, tayin terfi ve atamalarda göz önünde tutulmalıdır. İç denetim birimi bu anlayışa göre şekillenmelidir.

ORMAN AMENAJMANI

Coğrafi bölgelerde Orman İdaresi ve Planlama Daire Başkanlığına bağlı taşra teşkilatı şeklinde çalışması gereklidir.

Resmi Başmühendislikler kaldırılarak, amenajman planlarının tümünün serbest mühendislik ve müşavirlik yoluyla yaptırılması yanlıştır.

ORMAN KADASTROSU

Genel kadastro komisyonlarına yeterli sayıda uzman orman mühendisi verilmeli, orman komisyonları kaldırılmalı ve orman kadastrası çalışmaları genel kadastro komisyonlarınca (tek bir kurum tarafından) yürütülmelidir. Ancak; bu işin genel kadastro komisyonlarınca yürütülmesi de tek başına yeterli değildir. Türkiye’de orman kadastro sorununun sona ermesi politikacının popülizmi ve kolaycılığı nedeniyle mümkün görülmemektedir.

Hukuki ve idari olarak, orman kadastro çalışmalarının sonuna gelinmiş gibi görülebilir. Ancak, mevcut orman sınırlarının etkin bir şekilde korunması; orman alanlarının stabil hale gelmesi mümkün değildir. Vatan-daş! Yeni “af”lar beklentisi içindedir. Bunun yanında, orman sınırları, takip ve kontrolü zorlaştıracak derecede karışık olup orman-iskan ve tarım alanlarını baz aldığı-mızda alan bütünlüğünü ortadan kaldırmaktadır. Bunun yanında, karmaşık ve parçalı yapıdaki mevcut orman alanlarında verimli ve fonksiyonel ormancılık yapabilmek zor-

dur. Orman sınırları farklı bir anlayışla yeniden ele alınarak düzenleme yapılmalıdır.

Bu anlayışla, pilot çalışmalar yapılarak, alınan sonuca göre orman sınırları belirgin, değişmez doğal veya mecbur kalırsa, yapay hatlara dayandırılmalı; daha sonra yaygınlaştırılmalıdır.

MERA

Meralarla ilgili çalışmaları için mera konusunda uzman olan orman mühendisleri mera komisyonlarına görevlendirmelidir. Meralar bu şekilde tek merkezden belirlenebilir. Bu komisyonların öncelikle, orman içi ve bitiş-iği meraları tanımlayarak belirlemesi gereklidir. Orman ekosisteminin devamı niteliğindeki orman içi ve bitiş-iği meraların yönetimi ve mülkiyeti başka kurum ve kuruluşların görev alanında olmamalıdır. Ancak, orman ekosisteminin çok uzağında bulunan meralar ayrı birim tarafından yönetilebilir. Orman içi ve bitiş-iği meraların yönetimi orman idaresinde ORKÖY birimine devredilmelidir.

ORKÖY

Köy kalkındırılması ve tarımsal destekleme konuları orman idaresinin başarabileceği türden işlerden değildir. Kırsal kalkınma geniş ölçekte ele alınacak bir iştir. Bu, yaşadığımız deneyimlerle de ortaya çıkmış bir gerçektir. ORKÖY faaliyetleri orman kaynakları yönetimi kapsamında ele alınmalıdır. Bu bakış açısıyla ORKÖY’ün üç çalışma alanı bulunabilir.

1- Teknik ormancılık projeleri ve doğa koruma amaçları nedeniyle mağdur olacak köylülere gelir getirici iş olanakları ve desteklenmesi.

2- Avlak yönetimi, orman içi ve bitiş-iği mera yönetimi, tarımsal ormancılık, ekoturizm, bal ormanları, tıbbi ve aromatik bitki ürünleri, reçine, çıra, mantar v.b. gibi odun dışı

orman ürün ve hizmetleriyle ilgili projelerin orman köylüleriyle birlikte yapılarak yürütülmesi.

3- Doğrudan orman tahribine neden olan odun tüketimini azaltmak amacıyla destekler vermelidir. Bunlar, güneş enerjisi sistemi ve biyogaz için destek, doğal gaz sistemime geçiş, binalarda ısı yalıtımına destek v.b. şeklinde olabilir.

YANGIN VE ORMAN ZARARLILARIYLA MÜCADELE

Teşkilatın orman yangınlarıyla mücadele çalışmaları genel anlamda başarılı bulunmaktadır. Orman yangınlarıyla ilgili birimlerin güçlendirilerek, sistemin muhafaza edilmesi görüşü doğrudur. Ancak maliyetler yüksektir.

Orman Zararlılarıyla Mücadele Şube Müdürlüğü ve Orman Yangınlarıyla Mücadele Şube Müdürlüğü birleştirilmemelidir. Orman zararlılarıyla mücadele şube müdürlüğü ve orman yangınlarıyla mücadele konusunda konsept farklıdır.

Orman zararlıları ve yangınla mücadeleden daha çok, koruyucu önlemler üzerinde durulmalıdır. Bu, yangın ve zararlılarla mücadelede maliyetleri düşüreceği gibi yönetim etkinliğini de sağlar. Bu birimler dinamik yapıya kavuşturularak, orman kaynakları yönetim planlaması aşamasında koruyucu önlemler konusunda müdahaleci-uyarıcı role sahip olmalıdır. Ayrıca, denetim birimleri olağan denetimlerinde, orman zararlıları ve orman yangınlarına karşı önleyici tedbirler konularını da ele almalıdır.

ÇÖLLEŞME VE EROZYONLA MÜCADELE GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (ÇEM)

Orman ekosistemi dışındaki arazi yönetimiyle ilgili boşluğun doldurulması açı-

sından ÇEM önemlidir. Ancak ÇEM'in sadece merkezde proje üreten ve taşrada uygulayıcı birimleri olmadan örgütlenmesi ve faaliyet göstermesi doğru değildir. Bu nedenle yeni örgütlenme modelinde “Doğa Koruma ve Orman Genel Müdürlüğü” bünyesinde “Ağaçlandırma Fidanlık ve Havza Islahı Daire Başkanlığı” içerisinde aynı işlev sürdürülmelidir.

ORMANCILIK ARAŞTIRMA KURUMLARI

Merkezde, Doğa Koruma ve Orman Genel Müdürlüğü'nde güçlü bir Araştırma-Geliştirme Dairesi Başkanlığı şeklinde, taşrada ise bölge müdürlükleri bazında örgütlenmesi gerektiği yönündeki görüş doğrudur. Araştırma konuları bölge müdürlüğü APK'sı ile birlikte belirlenmelidir. Konuya ilişkin olarak yapılacak toplantılara işletme müdürlüğü yetkilisi de katılmalıdır. Araştırma konuları stratejik önceliği olan konular olmalıdır.

ORMAN FAKÜLTELERİ:

Orman kaynakları yönetimi konusunda orman fakülteleri tarafından verilen lisans eğitimi yeterli değildir.

Orman Fakültelerindeki doktora ve doçentlik tezleri konuların ormancılığımızın içinde bulunduğu öncelikli sorunlarla bağlantısı yeterli değildir. Üretilen bilginin daha çok, ülke ormancılığının acilen ihtiyaç duyduğu bilgilere yönelik olması için önlem alınmalıdır.

ÖRGÜTLENME İLE İLGİLİ DOKÜMANLAR ÜZERİNDE GÖRÜŞLER

Muzaffer DOĞRU

1. Uygulayıcı birimlerin performansının izlenmesi ve değerlendirilmesi ve değerlendirilmesi, bunun sonuçlarına dayalı motivasyon, ödül ve ceza sistemi tesisi ve uygulanması, mümkün olduğunca özerk bir örgütlenme ve yönetim modeli ile ilgili genel öneri ve yaklaşımlara katılmamak mümkün değil.

2. Ölçme ve değerlendirme ölçütleri ve bunlarla ilgili uygulama yöntemleri konusunda sayın hocamız ve arkadaşlarının çalışmaları hakkında bilgim yok ancak ormancılığımızda uzun yıllardır genelde girdi ve çıktılar dayalı izle ve değerlendirme yaklaşımlarını uygulandığını, sonuç ve etkiler üzerinde değerlendirmelerin, ekolojik, sosyal ve ekonomik boyutlarını ele alarak yapılmasının güç, masraflı ve zaman alıcı olduğu ve özel bilgi ve uzmanlık gerektirdiğini düşünüyorum. Diğer bir konu sadece ormancılarımız tarafından yapılacak değerlendirmelerin yeterli olup olmayacağı, yerel halk, STK'lar ve diğer kilit paydaşlar açısından ve tarafından yapılacak değerlendirmelerin de önemli ve gerekli olduğu ve sisteme dahil edilmesi görüşündeyim.

3. Bölge düzeyindeki örgütlenmede araştırma, geliştirme, değerlendirme, denetleme, eşgüdüm işlevlerinin temel alınmasına katılmaktadır ancak bu birimlerin isimlerinin bölge müdürlüğü olarak kalması daha uygun olur diye düşünüyorum.

4. Bölge düzeyindeki yapılanmada uzman, deneyim ve araştırma konusunda üst düzey bilgi ve yetenek sahibi elemanların yer alması görüşü uygun olmakla beraber bu birimlerin ana yöneticilerin yönetim ve uygulama deneyimine sahip elemanlar olması, bu deneyime sahip olmayan araştırmacıların uzmanlık ve destek sağlayıcı rolleri yüklenmesinin uygun olacağını düşünüyorum.

5. Merkezi yönetimin ağırlığının azaltılması ve bölge ve işletme düzeyinde yetki ve karar mekanizmalarının artırılması görüşüne katılıyorum, ancak bunun için merkezde öngörülen çok sayıda genel müdürlük yapılması ile bunun zor olacağına inanıyorum. Teşkilatımızca yürütülen ağaçlandırma çalışmalarının büyük çoğunluğunun orman içi ağaçlandırmalar olduğu düşünülerek OGM, AGM ve ORKOY genel müdürlüklerinin tek çatı altında olması, ağırlıklı olarak orman dışında ve ağırlıklı olarak erozyon, arazi bozulumu ve havza ıslahı benzeri konular için ve bu alanda diğer kurum ve paydaşlarla eşgüdüm ve işbirliği yapabilecek ayrı bir genel müdürlük düşünülebileceği görüşündeyim. Genel müdürlükler altında daire ve şube müdürlüğü düzeyinde azaltmaya gidilmesi ve benzer birimlerin ve yetki duplikasyonlarının önlenmesi önem taşıyor.

6. Yetkilerin merkezden bölge düzeyine aktarılmasını teşkilat üzerinde politik baskıların azalacağı yönündeki görüşe kuşku ile bakıyor ve il ve ilçe düzeyinde politik baskıların daha etkin olabileceği ve sorun yaratacağı endişesini de taşıyorum.

7. Merkezde DSİ benzeri Su Kaynakları Genel müdürlüğünün Orman Bakanlığı altında yer alması görüşüne katılmıyorum. Orman teşkilatının görevi orman içi su kaynaklarının yönetimi ile ilgili görev ve sorumlulukları sınırlı olması görüşünü taşıyorum.

8. Araştırma konusu önemli olmakla beraber, mesleğimizde uzun yıllara dayalı bilgi ve deneyim birikimi ve geçmiş ve devam eden araştırma sonuçları göz önüne alındığında araştırmanın birincil ihtiyaç olduğu görüşünde değilim. Bundan çok araştırma ve geliştirme sonuçlarından yararlanmanın geliştirilmesi, araştırmaların uygulayıcı ile beraber yapılması ve uygulanabilir ve etkin

sonuçlar üretmesinin önemine inanıyorum. İyi deneyim ve bilgiye sahip birçok uygulayıcının ve yöneticinin uygulamanın koşullarını çok iyi bilmeyen veya dikkate alamayan araştırmacılardan daha bilgili olabildiği gerçeğini araştırmacıların da peşinen kabul etmesi gereğine inanıyorum.

Bu görüşlerim sadece genel değerlendirmeler niteliğinde olup sayın hocalarımızın değerli çalışmaları ile ilgili bilgi eksikliğimden görüşlerimde bazı hatalar olabileceğini kabul ettiğimi bilmenizi rica ediyorum.

ORMANCILIK ÖRGÜT YAPISINA İLİŞKİN GÖRÜŞLER

Muzaffer TOPAK

İsmet Daşdemir hocamızın liderliğinde yapılan çalışmanın en kapsamlısı Ek3 te yer almaktadır. Bu kadar detaylı ve kapsamlı bir çalışmayı aynı detayda irdelemek, modelleri mukayese etmek kısa bir zaman diliminde çok detaylı yapamadım. Ana hatları ile baka-bildim. Bu aşamada şunları söyleyebilirim.

Önce bana göre olması gereken iki ilkeden bahsetmeliyim: Ormancılık uygulama hizmetleri arazide yapılan hizmetlerdir. Arazi ise plan ünitesi olarak belirlenmiş durumdadır. Geçmişten beri yapılan uygulamalarda ortaya çıkan sorunların çoğu aynı alanı paylaşmaktan çıkmıştır. Örneğin orman bölge şefliği alanında şef üretim, koruma hizmetleri yaparken aynı alanda AGM'nin Ağaçlandırma şefi veya ORKÖY şefi de kendi konusu ile çalışmıştır. **Doğru olan alan bazında tek otorite ve dolayısı ile tek sorumlu olmasıdır.**

Diğer ilke ise: Dikey yapılanmada uyum olmalıdır. Yani taşra tek çatıdan emir almalıdır. Yani merkezde farklı genel müdürlükler var ise bunun da taşra teşkilatı ayrı olmalıdır. Tersten söyler isek; **Taşradaki birimin patronu da tek olmalıdır.**

1. Model mevcut durumu özetlemekte 2,3,ve 4. modeller farklı yaklaşımlarla teşkilatı yapılandırmaktadır.

2. Model, Tek Genel Müdürlük (Doğa Koruma ve Orman) taşrada ise Havza bazında 100 -150 adet Doğa Koruma ve Orman İşletme Müdürlükleri öneriyor. İşl. Müd. altında ise 13 adet Ağaçlandırma, Silvikültür, Koruma, MP, ORKÖY gibi 13 adet başmühendislik öneriliyor. Şeflik ise plan ünitesi bazında muhafaza ediliyor. Bu model kağıt üzerinde; şefin yükünü azaltıyor, teknik çalışmayı öne çıkarıyor şeklinde savunulabilir. Çok doğru da gelebilir. Ancak şu anda Orman Bölge Müdürlüklerinde olan şube mü-

dürlüklerine paralel bir yapı bu defa İşletme Müdürlüğü altında oluşturuluyor.

Orman Bölge Müdürlüğü sayısını 28 olarak düşünürsek Bu defa OBM yapısında 100-150 İşletme Müd. kuruyoruz demektir. Bu yapı hem eleman israfına hem eleman tembelliğine neden olacak, bölge şefinin her an başında olan bir kuruluş olacaktır. Bu yapı havza bazında kurulacak Bölge Müdürlüklerinde olmalıdır.

Model 3. Bu modelde, merkezde farklı Genel Müdürlükler öngörülürken taşrada ise Model 2 de öngörülen işletme müdürlüğü yapısı aynen muhafaza edilmiştir. Dolayısı ile yukarıda eleştirdiğim sakınca burası için de geçerlidir. Farklı Genel Müdürlükler kurulması konu bazında çatı yapıda uzmanlığı ve yarışı öne çıkaracaktır. Taşrada ise işletme müdürlüğünün konu bazında farklı patronları (Gn. Müd) olacaktır. Bu nedenle geçmişte Genel Müdürlükler arası sürtüşme ortaya çıkmıştır,

Model 4. Daha önce de uygulanmış olan merkezde farklı genel müdürlükler taşrada ise müstakil taşra birimleri öngörülmektedir. Bu modelde ise geçmişte yine Genel Müdürlükler arası sürtüşme taşraya yansımış veya taban da olan sürtüşme yukarıya Gen. Müd. yansımıştır. Bunun nedeni ise aynı alanda farklı genel müdürlüklerin çalışmasından ortaya çıkmıştır. Peki neyin tercih edersen dersiniz, bakanlık iyi hakemlik yaparsa 4. modeli tercih ederim. Geçmişte bakanlık sürtüşmeler de haklı haksız bakmadı OGM den yana tavır aldı. Bakanlık doğru davranırsa ki davranmalı, herkes hakkına hukukuna razı olur ve bir diğerine saygılı olur sonuçta uzmanlaşma ve başarı en üst seviye ye çıkar.

Bu konuyu desteklemek için geçmişte bu uygulamanın olumlu örneklerine de kısaca yer vermek isterim.

Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü (AGM)'den önce, AGM varken ve tekrar kapatıldığı yıllarda hep olayların için de idim. Çatı olarak; konu bazında sahiplenilen Genel Müdürlük olduğunda fidan üretiminden ağaçlandırma, erozyon kontrolü ve mera ıslahı çalışmalarının teknik olarak en iyi seviyeye çıkarıldığını, gözlemledim. AGM döneminde bu konular öncelikle yoğun olarak düzenlenen hizmet içi eğitimler ve dış kaynaklı projeler ile desteklenmiştir. Merkezden yapılan denetimler ile uygulamacılar ve merkez arasında bakış açısında paralellik sağlanmıştır.

Aynı konuyu Milli Parlar, Av ve Yaban Hayatı Genel Müdürlüğünde Genel Müdür Yardımcısı olarak bulunduğum dönemde de yaşadım. Av ve yaban hayatı çok kenarda kalmış bir konu idi. Ancak Ülkemize benzer yaban hayvanlarını barındıran Fransa'da yapılan bir teknik inceleme sonucunda elde edilen bilgiler ve katılımcı yaklaşımla başta avcılar olmak üzere konunun paydaşları ile yapılan toplantılar sonucu bir yol haritası ortaya çıkarılmış ve uygulamaya aktarılmıştır. Bu kapsamda; yaban hayatı envanteri, avlanmanın planlanması, köy tüzel kişilikleri ile koruma işbirliği, MEB ve Orman Bakanlığı arasında düzenlenen işbirliği protokolü kapsamında avcı dernekleri ile işbirliği içerisinde avcı eğitimlerinin düzenlenmesi, eğitim sertifikası almayan avcılara avlanma izni verilmemesi, doğaya yaban hayvanı yerleştirme, av ve yaban hayatında kullanılmak üzere "yararlanan öder" yaklaşımı ile yıllık avlanma izni karşılığı "avlanma pulu" zorunluluğu getirilmesi, Yeni Av Kanunu ile yaban hayatında koruma temelli düzenlemeler yanında planlı ve kontrollü avlanmayı getiren avlak yönetimi sistemi getirilmesi, örnekleri verilebilir.

Bunun bir başka olumlu örneği ise kurumsal ana yapısını esasta korumuş olan Orman Ağaçları ve Tohumları Islah Araştırma Müdürlüğüdür. Bu gün yaptığı teknik çalışmaların seviyesi esas alındığında Avrupa’da ilk 5. veya 6. sıradaki yerini korumaktadır.

Bir diğer konu ise Ek 3’ün 100. sayfasında aşağıdaki paragraf yer alıyor

“Fidanlık müdürlüklerinin kapatılarak, fidanlık şefliklerinin en yakın işletme müdürlüğüne bağlanması gerekir.”

Çalışmada uzmanlaşma temel ilkelerden biridir. Burada fidan üretimi gibi ormancılığın en hassas bir konusunda uzmanlaşma göz ardı edilmektedir. Bu uygulamayı yakın zamanda OGM yaptı, Fidanlık Müdürlüklerini kapattı. Ancak baktı olmuyor kötüye gidiyor yeniden açtı.

Bu vesile ile şunu da söylemek gerekir. Fidanlıklarda da uzmanlaşma dikey yönde ilerlemelidir. Örneğin fidanlık mühendisi fidanlı şefi, Fidanlık Müd. yard. ve Fid. Müdürü olmalıdır. Daha sonraki aşamada ise Orman İşletme Müdürü hangi üst görevler yükselebiliyorsa fidanlık müdürü de aynı haklara sahip olmalıdır. Bir başka deyişle Fidanlık Müdürü alttan yetişerek gelmiş olmalı yani İşletme Müd. yardımcısı fidanlık müdürü olamamalı.

Son bir konu da Araştırma kuruluşları ile ilgili. Geçtiğimiz yıllarda Tarım da ve bizde Merkez araştırma Enstitüleri oldu. Faydalı olmadı. Araştırma konuları arasında koordinasyon ve öncelik şu anda araştırma genel kurullarında ve ortak kurullarda yapılıyor. Araştırma bir başka araştırmaya bağlanmalı.

Bir önemli konu ise araştırmalar genel değil konu bazında olmalı. Bana göre İzmit Kavakçılık ve Hızlı Gelişen Türler, Tohum

araştırma, Okaliptüs araştırma konu bazında daha verimli ve iyi çalışmalar ortaya koydular. Bu yaklaşımla örneğin çok önemli türlerimiz olan kızılçam, sedir ve karaçam bu adlarla kurulan araştırma birimlerinde makro düzeyde yapılacak planlama bazında ele alınmalı.

Son olarak Av ve yaban hayatı konusu araştırma enstitülerinde çok cılız yer alıyor. Bir veya iki yerde yaban hayatı araştırma enstitüsü kurulmalı.

ORMANCILIK ÖRGÜT YAPISINA İLİŞKİN GÖRÜŞLERİM

Necati UYAR

Gönderdiğiniz dosya ekindeki 4 ayrı dosyayı titizlikle inceledim. Görüşümü toplu sunuyorum. Dosyaların tek tek kritiğini yapmak zaman alacak.

“Orman varlığımız 22,3 milyon hektar, ülke yüzölçümünün %28,6 sı orman.” diyoruz. Bunun da %57sini verimli, %43 ünü de bozuk ve boşluklu alan olarak kabul ediyoruz. Bu bize Türkiye’imizin doğasının korunması, geliştirilmesi, şimdi ve gelecekte en güzel hizmetlerin verilmesi sorumluluğunu yüklemektedir. Son yıllarda ve özellikle de son günlerde ülkemizde ve dünyada yaşanan kuraklık, çölleşme, anormal yağışlar ve bunun sonucunda oluşan sel, heyelan, erozyon felaketleri ile karşılaşarak madden ve manen büyük zararlar görmekteyiz. İşin özeti; orman teşkilatına verilen kutsal emanetin en

iyi şekilde yönetilmesi için tüm ormancılardan acilen alarma geçmesi gerekmektedir.

Orman Bakanlığımız 1969-1981 ve 1991-2003 yıllarında iki dönem tüm unsurları ile birlikte müstakil bir bakanlık olarak başarılı bir şekilde hizmet vermiştir. Sadece Orman Genel Müdürlüğü (OGM) olarak ormancılığın ihtisaslaşmış tüm birimlerini bünyesine alarak hizmete talip olunursa veya zorlanırsa ancak ilgili veya ilgisiz diğer bakanlıkların (Bağlandığımız bakanlıkların) bünyesinde her türlü işlevinizi, servetinizi ve iş gücünüzü kaybedersiniz ve bağlandığınız bakanlığın içinde erir gidersiniz.

Ne oldu? Müstakil Orman Bakanlığı dışında -isimlerini burada zikretmeye bile gerek görmüyorum- bu 10 adet bakanlığın yönetiminde orman teşkilatı hizmet edemez hale dönüştürülmüştür. Şimdi de Orman Genel Müdürlüğü’nün var olup olmaması tartışılır hale gelmiştir. Tehlike bu yönü ile çok büyük ölçüdedir.

Türk Silahlı Kuvvetleri’nin (TSK) eski yapısında 1- KKK , 2- Deniz Kuvvetleri , 3-Hava Kuvvetleri , 4- Jandarma Genel Komutanlığı ve bunlara bağlı birlikler gibi, orman bakanlığı bünyesinde merkezde 1- Orman Genel Müdürlüğü , 2-Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü , 3-Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü , 4-OR-KÖY Genel Müdürlüğü , 5- Araştırma Geliştirme Genel Müdürlüğü , 6- Su Kaynakları Genel Müdürlüğü şeklinde örgütlenmelidir. Böylece teknik ve bilimsel çalışma yanında iş bölümü ve uzmanlaşma kriterlerine göre örgütlenmiş olunacaktır.

Bu durumda;

1- Mevcut örgütlenme ve yönetim yapısı uygun olmayıp başarısızdır.

- 2- Bir bakanlığa veya Başbakanlığa bağlı merkezde bir tek genel müdürlük (OGM) ve taşrada havza bazında örgütlenmiş diğer ormancılık uzman birimlerinin güçlü bir orman işletme müdürlüğü emrinde hizmet vermeleri şeklinde önerilen modelin ülkemiz için uygun görülmemesi gerekir.
- 3- Müstakil bir bakanlık ve bağlı genel müdürlüklerin (6) havza bazında örgütlenmiş OAGD birimleri ve bütün genel müdürlüklerin tek temsilcisi olarak güçlü bir orman işletmesi bütün sorumluluk ve işlerin işletmeye yüklenmesi insafsızlık olur. Altından kalkılması imkansızdır.
- 4- Müstakil bir bakanlık ve bağlı genel müdürlüklerin (6) ve havzada örgütlenmiş OAGD birimleri ve her genel müdürlüğün ayrı taşra birimleri olması şekli üzerinde mutabık kalınması gereken en önemli model budur. Eğer dördüncü öneri genel kabul görmez ise üçüncü model üzerinde durulabilir.

Model 3 veya Model 4'ün benimsenmesi halinde Model 3 için Ek-4 örgütlenme makalesinde belirtilen teşkilat merkez ve taşra şeması olarak Şekil-6, Şekil-7, Şekil-8, Şekil-9 esas alınacaktır. Ayrıca Şekil-9 modeli 3'e göre taşrada orman işletmelerinin yapılması bölümüne Etüt Proje Başmühendisliği eklenmelidir.

Bu modelde 100-150 adet orman işletme müdürlüğü sayısı az olabilir. Hali hazırda hizmet veren 245 adet işletme müdürlüğü lağvedilmektedir. Başmühendisliklerin bünyesinde olması gereken mühendisliklerin sayısı hakkında şimdilik herhangi bir rakam verilmemektedir. Bu model de denendikten sonra başarısızlığa uğranırsa, 4 madde önerdiğim bakanlığa bağlı 6 adet genel

müdürlüğün, havza bazında taşra kuruluşu şekillendirilmelidir ve uygulamaya konulmalıdır.

Sonuç olarak denilebilir ki;

- 1- Müstakil bir Orman Bakanlığı kurulmalıdır.
- 2- Bakanlığa bağlı olarak
 - 1.1- OGM
 - 1.2- AGM
 - 1.3- DKMPGM
 - 1.4- OR-KÖY
 - 1.5- SU KAYNAKLARI GENEL MÜD.
 - 1.6- ARAŞTIRMA VE GELİŞTİRME GENEL MÜD.

adı altında 6 genel müdürlük kurulmalıdır.

3- ÇEM Genel Müdürlüğünün görevlerini AGM üstlenecektir. Bu zamana kadar işlevi olmayan bir genel müdürlük olarak mevzuat işlerini takip eder duruma getirilmiştir. Taşrada birimleri olmadığı için uygulamaları da olmamış ve işlevi kalmamıştır. Rahatlıkla kapatılabilir.

4- Bütün genel müdürlüklerin havza bazında örgütlenmeleri gereklidir. Fidanlık mühendislikleri (şeflikleri) ilgili fidanlık müdürlüklerine, AGM mühendislikleri de AGM Başmühendisliğine bağlı olarak çalışmalıdır. Orman işletme müdürlüklerine bağlanmamalıdır. AGM'ye bağlı olarak merkezde etüt proje daire başkanlığı, taşrada ise etüt proje başmühendislikleri ihdas edilmelidir.

5- Tüm genel müdürlüklerin uzantısı olarak havza bazında çalışacak şekilde yeni bir yönetim modelinin ortaya konulması gerekmektedir. OGM'ye bağlı olarak orman işletme müdürlüklerine bağlanmamalıdır.

6- Orman kadastro komisyonları mevcut haliyle muhafaza edilmeli, kadastro genel müdürlüğüne bağlanmamalıdır.

7- Orman kadastro komisyonlarınca orman vasfını kaybetmiş 2/B olarak adlandırılan alanların değerlendirilmesi konusunda OR-KÖY genel müdürlüğünün ilgisi kalmamıştır. 4706 sayılı yasa gereği bu alanlar hazineye devredilmiş olduğundan, hak sahibinin tespiti, rayiç bedel tayini, satış komisyonu kurulması ve satışının yapılması Maliye Bakanlığı'na bağlı Milli Emlak Genel Müdürlüğü'nce yapılmalıdır.

8- Orman yangınları ile mücadelede mevcut sistem daha da geliştirilerek, güçlendirilerek aynen devam edilmelidir.

9- Amenajman çalışmaları bölge bazındaki amenajman başmühendislikleri, amenajman heyetleri ve özel sektör amenajman şirketleri vasıtasıyla yürütülmelidir.

10- Anket çalışmalarında ağırlıklı olarak OGM'de çalışan yöneticilere ve ormancı teknik elemanlara yer verilmiş olması, görüşlerine ve değerlendirmelerine sunulması sonuç itibarıyla uygun olmamıştır. Zira mevcut yönetimin emrinde hizmet vermenin ürkekliği, çekingenliği sonucu cesaretli bir şekilde görüş sunmalarını engellemiş gibi görülmektedir.

Denek olarak seçilen orman fakültesi öğretim üyeleri ve ormancılık araştırma enstitüsü araştırmacılarının teknik bilgilerine ve eğitimlerine son derece saygımız vardır. Ancak, çalışmaları uygulamalardan uzak oldukları için verilen kararlar afaki olmuş, uygulamalardan ve gerçeklerden uzak kalmıştır. Uzmanların önceki çalışmaları hakkında bilgi verilmediği için fazla bir yorum yapılamıyor. STK olarak bir bölümde Orman Mühendisleri Odası ve Türkiye Ormancılar Derneği örnek gösterilmiş 19 kişinin görüşüne baş-

vurulduğu yazılmıştır. TOD'dan kaç kişinin katıldığı merak konusudur. Orman Mühendisleri Odası Başkanlığı'nın mevcut yönetim ve örgüt yapısını benimsedikleri için yeni öneri sunmalarını beklemek olanaksız görünmektedir. Emekli orman mühendisi meslektaşlarımıza da ağırlıklı olarak yer verilerek görüşlerinin alınmamasını önemli bir eksik olarak görmekteyim.

11- Müstakil bakanlığımızın bulunduğu 1969-1981 ve 1991-2003 tarihleri arasında faaliyet gösteren genel müdürlüklerin uygulamaları hakkındaki istatistiksel veriler maalesef gerçeği yansıtmamakta, 2003'ten sonraki uygulamalarda rakamlar da şaşırtıcı şekilde yüksek gösterilmektedir. 2003 yılından önce mevcut 179 adet orman fidanlığında ortalama olarak yılda 200 milyon adet fidan üretildiği belirtilirken 2003'ten sonra fidanlıkların kapatılması veya satılması (Ankara, İstanbul, Kayseri, Alemdağ v.b.) nedeniyle fidanlıkların sayıları 114 adete kadar gerilemiş iken fidan üretimleri 400-500 milyon adet olarak kayıtlara geçirilmiştir. Bu rakamlar bile yapıldığı belirtilen ağaçlandırmalar, erozyon kontrolü, rehabilitasyon, enerji ormanlarının tesisi için fidan ihtiyaçlarını karşılamaktan uzaktır. Ağaçlandırılan alanlar, erozyon kontrol çalışmaları, mera ıslah-rehabilitasyon çalışmaları, enerji ormanları vb çalışmaları standart olarak devam edilirken, 2003 yılından itibaren rehabilitasyon çalışmalarının 400 bin hektar olması ile ağaçlandırma çalışmalarının 500 bin hektara ulaştığı belirtilmektedir. Rehabilitasyon çalışmaları hiçbir zaman orman ağaçlandırmaları ve erozyon kontrol çalışmaları gibi yoğun ve teknik çalışmalar değildir. Rehabilitasyon çalışmaları sadece toplam rakamları yükseltmeye yaramaktadır. Takdir meslektaşlarımızdır. Sorulduğu takdirde yıl ve yer belirterek rakamlar ve bilgiler verilecektir.

ORMANCILIKTA YÖNETİM VE ÖRGÜTLENME ÖNERİLER

Sadi ŞIKLAR

Yapılacak örgütlenme çalışması konusunda Sn. Daşdemir tarafından gönderilen dokümanlara bakıldığında 4 dokümanın da hemen hemen aynı kapsamda olduğu görülmektedir ve değişik yerlerde yayınlanmıştır. Ayrıca bu yayınlardaki önerilerin bazıları yeni yönetim sistemi ile ortadan kalkmıştır (Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Başbakanlık ve bakanlık müsteşarlığı, ayrı bir bakanlık, Ar-Ge Genel Müdürlüğü gibi). Bu nedenle ormancılık örgütlenme çalışmasının mevcut yapılanma (Tarım ve Orman Bakanlığı) kapsamında yapılması uygun olacaktır. Yapılacak örgütlenmede ise genellikle herkesin ortaklaştığı ormancılık çalışmalarının tek bir genel müdürlük altında toplanması bence de en uygun yoldur. Bu kapsamda hiç bir uygulama birimi olmayan ÇEM Genel Müdürlüğünün kapatılarak OGM'ye bağlanması ve

DKMP Genel Müdürlüğünün durumunun ise iyice tartışıldıktan sonra durumuna karar verilmesi uygun olacaktır.

Her re-organizasyonda durumları en çok tartışılan Ar-Ge birimlerinin yeni yapılanmada durumlarının ne olacağı en önemli konulardan birisidir. Son günlerde meslek camiasındaki yorumlardan Ormancılık Araştırma Enstitülerinin Tarımsal Araştırmalar Genel Müdürlüğüne (TAGEM) bağlanacağı konuşulmaktadır. Geçmiş dönemlerde de orman ve tarım teşkilatları zaman zaman aynı bakanlık yapısı içerisinde yer almasına karşın araştırma birimleri doğası gereği hiç aynı çatı altında toplanmamıştır. Dünyada da bunun pek örneği yoktur. Bu nedenle ormancılık araştırma birimleri OGM'ne bağlı müstakil bir daire başkanlığı (Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı) olarak örgütlenmesi en uygun olanıdır. Aşağıya doğru örgütlenmeleri konusu toplantıda etraflıca tartışılabilir.

Sn. Daşdemir'in çalışmalarında görüldüğü ve çok açık olarak meslek kamuoyu tarafından da bilindiği üzere orman teşkilatının esas sorunu sürekli re-organizasyon değil baştan aşağıya politikaya bulaşmış bir teşkilat ve yeteri kadar nitelikli insan gücünün bulunmayışıdır. Nitekim Orman Genel Müdürlüğü yayınladığı Stratejik Planı (2019-2023)'nda 16.100 personel ihtiyacını ortaya koymuştur. Yapılacak toplantıda re-organizasyonla birlikte belki de daha öncelikli olarak personel miktarının arttırılması ile niteliklerinin iyileştirilmesinin alternatifleri konusunda görüş oluşturulmalıdır. Bilindiği üzere dünyanın en iyi organizasyonunu oluştursanız bile yetişmiş yeteri kadar personel yoksa başarı elde etmeniz mümkün olmayacaktır. Şu anda OGM'nin en temel sorunu yeteri kadar nitelikli personel bulunmayışıdır.

ÖRGÜTLENMEYE İLİŞKİN SORULAR SORUNLAR

Dr. Selim KAPLAN

Sayın Türkiye Ormancılar Derneği Yetkilileri;

Bakanlığımızın Tarım ve Orman Bakanlığı adı altında birleştirilmesi sonrasında kamuoyuna yansıyan farklı görüşler, örgüt şemaları, değerlendirmeleri göz önüne alarak başlattığınız çalışmalar için teşekkür ederken geç kalmamış olmayı umut ederim.

Ben dönemin bakanlık planlama şube müdürü olarak Ulusal Ormancılık Programının hazırlanmasında ve yazılmasında sekreteryaya görevi aldım. O dönemde yapılan başka kurumsal reorganizasyon çalışmalarını yönetici özeti şeklinde sunuma hazırladım.

Göndermiş olduğunuz bilgilendirme notu ve ekinde yer alan belgeleri okudum. Buradaki önerilerin bir kısmı rahmetli hocamız Prof. Uçkun Geray tarafından Ulusal Ormancılık programı çalışmaları sırasında gündeme getirilmiş hocamızın dominant karakterine rağmen son anda metne girmemişti. Şüphesiz yönetim biliminin kriterlerine bağlı olarak yapılacak her türlü örgütsel tasarım iş görebilir.

TOD olarak yapılacak böyle bir çalışmada bir kişi, grup, ya da akademik çevrenin öznel görüşlerini oluşturan bir örgütlenme modelinin ortaya konulması Dernek adına tartışmalar yaratacaktır. Bu nedenle öncelikle nasıl bir ormancılık için yapılanma öngöreceğiz.

Tarım sektörü ile birliktelik kalıcı mı?

Hükümetin orta ve uzun vadeli temel politikalarının etkilerini dikkate alacak mıyız?

Diğer sektörlerle olan etkileşimler örtüşmeler dikkate alınacak mı?

Toplumun ormancılıktan değişen beklentileri dikkate alınacak mı?

Ağırlıklı olarak ormancıların bakış açısından mı bakacağız?

Türkiye'nin merkez ve taşra teşkilatının temel kuruluş kanunu ile bütçe ilişkilerini dikkate alacak mıyız?

Aslında nereden ve nasıl bakarsak bakalım;

Merkez teşkilatının örgütsel yapısı çok büyük. Bu dururum görev örtüşmelerine yol açtığı gibi yöneticinin tavrına göre görev açığına da yol açmaktadır. Küçültülmeli. Nasılı herkes için farklı olabilir.

Coğrafi örgütlenme modeli gerektiren ormancılık; Bölge Müdürlüğü bugünkü görev ve işlevleri ile gereksiz gibi görünüyorsa da sayıları azaltılarak (7-10) ve merkezden yetki devrederek fonksiyonel güçlü ormancılık birimleri olabilirler.

Ormancılık hizmetlerinin temel uygulama birimi olan işletme şeflikleri süratle bölünmeli (2 ye 3e hatta 4e bölünecek yerler var.) Bu bölünmenin orman mühendislerinin istihdamı yanında, Ormanların niteliğinin artacağı yerelde niteliği görece düşük halk kesimleri içinde gerçek anlamda istihdam yaratacağı anlatılmalı.

Tarım sektörü ile birliktelik devam edecekse ORKÖY faaliyetleri ve AR-GE faaliyetleri ile ilgili bir tasarrufta öngörülmelidir.

Milli parklar konusu nitelikten ziyade her konuda sayısal anlamda niceliğe dönüştüğünden ayrıcalıklı ele alınmasında yarar vardır. MP'ların ormancılıkla bağlantısı koparılmalıdır.

ÖİP DAİRESİNİN (AMENAJMANIN) ÖRGÜTSEL YAPISI NASIL OLMALI

Zeki GÖRGÜ

Amenajman Reh. ve Denetim Baş Müh.

1-Özgürce karar verebilecek özerk bir kuruluşa sahip olmalı.

Bu özgürlük; keyfi karar verme şeklinde olmayıp ormandan beklenen fonksiyonları yerine getirecek ve sürdürülebilir ormancılık ilkeleri çerçevesinde, siyasi etki altında kalmadan ormancılık bilimine uygun planlamayı yapabilme yetkisidir.

2-Bugünkü örgüt yapısı aynı kalmakla beraber Silvikültür Daire Başkanlığı ile birleştirilerek Amenajman ve Silvikültür Daire Başkanlığı (ASDB) adı altında her iki daire başkanlığı birleştirilerek yeniden yapılandırılmalıdır. Çünkü her iki birim (bilim dalı) karar vermede, uygulamada ve planlama da birbirinden ayrılamayacak kadar iç içedir, bu nedenle aynı çatı altında birlikte olmadırlar.

3-Fotogrametri birimi yeniden (daire bşk. veya md. şeklinde) oluşturulmalıdır. Gerekli fotoğraf temini ve yorumlanmaları bu birim tarafından yapılmalıdır. Yıllık iş programları Amenajman ve Silvikültür Daire Başkanlığı (ASDB) ile eşgüdüm şeklinde yürütülmelidir. Günümüzde fotoğrafa ne gerek var, uzman olmayan kişiler tarafından da yo-

rumlanabilir şeklinde de görüşler dile getirilmektedir. Oysa planlama için fotogrametri olmazsa olmazların başında gelmektedir.

NOT-1: İsmet Daşdemir hocanın genel anlamda görüşlerine katılmamak mümkün değil.

Ancak; 1- Bu görüşler çok iyi niyetli bir yaklaşımın ürünü,

2-Ülke gerçekleriyle pek bağdaşmamakta,

3-Ülkemizin sosyokültürel ve siyasal yapılanması dikkate alınmamış,

4-Bahsi geçen örgütlenme modelinin hayata geçilebilmesi için öncelikle ülkemizin siyasal, sosyal ve kültürel bir başkalaşım geçirmesi lazım, aksi takdirde uygulama sansı olduğunu düşünmüyorum.

Örnekler: Performansın değerlendirilmesi ve ödüllendirilmesi, STK, Muhtarın, Kooperatif Bşk. vb. kurum kuruluş ve örgütlerin görüşlerinin önemli olduğu, ama tarafsız, demokratik, objektif, bilime uygun olacağını bugün için düşünmüyorum. Bu durum da beni gerçekten üzüyor.

NOT-2: Ben yetkili olsam üst düzey personeli (müsteşar, genel müdür, daire başkanı Böl. Md. vb.) atarken taliplilerden liyakat yanında talip olduğu görevle ilgili amaç-hedefleri nelerdir, bu hedefleri bir projeye açıklamasını (sunmasını) isterim. Proje sunan istekliler arasında en uygun projesi olanı göreve atarım ve bu projeye uygun çalışmadığı takdirde işine son veririm. Bu konuda hiç kimsenin de eleştiri hakkı kalmaz ve adil olur. Projesi kabul edilerek atanan personele de aynı şekilde yetki vererek çalışacağı personeli projelerinin uygunluğuna göre seçmesine müsaade eder hatta isterim. Bu projeler kıymetli evrak olarak değerlendirilmesi ve muhafaza edilmesini sağlarım.

ÖRGÜTLENME ÖNERİLERİ

Aydın GERİŞ

İsmet DAŞDEMİR hocamızın Türkiye’deki ormancılık örgütünün mevcut durumunu tespit etme, yaşanan yönetim ve organizasyon sorunlarını belirleme ve Türkiye ormancılığı için alternatif örgütlenme modelleri tespit etme hususundaki çalışmasının değerli bir çalışma olduğunu söylemek gerekiyor. Teşekkürler...

Söz konusu çalışmalarda tespit edilen model 2’de de belirtildiği üzere;

Ormancılık çalışmalarının aynı alanda yapılması nedeniyle tüm fonksiyonların iç içe girmiş durumda olduğu ve **yönetimin de havza bazında oluşturulacak orman işletme müdürlükleri çatısı altında yürütülmesinin sağlıklı olacağı, ormancılık çalışmalarının tek çatı altında toplanmasının, orman kaynaklarının bir bütünlük anlayışı içerisinde rasyonel yönetilmesini beraberinde getireceği, çok başlılığı, yetki – sorumluluk çakışmasını ortadan kaldıracağı,**

Kurumun insan kaynağı başta olmak üzere, makine-teçhizat ve fiziksel donanımlarını daha etkin olarak kullanmasını sağlayacağı, Devlet ormanlarının tek elden yönetilmesinin önünün açılacağı, **Daha etkin bir denetim yapılmasının sağlanacağı,** Havza bazında her yörenin kendi ihtiyaçlarına öncelik verilebileceği, bunun uluslararası planlama ve yönetim anlayışıyla örtüşen bir durum olduğu, kaynakların daha organize ve ekonomik şekilde kullanılacağı, yapılacak iş ve işlemlerde hızlı karar alma, uygulama ve verimlilik sağlanacağı, planlama, yönetme, yürütme, denetleme ve eşgüdüm sorunlarının azalacağı, böylece verimliliğin ve başarının artmasının sağlanacağı,

Model-2’de orman işletme müdürlüğü yapılıncası ile ilgili olarak, **Orman İşletme Şefliklerinin kaldırılması ve muhafaza edilmesi şeklinde 2 farklı görüşün yer al-**

dığı, ancak orman işletme şefliklerinin kaldırılmasının düşünülmemesi gerektiği, işletme şefliklerinin kaldırılmasının ormanlarını korumasının ve faaliyetlerin yürütülmesinde olumsuzluklara sebebiyet vereceği, **Orman İşletme Şefliklerinin mutlaka muhafaza edilmesi ve Orman İşletme Şeflerine alan sorumluluğu verilmesi gerektiği**, alan sorumluluğu verilmediği sürece ormanların korunması ve faaliyetlerin istenilen şekilde yürütülmesinin sağlanamayacağı, belirli bir sahada meydana gelen olaylara hâkim olabilmek için o sahanın bir sorumlusunun olması gerektiği, bunu da işletme şefi olduğu, işletme şefinin yaptığı işleri bildiği için onun yapmadığı faaliyetlerin usulsüz faaliyetler olacağı, yaptığı işleri bildiği için yapmadığı işlerin usulsüzlük olarak tespitinin ve mın-tıkasına hâkim olmasının mümkün olacağı,

(1980’li yılların başlarında ormanların korunması ile ilgili olarak muhafaza memurları bölüm koruma esasına göre sorumlu tutulmakta ve ormanlar o dönemlerde yoğun orman köylüsü baskısına rağmen bugünkünden daha sağlıklı korunmakta idi. Daha sonra toplu koruma sistemine geçildi. Bugün orman köylerinin büyük oranda boşalması ve köylülerin ormanlara baskısı azalması ile birlikte korumanın daha sağlıklı olduğu söylenmez. Ormanların korunması dâhil her türlü faaliyetlerde görevlilere (işletme şeflerine) alan sorumluluğu verilmediği sürece çalışmalarda başarıdan söz edilemez).

Netice itibarıyla;

İsmet DAŞDEMİR hocamızın tespit ettiği model-2’de, diğer bir **İşletme Müdürlüğü yapılanma şeklinin, mevcut Orman İşletme Şefliklerinin plan ünitesinin alan sorumlusu olarak görevlerini devam ettirmeleri ancak, uzmanlık gerektiren konularda Mühendislikler şeklinde yeni**

birimlerin kurulması konusunun sağlıklı bir örgütlenme biçimi olacağı, ormanların korunması, geliştirilmesi, faydalanma vb.’ne yönelik uzmanlık konularına göre yerel ölçekte yeni birimlerin kurulmasının, hem iş bölümü ve uzmanlaşmayı sağlayacağı, hem de Orman İşletme Şefliklerinin plan ünitesinin alan sorumlusu olarak kalmasını sağlayacağı, **Yeni birimlerin kurulmasının yanı sıra, sistemin sağlıklı bir şekilde sürdürülmesi ve işletme şeflerinin yetiştirilmesi amacıyla işletme şefi refikliği uygulamasının mutlaka yeniden uygulamaya geçirilmesi gerektiği**,

Uygun olacaktır. Saygılarımla.

ORMAN BAKANLIĞININ YENİDEN YAPILANDIRMASI

Cahit NASIRLI

Ormancılık teşkilatının genel müdürlük seviyesinde teşkilatlanması 1862 yılında çıkarılan ve amacı ormanların korunması hazineye gelir sağlamak olan Orman Nizamnamesinin 1869 yılında yürürlüğe girmesi ile Maliye Bakanlığı bünyesindeki “Orman umum Müdürlüğünün “ kurulması ile başlar. 1969 yılına kadar ülkemiz ormanlarının idaresinden sorumlu orman umum müdürlüğü çeşitli bakanlıklara bağlı olarak hizmetlerini sürdürmüştür.

İLK ORMAN BAKANLIĞININ KURULMASI

Ormancılık sektöründeki hizmetlerin çok fazla çeşitlenmesi ve hacminin büyümesi sonucu bu hizmetleri müstakilen ve hizmet esasına göre teşkilâtlanarak yürütmek üzere 7.8.1969 tarihinde “Orman Bakanlığı “ kurulmuş ve 1595 sayılı orman Bakanlığının kuruluş ve görevleri hk. kanun yürürlüğe girmiştir.

Orman Bakanlığına bağlı olarak 3.9.1969 tarihinde “Ağaçlandırma ve Erozyon kontrolü gn. md.5/1/1970 tarihinde “Orman ürünleri sanayi gn.md. 21/1/1970 tarihinde “Orman köy ilişkileri “gn.md.17/2/1970 tarihinde “Milli parklar ve Avcılık “ gn. md. kurulmuş bağlı kuruluş olarak orman genel müdürlüğü bakanlık bünyesinde yer almıştır.

Taşra teşkilatı olarak genel müdürlüklerin hizmetlerini yürütmek üzere, her genel müdürlüğün hizmet durumuna göre, çeşitli sayıda Bölge müdürlükleri kurulmuştur. Yani taşrada 4 bölge müdürlüğü ve bu bölge müdürlüklerine bağlı başmühendislik ve mühendislikler kurulmuş, orman işletme md. ve orman işl. Şeflikleri kurulmuştur. ORÜS genel müdürlüğüne ise orman endüstri fabrikaları bağlanmıştır.

Gerek ormancılık sektörü ve gerekse orman ürünleri endüstrisi sektörünü yürüten “OR-

MAN BAKANLIĞI” kanunda belirtilen görevlerini 21.9.1980 tarihine kadar sürdürmüştür.

Orman Bakanlığı Devlet Başkanlığının (askeri konseyin) 21.9.1980 gün ve 4-741 sayılı oluru ile önce Gıda Tarım ve Hayvancılık bakanlığı ile birleştirilerek Tarım ve Orman Bakanlığı adını almış, ancak faaliyetlerini 1981 yılı Şubat ayına kadar Bakanlık olarak yürütmüştür.

Bu arada konsey tarafından ormancılık sektörü ile ilgili konsey genel sekreterinin himayesinde Sayın Rüstem Kaptan (Orman Bak. Müsteşar yard.) başkanlığında benim de üyesi olduğum Devlet planlama ve ilgili sektörlerden 25 üyenin katılımıyla Büyük Millet Meclisinde bir komisyon kurulmuştur. Bir ay kadar süren bir toplantı sonucunda komisyonca hazırlanan raporda ormancılık hizmetlerinin çeşitliliği, büyüklüğü ve önemi gerekçeleri ile belirtilerek hazırlanan (105) sayfalık raporun sonuç bölümünde bu hizmetlerin ancak bakanlık seviyesinde bir kuruluşla yürütülebileceği ifade edilmiştir.

Buna rağmen çıkarılan 13.2.1981 tarih ve 2384 s. “Orman Bakanlığının Tarım Bakanlığına devri hakkındaki kanun ile Orman Bakanlığı resmen kapatılmıştır.

1983 yılı sonunda ise bu bakanlık Köyişleri Bakanlığı ile birleştirilerek Tarım Orman ve Köy İşleri Bakanlığı adını almıştır. Böylece 1981 yılından itibaren Ağaçlandırma ve Milli Parklar Genel Müdürlükleri kapatılmış ve bu genel müdürlüklere ait yürütülen hizmetler orman genel müdürlüğüne devredilmiştir. ORKÖY Genel Müdürlüğü ise önce Bakanlığa bağlı müstakil bir daire başkanlığına dönüştürülmüş, daha sonra da bu daire başkanlığı aynı bakanlık bünyesindeki Teşkilatlanma ve Destekleme Genel Müdürlüğü bünyesinde dağıtılmıştır.

Ormancılık hizmetlerinin Tarım Orman ve Köyişleri Bakanlığı bünyesine alınması ormancılık hizmetleri açısından birçok kayıplara neden olmuştur. Bu kayıplar: Ağaçlandırma ve erozyon kontrolü, milli parklar ve avcılık hizmetleri, orman yolları çalışmaları, bina, araç, gereç ve makina parkı kayıpları, orman köylerine götürülen hizmetler, demirbaş ve personel kayıpları, şeklinde özetlenebilir. Bu kayıpların parasal değerleri de bir raporla zamanında tespit edilmiştir.

Doğruyol Partisinin iktidarı ile orman teşkilatı 1991 yılında yeniden “Orman Bakanlığı” şeklinde teşkilatlanmıştır. 7.8.1991 tarih ve 442s. “Orman Bakanlığının görevleri hk. Kanun hk. Kararname ile kurulan Bakanlık 21.5.1992 tarih ve 3800 s. kanunla kesinleşmiştir.

Bu kanunla, Orman Bakanlığının merkez teşkilatı: genel müdürlük seviyesinde 3 ana hizmet birimi: (Ağaçlandırma ve Erozyon kontrolü gn.md., Orman ve Köy ilişkileri gn.md., Milli Parklar ve Av ve, Yaban Hayatı gn.md.) ve bir bağlı kuruluş olarak Orman Genel Müdürlüğü, danışma ve destek birimleri ve yardımcı birimlerden; Taşra teşkilatı ise: Bölge esasına göre kurulmuş Bakanlık Bölge müdürlükleri (9 adet), araştırma müdürlükleri (11 adet) ve toprak tahlil laboratuvar müdürlüklerinden (8 adet) oluşmuştur. Orman Genel Müdürlüğünün taşra teşkilatı ise orman bölge müdürlükleri ve buna bağlı orman işletme müdürlüğü ve işletme şefliklerinden oluşmuştur.

Ana hizmet birimi genel müdürlüklerin taşra hizmetleri, bakanlık bölge müdürlükleri ve bunlara bağlı başmühendislik, mühendislikler ve müdürlükler tarafından yürütülmüştür.

Ormancılık hizmetleri: Adalet ve kalkınma partisi iktidarı ile (2003-2011) yılları arasında “çevre ve orman bakanlığına “ bağlı 4

genel müdürlükle (OGM, AGM, ORKÖY, DKMP) ve bunlara bağlı birimler tarafından yürütülmüştür.

Son olarak 2011 yılında Orman ve Su İşleri Bakanlığı kurularak daha önce genel müdürlük şeklinde örgütlenen AGM ve ORKÖY yeni örgütlenmede OGM'nin altında daire başkanlıklarına dönüştürülmüştür. Bakanlığın yeni hizmet birimleri arasında "çölleşme ve erozyonla mücadele genel müdürlüğü (ÇEM) ve Doğa koruma ve milli parklar (DKMP) genel müdürlüğü yer almış ve böylece ormancılık faaliyetleri 3 genel müdürlükle yürütülmeye başlanmıştır.

Ormancılık Araştırma Enstitüsü Müdürlükleri de OGM'ye doğrudan bağlı araştırma enstitüleri haline getirilmiştir. Halen OGM'nin 27 orman bölge müdürlüğü, 243 orman işletme şefliği ve 1406 orman işletme şefliği bulunmaktadır. DKMP'nin 15 bölge müdürlüğü bulunmaktadır. ÇEM in ise taşra teşkilatı bulunmamaktadır.

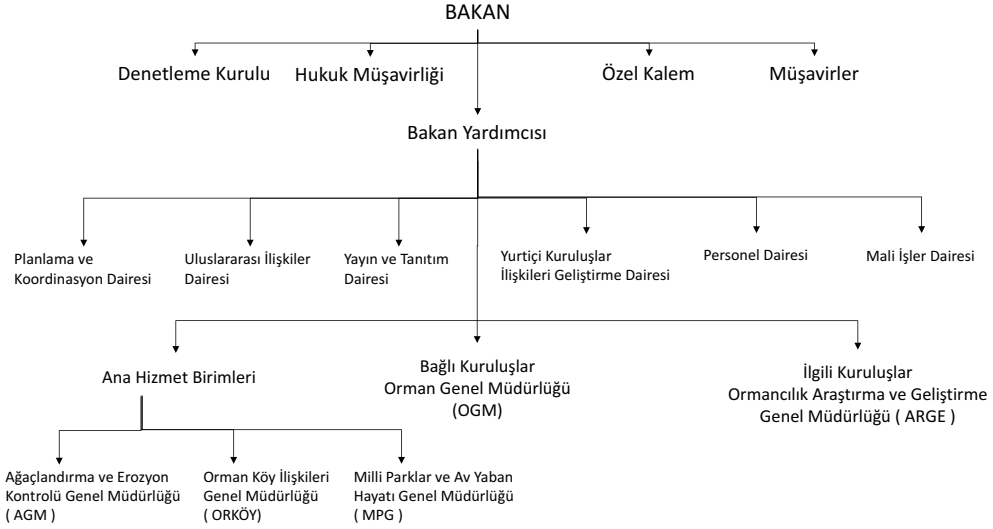
Görüldüğü gibi tarihsel süreç içerisinde Türkiye ormancılığında örgütlenme ve örgüt yapısı, pek çok anlamsız ve başarısız

organizasyona uğrayarak yapboz şeklinde bugüne gelinmiştir. Ülkemiz ormancılık teşkilatının organizasyonu: ülkemizin kendine has özellikleri ve uygulamadaki sorunların ışığı altında, uzun yıllar uygulamada bulunmuş ve çeşitli zorluklarla mücadele etmiş, ormancılık sektörü ve orman köylerinin sorunlarını yakından bilen ormancı teknik elemanlarca en iyi şekilde yapılabilir.

Ormancılık sektörünün birçok özellikleri yanında en önemlisi orman planlama ve buna dayalı üretim planlanmasının havza bazında yapılmasıdır. (Seri ve bölme bazında). Bu nedenle bölgesel örgütlenmesi gerekir. İl ve ilçe bazında örgütlenme ormancılık sektörüne uygun olmaz. Çünkü örneğin bir dere veya sırt aynı zamanda bir il veya ilçenin sınırı olmaktadır. Oysaki orman havza planları derenin her iki yamacını da kapsayacak şekilde yapılmaktadır.

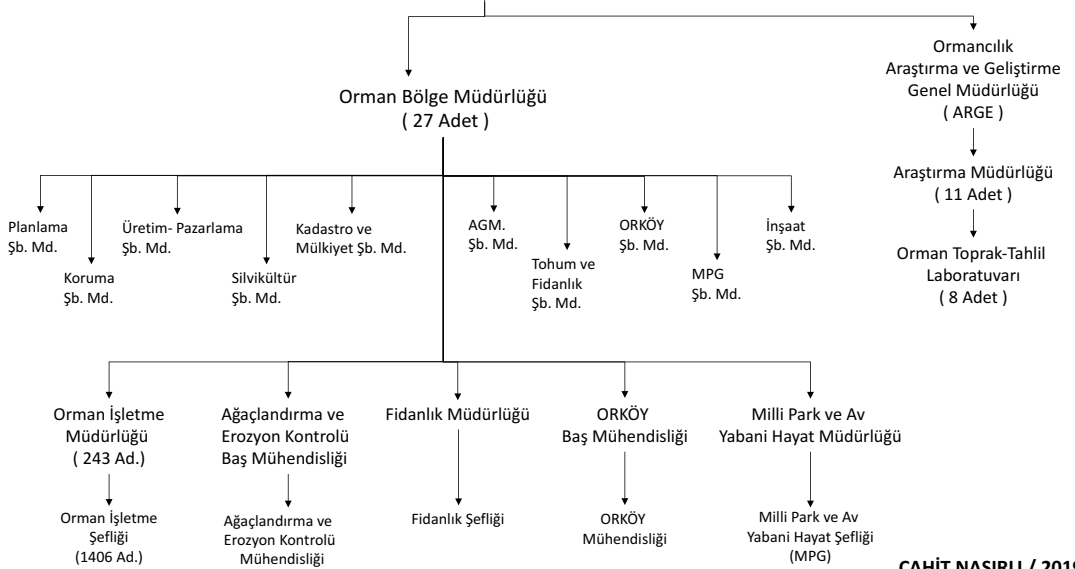
Bütün bu açıklamalar ışığı altında geçmiş yıllarda yapılan, organizasyon hataları da dikkate alınarak ormancılık sektörünün örgütlenme şeması ekte sunulmuştur.

BAKANLIK MERKEZ TEŞKİLATI

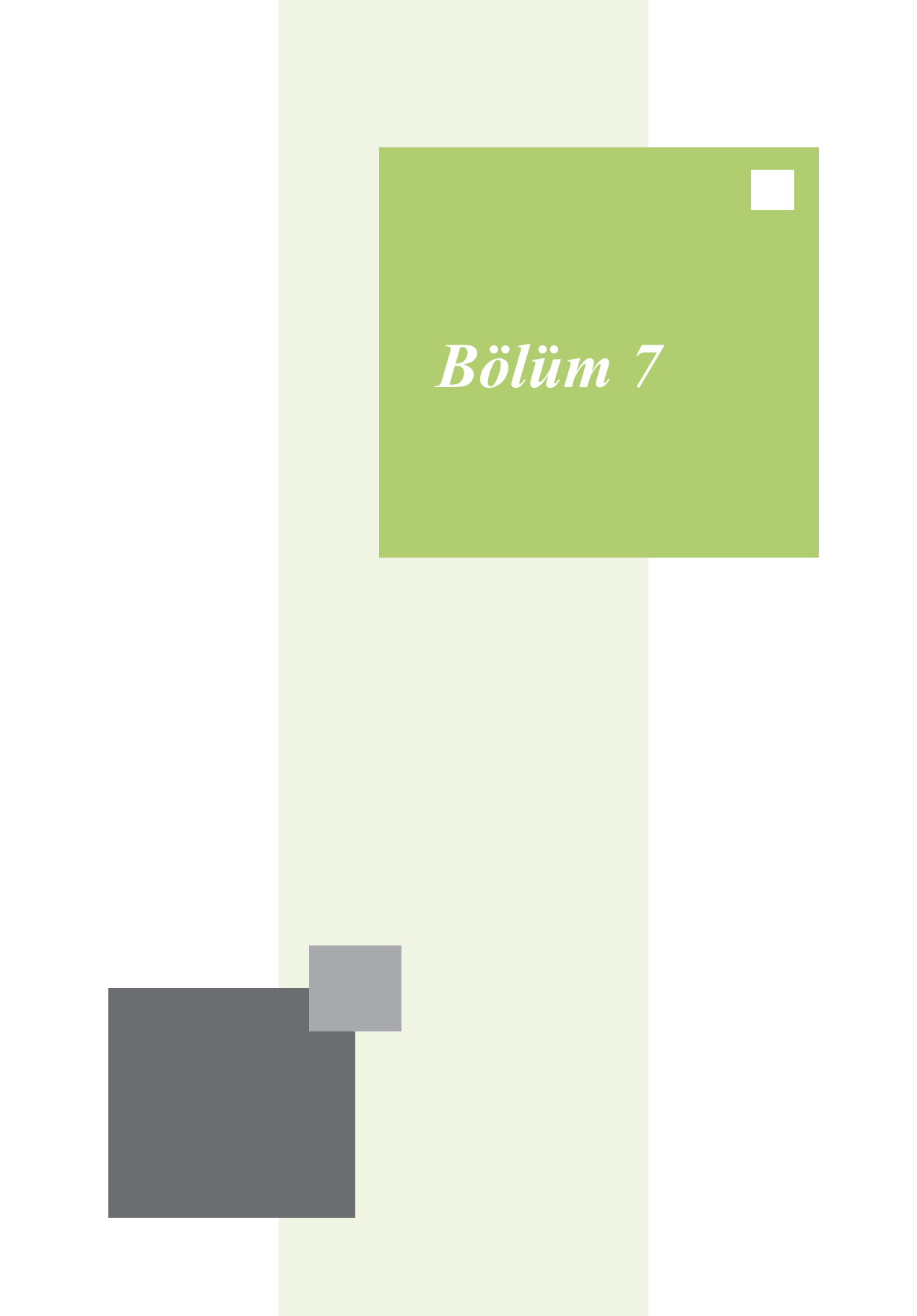

CAHİT NASIRLI / 2019

BAKANLIK TAŞRA TEŞKİLATI

CAHİT NASIRLI / 2019

Bölüm 7

ORMANCILIKTA YÖNETİM VE ÖRGÜTLENME SONUÇ RAPORU

Türkiye Ormancılar Derneği

Türkiye Ormancılar Derneği (TOD) Genel Merkezinde, 26-27 Ocak 2019 tarihlerinde yapılan toplantıda ormancılık yönetimi ve örgütlenme konuları görüşülmüş ve değerlendirilmiştir. Toplantıda bilimsel araştırmalarla ortaya konulan bazı modeller ele alınmış, akademisyen ve meslektaş görüş ve deneyimlerine bağlı olarak, olası örgütlenme yaklaşımları tartışılmıştır. Örgütlenmeyle ilgili olarak kamuoyunda dile gelen, ancak resmi makamlarca açıklanmayan bazı duyurular da irdelenmiştir.

Toplantı sonucunda aşağıdaki hususların ilgili makamlara iletilmesine ve kamuoyu ile paylaşılmasına karar verilmiştir:

- 1- Ormancılığın en eski ve deneyimli sivil toplum örgütü olarak, ormancılık teşkilatının yapılanmasına önem vermekteyiz. Bu konuda tarihi sorumluluğumuzun bilincindeyiz ve taraf olduğumuzun bilinmesini isteriz. Bu nedenle, ormancılık örgüt yapısı ile ilgili çalışmaların duyumlara dayalı olarak yürütülmesini doğru bulmuyor, sorumluları açık olmaya davet ediyoruz.
- 2- Kamu maliyesine katkılar sağlamak, verimliliği arttırmak, örgütsel yetenekleri yükseltmek vb. amaçlarla toplum adına kamu idaresinde değişiklikler yapılabileceği açıktır. Ancak, bugüne kadar yapılan bakanlık birleştirmelerinin kamu maliyesine hangi katkılar yaptığı veya nasıl bir verimlilik sağladığı meçhuldür. Bu konuda herhangi bir bilimselliğe dayanmayan anlayışlarla ormancılık teşkilat yapısının sık sık değiştirilmesinin ülke ormancılığı ve doğasının yönetimine katkı yapmadığı gibi, telafi edilemez zararlara da neden olduğu açıktır. Ormancılık teşkilatının bağımsız bir bakanlık yapısı altında örgütlenmesinin en etkin sonuçları verdiği

geçmişteki örnekler ve deneyimlerle kanıtlanmıştır. Bu nedenle; TOD olarak, ülkemizin %28,6'sına karşılık gelen orman varlığını yöneten, odun hammaddesinden temiz hava ve suya kadar çeşitlenen pek çok ticari ve kamusal mal ve hizmeti tüm toplum ve insanlık için üreten ülkemiz ormancılık teşkilatının müstakil bir Orman Bakanlığı çatısı altında örgütlenmesinin ideal yaklaşım olduğunu düşünmekteyiz.

3- Ormancılık yönetimi ve örgütlenmesi konusunda yapılması düşünülen değişikliklerde aşağıdaki hususların dikkate alınması önem arz etmektedir;

a) Orman Genel Müdürlüğünün (OGM) tüzel kişiliğinin bağlı kuruluş olarak mutlaka korunması,

- Merkezdeki daire başkanlıklarının görev, yetki ve sorumluluklarının işlevsel olarak düzenlenmesi,
- Taşradaki bölge müdürlük yapılarının korunarak verimlilik arttıracak, eşgüdüm ve danışmanlık sağlayacak şekilde iyileştirmelerin yapılması,
- Orman işletme müdürlüklerinin ormancılığın mal ve hizmet üreten, kaynak yaratan temel birimleri olduğunun dikkate alınması ve bu kritik rollerinin zaafa uğratılmaması,

b) Tohum ve fidan üretimi, ağaçlandırma, erozyon kontrolü, çölleşme, sel ve çığ kontrolü, mera ıslahı vb. alanlarda ülkemizin uzmanlık gerektiren bir hizmet üretimine ihtiyaç duyduğu ve bunun taşra teşkilatı olan bağımsız Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğünce (AGM) başarılabileceğinin dikkate alınması,

c) Orman-köy ilişkilerinin kentsel gelişimler dikkate alınarak, orman-toplum ilişkilerini de kapsayacak şekilde geniş-

lediği, bu alanda da önemli bir hizmet arz açığının bulunduğu ve bunun taşra teşkilatı olan bağımsız Orman Toplum İlişkileri Genel Müdürlüğünce (ORKÖY) başarılabileceğinin göz önünde bulundurulması,

d) Doğa koruma, tür ve habitat yönetimi, biyoçeşitlilik, gen kaynaklarının korunması, yaban hayatı, uluslararası statülere uygun alanların yönetimi vb. konularda ülkemizin özellikleri ve küresel sorumlulukları dikkate alındığında; doğamızı ve biyolojik çeşitliliğimizi daha etkin koruyabilmek için dağınık halde bulunan doğa koruma mevzuatının yeniden düzenlenmesi, farklı bakanlıkların görev alanı içindeki bu tür hizmetlerin taşra teşkilatı olan bağımsız Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü (DKMP) bünyesi ve yetkisinde toplanması,

e) Ormancılık araştırma kurumlarının asla ormancılık dışında bir örgüt yapısı içinde düşünülmemesi, aksine merkezde Ormancılık Araştırma Geliştirme (ARGE) Genel Müdürlüğü olarak teşkilatlanması ve taşradaki mevcut yapılarının korunması ve geliştirilmesi,

4- Yukarıda önerilen Genel Müdürlüklerin taşra teşkilatlarının oluşturulmasında yerelde işbirliği, kaynak kullanımında etkinlik, verimlilik, eşgüdüm sağlama ve sinerji yaratma noktaları dikkate alınarak OGM, AGM, ORKÖY Genel Müdürlüklerinin mevcut orman bölge müdürlükleri ve orman işletme müdürlükleriyle ilişkili olarak faaliyetlerini sürdürmesi, bu tür hizmetlerin yapısı ve yerel özellikleri dikkate alınarak yeni hizmet birimlerinin kurulabileceğinin dikkate alınması, ancak DKMP'nin faaliyetleri farklılık arz

ettiğinden ayrı bir bölgesel yapılanmaya sahip olması,

5- Ormancılık politikası amaçlarına ulaşmada örgütlenme konusunun sadece bir araç olduğu, yönetim anlayışından bağımsız ele alınamayacağı gerçeğinden hareketle;

a) Ormancılık yönetiminde objektif ölçütlerle tanımlanmış liyakate dayalı adil bir personel yönetim anlayışının temel olması, personel sayısı ve dağılımındaki eksiklik ve dengesizliklerin her düzeyde giderilmesi, personelin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimine önem verilmesi,

b) Bilgiyi, uzmanlığı, deneyimi ve araştırma sonuçlarını, kurumsal plan ve programları ön planda tutan bir yönetim anlayışının hâkim olması,

c) Tüm toplumu ve insanlığı ilgilendiren ormancılık çalışmalarının şeffaf, katılımcı ve demokratik bir anlayışla yürütülmesi esas olmalıdır.

Kamuoyuna saygı ile duyurulur. 27.01.2019

TOD - Türkiye Ormancılar Derneği

Tuna Caddesi No:5/8

Kızılay / Ankara

T. 0.312 433 84 13 **F.** 0 312 433 26 64

www.ormancilarderneği.org

Türkiye Ormancılar Derneği

[türkiyeormancilarderneği](https://www.instagram.com/turkiyeormancilarderneği)